

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KANCELLIETS BREVBØGER

VEDRØRENDE DANMARKS INDRE FORHOLD

I UDDRAG

UDGIVET VED

JENS HOLMGAARD

AF

RIGSARKIVET

1646

KØBENHAVN

I KOMMISSION HOS G.E.C. GADS FORLAG

1987

Udgivet med støtte fra
CARLSBERGFONDET

© 1987 Rigsarkivet
Trykt i Aarhus Stiftsbogtrykkerie
ISBN 87-7497-101-8

Forord

I 1885 begyndte Rigsarkivet udgivelsen af Kancelliets Brevbøger med bindet vedrørende årene 1551-1555. Siden er udgaven blevet ført op til 1645.

Efter en snart længere pause har der nu vist sig mulighed for atter at optage udgivelsen af brevbøgerne. Målet er at komplettere udgaven med perioden fra 1646 frem til 1660. Forhåbentlig vil dette kunne gennemføres i et rimeligt tempo.

Opgaven er særdeles påtrængende. Den samlede udgave i registform, forsynet med udførlige navne- og sagregistre, giver den historiske forskning i bred almindelighed adgang til brevbøgernes indhold og muliggør tværgående undersøgelser, som ellers ville kræve majsommelig gennemgang af de ti parallelle rækker originale brevbøger, som til dels er vanskeligt læselige og med meget ufuldkomne registre. Betydningen af udgaven for arbejde med periodens historie kan næppe overvurderes. Dette gælder, både når emnet er generel Danmarkshistorie, lokalsamfundenes historie og sagspecifikke undersøgelser for eksempel af rets- eller prishistorisk art. I en af Rigsarkivets publikationsserier er det planlagt, at udgiveren vil give en introduktion til de mange forskellige anvendelsesmuligheder for Kancelliets Brevbøger i historisk forskning.

Værdien af udgivelsen af brevbøgerne kan aflæses blandt andet af de efterhånden mange udsolgte bind. Listen sidst i nærværende bind giver en oversigt over de foregående 24 bind og deres udgivere samt eventuelle restoplag.

I udgavens hundredårige tilblivelseshistorie har vekslende arkivarer afløst hinanden ved arbejdet. Opgaven er imidlertid meget krævende, og det er derfor glædeligt, at forhenværende landsarkivar *Jens Holmgaard* har påtaget sig den.

Carlsbergfondet har – som ved andre store nationale værker – finansieret Kancelliets Brevbøger. Kun herved har det været muligt at videreføre dette for dansk historieforskning så centrale værk.

Indholdsfortegnelse

Indledning	7
Forkortelser	11
Kancelliets Brevbøger 1646	15
Ordliste	353
Personregister	359
Stedregister	381
Sagregister	399
Tidligere udgivne bind	424

Indledning

Ved genoptagelsen af udgivelsen af Kancelliets Brevbøger efter en længere pause er det tilstræbt at kompensere for brevbøgernes (registrarernes) stadigt stigende omfang frem mod 1660 ved at gengive indførslerne lidt mere kortfattet end hidtil, uden at noget væsentligt af deres indhold går tabt.

Dette er søgt opnået dels ved brug af flere og strammere ord- og navneforkortelser og dels ved øget normalisering og en derved muliggjort stærkere sammentrækning af sproget som helhed samt ved at udelade faste formler, hvor det er skønnet forsvarligt.

På den anden side er lidt af den indvundne plads brugt til ved gentagelse af alle dateringer og ved skydning mellem indførslerne at øge overskueligheden.

Blandt forkortelserne skal der særligt peges på, at personnavne, som forekommer flere gange i samme indførsel, normalt kun skrives ud første gang og derefter alene gengives ved forbogstaverne og med udeladelse af titler samt *de*, *von* og *von der* o.l. Åbent brev er gengivet: å.b., missive: ms. I øvrigt henvises til forkortelseslisten side 11.

Nyt, men uden direkte sammenhæng med den tilstræbte omfangsreduktion, er, at også person- og stednavne i vid udstrækning er gengivet i normaliseret og moderniseret skikkelse.

Personnavne, der har en nutidig almindeligt anerkendt og/eller anvendt form, gengives som regel ved denne. For adelsnavne er som hovedregel stavemåden i Danmarks Adels Aarvog fulgt. Hvor en nutidig form ikke kendes og i alle tilfælde, hvor der er tvivl, er personnavne gengivet bogstavret, som regel efter den første forekomst i den pågældende indførsel. Hvor en erhvervsbetegnelse ikke utvetydigt kan fastslås som sådan, er den gengivet som en del af personnavnet.

Danske stednavne er, så vidt de endnu eksisterer, principielt gengivet efter Stednavneudvalgets normer. Det vil i praksis normalt sige

efter stavemåden i Trap: Danmark, 5. udgave. Hvis en nutidig form ikke kendes, er gengivelsen bogstavret. Om stednavne i hertugdømmerne, Norge og Sverige (de skånske landsdele) gælder, at de er normaliseret i den udstrækning, udgiveren har kunnet fastslå en nutidig form. Stednavne i de skånske landsdele er dog gengivet i dansk form (Landskrone, Simmershavn osv.). Ellers er de gengivet bogstavret. Fæstningen Christianpris er i modsætning til, hvad ellers er gængs, stavet uden forbindelses-s, da dette aldrig forekommer i brevbøgerne. Stednavne i dateringer er altid gengivet i normaliseret form; for Københavns vedkommende både her og i teksten forkortet Kbh. Dateringer som Flensborghus, Koldinghus osv. er gengivet: Flensborg, Kolding osv. Landsdeles navne på -land er som regel forkortet (Nørrejyll. osv.).

Begrundelsen for i vid udstrækning at normalisere og modernisere indførlernes person- og stednavne er på den ene side hensynet til overskueligheden og på den anden side, at den navnehistoriske dokumentationsværdi af indførlernes yderst tilfældige og ofte direkte fejlagtige gengivelser må antages at være meget ringe. Som et særligt grelt eksempel på inkonsekvensen i navnes stavemåde kan peges på en bevilling af 28. april 1647 til Christian Alchenbrecht. I indførlsen (inklusive overskriften) i Sjællandske Registre, 21, fol. 643f., i brev bogens navneregister og i det bevarede koncept forekommer hans navn i alt 12 gange – og i 10 forskellige versioner!

Fejl i brev bøgerne er ikke begrænset til person- og stednavne alene. Hvor koncepter er bevaret, er indførlerne sammenholdt med disse, og oplagte fejl er som regel rettet uden videre. I andre tilfælde er forholdet oplyst i en note. Men i nogle tilfælde kan fejlene være så mange og så meningsforstyrrende, at udgiveren har anset det for nødvendigt undtagelsesvis at lægge konceptet til grund for gengivelsen. Det gælder en række indførlser i Jyske Registre, hvis skriver tydeligvis ofte ikke har kunnet læse alt i koncepterne. Det er i hvert enkelt tilfælde anført, at gengivelsen er sket efter konceptet. Hvor et brev kun er optaget i brevbogen i udtog (jf. nedenfor), og koncept dertil er bevaret, er som hidtil brevbogens udtog lagt til grund, idet det dog er sammenholdt med konceptet og evt. suppleret eller korrigeret efter dette.

Hvor der under samme dato forekommer breve i flere af de topografisk disponerede brev bøger, er de som i de foregående bind gengivet i følgende orden:

Sjællandske Registre (SjR) – Sjællandske Tegnelser (SjT) – Skån-

ske Registre (SkR) – Skånske Tegnelser (SkT) – Fynske Registre (FR) – Fynske Tegnelser (FT) – Smålandske Registre (SmR) – Smålandske Tegnelser (SmT) – Jyske Registre (JR) – Jyske Tegnelser (JT).

Efter gengivelsen af det enkelte brev indhold er med ovennævnte forkortelser henvist til brevbogen, hvori det er indført, med angivelse af brevbogens nummer og af foliotal. I de talrige tilfælde, hvor brevbogen kun indeholder et udtog af det udgåede brev, er foran henvisningen anført: Udt. i. Er konceptet bevaret, er derefter anført: K. Har konceptet oplysning om, hvem der har givet ordre til den pågældende ekspedition, er det oplyst i parentes foran K. Er det udgiveren bekendt, at det pågældende brev er bevaret i original (jf. nedenfor), oplyses dette herefter med angivelse af opbevaringssted. Oplysning om bevarede kopier er ikke medtaget. Vides det, at brevet er trykt, helt eller i udtog, gives der herpå i parentes henvisning til det pågældende værk. Anføres: Tr., er brevet trykt in extenso; anføres: Jf., er det kun trykt i udtog. Endelig oplyses det ved forkortelsen: Indl., at der findes indlæg til brevet, og indlæggets dato oplyses. Årstal medtages kun, hvis det er et andet end det udgåede brev år.

Om henvisninger til andet end brevbogen selv gælder følgende. Henvisninger til ordregiver, koncept og indlæg er principielt fuldstændige under den forudsætning, at alle bevarede koncepter og indlæg findes i de pågældende pakker i Danske Kancelli. Originale kongebreve er systematisk eftersøgt i Rigsarkivet og landsarkiverne i København, Odense og Viborg. I Rigsarkivet er gennemgået lensregnskaberne (lensrgsk.) samt de pakker i Danske Kancellis arkiv, inden for området B 84 til B 223, som med nogen rimelighed må antages at kunne indeholde originale kongebreve. Ved hjælp af numrene, hvortil der henvises, kan de pågældende pakker let identificeres i Vejledende Arkivregistraturer I, 2. udgave. I landsarkiverne er gennemgået de lensarkiver, bispearkiver og rådstuearkiver, der kan indeholde arkivalier fra 1646ff. Det kan ikke ganske udelukkes, at der også andre steder i Rigsarkivet og landsarkiverne kunne findes originale kongebreve, hvortil der burde henvises, for ikke at tale om samlinger uden for de statslige arkiver. Nyttens af henvisning til disse, om de kunne findes, står imidlertid næppe mål med det meget store ressourceforsbrug, som en systematisk og udtømmende eftersøgning ville kræve. Tilsvarende gælder, at henvisninger til trykte værker, der helt eller i udtog gengiver kongebreve enten efter Kancelliets registranter, efter kopier eller efter originale breve, kun omfatter et udvalg af de

mest nærliggende og sådanne, som i systematisk form indeholder et større antal. Værker, hvortil der er henvist i dette bind, findes i forkortelseslisten side 11.

Endnu skal opmærksomheden henledes på følgende. Som led i den sproglige normalisering er overalt anvendt betegnelsen lensmand, hvad enten indførslerne i brevbøgerne har lensmand, befalingsmand eller embedsmand. »Afgangne« er gengivet ved afd. (= afdøde), »efterleverske« ved enke. Flere andre tilsvarende normaliseringer og moderniseringer kan forekomme. I opregninger af jordegods, f.eks. ved mageskifter, er fæster- og beboernavne anført i parenteser. Ord og ordforbindelser, hvis betydning ikke med sikkerhed kan gengives i nutidigt og strammere sprog, er bibeholdt. Se f.eks. indførslen side 277 under 10. november 1646 om en kvinde, der har ligget »to deres børn ihjel«. Da vi ikke kan vide, om det var deres eneste børn, kan dette hverken gengives ved »to af deres børn« eller »deres to børn«. I ganske særlige tilfælde er anvendt citationstegn for at markere, at fortolkning må overlades til læseren selv. Enkeltord i citationstegn er normalt bogstavret gengivet. Ordforbindelser i citationstegn er ordret, men ikke altid bogstavret gengivet. Latinske ord, som enten i brevbøgerne er fremhævet med latinske bogstaver, eller som forekommer i latinske bøjningsformer, er normalt kursiverede.

Noter er begrænset til det mindst mulige, nemlig stort set til rent tekstkritiske bemærkninger. Til gengæld er bindet forsynet med en ordliste, der så vidt muligt forklarer ord, hvis betydning ikke kan forudsættes bekendt af flertallet af værkets brugere, og ikke kan findes i almindelige ordbøger og leksika.

I modsætning til tidligere er navneregistret delt i et personregister og et stedregister. Om principperne for disse henvises til de særskilte registerindledninger.

Forkortelser

Foruden de i almindeligt skriftsprog gængse forkortelser er nedenstående anvendt. En del af dem er dog kun brugt i tilføjelser, noter og registre. Brugen af forkortelser kan bero på et skøn i hvert enkelt tilfælde. Generelt gøres opmærksom på, at personnavne, der forekommer flere gange i samme indførsel, skrives ud første gang, men derefter kun nævnes ved forbogstaver, hvis forveksling er udelukket.

-adm.	-admiral	dr.	doktor
afd.	afdøde (afgangne)	dronn.	dronning(en)
afregn.	afregning	Dsk.KL.	I tidl. bind lejlighedsvis anvendt forkortelse for Danske Kirkelove. Jf. DKL.
akad.	akademi		
-ark.	-arkiv		
-b.	-borg		
bestall.	bestalling	e.e.	enke efter
bev.	bevilget	eng.	engelsk(e)
bevill.	bevilling		
CCD	Corpus Constitutionum Danicæ. Forordninger, Rescesser og andre kongelige Breve, Danmarks Lovgivning vedkommende, 1558-1660. Ed. V.A. Secher.	f.	følgende (den, det nærmest følgende)
		ff.	følgende (de nærmest følgende)
		-fg.	-foged
		fg.	fungerende
		forp.	forpagter
		forst.	forstander
		forv.	forvalter
-d.	-datter	FR	Fynske Registre
d.	død	frd.	forordning(en, -er)
da.	dansk(e)	FT	Fynske Tegnelser
Da.Mag.	Danske Magazin	fuldm.	fuldmægtig(e)
dat.	dateret		
dgl.	daglig(e)		
DKL	Danske Kirkelove. Ed. H.F. Rørdam.	gd., gde	gård, gårde
		g.m.	gift med
dl.	daler		

h.	herred	kv.	kvarter
-h.	-holm (Bornh., Bremerh.)		
-hdl.	-handler	-l.	-land(ske)
hgde., hgde	hovedgård, hovedgårde	LAK	Landsarkivet for Sjælland
hosp.	hospital		m.m.
hr.	betegner ridder el. præst	landsd.	landsdommer(e)
htk.	hartkorn (også hvor teksten har korn = hartkorn)	LAO LAV	Landsarkivet for Fyn Landsarkivet for Nørrejylland
indl.	indlæg (til Registre og Tegnelser)	ljtn. -lt.	løjtnant -løjtnant (kaptajnl., oblt.)
ing.	ingeniør		
-j.	-junker	m.	magister el. mester
jf.	jævnfør	-m.	-mand el. -mester
jfr.	jomfru	m.	med
JR	Jyske Registre	mag.	magister
J.R. Hübertz	J.R. Hübertz: Aktstykker vedk. Staden og Stiftet Aarhus.	magesk. -md. mdl.	mageskifte -mand månedlig(e)
JT	Jyske Tegnelser	mk. ml.	mark mellem
K.	i stednavne: Kirke	ml.	mølle
K.	koncept	ms.	missive(r)
kanc.	kancelli(et)	mul.	mulig(vis)
kap.	kapitel		
kapt.	kaptajn	N.	Norder(-re)
KB	Kancelliets Brevbøger (udgaven)	N no.	ukendt person el. sted norsk(e)
Kbh.	København(s)		
KD	Kjøbenhavns Diplomatarium. Ed. O. Nielsen	o. ob.	over oberst (i sammensætn. el. foran navn)
kl.	kloster		
K.M.	Kongelig Majestæt	off.	officer(er)
-komm.	kommissær(er)	opl.	oplysning
komp.	kompagni	orig.	original(t kongebrev)
konf.	konfirmation, konfirmeret		
Kr. Erslev:	Kr. Erslev: Aktstykker og Oplysninger til	pd. pr.	pund præst
Aktst. og Opl.	Rigsraadets og Stændermødernes Historie.	priv. prof.	privilegium(-er), privilegeret professor
t. Rigsraadets og Stændermødernes Hist.			
kron.	kronologisk(e)	RA	Rigsarkivet (i Kbh.)
Kr.Sk.	Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet Jordegods i Danmark. Ed. L. Laursen.	rd. rgsk. Rtk.	rigsdaler regnskab(er) rentekammeret

s.	salig	tidl.	tidligere
s.	sgn	tilf.	tilføjelse
S.	Sønder(-re)	til.	tilladelse
sekr.	sekretær	til.	tillige
SjR	Sjællandske Registre	-tj.	-tjener
SjT	Sjællandske Tegnelse	t.l. og v.	til lands og vands
sk.	skilling	tr.	trykt
skp.	skæppe(r)	ty.	tysk(e)
SkR	Skånske Registre		
skr.	skriver	u.	uden
skt.	sankt	u.	under
SkT	Skånske Tegnelse	u.d.	uden dag
sldl.	slet(te)daler	udat.	udateret
SmR	Smålandske Registre	udt.	udtog
SmT	Smålandske Tegnelse	u. st.	uden sted
spdl.	speciedaler		
st., St.	store, Store	v.	ved
superint.	superintendent	V.	Vester(-re)
sv.	svensk(e)	Ø.	Øster(-re)
t.	til (hovedgd. el. sogn)		
td.	tønde(r)	å.b.	åbent brev
teol.	teologisk(e)	årl.	årlig(e)

1646

1. jan. (Flensborg) Slotsfogden på Kbh. slot fik brev, at han i den hårde kulde må lade Jacob Kofoed, Mads Kofoed, Peder Olsen og Anders Hansen på Bornholm komme i hans kammer på slottet, dog at han »hannem« [vel fejl for dennem] således der lader forvare og have i agt, som han agter at forsvare. Udt. i Sjt, 29, 1.

1. jan. (Flensborg) Ms. til Gregers Høeg og Henrik Gyldenstjerne. Rentemester og lensmand i Reins kloster Melchior Oldeland har andraget, at jordebøgerne til Rønninge Søgård på Fyn og de forrige lodder i søskendeskifte smst. på nogle steder er imod hverandre. Da han agter snarest at holde skifte ml. afd. Frederik Markdanners børn og arvinger, hvis værge han nogen tid har været, og det ikke vel kan ske, før jordebogen, hvorefter lodderne skal gå, er rigtig, har han begæret denne befaling til adressaterne, at de snarest sammenkalder alle FMs tjenere på Fyn, som ved arv er tilfaldet hans børn efter deres afd. fader, moder og farbroder, og af dem ved deres ed erfarer, hvad hver af dem med rette bør give i landgilde, og hvad skove og hvor mange svins olden der findes til hver gd. og bolig, hvorefter de skal rette jordebogen og levere en rigtig forfattet jordebog til MO. FT, 5, 360.

2. jan. (Flensborg) Ms. til Anders Bille. Han har begæret at vide, om Henrik Mund har indfundet sig til på tilbørlige steder at svare på hans *comportement* og forhold til skibs. Det er ikke sket, skønt han er befalet at gøre det. AB skal gøre sit bedste for at erfare, hvor han er, og siden efterkomme kongens befaling. JT, 11, 179.

3. jan. (Flensborg) Ms. til Anders Bille, hr. Just Høeg og Gregers Krabbe. Kongen skønner, at trafikken vil tiltage mærkbart og undersåtterne tilvokse stor fordel, om postvæsenet blev ændret, så man hver

uge kan have kommunikation med fremmede, og at det let kan iværksættes med den ordinære post, som hver uge rejser ml. Kbh. og Hamborg, og hvem brevene herfra medgives, som videre sendes til, hvor man ønsker dem. Adressaterne skal derfor snarest erklære, hvorledes kommunikationen i Nørrejyll. bedst kan anordnes, så der hver tirsdag i Haderslev, da begge posterne fra de 2 byer ankommer dertil, kunne møde visse bude til at overtage de breve, som undersåtterne i Nørrejyll. modtager fra kongens lande eller fremmede steder, og til posterne aflevere de breve, de ønsker at sende enten til kongens lande eller fremmede steder. Budene kan da aflevere de i Haderslev overtagne breve på tilbørlige steder i Nørrejyll. Sjt, 29, 1.

Tilf.: Ligesådant brev fik hr. Tage Thott og hr. Christoffer Ulfeldt om at erklære sig om postbude hver uge fra Skåne og Blekinge.

3. jan. (Flensborg) Ms. til Arent von der Kuhla. Da adskillige boyerter og skuder fra Helsingør ofte ved Anholt uden tilladelse opfisker og bortfører vrag til skade for kronen og anholtboerne, skal AK tilholde undersåtterne, at de ikke herefter uden lensmandens vidende må opfiske vrag ved Anholt og bortføre dem. Sjt, 29, 2.

3. jan. (Flensborg) Proviantskriver Morten Mikkelsen fik brev at skaffe oplyst hos admiral på Holmen Christoffer Lindenov, hvor mange folk der kommer på de skibe, som til foråret skal i Vestersøen, og hvor mange der skal med dem, som til forestående herredage skal til Norge, så han kan lade brygge og bage til dem. Siden skal han lade kongen vide, hvad der skal bruges, og, hvis han mangler noget, tilkendegive det i tide, at der kan gøres anordning til dets tilvejebringelse. Udt. i Sjt, 29, 2.

3. jan. (Flensborg) Ms. til hr. Just Høeg. Kongen har af hans beretning erfaret, at et stort svensk skib med kobber, jern og messingtråd og monteret med 25 store stykker på vej til Amsterdam i nov. 1645 er strandet ved Anholt, at det ligger på 7 alen vand, og at lasten vel kan bjærges. Hvis undersåtterne på Anholt vil hjælpe dertil, skal de efter søretten nyde deres rettighed af det, som bjærges, når styrmanden, som var på skibet og blev salveret, ikke forbliver der længere og ikke videre efter søretten holder sig dertil. JT, 11, 179.

4. jan. (Flensborg) Otto Pogwisch fik efter anmodning brev at måtte beholde standarten, som han på sidste tog mod de svenske førte i

Skåne som kornet under hofkompagniet. Udt. i Sjt, 29, 2.

4. jan. (Flensborg) Ms. til Knud Gabrielsen og Jacob Grubbe. Kongen har fået forelæst en erklæring om Sandbygårds lejlighed, men da deri ikke er specificeret, hvor højt hver td. htk. i hovedgd. og underliggende gods får at tages i afd. Christian Sinclars gæld, hvad heller ikke vel kunne ske, da der ingen vished haves om løsøret efter ham, skal de snarest undersøge det og siden erklære, hvor højt hver td. htk. skal takseres, når CSs kreditorer skal have udlæg i hans efterladte gods. Kongen vil herefter resolve, om han vil lade kreditorerne beholde Sandbygård eller igen købe den. SkT, 7, 104.

4. jan. (Flensborg) Hr. Mogens Kaas og bispen i Fyn fik brev at eksaminere sognepræst i Fåborg hr. Henrik Griff, fordi han har viet Hans Mumesen og Abel Lauridsdatter, H. Uckes¹, og siden efter sagens lejlighed dømme i den. Udt. i FT, 5, 361.

1. Da navnet er rettet, er læsningen usikker.

4. jan. (Flensborg) Ms. til Anders Bille og landkommissærerne i Jyll. Gregers Krabbe, Niels Krag, Erik Juel og Mogens Høeg. Kongen har 22. nov. 1645 fra Haderslev tilskrevet dem at erklære sig om, hvad generalmajor til fods Frederik Baur i et brev til kongen, hvoraf kopi medfulgte, har foregivet til sin undskyldning for, at det tog mod Helm Wrangel, kongen havde befalet, ikke blev iværksat, som det burde, da FB foregiver et og andet, som vedkommer adressaterne, og hvorom de kan have viden. Da erklæringen endnu ikke er indkommet, og sagen 15. jan. skal foretages ved generalkrigsretten her, skal de med det allerførste sende deres udførlige erklæring, så kongen kan erfare hele sagens beskaffenhed og se den afsluttet. JT, 11, 180.

4. jan. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille. Der er klaget til kongen over, at en af hans tjenere til Haderslevhus slot, Bodil Pedersdatter, er frataget en hest, som siden af borgmester og råd i Kolding er tilkendt kongen som forbrudt. MB skal erklære, hvorfor hesten er frataget hende i Haderslevhus len, og hun ikke er tiltalt ved sit værneting, men i Kolding, om nogen toldsvig kunne overbevise hende. JT, 11, 180.

5. jan. (Flensborg) Bevilling. Daniel Sehlner må indtil videre ned-

og pålæg. SjR, 21, 416. (Tr.: KD, III, 259).

5. jan. (Flensborg) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Indvånerne på Fehmern har andraget, at mange dem tilhørende skuder og både med nogle af kongens folk i 1644 er oversendt til Loll. og Falster og anholdt for ikke at komme i de svenskes magt, og endnu findes der. Han skal på deres ansøgning lade dem få disse skuder og både med deres tilbehør igen og tilholde foged i Rødby Mikkel Pedersen ikke at forholde dem bådene. SmT, 6, 565.

6. jan. (Kbh.!) Jægermester Hans Dibolt v. Denen må lade forrige tolder i Helsingør Hermand Holst for betaling få 1 stort og 2 små dyr til hans søns bryllup, som han med det første agter at lade gøre, og lade dem skyde, hvor det skader kongens vildtbane mindst. Uindførte koncepter til sjæll. missiver.

6. jan. (Flensborg) Kaptajn Lydervalt fik brev at fremsende et brev til Iver Vind og straks hid at fremsende det svar, som derpå fås. Udt. i FT, 5, 361.K.

7. jan. (Flensborg) Hr. Christian Thomesen fik brev at lade adelen i Skåne vide, at kongen ikke vil bruge Malte Juul til landkommissær, men beholde ham ved fæstningen Kristianstad. Udt. i SjT, 29, 2.

7. jan. (Flensborg) Ms. til rentemestrene. Da døden har gjort ende på kontrakten ml. kongen og afd. Johan Braem om kobberet i Norge, skal de søge at formå hans broder Gødert Braem til snarest at gøre rigtighed ml. kongen og ham. De skal derhos snarest efterkomme kongens forrige befaling ang. JB. Da der behøves ved til kongens provianthus og bryggers, har kongen befalet lensmændene på Kbh., Frederiksborg og Kronborg slotte at lade hugge ved dertil i skovene og ved varigt godt føre ved bønderne lade det samt det, der allerede ligger hugget ved Rungsted kro, føre dertil. SjT, 29, 2. Orig. i DKanc. B 179 e. (Tr.: KD, V, 291).

7. jan. (Flensborg) Niels Vind fik brev at lade bønderne i sit len bringe til provianthuset og bryggerset i Kbh. en del af det ved, som ligger hugget ved Rungsted kro, og desuden lade hugge en andel på skovene i sit len, hvor det bedst kan ske uden skovens skade, og ved varigt godt føre ligeledes snarest muligt levere det nævnte steder. Og

da Arent von der Kuhla fik ligelydende befaling, at han da skal forordne liggere eller andre visse personer, som i portene kan tage vare på, at bønderne, som fører veddet did, leverer det på bryggeret og provianthuset og ikke bringer det andre steder hen. Udt. i Sjt, 29, 2.

Tilf.: Arent von der Kuhla fik tilsvarende brev at lade føre ved til provianthuset og bryggeret.

7. jan. (Flensborg) Tolderne i Sundet fik brev at lade kongen af Polens fuldmægtig Hans Klöckner eller hvem, der på hans vegne besøger dem, med 24 fæde rhinskvin passere toldfri gennem Øresund. Udt. i Sjt, 29, 3.

7. jan. (Flensborg) Bevilling. Borger i Nyborg Anders Madsen har andraget, at han før forleden fejde har købt halvparten i en skude, som skipper i Kolding Christen Anrøe har ladet bygge, og som han altid med ham har udredt halvparten i. Han forårsages nu til at lade sig indføre i CAs halvpart efter en dom ved Kolding byting, da han har fordring på ham, og der intet andet er at hente end skudeanparten. Han begærer, hvis han bliver indført deri, at måtte føre skuden til Nyborg og bruge den der, som han bedst kan, og hvor sejladsen falder. Det bevilges, dog mod at han forsikrer lensmanden på Koldinghus på kongens vegne, at han ikke vil sælge skuden til nogen udenlandske. FR, 4, 358.

7. jan. (Flensborg) Ms. til hr. Mogens Kaas og Henning Valkendorf. De skal snarest afregne med oberstløjtnant til hest Henrik Rantzau t. Møgelkær for hans første kompagni, som han havde til hest, hvis de ikke har gjort det. FT, 5, 361. K. Incl. 3. nov. 1645.

7. jan. (Flensborg) Ms. til Hans Dyre og Axel Urne. Fru Lisbet Rodsteen, afd. Jørgen Ornings har andraget, at hendes husbond har forskrevet hende sin gd. Skårupgård på livstid. Da hun formener, at denne tids onde tilstand har forårsaget stor forandring på bygning og skove, har hun begæret denne befaling til adressaterne. De skal taksere Skårupgård og den tilliggende mølles bygning og erfare skovenes beskaffenhed, hvor mange svins olden, og hvorledes den er ved magt. JT, 11, 180.

8. jan. (Flensborg) Ms. til Malte Juul. Da kongen erfarer, at fæstnin-

gen Kristianstads bros reparation er højnødvendig, skal MJ ved varigt godt føre lade hugge og hidføre fornødent tømmer, at den i tide kan repareres. SkT, 7, 104.

8. jan. (Flensborg) Bargum sognemænd i Nørre Gøs h. i Flensborg-hus len fik bevill. at måtte købe 20 heste på Fyn og udføre dem til deres digeværks og anden fornødenhed. De må under straf ikke sælge dem til fremmede og skal betale den tilbørlige told. Udt. i JR, 10, 376.

8. jan. (Flensborg) Ms. til kapitlet i Viborg. Steen Rodsteen t. Lerbæk har andraget, at han på tøjhuset i Kbh. har fået en del stykker, musketter, krudt, lod og anden ammunition til Læsøs defension, hvoraf en del endnu er i forråd. Kapitlet skal ved sin fuldmægtig på Læsø skaffe ham tro folk og skibsrum, som kan føre det til Kbh. og levere det på tøjhuset. JT, 11, 181.

12. jan. (Flensborg) Ms. til Jørgen Seefeld. Der indføres affremmede i stor mængde udenlandsk slagne og møntede 2 mk. og 1 mk. stykker, som i værd og skrot ikke er nær så gode som kongens. Da kongen frygter, at det til forestående snapsting af mange skal praktiseres til ikke ringe skade for landet, skal JS have flittig indseende dermed, og hvis fremmede eller kongens egne undersætter betrædes dermed, skal han lade dem tiltale og straffe. JT, 11, 181.

13. jan. (Flensborg) Ms. til lensmændene, i hvis len borgmestre og råd i købstæderne omskiftes (Erik Grubbe, Århus, Arent von der Kuhla, Kronborg, hr. Frederik Reedtz, Vordingborg, Wentzel Rothkirck, Antvorskov og Niels Vind, Kbh.). De skal tilholde borgmestre og råd, hvor de årl. omveksler, at de, som omveksles, afleverer en fortegnelse over de sager, der i deres tid er gået dom i, og hvilke andre sager der har været for dem, og at de demonstrerer, at de på alle andre måder har efterkommet kongens befalinger og mandater om deres bestilling og forhold. Lensmændene skal herefter årl. underrette cancelliet, når deres regnskaber sendes til renteriet. Sjt, 29, 3. (Tr.: CCD, V, 494).

16. jan. (Flensborg) Konfirmation. Rådmand i Varde Steffen Nielsen fik konf. på fæstebrev af 23. marts 1643 fra Niels Krag t. Trudsholm, lensmand på Lund på Mors og dekan i Ribe domkirke på kirkens part af korntienden i Hostrup s., Skast h., som Maren Ras-

musdatter havde i fæste og fradøde. Fæstet er på livstid, og SN skal årl. til kirkeværgerne i sognet senest til fastelavn levere den sædvanlige afgift i godt, rent og ustraffeligt korn, som plejer at gives til kirken. Sognemændene skal efter recessen tiende retfærdigt og levere tienden til SN i Varde under tilbørlig straf. JR, 10, 376. K.

16. jan. (Flensborg) Konfirmation. Borger i Varde Steffen Nielsen fik konf. på fæstebrev på en kirkeeng i Ho, som afd. hr. Knud Christensen i Ho før havde i fæste, liggende i Vand enge, hvilken eng blev givet SN i fæste på livstid af Niels Krag mod deraf årl. at give den sædvanlige afgift til Ho kirke. Udt. i JR, 10, 377. K (hvorefter gengivet her).

17. jan. (Flensborg) Ms. til rigsråderne i Danmark. Da fæstningen Christianpris endelig med det første må forsynes med fornøden proviant, og garnisonen desuden må fornøjes med penge eller proviant, hvis den ikke ganske skal forløbe eller ruineres, beder kongen rigsråderne tænke på midler til, at fæstningen, som riget ikke ringe magt påligger, kan blive vel provianteret og garnisonen underholdt. Sjt, 29, 3.

17. jan. (Flensborg) Hr. Christoffer Urne og Jørgen Seefeld fik brev at afregne med oberst over artilleriet Christian Didrik von Barnekow. Udt. i Sjt, 29, 3.

17. jan. (Flensborg) Ms. til Tage Thott og hr. Christoffer Ulfeldt. Generaladjutant Wulf Hieronimus Kratz har andraget, at han nogen tid ikke har fået de 600 rd., der er tilsagt ham for oberstløjtnants tjeneste, og at han til sit kompagnis fornødenhed, efter adressaternes skriftlige begæring, har udtaget varer for 927 rd. og derpå givet sin egen håndskrift til købmændene i Kristianstad. De skal med det første betale ham hans resterende besolding og de 927 rd., som også er kortet soldaterne i deres afregning af Malte Juul t. Gjessinggård. SkT, 7, 104.

17. jan. (Flensborg) Ms. til Falk Gøye t. Hvidkilde og Henrik Gyldenstjerne t. Skovsbo. Joackim von Buchwald t. Langesø har andraget, at han som værge på skifte efter afd. fru Anna Schack efter kongens befaling har modtaget Claus Ucken t. Lammehaves obligation på 800 rd. kapital, som var tilfaldet CUs børn i arv efter deres

moder, for hvilke 800 rd. han også siden til videre sikkerhed har fået indførsel i Lammehavegård. Han kan ikke længere uden største skade forvalte værgemålet og foregiver, at han ikke er børnenes rette lavværge, hvorfor han agter snarest at overlevere værgemålet til børnenes fader. Han har derfor begæret denne befaling til adressaterne, at de er til stede på Lammehave, når værgemålet af JB overleveres til CU. De skal se til, at CU kvitterer ham for værgemålet og siden giver sine børn nøjagtig sikkerhed, at de ikke herefter skal skades på deres mødrene arv. FT, 5, 361.

17. jan. (Flensborg) Christen Knudsen i Varde fik tilladelse at indgå ægteskab med Valborg Christensdatter, som er beslægtet med ham i 3. led, dog at han beviser, at de ikke er hinanden mere beslægtet, og at han betaler 100 rd. til hospitalet i Varde. Udt. i JR, 10, 377.

17. jan. (Flensborg) Ms. til Niels Krag. Menige borgere i Varde har begæret kgl. skrivelse til ham for deres kapellan, som NK allerede har forundt at nyde fjerdeparten af nogle tiender i hans provsti for fæste og sædvanlig afgift, at han også frem for nogen anden må nyde de andre 3 parter, når de bliver ledige. Kongen befaler NK at unde kapellanen de 3 parter af Ål kirkes tiende for fæste og sædvanlig afgift til den fjerdepart, han allerede har. JT, 11, 181.

18. jan. (Flensborg) Niels Vind fik brev i sit len til kongens fornødenhed at lade købe 6 gode unge køer for nøjest mulige pris og siden oplyse, hvad de vil koste. De skal blive, hvor de købes, til græsset vokser og de affordres. Udt. i Sjt, 29, 4.

Tilf.: Ligesådant brev fik flg. lensmænd på Sjæll. og Fyn: Niels Trolle i Roskilde len at indkøbe 6 køer, Arent von der Kuhla i Kronborg og Frederiksborg len 6, Wentzel Rothkirck i Antvorskov len 9, hr. Frederik Reedtz i Vordingborg len 9, Sigvard Urne i Tryggevælde len 6, hr. Corfitz Ulfeldt på Møn 7, hr. Mogens Kaas i Nyborg len 10, Henning Valkendorf i Odensegård len 6, Claus Sehested i Middelfart len 4, Steen Bille i Rugård len 5, hr. Jørgen Brahe i Hagenskov len 7, Iver Vind i Dalum len 5, Hans Lindenov i Kalundborg len 7 og hr. Christoffer Urne i Dragsholm len 7. Orig. til Iver Vind i Dalum kl. lensrgsk., til Steen Bille i Rugård lensrgsk. og til Sigvard Urne i Tryggevælde lensrgsk. Indl. 16. marts (vedr. Jørgen Brahe).

18. jan. (Flensborg) Hofmester på Sorø Henrik Ramel fik brev at have god indseende med, at hos herrerne intet bliver forsømt i Ove Juuls fravær, som på nogen tid er forløvet til Jylland. Udt. i Sjt, 29, 4.

18. jan. (Flensborg) Jægermester Hans Dibolt fik brev at forføje sig hidud og tage med sig de garn og duge, han har, tjenlige til at jage, fange og ødelægge ulve og ræve med, da de ses i mængde i Koldinghus len og der gør stor skade. Udt. i Sjt, 29, 4.

18. jan. (Flensborg) Ms. til Laurids Ebbesen. Sognepræst t. Karrebæk hr. Gregers Lauridsen har andraget, at han har hel ringe engbund til sin præstegd., og begærer for fæste og sædvanlig afgift at få et lille græsvænge, liggende til kongens slot Saltø, som tilforn har været bortfæstet til Bisserup mænd. Da LE bekræfter præstens oplysning, og da Bisserup mænd ikke har villet give i årl. afgift af engen, hvad de burde, må han lade GL få den. JT, 11, 181.

18. jan. (Flensborg) Ms. til Jørgen Seefeld. Kongen har bevilget Christen Knudsen og Valborg Christensdatter at ægte hinanden, skønt de er beslægtet i 3. led. Dog skal han først bevise, at de ikke er nærmere beslægtet, og betale 100 rd. til hospitalet i Varde. JS skal erkynde sig om, at de ikke er nærmere beslægtet, da ægteskabet ellers ikke må tilstedes. Desuden skal han modtage de 100 rd. og levere dem til hospitalets forstander. JT, 11, 182.

20. jan. (Flensborg) Ms. til rentemestrene. Kongen sender dem fortegnelse over de penge, der, siden sidste svenske fejde begyndte, er modtaget til krigsfolkets afbetaling af generalkrigskomm. Knud Ulfeldt t. Svenstrup. Da deri ikke er specifikation over pengene eller oplysning om, hvor mange der er af unionsskatterne, skal de meddele kongen, om der blandt pengene er nogle fra unionsskatterne og hvor mange. Sjt, 29, 4. Orig. i DKanc. B 179e.

20. jan. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille. Bodil Pedersdatter er for en hest, hun ikke har angivet hos toldereren i Kolding, af borgmester og råd dømt til at have den forbrudt. Sagen er i øvrigt, såvidt hendes forseelse angår, henvist til hendes tilbørlige dommer, da borgmester og råd ikke understår sig at påkende den. Kongen har nu efterladt hende sagen, og MB skal lade den være upåtalte og give hende hesten igen. JT, 11, 182.

20. jan. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille. Han har sendt kongen kopi af Christian 3.s ms. om dem, som på ulovlige steder ml. Kolding og Ribe udfører heste, øksne, får, korn og andet, som kongen selv har konfirmeret. Da deri ikke er anordnet, at tolderne i nævnte købstæder skal eftersætte, angribe og med Gewalt tilbageføre dem, der forser sig herimod, men alene forfølge dem til bytinget som for andet tyveri, skal herefter forholdes således, at når toldsvig anmeldes, skal der straks efteriles den, som har begået det, og hvor han træffes, skal han anholdes af øvrigheden smst., indtil det kan tilkendegives lensmanden, under hvem han er bosat, at han kan tilholde ham, imod revers, at »stennde« til nævnte byting og undgælde, hvad ret er. JT, 11, 183.

21. jan. (Flensborg) Otte Krag fik brev at renskrive kongens svar til frøken Sophie, grevinde af Slesvig, og siden sammen med Otte Pogwisch straks forebringe hende det mundtligt, og, hvis en kopi deraf begæres, lade hende den tilkomme. Udt. i Sjt, 29, 4.

21. jan. (Flensborg) Ms. til hr. Mogens Kaas. Borgerskabet i Nyborg beklager sig over, at løjtnant Kat fordrer mere, end ham er tilforordnet efter kongens trykte og publicerede ordinans, hvilket bekræftes af MK, som skal se til, at borgerskabet ikke giver mere, end ordinansen formelder, da den alene af den grund er publiceret til alles efterretning. Hvad angår brændevad, hvormed cordegarden og vagten forsynes af borgerskabet, hvorom de også besværer sig, skal herefter de unødige vagthuse og ildsteder afskaffes og ikke længere, borgerskabet til tyngte, kontinueres, indtil af kongen efter tidernes beskaffenhed sker anden fornøden anordning heri. FT, 5, 362. K.

21. jan. (Flensborg) Ms. til hr. Mogens Kaas, hr. Jørgen Brahe, Henning Valkendorf og Claus Sehested. Købstæderne i deres len beklager sig over den store indkvartering, de nu har, især af rytteri. De kan ikke fritages derfor, før der af kommissærerne efter kongens befaling bliver gjort nogen vished om hver provins' indkvartering, hvorfor de også til den tid, når kommissærerne efter kongens befaling samles i Kolding, hver især hos dem har at forebringe deres nødtørf, at de kan blive hjulpet til rette. Adressaterne skal imidlertid anordne, at bønderne kommer dem til hjælp med hø, strøelse og havre til rytteriets underhold. FT, 5, 363. K.

21. jan. (Flensborg) Bevilling. Catrine Hermandsdatter¹, afd. Bal-

thasar Apotekers i Kolding fik bevill. at holde apotek, vinkælder og speceri med samme privilegium som hendes husbond. Hun skal holde gode, ustraffelige varer og dygtige folk og svende og sælge varerne for billig værd, under brevets fortabelse. Udt. i JR, 10, 378. K (hvorefter gengivet her). Orig i DKanc. B 165b. Indl. 20. jan.

1. Udtoget i FR har fejlagtigt Frantzdatter. Orig. har Hermandsdatter.

21. jan. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille. Kongen har bevilget Catrine Hermansdatter, Balthasar Apotekers enke i Kolding at måtte holde apotek smst. med tilhørende vinkælder og speceri med samme privilegier som hendes husbond. MB skal se til, at ingen gør hende indpas heri. JT, 11, 182.

22. jan. (Flensborg) Bevilling. Tolder i Svendborg Christen Peder- sen Heldevad bevilges fritagelse for indkvartering, dog kun hvis han ikke bruger borgerlig næring. FR, 4, 359.

23. jan. (Flensborg) Ms. til hr. Mogens Kaas, Iver Vind og hr. Jørgen Brahe. Kongen erfarer af deres tilsendte erklæring, at Falk Gøye t. Hvidkilde og Laurids Ulfeldt t. Harritslevgård af adelen i Fyn lovligt og ved de fleste stemmer er valgt til landkommissærer smst. Han godkender valget, og adressaterne skal forstændige dem, at de snarest forføjer sig til ham for at aflægge ed. Skønt LU agter at undskylde sig derfor af forskellige årsager, som han meddeler i en adressaterne tilsendt erklæring, eragter kongen det fornødent og landet tjenligt, at han nogen tid forestår bestillingen, hvad kongen ikke tvivler om, at han vil findes villig til på deres anmodning, da det anses til kongens og hans fædrelands tjeneste og velstand. Hvad angår adressaternes begæring om at måtte beholde den af adelen og andre stænder bevilgede kontribution i Fyn, såvidt den ikke allerede er anvendt til folkenes aftakning og Christianpris' proviantering, skal de snarest udførligt oplyse, hvad for kontribution de står for, hvor meget der allerede er indkommet, og hvor meget de mener at restere. Så vil kongen siden resolvere herpå. FT, 5, 363. K.

23. jan. (Flensborg) Ms. til Steen Bille. Han skal i overværelse af lensmand på Odensegård Henning Valkendorf t. Glorup og Henning Pogwisch t. Hollufgård, som kongen også har tilskrevet, ved rigtig registrering til lensmand i Dalum kloster Iver Vind t. Nørholm

overlevere de breve og skøder ang. Ulriksholm, han har hos sig. FT, 5, 364. K.

23. jan. (Flensborg) Henning Valkendorf og Henning Pogwisch fik brev at overvære, når Steen Bille til Iver Vind overleverer brevene og skøderne ang. Ulriksholm, og til begge give beskrevet fra sig, hvilke breve der overleveredes. Udt. i FT, 5, 365. K.

23. jan. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille. Han skal straks underrette kongen om tilstanden ved Nygård, der ligger i hans len, hvorledes husene og bønderne er ved magt, hvad bønderne, som har forpagtet jorden og avlingen, giver i årl. afgift deraf samt i arbejdspenge, hvor mange bønder der er nødvendige til avlen, og hvor mange der altid har ligget dertil. JT, 11, 183.

24. jan. (Flensborg) Sigvard Urne fik brev at undersøge, om og hos hvem Tyge Brahes arvinger har klareret for Valløgårds regnskaber, som TB havde i forsvar, og om og hvor han har ladet gøre regnskab for den tid, han har haft gården i forsvar. Udt. i Sjt, 29, 5.

24. jan. (Flensborg) Wentzel Rothkirck fik brev på anfordring at overlade prinsen 2 rappere til kuskheste, 2 klippere til at ride på og 12 rustvognsheste og hopper. Udt. i Sjt, 29, 5.

24. jan. (Flensborg) Ms. til Henning Valkendorf og Henning Pogwisch. Jørgen Jørgensen i Kærby i Skovby h. har andraget, at hans iboende gd. er forsat i landgilde. Da det bekræftes af lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård og af synsvidne erhvervet på Skovby herredsting, at han ikke kan blive ved magt uden afslag, skal de snarest forfare gdens og dens tilliggende ejendoms beskaffenhed og taksere den for billig og ret landgilde. FT, 5, 363. K.

24. jan. (Flensborg) Ms. til Henning Valkendorf og bispen i Fyn. Da det er forebragt kongen, at provsten hr. Buxe skal være ikke ringe årsag til, at der er foregået nogen forseelse med Hersleff [Hårslev] kald, skal de fordre ham for sig og forfare, om han har forset sig, og siden dømme i sagen. FT, 5, 365. K.

24. jan. (Flensborg) Ms. til hr. Mogens Kaas og dr. Hans Mikkelsen. Kongen har af deres indsendte dom erfaret, at de er af den

mening, at hr. Henrik Griff ikke har forset sig ved at vie Hans Mannesen og Abell Veckes, og derved grunder sig på recessens art. 20. Da hun er fra Slesvig og har forset sig dér og ikke befinder sig her i riget *casu necessitatis*, og da det vel kunne være forhalet noget med deres vielse, til hun efter den over hende gangne doms indhold havde stået åbenbar skrifte i Flensborg, hvor hun havde forset sig, og præsten i Flensborg, hvor synden er bedrevet, heller ikke efter recessens indhold har givet hele sagens lejlighed og omstændigheder til kende, at hun efter gangen proces måtte nu vel og uden for åbenbarlig afløses, og hun heller ikke, som hun billigen burde, har informeret HG om sagens beskaffenhed, men at han af en anden mand fra Flensborg er blevet vidende om den dom, som er afsagt over hende, og derved advaret om, at han ikke skulle vie dem, førend det var fuldkommet, som HG i sin egen til adressaterne afgivne erklæring selv vedgår, så kan kongen ikke se andet, end at han har forset sig heri, især da han ikke har taget i agt, hvad der står i recessen, og underrettet præsten i Flensborg, hvilket skulle være iagttaget både af ham, der har viet dem, og af hr. Iver i Vester Skerninge, som har taget hende til offentlig skrifte, og hvis forseelse adressaterne ligeledes skal pådømme, dersom han ellers endnu er i live. De skal siden på ny erklære sig for kongen og tilkendegive deres betænkning, såfremt de ikke vil, at kongen skal indstævne deres dom til forestående herredage. FT, 5, 365. K.

24. jan. (Flensborg) Bevilling. Tidl. kapellan i Viborg Peder Sørensen, som blev afsat, fordi hans hustru kom 10 uger for tidligt, hvilken forseelse han offentligt afbad i Viborg kirke, og siden var sin hustrus faders kapellan og nu efter hans død af menige sognemænd er kaldet til Vejlbj og Homå, hvor svigerfaderen var sognepræst, og som han ikke måtte tilstedes uden kongens bevill., fik tilladelse at måtte få kaldet, hvis han efter ordinansen og andre om kald udgangne befallinger lovligt kan kaldes dertil af menigheden. Udt. i JR, 10, 378. K (hvorefter gengivet her).

24. jan. (Flensborg) Ms. til hr. Oluf Parsberg t. Jernit, Gregers Krabbe t. Torstedlund, Niels Krag t. Trudsholm og Mogens Høeg t. Kærgårdsholm, landsdommere i Nørrejylland og lensmænd på Båhus, Riberhus, Lund i Mors og Asmild kloster. Peder Seefeld t. Dalsgård har andraget, at der er tvist ml. hans søskende og ham om den afgift, der efter kontrakt skal gives ham årl., fordi deres forældre besidder hans hovedgd. på livstid. Hans medarvinger mener sig befriet pga.

det svenske indfald i Nørrejyll., hvorfor han har begæret denne befaling til adressaterne. De skal med kgl. fuldmagt snarest fordre PS og medarvinger for sig og forlige dem om afgiften eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 183.

24. jan. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille. Hans Jensen i Hjarup i Koldinghus len beklager, at afd. Ernst Normanns fæstebrev på Hjarup tiende og noget Hjarup kirkejord, som han har haft i fæste efter sin fader, i forleden fejde er nedgravet og derved fordærvet. MB skal fordre det fordærvede fæstebrev for sig og forny det, hvis det findes rigtigt. JT, 11, 184.

25. jan. (Flensborg) Wentzel Rothkirck fik brev at undersøge, om færgemændene i Korsør ikke ville overføre kongens trompetere, da de beklager sig over, at de af den årsag er blevet opholdt så længe, at de ikke kunne komme tidligt nok til den forestående krigsret. Og dersom færgemændenes ulempe heri befindes, skal han straffe dem vedbørligt. Udt. i Sjt, 29, 5.

25. jan. (Flensborg) Bevilling. På fru Elsebet Ulfeldt, afd. Jesper Friis' t. Ørbæk lundes vegne er anholdt om tilladelse til at sælge strø- og fjerntliggende gods, som er tilfaldet hende og hendes børn efter JF, til at betale deres gæld med. Det bevilges med forbehold af samtykke fra børnenes værge. FR, 4, 359. Incl. 24. jan.

25. jan. (Flensborg) Tholle Nissen, Mads Jepsen, Lorentz Andersen, Knud Andersen, Niels Knudsen, Hans Knudsen, Niels Jepsen, Hans Andersen, Reinhold Hansen og Annicke Peters af Emmerlev s. i Riberhus len fik bevill. at måtte købe hver 2 heste til egen fornødenhed og føre dem til Emmerlev s., dog mod at svare told. Udt. i JR, 10, 378.

27. jan. (Flensborg) Rentemestrene fik brev at forhøre hofmønsterskriveren Hans Boyesens sidste omslagsregnskab og andre resterende regnskaber. Udt. i Sjt, 29, 5.

27. jan. (Flensborg) Ms. til lensmand på Svenstrup Oluf Brockenhuus t. Hjuleberg og rentemester og lensmand på Reins kloster Melchior Oldeland t. Uggerslevgård. Falk Lykke t. Bollerup har andraget, at der nogen tid har været tvist ml. ham og hans søstersøn Henning Qvitzow t. Qvitzowsholm på den ene og borgmester i Chri-

stianshavn Jacob Dreyer på den anden side om 2 gældsbreve, som FL har leveret JD, af hvilke det ene er udsat til Margrete, afd. Jørgen Fuirens i Kbh. og det andet til Hans Pedersen i Helsingør, hvormed FL og HQ mener sig forurettede, da de ikke kan få rigtighed for gældsbrevene. Adressaterne skal stævne parterne for sig og forlige dem eller skille dem ved endelig dom. SjtT, 29, 5. (Tr.: KD, V, 291).

27. jan. (Flensborg) Tolderne i Øresund fik brev, at de herefter ikke skal oppebære videre told af Hamborg, end de gav i 1603. Udt. i SjtT, 29, 6. (Jf. CCD, V, 495 og 396).

27. jan. (Flensborg) Altfrue på Haderslevhus Annicke Skulltt fik bevill. at udføre 3 heste fra Danmark, dog mod told. Udt. i JR, 10, 379.

28. jan. (Flensborg) Bevilling for generalmajor til hest og oberstløjtnant Claus von Ahlefeldt t. Nordtsøe [Klein Nordsee] at måtte købe 80 heste i Danmark og mod at svare told udføre dem. FT, 5, 367. K.

28. jan. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille. Han skal straks sende en af de bedste skibsbygmestre i Kolding til kongen, som vil underrette ham om sin vilje. JT, 11, 184.

29. jan. (Flensborg) Ms. til Henning Valkendorf. Mads Jacobsen Smed i Haderslev har klaget over, at hans moder Maren Jacobsdatter, som 18. jan. var rejst til Odense for at forrette sit ærinde der, smst. på gaden er blevet overfaldet af 2 personer, som formenes at være bispens sønner, da de samme dag kørte i ring med en slæde og dermed kørte hende ned og over, så begge hendes ben blev sønderbrudt i knæene, og derforuden ilde medfaren. HV skal se til, at der vederfares hende lov og ret. FT, 5, 367. K.

29. jan. (Flensborg) Ms. til Gregers Krabbe. Jesper Hansen af Langetved i Haderslevhus len har andraget, at han i 1642 har lånt Johan Styrche på Skodborg 200 rd. børnepenge, som han lovede, under sin æres fortabelse og et ærligt indlager i Haderslev, at tilbagebetale 1643. Da JH i 1643 og siden har ladet JS tilsige at erlægge pengene eller indfinde sig i Haderslev for at holde indlager, og han endnu ikke har efterkommet det, skal GK tilholde ham straks at stille JH nøjagtig kaution for at ville betale hovedstol med påløbne renter til omslag 1647 eller at indfinde sig i Haderslev og holde et ærligt

indlager, til han betaler pengene. JT, 11, 184.

30. jan. (Flensborg) Ms. til Gregers Krabbe. Hvad hertug Frederik til Slesvig og Holstens undersætter i Møgeltønder og Tønder amt lader anbringe over kongens undersætter i Riberhus len, kan han se af medfølgende kopi af hertugens skrivelse og undersætternes supplika-tioner. Han skal erkyndige sig om deres angivende og erklære sig derom for kongen. JT, 11, 185.

31. jan. (Flensborg) Hr. Caspar von Buchwald fik bevill. at udføre 70 heste og 100 øksne fra Danmark, dog mod at svare told. Udt. i JR, 10, 379. K.

31. jan. (Flensborg) Bønderne i Haderslevhus len fik bevill. at købe heste på Kolding marked og udføre dem, dog mod at svare told. Udt. i JR, 10, 379. K.

u.d. jan.¹ (Flensborg) Resident i Spanien Henrik Willumsen fik brev at være, så vidt muligt, borgmester i Ribe Peder Sørensen eller hans fuldmægtig behjælpelig, så at hans sag og præntion, som en rum tid har verseret i Biskayen, efter det løfte kongen af Spanien har givet den danske konge, må komme til ende. Udt. i Sjt, 29, 6.

1. Indført som sidste brev i jan.

1. febr. (Flensborg) Arent von der Kuhla fik brev at befale kongens forvaltere mester Hans Snedecker og Adam Berg på Kronborg og Frederiksborg at begive sig til Kbh. slot og der betrække den store sal med »tapedtzerie«, som den plejer at være betrukket, og at ophænge de kroner, som før har hængt der. Udt. i Sjt, 29, 6.

4. febr. (Flensborg) Rigens hofmester fik brev at møde i Kbh. 23. marts, hvor han videre skal blive underrettet om kongens vilje. Udt. i Sjt, 29, 6.

Tilf.: Ligesådanne breve fik rådet i hele Danmark, de norske undta-get.

4. febr. (Flensborg) Henrik Ramel fik brev at indtage sognepræst t. Landet kirke i Loll. hr. Hans Iversens 2 sønner Iver og Christen Hansen i Sorø skole, når plads blev ledig. Udt. i Sjt, 29, 6.

4. febr. (Flensborg) Ms. til Christoffer Lindenov. Til forestående norske herredage skal bruges skibene Trefoldigheden, Spes, Norske Løve og et par jagter, som CL skal holde i god beredskab til den tid, herredagene er berammet. Da kongen erfarer, at der på Holmen mangler hør og hamp, som dog if. CLs beretning kan fås for godt køb hos hollandske skibe, uden at det dog er specificeret til hvilken pris, skal CL snarest oplyse kongen herom. Han vil så gøre fornøden anordning, når han ved, hvor mange skippd. af hver slags der behøves. Om de 8 bøge, som behøves til blokkene, har kongen tilskrevet Christoffer Ulfeldt t. Svenstrup, at han skal lade dem hugge på kronens skove i Helsingborg len og siden oplyse CL om, hvor han ved skibe skal lade dem affordre. Da kongen erfarer, at der i Dronningborg, Kalø, Ålborg og Riberhus len ingen eftersøgning er sket efter tømmer tjenligt til skibsbygning og hugget i kronens skove i forleden fejdetid, som kan findes hos borgere og bønder, skal CL snarest sende 4 gode tømmermænd derover, som kan forfare det og siden gøre beretning. Hvad de forefinder, skal de, som det er sket i de andre len, mærke med kronens mærke og antegne. Sjt, 29, 7.

4. febr. (Flensborg) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Han skal snarest i kronens skove i sit len lade hugge 8 bøge til blokke på Bremerholm og siden ved bønderne nedføre dem til stranden. Når de er rede, skal han underrette admiral på Bremerholm Christoffer Lindenov t. Lindersvold, at han siden ved fornøden skibsrum kan lade dem befordre derfra. SkT, 7, 104.

4. febr. (Flensborg) Gunde Rosenkrantz fik brev at være fru Helle Urups værge på skifte efter afd. Wulf Grib ml. hende og deres børn og se til, at hende vederfares ret, og, når skiftet er overstået, at levere hende selv hendes lod og anden rigtighed. Udt. i SkT, 7, 105.

4. febr. (Flensborg) Ms. til Henning Valkendorf og Frands Pogwisch. De skal snarest afregne med kaptajn Christian Duncher og hans officerer og kompagni for den tid, han har været i kongens tjeneste. FT, 5, 367, K.

4. febr. (Flensborg) Ms. til Steen Bille og bispen i Fyn. Da det nu tilkommer kongen at indsætte en præst i Hårslev s. pga. bøndernes begåede forseelse i forrige kaldsbrev, skal de forfremme Jørgen Mortensen dertil, når han først efter ordinansen og andre om kald ud-

gangne forordninger tilbørligt er eksamineret. FT, 5, 368. K.

4. febr. (Flensborg) Breide Rantzau fik bevill. at udføre 70 heste fra Danmark. Udt. i JR, 10, 379.

4. febr. (Flensborg) Peder Widde i Flensborghus fik bevill. at udføre 4 heste af Danmark. Udt. i JR, 10, 379.

4. febr. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille. Da Søren Haar i Nebbe har andraget, at nævnte gd. Nebbe og Nebbe mølle, som han har i fæste, er helt afbrændt i forleden fejde, og begærer bygningstømmer dertil, skal MB af Nebbesolerup [?] og Sellerup skove, hvor det kan ske til mindst skade, lade ham få 7 »hollende« ege. JT, 11, 185.

4. febr. (Flensborg) Ms. til Jørgen Kruse og Jørgen Seefeld. Valdemar Lykke t. Grinderslevkloster har fået befaling til af afd. Verner Parsbergs arvinger at overtage det værgemål for jfr. Beate Lykke, VP har forestået, og snarest overlevere det til hende selv. Adressaterne skal som kommissærer overvære overleveringen og give de interesse-rede beskrevet, hvad de deri forretter. JT, 11, 185.

4. febr. (Flensborg) Ms. til Erik Juel, Mogens Høeg, Jørgen Kruse og Jørgen Seefeld. Afd. Verner Parsberg t. Lynderupgård har nogen tid forestået værgemålet for jfr. Beate Lykke. Da hans arvinger snarest, efter kongens befaling, vil overlevere det til Valdemar Lykke, skal adressaterne med kgl. fuldmagt som kommissærer overvære overleveringen og, hvis tvist indfalder ml. de interesserede, forlige dem eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 185.

4. febr. (Flensborg) Ms. til Axel Urup. Han forløves efter begæring for nogen tid til Danmark, men skal før bortrejsen stille sådan ordre i fæstningen [Christianpris], at intet forsømmes. JT, 11, 186.

4. febr. (Flensborg) Ms. til Gunde Lange og mag. Anders Andersen. Fru Elsebe Ulfeldt, afd. Jesper Friis' t. Ørbæklunde har andraget, at Axel Juul t. Bjørnsholm til skade for hende og hendes børn forhaler indvielsen af den til Bjørnsholm nyopbyggede kirke, skønt der allerede er anvendt stor omkostning på dens bygning, alter, prædikestol og andet tilbehør. Hun mener, at han derved vil bringe hendes og hendes børns bønder og tjenere til, at de i stedet for deres sognekirke

skal søge et af de huse, som af den halve gård tilkommer ham, hvor nu en tid lang, mens den anden kirke har været under bygning, med hans tilladelse er forrettet gudstjeneste, og tvinge hende og hendes børn og tjenere fra deres gamle kirkefrihed til at søge kirke under hans tag og lukkelse. Adressaterne skal snarest lade fortføre med den nye kirkes indvielse eller for kongen erklære, hvorfor det ikke sker, så bekostningen, der er anvendt på den nye kirke, ikke skal være gjort forgæves, og menigheden ikke længere være uden sognekirke. JT, 11, 187.

5. febr. (Flensborg) Ms. til Henrik Willumsen. Da kongen erfarer, at Sverige søger alliance og forbund med Spanien i den hensigt ved den *exemptorie* og toldfrihed, det ved seneste fredstraktat har erholdt i Sundet, at ville bringe al trafikken fra Spanien og andre det tilhørende lande fri gennem Sundet til Sverige og andre det tilhørende byer i Østersøen, som var det svensk gods, skal HW med flid forføre, hvor vidt dermed er bragt, og gøre kongen relation derom snarest. Hvis han hører, at der ved deres minister arbejdes derpå i Spanien eller andetsteds, skal han forekomme og med god maner så vidt muligt hindre det, dog at alting dermed tilgår uformærket. SJT, 29, 7.

Tilf.: Ligesådant brev fik Wilhelm Mecklenburg, resident i Dunquerque.

5. febr. (Flensborg) Ms. til Hans Pedersen på Bornholm. Kongen har efterretning om, at borger i Christianshavn Hans Jensen i forleden fejde, før og efter at svensken blev landet mægtig, til Peder Lauridsen i Rønne har skrevet adskillige vidt udseende breve. HP skal affordre ham brevene og sende dem til kancelliet. Hvis han vægrer sig, skal HP lade ham forstå, at kongen vil bruge andre midler. SkT, 7, 105.

5. febr. (Flensborg) Ms. til Henning Valkendorf. Da kongen formoder, at han endnu har nogle penge i forråd, og der endelig behøves en del til Christianpris' garnisons fornødenhed, skal han snarest, om han ellers har forråd af penge, levere 3000 rd. til oberst til fods og kommandant i Christianpris Axel Urup t. Belteberg til garnisonens underhold og »lehning«. FT, 5, 368. K.

5. febr. (Flensborg) Bevilling. Undersåtterne i Flensborghus len fik bevill. til, når de med nøjagtig certification godtgør at være kongens undersætter, til egen fornødenhed at købe heste på Sjæll., Fyn, Loll. og

Falster og udføre dem af riget mod at svare told. Udt. i JR, 10, 379. K (hvorefter gengivet her).

Tilf. (i K): Ligesådan brev fik undersåtterne i Haderslevhus.

5. febr. (Flensborg) Ms. til hr. Just Høeg, Gregers Krabbe, Gunde Lange og Otte Marsvin. Der er i kronens skove i deres len i forleden fejde hugget en stor del tømmer tjenligt til skibsbygning, som endnu skal findes hos bønder og borgere. Kongen har sendt sine skibstømmere dertil for at forfære derom og fortegne, hvor det findes, og slå kongens mærke på det. Adressaterne skal på anfordring være dem behjælpelige og siden hænde dom over dem, som har hugget ulovligt i kronens skove. JT, 11, 186.

6. febr. (Flensborg) Ms. til Christoffer Lindenov. Han har tidligere fået befaling at undersøge løbets og grundens beskaffenhed ml. Malmø og Saltholm. Da kongen mener, det bedst kan ske nu, skal han undersøge det og erklære sig udførligt derom. Sjt, 29, 7.

6. febr. (Flensborg) Ms. til hr. Jørgen Brahe, hr. Mogens Kaas, Claus Sehested og Jobst Frederik von Papenheim. Da kongen formoder, at hans undersåtter, som behøver heste, nu har forsynet sig, og han daglig overløbes og besværes af undersåtterne i fyrstendømmerne om pas og bevill. til at udføre heste, og da han erfarer, at heste i stor mængde udføres på ulovlige steder i denne hårde vinter, hvor åerne overalt er tilfrosne, til ikke ringe skade for kongens toldrettighed, eragter han bedst, at det tillades alle dem, som med rigtige certifikationer beviser at være undersåtter i fyrstendømmerne, at købe fornødne heste i Sjæll., Fyn, Loll. og Falster og udføre dem, når de betaler sædvanlig told og ikke udfører større heste, end kongens forrige forordning formelder. FT, 5, 368. K.

6. febr. (Flensborg) Ms. til Gregers Krabbe og Mogens Bille. Da kongen formoder, at de, som i Nørrejyll. behøver heste [enslydende med foregående til og med større heste] end forordningen tillader, når vandet ml. landene er åbent. Han er derfor også tilfreds, at de til den tid må købe og udføre heste i Jyll., når sædvanlig told svares, idet de, som i Jyll. behøver heste, kan købe dem inden da. Dog må undersåtterne i Haderslevhus len og de nærmeste herreder ved Ribe og Kolding straks i Nørrejyll. købe og udføre heste af den tilladte størrelse mod sædvanlig told. JT, 11, 186.

7. febr.¹ (Flensborg) Bevilling. Jfr. Margrete Barnekow må efter skifte med sin broder selv overtage sit gods, forestå det og oppebære indkomsten deraf, dog under inspektion og direktion af hofmester for det kgl. og adelige akademi, lensmand i Børglum kloster Henrik Ramel t. Bækkeskov. SJR, 21, 417.

1) Mul. fejl for marts. Brevet står ml. indførsler fra 23. febr. og 8. marts.

7. febr. (Flensborg) Ms. til Henrik Gyldenstjerne og Henrik Podebusk. De har tidligere fået befaling som kommissærer at overvære skifte efter Palle Rodsteen t. Lundsgård ml. hans enke fru Ingeborg Skeel og hendes børn. Da der i befalingen ingen melding blev gjort om, at de skulle taksere Lundsgårds hovedgd. med tilliggende skove til, hvor mange td. htk. den bør tages i søskendeskitte, skal de med kgl. fuldmagt snarest foretage denne taksering. FT, 5, 369. K.

7. febr. (Flensborg) Ms. til Henning Valkendorf. Hvad Johan Niemand har andraget hos kongen, kan han se af hans hosføjede indlæg. Hvis han, som JN beretter, hos sig har hans recommendationsskrivelse og fuldmagt, skal han lade JN få den igen. FT, 5, 370. K.

7. febr. (Flensborg) Ms. til Kjeld Krag, Mogens Bille, Jørgen Seefeld, Iver Krabbe, Steen Bille og Laurids Below. Kongen har fået underretning om bøndernes tilstand i Stjernholm, Skanderborg, Århus, Kalø, Dronningborg og Silkeborg len og erfaret, at nogle er således ved magt, at de kan tåle at svare fuld landgilde, at andre kun kan svare noget deraf, og at en del er så forarmede, at de slet intet kan svare. Adressaterne skal snarest erkyndige sig om de bønders lejlighed, som er således ved magt, at de kan svare noget, og specificere, hvad enhver efter sin nuværende tilstand, sæd og beholdent fæmon kan tåle at svare i landgilde i år, hvad forskånsel de behøver, og hvor snart enhver igen kan svare deres sædvanlige landgilde. Hvad angår de gde, som er ganske øde og forarmede, skal de ligeledes informere sig udførligt om dem og erklære, hvilken skånsel de behøver, til de igen kan svare fuld landgilde, ligesom de, hvor der er skov, skal undersøge, hvad der behøves til bygningstømmer til de øde og afbrændte gde, og snarest indlevere udførlig relation til kancelliet. JT, 11, 187.

Tilf.: Ligesådan brev fik [udfyldt plads til navne] om Kolding, Riberhus, Lundenæs, Bøvling, Lønborg og Gudumkloster len, og

[uudfyldt plads til navne] om Hald, Skivehus, Mariager, Pandum, Asmild kloster, Lund og Dueholm i Mors. Indl. 14.-30. marts.

7. febr. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille. Kongens kammertjener Jochim Jurgens har for rum tid siden erhvervet kgl. befaling til MB om 1226^{1/2} rd. 32 sk. som borgmester i Kolding Morten Pemp, rådmænd smst. Lyder Splett og Mogens Eriksen samt Anders Hansen, nu byfoged i Helsingør for 863 td. byg er blevet Mareche Calandrini i Hamborg skyldig efter deres ham derpå givne håndskrift, som JJ har modtaget og contenteret MC for. Da JJ beklager sig over, at han ikke kan komme til ende, uanset han ofte har gjort debitorerne anfordring, skal MB, så vidt muligt, være ham beforderlig i at få sine penge uden videre ophold eller vidtløftighed. JT, 11, 188.

9. febr. (Flensborg) Ms. til Gregers Krabbe. Kongen har erfaret, at der af fremmede, som ikke er kongens undersåtter og ikke har fået tilladelse dertil, på utilbørlige steder udføres heste i stor mængde. GK skal se til, at det ikke sker, og at kun kongens undersåtter, som fremviser bevill., udfører heste. JT, 11, 188.

11. febr. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille. Kongen har bevilget sine undersåtter i flg. herreder i Haderslevhus len: Tyrstrup, Frøs, Kalvs-lund, Hviding og Gram, at de til egen fornødenhed i Nørrejyll. må købe og udføre en del heste. MB skal tillade dem at udpassere med dem, når de har svaret told. JT, 11, 188.

12. febr. (Flensborg) Ms. til Anders Bille, hr. Just Høeg og Gregers Krabbe. Kongen har modtaget deres beretning om landkommissærernes valg, indkvartering, garnisonen i Christianpris og postvæsenet. Kongen godkender valget af landkommissærer; men tid og sted for deres præsentation og edsaflæggelse kan ikke fastsættes nu, da kongen efter forefaldende occasioner ikke kan determinere, hvor han vil være at træffe. Det kan altid ske, når de indfinder sig. Købstædernes klage over indkvartering er kongen mere end velbekendt, da der ikke alene fra Jyll., men også fra de andre provinser forebringes ham daglige og uhørlige klager, som han også gerne ville remedere, om der måtte foreslås ham tjenligt middel dertil, og han har intet bedre fundet, end at landkommissærer efter adelens eget forslag snarest måtte vælges, så af dem, da de bedst kender landenes forhold, hvori de bor, alt en gang for alle med kongens og rigsrådets samtykke kunne anordnes således,

at det overalt måtte gå billigt og vel til, så den ene provins, hvadenten stort eller lille antal folk, efter tidens beskaffenhed, var i tjeneste, ikke graveredes og havde mere grund til klage end den anden, og kongen kunne forskånes for undersåtternes videre daglige overløb. Der må tænkes på middel, hvorledes de få folk, som endnu er i tjeneste ved garnisonen i Christianpris, hvorom kongen før har tilskrevet adressaterne, kan underholdes, hvis kongen ellers vil beholde dem, og der ikke i længden deraf skal tilvokse riget største skade. Når kongen får adressaternes og kommissærernes betænkning, vil han erklære sig nærmere herom. Da postvæsenet tjener til rigets bedste og trafikens forbedring, burde det uden kronens tillæg fortsættes, og dertil ikke begæres nogen bevill. af det, som er pålagt for udskrivelse af båds-mænd, da det kommer kongen og riget mere an på sømænd end nogen anden ting, og hvis rigerne skal sættes i sikker tilstand, må antallet af søfolk snarere øges end formindskes; thi det er helt farligt at udskrive båds-mænd på den tid, da sejlene skal sidde under råen. JT, 11, 188.

12. febr. (Flensborg) Ms. til Anders Bille, hr. Just Høeg og Gregers Krabbe. Borgmester i Ribe Peder Sørensen har andraget, at han har adskillige besværinger mod nogle medborgere, nemlig de Bagesønner, og adskilligt magtpåliggende at forebringe mod dem, som er passeret i forleden fejde. Adressaterne skal snarest kalde borgmesteren og hans medborgere for sig, høre, hvad han har at angive mod dem, og deres erklæring derpå, og siden erklære sig for kongen. JT, 11, 189.

13. febr. (Flensborg) Rigens hofmester hr. Corfitz Ulfeldt fik brev at lade Ebbe Ulfeldt t. Møllerød på nogen tid forpagte Vallø og Lellingegård med tilliggende gods og forhandle med ham om den årl. afgift og siden modtage afgiften; desuden at han skal oplyse for kongen, om Tyge Brahes arvinger og Sigvard Urne t. Rårup har gjort regnskab for den tid, de har haft de 2 gde i forsvar. Udt. i Sjt, 29, 8.

13. febr. (Flensborg) Niels Vind fik brev, at Hans Abelsteen må for fæste og sædvanlig afgift få Jonstrup mølle, som er ledig. Udt. i Sjt, 29, 8.

13. febr. (Flensborg) Hofmønsterskriver Hans Boyesen fik brev at forføje sig ufortøvet hid ud til kongen, hvor han videre skal blive underrettet om hans vilje. Udt. i Sjt, 29, 8.

13. febr. (Flensborg) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Kongen har erfaret, at ritmester Jochum Rathlou ikke har forholdt sig vel, da han var indkvarteret på Loll. og Falster, og at han tilmed har gjort falsk mønstring, da han blev mønstret af JFP, og købt musketererne til at ride gennem mønstringen som ryttere og givet dem hver $\frac{1}{2}$ rd. derfor. JFP skal undersøge JRs forhold og erklære sig over for kongen. SmT, 6, 566.

13. febr. (Flensborg) ¹ Niels Nielsen af Kolding fik bevill. i et år fra brevets dato at være forskånet for sine udenlandske kreditorers krav. Derefter skal han være tiltænkt ufejlbar nøje at contentere og afbetale dem. Udt. i JR, 10, 379.

1) Stedsangivelse mangler, men må være Flensborg.

13. febr. (Flensborg) Ms. til Erik Juel og Mogens Høeg. Lensmand over Lund Niels Krag t. Trudsholm har nogen tid forestået afd. jfr. Anne Skrams værgemål, som han nu snarest vil overlevere igen til hendes søstre fru Maren Skram, afd. Hartvig Huitfeldts, og jfr. Ellen Skram. Adressaterne skal overvære overleveringen og se til, at alt dermed kommer til en ende, så NK kan blive nøjagtig kvitteret. JT, 11, 189.

13. febr. (Flensborg) Ms. til Mogens Bille, Joakim Beck, Laurids Ebbesen, Erik Grubbe, hr. Just Høeg, Gregers Krabbe, Gunde Lange og Otte Marsvin. Der findes i deres len adskilligt tømmer tjenligt til skibsbygning og andet, hugget i kronens skove, som kongen ved sine tømmermænd har ladet mærke. De skal ved varigt godt føre lade det føre til stranden, hvor det bedst kan indskibes, og underrette kongen om, hvor det kan hentes. Han vil så gøre anordning herom. JT, 11, 190.

13. febr. (Flensborg) Ms. til Hans Dyre. Der skal snarest skiftes ml. Folmer Urne og hans datter jfr. Anne Urne efter hans afd. søn Claus Urne. HD skal som AUs værge overvære skiftet og se til, at hende vederfares ret. Efter skiftet skal han mod revers overlevere hendes part med tilhørende breve og dokumenter til faderen som hendes rette værge. JT, 11, 190.

15. febr. (Flensborg) Bevilling. Ritmester Jochum Rathlou, som

med sit kompagni er bortrejst fra Loll., må herfra udføre sin »hand ross« og en del ham selv tilhørende heste, som han har efterladt. SjR, 21, 416.

15. febr. (Flensborg) Bevilling. Margrete, afd. Poul Mogensens må føre sin husbonds lig fra en kirke i Danmark, hvor det står begravet, til Holsten. SjR, 21, 416.

15. febr. (Flensborg) Tolderne i Sundet fik brev at lade hertug Adolf Frederik t. Mecklenburgs faktor Diderick Mölenhoff passere toldfri gennem Sundet med 12 fæde rhinskvin. Udt. i SjT, 29, 8.

16. febr. (Flensborg) Ms. til Ditlev Reventlow og bispen i Ribe. Det er dem mere end noksom bekendt, hvilken tvist der er ml. sognepræst t. Skærbæk hr. Søren Hegelund og Peder Spandet og hans hustru smst. De sidste har på ny anholdt om befaling til adressaterne om at dømme i sagen. De skal snarest kalde parterne for sig og dømme dem imellem efter ordinansen og andre kgl. forordninger, så kongen engang kan blive forskånet for deres overløb. JT, 11, 190.

20. febr. (Flensborg) Ms. til hr. Christian Thomesen. Kongen har befalet Malte Juul t. Gjessinggård at lade fælde og hugge tjenlige træer i tilstånde »ny« til kornhuset og anden bygning, som nu skal gøres i fæstningen Kristianstad. CT skal befale den tømmermand, som satte spærværket på det store bryggers i Kbh., at forføje sig til fæstningen, da kongen vil bruge ham til arbejdet. SjT, 29, 8.

20. febr. (Glyksborg) Ms. til Arent von der Kuhla. Kongens råd Berndt von Waldaw har andraget, at han agter at begynde en proces mod Elisabeth Skoufeldin, nu bosat i Helsingør. AK skal være ham behjælpelig, så vidt lov og ret tilsteder, og tilholde hende, at hun, hvis der kan være billig mistanke, at hun ellers ikke gør det, skal stille nøjagtig loven og vissen, at hun vil blive til stede til sagens afslutning. SjT, 29, 8.

20. febr. (Glyksborg) Ms. til Malte Juul. Han skal i dette tilstånde »nye« lade hugge så mange tjenlige træer, som kræves til et kornhus og andre huse på den plads i Kristianstads fæstning, der er ordnet dertil, så pladsen kan blive bygget i firkant. Tømmeret skal nu straks kun fældes og siden efterhånden tilhugges. Kongen vil sende en

tømmermand dertil, som MJ skal tilforordne folk, der kan give agt på, hvor tømmeret findes, når man skal bruge det. SkT, 7, 105.

20. febr. (Glyksborg) Ms. til Malte Juul. Han har givet tilkende, at de tømmermænd, som blev opsendt til at udtage det tømmer, der kunne findes tjenligt til stykkelader, har mærket og brændt alt det tømmer, der fandtes, uanset en del af det tilhører andre. MJ skal på anfordring overlade dem det mærkede og brændte tømmer, som beviser, at det tilhører dem. Men hvad der findes tjenligt til skibsbygning og tilhører kongen, skal han ved varigt godt føre nedføre til stranden og siden underrette kongen om, hvor han kan lade det afhente, så vil han sende fornødent skibsrum. Hvad der befindes at være hugget og skåret til den lange bro, kan MJ lade bruge dertil. SkT, 7, 105.

20. febr. (Glyksborg) Ms. til Henning Valkendorf. Han skal med det første afregne med officererne under det fynske landkompagni til hest, som kan tilkomme noget for deres tjeneste. FT, 5, 370. K.

21. febr. (Glyksborg) Hr. Mogens Kaas fik brev at tiltale Hans Guldsmed i Nyborg, fordi han ikke ville føre kongens trompeter med sin båd fra Korsør til Nyborg. FT, 5, 370. K.

23. febr. (Glyksborg) Bestalling for Hans Dilleben som arkelimester. Han skal være til rådighed, hvor hans tjeneste behøves, og fra bestallingens dato af rentemestrene betales 25 rd. mdl. i besolding. Sjr, 21, 417.

23. febr. (Glyksborg) Ms. til grev Pentz. Han skal anordne, at de skibe og galejer, som findes ved fæstningen [Glückstadt] ved første åbent vand forfølger sig til Kbh. JT, 11, 191.

26. febr. (Flensborg)¹ Ms. til lensmændene i Sjæll., Fyn, Loll., Falster og Langeland samt kapitlet i Roskilde. De skal lade oppebære halvparten af de kirkers beholdning i deres len, som har forråd, og inden førstkommende pinse levere den til teolog ved Kbh. universitet dr. Laurids Mortensen, som skal kvittere derfor og anvende pengene

1) Indført efter breve fra oktober 1647 og dat. 1647. Konceptet er dat. 1646, og ingen andre breve fra febr. 1647 er dat. i Flensborg.

til regenskirkenes bygning. De skal til kancelliet sende en fortegnelse over, hvad de har leveret. Sjt, 29, 277. K.

26. febr. (Flensborg) Henning Valkendorf og Falk Gøye fik brev at indstævne til 16. marts 1646 Jørgen Marsvin og Henning Pogwisch, når JM agter at gøre HP t. Hollufgård regnskab for hans hustrus værgemål, som han nogen tid har forestået, og, om nogen irring kan indfalde ml. dem, forlige dem eller skille dem ved endelig dom. Udt. i FT, 5, 370. K.

28. febr. (Flensborg) Ms. til hr. Mogens Kaas. Kongen har fået forebragt hans erklæring om de køer, som skulle indkøbes i hans len, og godkender, at de købes for den nævnte pris. FT, 5, 370. K.

28. febr. (Flensborg) Ms. til hr. Mogens Kaas og bispem i Fyn. Deres betænkning om hr. Henrik Griff's forseelse mod recessens 20. art. med Abel Uckes afløsning er forebragt kongen, som godkender, at han denne gang ved påmindelse korrigeres og giver 30 dl. til Fåborg skole, da de giver ham det vidnesbyrd, at han tilforn har forholdt sig retsindigt i sit embede og heri intet har gjort af modvilligt forsæt. FT, 5, 371. K.

3. marts (Kolding) Ms. til Manderup Due, Jacob Grubbe, Hans Krabbe og Laurids Pogwisch. Der skal 10. marts skiftes efter afd. Jørgen Krag t. Endrup. De skal til den tid møde på Endrup og taksere gden og dens bygning samt åbne forseglingen på løsøret og registrere det. De skal se til, at der vederfares alle arvinger ret, herunder JKs enke fru Anne Vind. Skulle der opstå tvist ml. arvingerne, skal de forlige dem eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 191.

3. marts (Kolding) Ms. til Niels Krag og Iver Kaas. Fru Anne Vind, afd. Jørgen Krags t. Endrupholm har andraget, at hun på 3. år har forventet Ove Krag, boende i Norge, herved for at overtage det, der kan tilfalde ham som arv efter hendes husbond. Selv om hun både ved kgl. ms. og selv skriftlig har begæret, at han snarest ville komme, er han ikke kommet, så både hun og medarvingerne har lidt stor skade ved, at boet henstår så længe, da der findes både gæld og besværing. Adressaterne skal derfor 10. marts møde på hendes fædrengd. Endrupholm og der i OKs fravær tage til sig, hvad der med rette kan

tilfalde ham af gods og gæld, og siden levere det til ham, når han kommer herved. JT, 11, 191.

3. marts (Kolding) Ms. til Peder Lange. Han skal møde 10. marts på Endrup som fru Anne Vinds værge på skiftet efter hendes afd. husbond Jørgen Krag og efter skiftet overlevere hende, hvad der med rette tilkommer hende. JT, 11, 192.

Tilf.: Ligesådan brev fik Christoffer Hvas at være værge for fru Margrete Krag, afd. Erik Billes.

4. marts (Odense) Ms. til Claus Sehested. Den franske gesandt har beklaget sig over, at han i Middelfart om natten er frastjålet adskilligt. CS skal med flid forfare derom og vedbørligt straffe den, som har gjort det. Hvis noget af det stjalne kan findes, skal han snarest muligt eftersende gesandten det med posten. FT, 5, 371. K.

5. marts (Nyborg) Christoffer Lindenov fik brev at skaffe 2 skuder, der kan ligge i beredskab til at føre proviant og anden fornødenhed, som snarest skal sendes til Flensborg og Nyborg. Udt. i Sjt, 29, 8.

5. marts (Nyborg)¹ Ms. til Claus Sehested om snarest at sende de stykker, som står i Middelfart, til tøjhuset i Kbh. FT, 5, 368.

1) Indført ml. breve fra begyndelsen af februar.

6. marts (Flensborg)¹ Bevilling. Byfoged i Odense Erik Nielsen har anholdt om at måtte betænkes med noget for sin tjeneste, som han forestår med stor besværing og til sin nærings forsømmelse. For at han skal forholde sig des flittigere i sin bestilling, bevilges ham fjerdeparten af de sagesfald, der tildømmes kongen. FR, 4, 359.

1) Enten dato eller sted må være forkert. Brevet er indført ml. breve fra 22. jan. og 15. marts.

6. marts (Nyborg) Ms. til Henning Valkendorf og Frands Pogwisch at afregne med kaptajn Morten Lydervalt og hans officerer for gjort tjeneste. FT, 5, 371. K.

6. marts (Nyborg) Ms. til hr. Mogens Kaas. Ib Olesen i Frørup har andraget, at hans gd. næstforleden år er ganske afbrændt, hvorved han er gerådet i største armod, og begærer derfor nogen forskånelse på

sin landgilde. Da det er bekræftet af MK, godkender kongen, at han forskånes for et års landgilde. FT, 5, 372. K. Orig. i Nyborg lensrsgsk.

6. marts (Nyborg) Ms. til Laurids Ulfeldt, Henning Pogwisch og Erik Qvitzow. Der er tvist ml. lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård og fru Anne Brahe, afd. Ejler Qvitzows ang. noget, »som hun udi sine forseter imod hannom« for lensmand på Odensegård Henning Valkendorf t. Glorup og superintendent over Fyns stift dr. Hans Mikkelsen skal have indført, »som han formener hun bør hannom for att erklere«, eller også bevisliggøre det, såvel som også nogle gældsbreve og godspantsættelse, som har været imellem dem, hvilke breve og pant SB har afstået til Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård og taget hans obligation igen derpå, dog med forord, at dersom noget på nogen af siderne kan være forbigået eller forset, skulle det igen erstattes og afkortes, når brevene endeligt skulle indløses. Adressaterne skal med kgl. fuldmagt snarest stævne parterne for sig og enten forlige dem eller skille dem ved endelig dom. FT, 5, 372. K.

6. marts (Nyborg) Ms. til Joakim von Buchwald og Henning Pogwisch. Laurids Skinkel t. Gerskov har andraget, at han som værge for afd. Niels Gyldenstiernes børn ikke tør blive ved arv og gæld efter ham, hvorfor han har anholdt om denne befaling til adressaterne. De skal med kgl. fuldmagt snarest begive sig til Nældemosegård, når NGs lig er ført derfra, da det berettes, at gden tilhører hans datter Helvig Gyldenstjerne, og på hendes vegne registrere og taksere den med de breve, dokumenter og løsøre, som hun kan befindes at være berettiget til i boet, og siden tilstille LS det som hendes rette værge, registreret og forsegle. Men hvad der findes i boet tilhørende NG, skal de ligeledes registrere og på et bekvemt sted indsætte under forsegling til bedste for hans kreditorer. FT, 5, 373. K.

6. marts (Nyborg) Sognepræst t. Skt. Nikolaj kirke i Varde hr. Hans Hansen fik bevill. at ægte Maren Jensdatter, Gregers Lauritzens enke, som hans afd. hustru var beslægtet med i 2. og 3. led, mod at betale 50 rd. til Varde hospital. Udt. i JR, 10, 380. Indl. 26. febr.

9. marts (Antvorskov) Bevilling til borgerskabet i Slagelse at holde hestemarked i Slagelse hver tirsdag i fasten, da det er nær færgestedet og bekvemt for fremmede, som vil købe, og for bønderne i omegnen, som vil sælge. Dog skal ingen formenes at sælge deres heste andet-

steds. Sjr, 21, 418 (jf. CCD,V,495).

9. marts (Antvorskov) Bevilling. Borgerskabet i Skælskør får bevill. at måtte indtage til sædeland og overdrev så meget af byens overdrev, som kan undværes fra græsgangen, neml. Stegehout og Møllebacherne, og dele det ml. sig i forhold til, hvad de efter borgerskabets skattemandtal har siddet for af kgl. og byens tyngde. Må nogen af armod sælge eller pantsætte sin anpart, må det kun ske til byens borgere. Sjr, 21, 418.

9. marts (Antvorskov) Ms. til dr. Peder Vinstrup. Sognepræst t. Viby og Rinkeby sogne i Skåne hr. Jacob Olufsen har andraget, at hans præstegd. i forleden fejde er ganske afbrændt, og desuden hans tilhørere er ganske forarmede, så han i år har ringe eller ingen indkomst, hvilket bekræftes af lensmand over Kristianstads len Malte Juul. PV skal derfor være ham beforderlig med at få nogen hjælp fra kirker og præster i Skåne, der har forråd, som det i slige tilfælde plejer at ske med andre præster. SkT, 7, 106.

9. marts (Antvorskov) Malte Juul fik brev at lade fornævnte hr. Jacob Olufsen få noget bygningstømmer til sin gds opbyggelse. Udt. i SkT, 7, 106.

12. marts (Kbh.) Sigvard Urne fik brev snarest at underrette kongen om, hvor meget byg der er i forråd på Vallø, som han har i forsvar, og kan sælges derfra. Udt. i Sjt, 29, 8.

12. marts (Kbh.) Hr. Tage Thott fik brev at lade ske eksekution over de tartarer, som han havde ladet anholde, efter den doms indhold, han havde ladet forhverve over dem. Udt. i SkT, 7, 106.

12. marts (Kbh.) Bestalling. Kongen har for nogen tid siden bevilget sine undersåtter af adel i Danmark, at der i hver provins måtte forordnes nogle landkommissærer, om hvilke adelen i hver provins skulle votere, efter at de først for rigsrådet havde gjort deres ed, at de kun ville foreslå dem, de fandt tjenligst dertil. Kongen har erfaret, at landsdommer i Nørrejyll. Erik Juel t. Hundsbæk af adelen smst. lovligt er eligeret hertil, og da han nu har præsteret sin *juramentum fidelitatis*, forordner kongen ham til bestillingen som landkommissær i Nørrejyll. Han og de andre smst. forordnede landkommissærer skal

en gang årl. eller oftere, om tidernes og landets tilstand kræver det, forsamles med rigsråderne i samme provins og med dem fortroligt kommunikere om alt, der er eller bliver anordnet til landets defension, have nøje opsyn med, at alt, hvad der er eller bliver anordnet til landets forsvar, tarv og forbedring, bliver efterkommet og iværksat, så vidt muligt remedere alle mangler og fejl, og for kongen tilkendegive, hvad der ikke kan ske ved dem selv. Hvis nogen, være sig gejstlige eller verdslige, har noget at besvære sig over og begærer at andrage det for rigsråderne og kommissærerne, skal det stå dem frit for, og siden skal rigsråderne og kommissærerne uden persons anseelse give kongen det til kende, at han kan anordne, hvad kristeligt og ret er. Dog skal ingen være forment, om de vil, selv hos kongen eller på andre tilbørlige steder at forebringe deres nødtørft. JR, 10, 380. K.

Tilf.: Ligesådanne breve fik Peder Lange, Henrik Rantzau og Manderup Due at være kommissærer med Erik Juel i Jyll., Laurids Ulfeldt og Falk Gøye i Fyn. – I lige måde fik Gunde Rosenkrantz og Joakim Gersdorff breve at være kommissærer i Skåne og Erik Rosenkrantz i Loll.¹

1) Tilføjet i konceptet: Peder [skal være Joakim] Gersdorffs og Erik Rosenkrantz' bestallinger er dat. 15. maj 1646.

12. marts (Kbh.) Ms. til Erik Juel og Mogens Høeg. De har for rum tid siden fået befaling om sagen med sognepræst i Århus mag. Christen Nielsen, som er mistænkt for at have ført et skammeligt og uhørligt levned med sin hustrus moder. Da der endnu ikke i kancelliet er indkommet relation om deres forretning, skal de snarest for kongen erklære, hvor vidt de er kommet deri, og, hvis kongens befaling ikke endnu er fyldestgjort, skal de ufortøvet til Havreballegård tillige med lensmanden der kalde for sig alle vidnesbyrd og dokumenter, som kan udspørges og efterforskes i den sag, og flittigt overhøre og gennemse dem og siden indsende deres fuldkomne erklæring om alting til kancelliet, at kongen kan blive bedre informeret om sagen. JT, 11, 192.

13. marts (Kbh.) Skøde til Mads Pedersen på kronens plads i Christianshavn, som han har købt af Jacob Osserin, hvem den tidligere har været bevilget. Den strækker sig, 48 sjæll. alen lang og 24 alen bred, fra Tornegaden langs Amagergaden på den nordre side af gaden til Baltzer Blytechers plads. Mod vest er Store Torvegaden og mod nord Karens, afd. Iver Poulsens plads. MP skal på pladsen bygge og

vedligeholde en god købstadbygning. Sjr, 21, 418. (Tr.: KD, III, 260). Indl. 26. jan.

13. marts (Kbh.) Skøde til Jacob Pirat Schreder på kronens plads i Christianshavn. Den strækker sig, 24 alen lang og 16 bred, fra Prinsensgade og langs gaden fra porten mod torvet. JPS skal på pladsen bygge og vedligeholde en god købstadbygning. Sjr, 21, 419. (Tr.: KD, III, 260). Indl. 14. jan.

13. marts (Kbh.) Hans Lindenov fik brev at måtte købe de køer, som skulle indkøbes i hans len, for den pris, han formelder, dog skal de blive på lenet, til de affordres. Udt. i Sjt, 29, 9.

13. marts (Kbh.) Ms. til resident i Spanien Henrik Willumsen. Da hans resterende besolding ikke straks kan betales, og da han trænger hårdt dertil, må han af saltet, som endnu ligger uafført i Spanien, sælge så meget, dog dyrest muligt, som hans resterende besolding beløber sig til, og anvende pengene til egen nødtørf. Han skal snarest advisere kongen, hvor meget han har solgt og til hvilken pris. Sjt, 29, 9.

13. marts (Kbh.) Ms. til Iver Vind, at han snarest skal »være om« så meget strå, som kræves til at tække laden på Ulriksholm, og siden meddele kongen, hvad taget kan koste. FT, 5, 374. K.

13. marts (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim og Erik Rosenkrantz. Hvad kaptajn Andreas Reiser har andraget hos kongen, kan de se af hans medfulgte supplikation. De skal snarest erklære sig derom. SmT, 6, 567.

13. marts (Kbh.) Maren Jensdatter, afd. Thomas Bierremands i Kolding fik bevill. at sælge en skude til Bagge Baggesen i Ribe, skønt den var bygget for Kolding by og ikke før efter 8 års forløb burde være solgt til nogen if. det derom udgangne mandat, på det vilkår, at BB stiller lensmanden på Riberhus kaution for ikke at ville afhænde den til fremmede. Udt. i JR, 10, 382. Indl. 27. febr.

13. marts (Kbh.) Ms. til Otte Kaas. Han har tidligere fået befaling at påtage sig værgemålet for jfr. Anna Vestenie. Da hun nu begærer, at kongen tilforordner Mogens Kaas Ottesen hertil, og da OK for andre

impedimenter ikke altid kan opholde sig i landet og forestå det nødvendige, skal han snarest overlevere værgemålet til MKO i nærværelse af Christoffer Friis t. Astrup og Iver Kaas t. Ulstrup, som kongen har tilforordnet at være til stede. JT, 11, 192.

13. marts (Kbh.) Ms. til Christoffer Friis og Iver Kaas. De skal overvære overleveringen af værgemålet for jfr. Anne Vestenie fra Otte Kaas til Mogens Kaas Ottesen og se til, at alt går ret til. JT, 11, 193.

13. marts (Kbh.) Ms. til Mogens Kaas Ottesen. Kongen har tilforn bevilget jfr. Anne Vestenie at måtte være sin egen værge og sit gods' indkomst rådig, dog at hun ikke må afhænde noget gods uden efter råd og samtykke af Otto Kaas t. Nandrup, som kongen har tilforordnet til som hendes rette værge at have indseende dermed og til hendes forsvar, om nogen ville påføre hende trætte. Hun har, siden OK for adskillige *impedimenters* skyld ikke kan være til stede i landet og forestå det så belejligt, som behøves, begæret denne befaling til MKO om, som sin nærmeste arving, at overtage værgemålet, så han bedre kan vide at ramme hendes gavn og bedste, som hun i sin alderdom og skrøbelighed ikke selv kan forrette. Han skal som hendes værge se til, at hun ikke afhænder gods eller formue uden hans råd, og at de penge, hun får derfor, sættes på rente, eller at andet belejligt gods købes, og som hendes forsvar ved retten udføre, hvad trætte hun kunne blive påført. JT, 11, 193. Incl. 1. febr.

13. marts (Kbh.) Ms. til Erik Juel og Christoffer Hvas. Jørgen Kruse t. Hjermslevgård har andraget, at hans brodersøn Tyge Kruse på skifte efter hans søster Ingeborg Kruse er tilfaldet halvparten af Kappel hovedgd. og begæret denne befaling til adressaterne om at taksere Kappelgårds halve avling og fastsætte, hvad deraf bør gives årl. i forpagtning. JT, 11, 193. Incl. 17. febr.

13. marts (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Da sagen mod mag. Christen Nielsen i Århus, som beskyldes for at have ligget i et ondt levned med sin hustrus moder, snarest skal udføres, skal han til sagens afslutning sikre sig CNs person, hvis han ikke straks kan stille nøjagtig borgen for 20.000 rd., at han vil blive til stede til sagens ende. JT, 11, 194. Incl. 7. marts.

14. marts (Kbh.) Kvittering til borger og vinhandler i Kbh. Peder

Motzfeld på 150 ahmer rhinskvin, som han på forskellige tider i 1645 har leveret i vinkælderen på kongens slot i Kbh. til vinskænk Morten Sorg. SJR, 21, 420. (Tr.: KD, III, 260). Incl. 12. marts.

14. marts (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Slotspræst på Frederiksborg mag. Hans Huusvig har givet til kende, at hans formands enke vil tilholde sig halvparten af hans første offer, da hun mener at tilkomme nådsens år som andre præsteenker, hvortil han mener, hun ingen ret har, da det der på stedet ikke før har været brugeligt, og at hun desuden vil besidde præsteresidensen i sit nådsens år, hvilket såvel for ham som hans tilhørere, der *ratione officii* har noget at forrette med ham, ville falde meget ubelejligt. AK skal undersøge sagen og snarest erklære sig over for kongen. SJT, 29, 9.

14. marts (Kbh.) Ejler Høeg og Henning Pogwisch fik brev at være kommissærer, når Jørgen Kaas til sin broder Niels Kaas overleverer det værgemål, han nogen tid har forestået for ham. Hvis nogen tvist indfalder, skal de forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. FT, 5, 374.

14. marts (Kbh.) Ms. til Gregers Høeg og Henrik Gyldenstjerne. De har tidligere fået befaling at forfatte en jordebog til Rønninge Søgård i Fyn. Efter begæring af rentemester og lensmand i Reins kloster Melchior Oldeland t. Uggerslevgård skal de samtidig taksere gdens bygning. FT, 5, 374.

14. marts (Kbh.) Ms. til Henrik Lange. Jørgen Kaas agter til kommende »juell« [juli, jul?] at overlevere sin broder Niels Kaas det værgemål, han nogen tid har forestået. HL skal overvære overleveringen og siden se til, at han, før han bliver myndig, intet af sit gods eller sin formue anvender unyttigt eller sælger eller ved mageskifte bortforhandler noget deraf uden hans rette værges vilje og samtykke. FT, 5, 375.

14. marts (Kbh.) Ms. til Falk Gøye og Laurids Ulfeldt. En del af den proviant, de for en rum tid siden har fået befaling at sende til fæstningen Christianpris, resterer endnu. De skal snarest sende, hvad der resterer. Ligeledes 254 td. boghvede og 688 td. sædehavre, og det af den kontribution, som adelen godvilligt har givet. Skulle der ikke være så mange td. boghvede og havre kontribueret eller i behold, skal de

gøre deres bedste for at tilbytte det mod andet korn, som de har i forråd af samme kontribution, da det højligt behøves til Christianpris' fornødenhed. FT, 5, 375. (Efter hr. kanslers ordre konciperet) K.

14. marts (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Han har andraget, at stalden og vindebroen på Hald slot er meget brøstfældig, og at der på adskillige steder på slot og ladegd. er brøstfældighed på tag, mur, vinduer, døre, låse og deslige, som er ødelagt af fjenderne i forleden fejde, samt at den færge, som brugtes ved Sallingsund, med sit tilbehør er »forrygtt«, og begæret bevill. at måtte reparere slottets brøstfældighed af dets indkomst, og spurgt, om en ny færge skal bekostes. Han skal af nogle tømmermænd og andre, som har forstand derpå, lade slottets og færgens brøstfældighed besigtige og vurdere, hvorledes det med mindste bekostning kan repareres, og snarest indsende sin erklæring til kancelliet, så vil kongen siden resolve derpå. JT, 11, 194. Incl. 28. febr.

15. marts (Kbh.) Bevilling. Foged på Ulriksholm Niels Ibsen har andraget, at han har købt en ejendomsgd. i Ramdrup [Ravndrup] by i Nyborg len, som Oluf Lerche påboede og fradøde. Han begærer, at det må forundes ham, hans hustru og børn at nyde og beholde den, som hans formand har nydt og haft den. Det bevilges på deres livstid, når de årl. deraf giver, hvad formanden gav. Ingen må hindre dem heri eller fordre mere af gden, end formanden gav. FR, 4, 360.

15. marts (Kbh.) Borgmester i Haderslev Hans Tanke fik bevill. at udføre en skibsladning båndstager af Norge og sælge den til fremmede, dog mod sædvanlig told. Udt. i JR, 10, 382.

15. marts (Kbh.) Ms. til Gregers Krabbe og hr. Frederik Reedtz. Kaptajn Andreas Reuser mener, at ham i afregningen med ham i Loll. er afkortet 1432 $\frac{1}{2}$ rd. for meget for det, hans soldater har fået i kvartererne. På hans begæring skal adressaterne høre ham om denne post og gøre kongen relation herom. JT, 11, 194.

16. marts (Kbh.) Bestalling. Peder Knudsen Skonning er antaget som fiskal på Bremerholm, tøjhuset og flåden. Han skal forfølge alle sager, som er forefaldet eller i fremtiden forefalder, og heri efter skibsholm- og arsenalartiklerne samt forordningen, recesser og befalinger søge dom på tilbørlige steder. Han skal forestå skiftevurderin-

ger og -udlæg og i øvrigt have indseende med, at alt går rigtigt til på Bremerholm, i tøjhuset og på flåden efter gældende bestemmelser, så hverken kongen eller andre interesserede tilføjes skade. Til vederlag skal han nyde fjerdeparten af, hvad der konfiskeres eller pådømmes nogen, samt ved skifter efter recessens 3. bogs 16. kap. $\frac{1}{2}$ eller 1 daler efter boets formue og vidtløftighed. SjR, 21, 420. Indl. 13. marts.

16. marts (Kbh.) Bevilling. Lornelss Frichsen og Thrine Issebrand samt Peder Pedersen og Lissebet Arienss på Amager må indgå ægteskab, skønt LF og PP var beslægtet med deres tilkommende hustruers forrige mand(!) i 3. led. Ligeså må Peder Jonssen og Ane Dirichs indgå ægteskab skønt beslægtet i 3. led, hvorfor de til de fattige har erlagt 50 rd. SjR, 21, 421.

16. marts (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev at overlade stykkestøber Hans Meyer det store kløverbladsstykke såvel som det spanske stykke, den ene skyder 5 kugler, den anden 3, som han skal omstøbe og støbe halve kartover af efter den afridsning og model, som er givet ham af tøjmesteren Christoffer Suincke. Udt. i SjT, 29, 9.

16. marts (Kbh.) Ms. til Peder Reedtz. Nogle hollandske skibe både fra Øster- og Vestersøen er ankommet til Helsingør. PR skal straks rejse dertil og med flid af den hollandske resident forfare, hvorledes de er tilsinds og befalet at anstille sig med tolden, da kongen ikke er i tvivl om, at det er ham bekendt, hvad nylig derom er forafskedet ml. kongen og hans principaler. PR skal begære at vide, om residenten eller skibene har modtaget nogen ordre derimod, så kongen derefter kan vide at rette sig, da han ikke påtvivler, at hans principaler søger, hvad der kan geråde til god enighed ml. kongen og dem, og at han som deres tjener også billigt iagttager det her. SjT, 29, 9.

16. marts (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott og dr. Peder Vinstrup. Palle Urne t. Gyllebo har klaget over, at sognemændene i Vemmelev og Raanum [Rørum]¹ sogne med provsten til det vacerende kald har kaldet en ved navn Christen Iversen og ganske forbigået ham som bedste sognemand, uanset han har sin hovedgd. i hovedsognet og i annekset en anden gd. Adressaterne skal stævne PU, præsten og bønderne for sig og dømme, om kaldsbrevet er lovligt efter ordinansen og andre om kald udgangne forordninger. Hvis også provsten har

forset sig, skal de kende, hvorledes han bør straffes. SkT, 7, 106. Incl. 9. marts.

1) Således i incl.

16. marts (Kbh.) Ms. til Iver Vind og Sigvard Urne. Deres erklæring om de køer, de efter kongens befaling skulle indkøbe i deres len, er forebragt kongen, som godkender, at de køber dem for den ommeldte pris. Dog skal de fremdeles gøre deres bedste til, om der kan fås bedre køb derpå, og anordne, at køerne bliver stående i deres len, til kongen affordrer dem. FT, 5, 373. K. Orig. til Iver Vind i Dalum kl. lensrgsk.

16. marts (Kbh.) Henning Henningsen fik bevill. fra Dallundgård på Fyn, som han nogen tid har haft i forpagtning, at udføre til Holsten noget kvæg, som af ham selv der er opfødt og tillagt, når han beviser, at det tilhører ham selv, dog mod at svare told. Udt. i JR, 10, 382.

16. marts (Kbh.) Ms. til Ribe kapitel. Malte Sehested t. Rydhave begærer til mageskifte gårde og gods af Ribe kapitel i Sahl s. i Ginding h. i Hardsyssel og i Tønder h. mod vederlag i Fåborg s. i Skast h. og i Sahl s. i Ginding h. Kapitlet skal erklære, om det begærede gods kan undværes, og om det tilbudte er ligeså godt og velbejligt. JT, 11, 195 (jf. Kr. Sk., I, 553).

16. marts (Kbh.) Ms. til Iver Vind. Malte Sehested t. Rydhave begærer til mageskifte et lille stykke af kronens jord, som ligger i hans mark i Sahl s. i Sdr. Bjert, mod vederlag i samme mark. IV skal erfare, om den begærede jord kan undværes, og om den tilbudte er lige så god og velbejlig. I bekræftende fald skal han lade uvildige mænd ligne jorderne mod hverandre, og IV skal på kongens ratifikation afslutte mageskiftet. JT, 11, 195 (jf. Kr. Sk., I, 548).

16. marts (Kbh.) Ms. til Otte Marsvin. Han skal snarest til hofholdningens fornødenhed i sit len indkøbe 100 spegelaks af de bedste, der kan fås, samt 3 td. saltet laks og levere dem til kongens køkkenskriver Fester Walter på Kbh. slot. JT, 11, 196.

17. marts (Kbh.) Borger i Kristianstad Thomas Andersen fik kongens tilladelse mod tilbørlig told at udføre af riget, hvor ham lyster, 100 tylder egeplanker. Udt. i SkR, 5, 438. (Efter Otte Krag's ordre) K.

18. marts (Kbh.) Bevilling. Melchior Winkler har fra afd. bogtrykker Salomon Hartors enke overtaget adskillige »synderlige typos« og bevilges ubehindret at måtte fortsætte trykkeriet. Sjr, 21, 422. (Tr.: KD, III, 261).

18. marts (Kbh.) Ms. til Corfitz Ulfeldt. Den hollandske resident har andraget, at nogle hollandske skippere forårsages at indstævne nogle admiralitetsdomme til herredagen og ikke kan få nogen prokurator, som vil føre sagen på deres vegne. CU skal, når den hollandske resident præsenterer nogen for ham, som han vil have til prokurator, befale denne at udføre sagen på skippernes vegne. Sjt, 29, 10.

18. marts (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Guvernør i fæstningen Christianpris Axel Urup t. Belteberg begærer at mageskifte med præstegden i Otterup nogle ringe stykker ager og eng, som ligger i hans mark, med en eng og jord, ligeså god og belejlig, som ligger i præstegdens mark, og hvis dette ikke er nok, vil han udlægge mere. CU skal erklære, om det begærede for sin belejlighed eller anden herligheds skyld kan undværes fra præstegden, og om det tilbudte er lige så godt og velbelejligt, og om præsten er fornøjet dermed. SkT, 7, 107.

18. marts (Kbh.) Ms. til Lunde kapitel. Johan Urne t. Gyllebo begærer til mageskifte af Lunde kapitel en bondegd. (Mikkel og Tyge Sten) i Fers h. i Vandsted by og s. mod en gd. (Niels Lassen) i Albo h. i Anderum s. Kapitlet skal erklære, om den begærede gd. for belejlighed eller anden herligheds skyld kan undværes, og om den tilbudte er lige så god og velbelejlig. SkT, 7, 107. Incl. 5. febr.

18. marts (Kbh.) Ms. til Lunde kapitel. Corfitz Gabrielsen t. Ullerup begærer til mageskifte af Lunde kapitel flg. gde i Froste h. i Skåne: 1 gd. (Peder Andersen) i Hasle, 1 gd. (Ormer Aages) i Ørmeness, 1 gd. (Oluf Andersen) i Sietoffte, 1 gd. (Peder Aagesen) i Egemød, mod 1 gd. (Jens Pedersen) i Tirup, 1 gd. (Svend og Bjørn Bentsen) i Musserød og 1 gd. (Peder Nielsen) i Kulle. Kapitlet skal erklære, om de begærede gde for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes, og om de tilbudte er lige så gode og velbelejlige. SkT, 7, 107.

18. marts (Kbh.) Ms. til Malte Juul og dr. Peder Vinstrup. Forstanderen for hospitalet i Kristianstad giver til kende, at bønderne til

hospitalet mestendels er øde og forarmede, så han næsten intet kan få af dem, og at ikke heller de rentepenge, som tilkommer hospitalet, i denne besværlige tid kan forslå til at underholde de fattige. Adressaterne skal derfor forfare, hvor mange af hospitalets fattige, der kan underholdes af den rente, hospitalet nu nyder. De øvrige skal de indtil videre og til indkomsten bedre kan forslå, lade komme ud af hospitalet og alene beholde dem, som nu kan underholdes. SkT, 7, 108. Incl. 16. marts.

18. marts (Kbh.) Henning Valkendorf og Frands Pogwisch fik brev af afregne med tøjmester Iver Børgesen om den besolding, han kan tilkomme, mens han har været i Fyn. Udt. i FT, 5, 376. K.

18. marts (Kbh.) Henrik Fabricius fik bevill. på det prælatur og kanonikat i Århus kapitel, som hans fader, kongens livmedicus dr. Jacob Fabricius har nydt og afstået til sin søn. Han må straks efter kapitlets statutter indtræde i det og beholde det *ad gratiam*, som faderen har haft det. Udt. i JR, 10, 382.

18. marts (Kbh.) Bevilling. Borger i Ålborg Didrik Nielsen har for nogen tid siden fået bevill. til årl. til kongens slottes og orlogsskibes behov at salte et antal læster sild og er dertil forundt de 2 dage, som sædvanligt har været givet til at indkøbe sild på kongens vegne. Siden har borgmester Hans Sørensen i Ålborg anholdt om og fået tilsvarende bevill., da man ikke vidste, at DN fortsat ønskede at nyde privilegiet. Da DN nu har anholdt herom, har kongen bevilget, at han som tilforn må nyde det om våren, mens HS må nyde 2 dage om høsten til at indkøbe og salte sild. Udt. i JR, 10, 382. K (hvorefter gengivet her).

18. marts (Kbh.) Å. b. Da nogle møllere i Århus len drager til Århus med deres heste og vogne og hemmeligt henter malt og korn til deres møller til maling, ligesom borgerskabet dér fører det ud til dem, hvorved der muligvis begås underslæb med told og accise, og århusmølleren forurettes, skal denne frit uden tiltale kunne lade deres heste og vogne arrestere og siden hænde dom over dem. JR, 10, 383. K. (Tr.: J. R. Hübertz, II, 113 efter kopi i Århus rådstuearkiv).

18. marts (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Renteskriver Anders Madsen har andraget om befordring til hospitalsforstander i Ålborg. Hvis GL

finder ham egnet, og han kan stille nøjagtig loven og vissen, at han er så formuende, at hospitalet kan være forsikret med ham, er kongen tilfreds, at han befordres dertil frem for andre. JT, 11, 196. Inkl. udat. 1646.

18. marts (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Da han har givet tilkende, at der findes adskillig brøstfældighed på Århusgård på låse, døre, vinduer, skillerum og bryghus, skal han snarest sende en fortegnelse over, hvad der nødvendigvis må repareres, og på hvilken bekostning det ringest kan ske. Så vil kongen erklære sig videre derom. EG har ligeledes begæret at vide, om det gamle stenhus i Århus bispegd. og dets plads og gårdsrum ikke må vurderes og sælges, da det er ubrugeligt. Kongen er tilfreds, at der efter billig vurdering til den, som vil give mest, sælges så meget deraf, som ikke behøves til kornloft. Endelig har EG angivet, at Århus mølle behøver hjælp, både på et af møllehusene og på vandværket, og begæret, at det nødvendige tømmer må hugges i Skanderborg skov af lenets bønder. Han skal lade brøstfældigheden besigtige, hvor stor bekostning der i det ringeste skal anvendes, og hvor meget tømmer der behøves, hvilket han skal tilkendegive, hvorefter kongen vil erklære sig. JT, 11, 196. Inkl. 7. marts.

19. marts (Kbh.) Bevilling. Skomager i Kbh. Augustinus Peitersen må på egen bekostning og eventyr lade hente 1000 td. bark i Blekinge mod, så vidt det kan beløbe sig, at levere sko til børnene i børnehuset, barken beregnet til 10 sk. pr. td. eller mere, hvis det er dyrere. Sjr, 21, 422. Inkl. 16. marts.

19. marts (Kbh.) Forpagtningsbrev. Tolden og accisen i Helsingør, uden for og i byen, af fremmed øl, dansk øl og malt, som hidtil har været forpagtet af byfoged smst. Anders Hansen, bortforpagtes på 3 år fra philippi jacobi 1646 til årsagen 1649 til bryggerlauget i Helsingør for 1710 enkende rd. Dog må det øl, adelen får til deres huses eget behov, komme dem til afkortning deri efter forrige udgangne privilegier. Sjr, 21, 423. Orig. i DKanc. B 165b.

19. marts (Kbh.) Ms. til hofmester på Sorø Henrik Ramel. Dr. Johannes Meursius' enke har ansøgt om at måtte købe den residens, hendes husbond havde. Hun har tilkendegivet, at den med 458 rd. var for højt takseret til, at hun som fattig enke kunne tilvejebringe pen-

gene, og har begæret, at der gives hende såvel som de andre af professorerne noget afslag. HR må overdrage hende den for 300 rd. Sjt, 29, 10. Incl. 12. febr.

19. marts (Kbh.) Ms. til dr. Peder Vinstrup. Sognepræst t. Væ s. i Skåne hr. Niels Madsen har andraget, at hans præstegd. er afbrændt af fjenderne i forleden fejde, og begæret, at hver kirke i Skåne stift, som har forråd, må kontribuere noget til hjælp. PV skal af hver kirke i stiftet, som har forråd, lade opkræve en vis hjælp, som han selv synes, og eftersom enhver kirke har formue, til præstegdens genopbygning. Desuden skal han foreholde præsterne, at enhver formuende også kommer NM til hjælp, da det er kristeligt, at den ene undsætter den anden i sådant tilfælde. SkT, 7, 108.

19. marts (Kbh.) Ms. til fru Sofie Friis og Jørgen Munk. Laxmand Gyldenstjerne t. Biersgård har klaget over, at han i den tvist, som er ml. ham og dem om jfr. Lisbet Friis' arv, adskillige gange forgæves har søgt at komme til ende med dem, og at han har erhvervet kongens befaling til gode mænd, som skulle forlige dem eller skille dem ved endelig dom, men at de ikke skønt lovligt stævnet har villet indfinde sig for dem eller møde for retten. Da sådant geråder til rettens foragt, og da LG idelig klager over dem, skal de snarest på tilbørlige steder komme til ende med sagen, om ikke kongen skal forårsages at bruge andre midler dertil. JT, 11, 196. Incl. 13. febr.

20. marts (Kbh.) Sigvard Urne fik brev at erlægge af Øster Vallø og Lellinge gods den kontribution, som med rette bør erlægges deraf efter den bevill., adelen har givet til landets defension. Udt. i Sjt, 29, 10.

20. marts (Kbh.) Ms. til rentemestrene. De skal snarest afregne med Sigvard Urne t. Rårup for de øksne, Linnert [Leonhard] Marselius har fået 1644, og for dem, Stephan Rhodes arvinger har fået i år og forrige år, på Øster Vallø i betaling for, hvad kongen kunne være dem skyldig, såvel som for det korn, mel og andre varer, der kan betinges (!) at være leveret på provianthuset, den tid han har haft Øster Vallø gods i forsvar, så han des snarere kan komme til endelighed med sine regnskaber. Sjt, 29, 10. Orig. i DKanc. B 179e.

20. marts (Kbh.) Forpligtelsesbrev fra Henrik Fabricius. Da kongen har bevilget ham det prælatur og kanonikat i Århus kapitel, som hans

fader, kongens hofmedicus dr. Jacob Fabricius hidtil har haft, lover han således at fortsætte sine studier, at han kan blive dygtig til at gøre tilbørlig tjeneste for kongen og riget. JR, 10, 383. K.

21. marts (Kbh.) Ms. til Peder Bagge og Erik Krag. Da fru Regitze Grubbe, afd. Hans Ulriks t. Vindinge har andraget, at bygningen på Hven er meget forfalden, skal de besigtige den og give beskrevet fra sig til kancelliet, hvad bygfældighed der findes på husene, og i hvis tid det er sket. De skal desuden stævne alle bønderne for sig og alvorligt formane dem til lydighed mod RG, om ikke de vil stå til rette og straffes vedbørligt, hvis hun herefter som hidtil med rette forårsages at klage over deres genstridighed. Sjt, 29, 11.

22. marts (Kbh.) Christoffer Lindenov fik brev i stedet for skibet Arken, som ikke så snart som formodet kan blive færdigt at sejle til Island, at forordne Skt. Michael, om det ellers er stort nok til at føre 90 eller 100 læster. Sjt, 29, 11.

22. marts (Kbh.) Dr. Peder Vinstrup fik brev at lade sognepræst t. Købinge og Lyngsø i Gers h. hr. Jonas Knudsen få nogen hjælp af kirkerne i Skåne, »og lyder som det forrige« [brev til Niels Madsen af 19. marts]. SkT, 7, 108.

22. marts (Kbh.) Malte Juul fik forlov at begive sig fra Kristianstad til Kbh. i tilstundende herredage at forrette sine forretninger. Udt. i SkT, 7, 108.

22. marts (Kbh.) Wulf Hieronimus von Kratz fik brev at begive sig til Kristianstad og ligge i slotsloven i Malte Juuls fravær. Udt. i SkT, 7, 108.

23. marts (Kbh.) Bevilling. Christian Alchenbrecht, som for nogen tid siden fik bevill. til på egen bekostning at opsætte en slibe- og polérmølle ved det vandløb, som kommer fra kongens krudtmølle og løber forbi Stubbe mølle, har andraget om at måtte oprette en hammermølle, som formedelst vandfalds og dertil hørende lejligheds skyld bekvemt kan ligge ved slibemøllen. Det bevilges, når det kan ske uden skade for nogen. Påklages skade af nogen, skal CA og arvinger stå dem til ansvar derfor. Sjr, 21, 424. Incl. 3. okt. 1645.

23. marts (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at forløve de unge herrer fra Sorø såvel som Ulrik Christian til at komme hid til [åben plads] førstkommende. Udt. i Sjt, 29, 11.

23. marts (Kbh.) Wentzel Rothkirck fik brev at lade de heste, som kongen lod udse dertil på Antvorskov, vænne til at gå for den ham tilsendte rustbåre. Udt. i Sjt, 29, 11.

23. marts (Kbh.) Christoffer Lindenov fik brev at måtte forløves 3 eller 4 uger til Holland, dog først når de skibe, som er forordnet til at krydse i søen og til de norske herredage, er færdige, og at måtte til sin rejse bruge kongens lille jagt Den svenske Fortun. Udt. i Sjt, 29, 11.

23. marts (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev at lade Jean de Clerc til sit fæstensøl for betaling få 2 rådyr, hvor det kan ske til mindst skade for vildtbanen. Udt. i Sjt, 29, 11.

23. marts (Kbh.) Ms. til hr. Henrik Huitfeldt m.fl. De har for nogen tid siden fået befaling ang. en tvist ml. Knud Haagensen i Ørne[nes] og hans naboer. Da han beklager sig over, at de ikke endnu har efterkommet den, skal de snarest gøre det, så kongen kan blive fri for hans overløb og klagemål. SkT, 7, 108.

23. marts (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Han har begæret at vide, hvordan der skal forholdes med reparation af Koldinghus slot. Han skal tage erfarne tømmermænd og murermestre til at besigtige det og give fra sig beskrevet, hvor reparation endelig behøves, og hvad den vil koste i materialer og arbejds løn. Så vil kongen, når han bliver underrettet derom, resolve, hvad der skal gøres og hvad ikke. Hvad angår folkeløn og genanter til slottets betjente 1643 og 44, er kongen ikke pligtig at betale, da der de år ikke ydedes ham nogen tjeneste på slottet. Nygård, som skal være ganske spoleret, skal MB, til kongens videre anordning, alene lade holde under tag, så husene ikke fordærvs mere indvendigt, end sket er. Ang. salpeterhuset, som ligger derved, skal han lade høre om en dygtig person dertil, og hvis det tilkommer kongen at vedligeholde det, skal han lade det besigtige og siden erklære, hvad det kan koste at forfærdige det, og hvor materialer dertil bedst kan tages, og hvad bønderne plejer at gøre dertil, skal han alvorligt tilholde dem at efterkomme. Når han underretter kongen om, hvor meget tømmer der kræves til at genopbygge skovrider Hans

Ranulffs afbrændte hus, og hvor det kan haves, vil kongen siden resolve derpå. JT, 11, 197.

23. marts (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Han har begæret at vide, hvordan han skal forholde sig med det skibsbygningstømmer i sit len, som er mærket af kongens skibstømmermænd, da der findes store hele træer iblandt med rod og top, som ikke kan bortføres fra stedet og indskibes uden at tilhugges. Han skal udtage nogle af de bedste tømmermænd i Kolding, som bedst muligt kan sønderslå disse træer og tilhugge dem til skibstømmer, eftersom de bedst egner sig, så vil kongen siden, når han underrettes om, hvor meget der er, lade det afhente. Broerne i lenet, som i forleden fejde er ødelagt, finder kongen det billigt og stemmende med recessen, at de menige herredsmænd, hver i sit herred, forfærdiger. Mølleren ved slottet, som utilbørligt har hugget i kongens dyrehave, og andre, der i forleden fejde har forset sig med skovhugst, skal han tiltale, hænde dom over og straffe. JT, 11, 197.

23. marts (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Han begærer at forløves på nogen tid til Kbh. til forestående herredage, hvad kongen godkender. JT, 11, 198.

24. marts (Kbh.) Ms. til Malte Juul. Da der i hans len vokser den slags træ, som på tysk kaldes Sprickelenholtz, der kan bruges til at gøre særligt krudt, skal han lade hugge nogle af disse træer og snarest oversende et parti. SkT, 7, 109.

24. marts (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Johan Niemand giver tilkende, at der begæres betaling af ham for hans kost, uanset andre svenske fanger dér ikke har betalt. HV skal erklære, hvorledes dermed er beskaffent, og, hvis hans angivende er korrekt, anordne, at han ikke graves mere end andre. FT, 5, 376. K.

24. marts (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Kongen har for nogle år siden deputeret og forordnet et gadehus i Jelling til skolehus og bemyndiget præsten og hans medhjælper smst. at forordne en dygtig karl, som kunne informere ungdommen i katekismen og i at læse og skrive. Af en supplikation fra sognepræsten smst. hr. Jørgen Pedersen erfarer kongen, at den sidst afd. skolemesters enke mod præstens og medhjælperens vilje i 5 år har besiddet skolehuset, idet hun kræver betaling for

det, hendes afd. husbond har bekostet på dets vedligehold, og ikke vil flytte, før hun bliver contenteret, skønt hun på Jelling birketing er tildømt at ryddeliggøre huset for den, som igen forordnes til skolebestillingen. MB skal tilholde enken at efterkomme dommen. JT, 11, 198.

24. marts (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Kongen har bevilget indvåner i Viborg Claus Christensen frihed for skat, indkvartering samt kongens og byens pålæg og tyngede mod at han holder offentligt herberge for adel og uadel. Da han andrager, at der af hans medborgere sker ham indpas i denne benådning, skal JS se til, at dette ikke sker, sålænge CC efterkommer, hvad han har lovet. JT, 11, 198.

25. marts (Kbh.) Pas. Da Peder Lange t. Kærgård i kongens kommission må rejse omkring i Nørrejyll. eller andetsteds hen, hvor kongen er at træffe, skal der af lensmænd, fogder, borgmestre, råd og alle andre, som på kongens vegne har nogen befaling, og som han besøger undervejs, forskaffes ham 2 borgervogne med fornødne heste og fri færge over færgestederne. Sjr, 21, 424.

25. marts (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev snarest at sende til provianthuset de 300 td. havre, som af hans len endnu refterer af det, som årl. plejer at sendes. Sjt, 29, 11.

Tilf.: Ligesådan fik Hans Lindenov om 800 td., hr. Christoffer Urne om 300 td. og hr. Mogens Kaas om 600 td.

25. marts (Kbh.) Ms. til Niels Krag, Jørgen Kruse, Peder Gersdorff og Jacob Grubbe. Frederik Parsberg t. Vognserup har andraget, at afd. Verner Parsberg t. Lynderupgård fast over 20 år har haft FPs søster jfr. Anne Parsbergs værgemål i forvaltning, som endnu står uklareret i alle måder hos VPs arvinger. Han har, da han efter loven er sin søsters væрге og derfor bør fordrø værgemålets overlevering, begæret denne befaling til adressaterne. De skal med kgl. fuldmagt stævne VPs arvinger og andre interesserede for sig med de dokumenter, breve, regnskaber og andet ang. værgemålet, de kan have, at de kan overlevere til FP. Opstår tvist, skal adressaterne forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 199. Incl. 24. jan.

26. marts (Kbh.) Ms. til Frederik Parsberg. Christian Sparre t. Sparresholm agter at besøge fremmede lande og anmoder om kgl.

befaling til FP om at have tilsyn med hans gods. FP skal derfor, mens CS er af landet og *peregrinerer*, have flittig inspektion med hans gods, årl. forhøre fogdens regnskab og ellers i alle måder søge og træffe hans gavn, fordel og fremtarv. Sjt, 29, 11.

26. marts (Kbh.) Henrik Ramel på Sorø fik brev at indtage sognepræst i Alslev på Falster hr. Niels Christensens 3 sønner Christen, Hans og Jørgen Nielsen i Sorø skole, når plads bliver ledig. Udt. i Sjt, 29, 12.

26. marts (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Christian Sparre t. Sparresholm har andraget, at hans morbroder, afd. Verner Parsberg t. Lynderupgård i nogle år havde forvaltet hans værgemål, og at han af VPs arvinger endnu ikke har fået rede og regnskab. Han har derfor begæret denne befaling, da han snarest agter at besøge fremmede lande og derfor ikke kan afvente værgemålets overlevering. EG skal i CSs fravær affordre VPs arvinger regnskab for værgemålet og hjælpe ham til endelighed. JT, 11, 199.

27. marts (Kbh.) Mageskifte. Grev Valdemar Christian t. Slesvig og Holsten får i Sjæll. Saltø slot med skove og gods i Saltø by, Holløse, Nåby, Jenstrup, Ebbe mølle, Stenbæksholm, Skraverup, Bistrup, Karrebæk, Enø, Torpe, Gumperup, Lindegård, Menstrup og Tåstrup mod i Jyll. i Sabro h. hovedgden Ristrup med gården Udstrup og gods i Sabro h. i Lading, Sabro, Skjoldelev, Fajstrup, Hadsten, i Hasle h. i Brabrand, i Ning h. Pederstrup hovedgd. og gods i Tulstrup, Løjenkær, Bøgeskov og Bjøstrup, i Nim h. i Kalhave, Nim og hovedgden Lyngballe, i Gjern h. i Voldby, i Framlev h. i Terp og Herskind, i Sabro [Hasle] h. Geding, i Middelsom h. i Skjern, Tinbæk, Løvskaal og Vester Velling, i Hindsted h. i Tostrup, Øls, Øls hovedgd., Hostrup, Knechenborig hus, Fridals hus, Tobberup, Hededal og Døstrup, i Onsild h. i Brøndum og Tofte [i Valsgård s., Hindsted h.], i Års h. i Hyllebjerg s. Holmgård, i Hardsyssel i Vinding s. i Horslund og i Haderup s. Vistorp [Vivtrup], på Mors i Sønder h. Em by, på Fyn i Skovby h. i Østerbølle og Morud, i Båg h. i Turup. Desuden gods, som tilhørte Christen Hansen (Baden): i Hardsyssel i Hjerm h. Holstebro Bispegård, Legårds mølle og gods i Kjeldsmark og Over Kjeldsmark, Munksgård, Skovgården i Mejrup s., Tovstrup, Måbjerg, Frøjk mølle og Ølby, i Hammerum h. i Ilskov, Bjørslev, Svendlund, Bærslund, Vester Høgild, Gjellerup, Sønder

Fastrup, Nørre Fastrup, Drongstrup og Tarp, i Ginding h. Dalgårdhus, Vivtrup, Barslund, Hessellund, Neder Feldborg, Hodsager, i Bølling h. i Lindvig, Ovgård, Borrisgård, Mosegård, Gjaldbæk, Votkær, Dalager og Odderskær, i Hardsyssel i Hjerme h. Borbjerggård i Borbjerg s., Kviesgård, Moeskiergaard i Gimsing s., Rovnborg i Vejrum s., Lundby, Søllergård, Tolsgård, Bjerggård, Tinggård og Vester Avsum, i Hammerum h. i Hedeager, i Skodborg h. Nørgård i Humlum s., i Vejrum s. Tinggård og Balsgård. Sjr, 21, 425-53. (Jf. Kr. Sk., I, 542).

27. marts (Kbh.) Ms. til Frederik Parsberg. Christian Sparre t. Sparresholm har erhvervet kgl. befaling til lensmand i Århus Erik Grubbe t. Tjele, at han, mens CS er ude af landet, skal fordre ham hans værgemålsregnskab af arvingerne efter hans morbroder Verner Parsberg t. Lynderupgård. Da den registrering, hans morbroder tog med sig til Jyll., på, hvad CS er tilfaldet efter sine afd. forældre, muligvis er bortkommet, og da FP efter kgl. befaling var til stede på Sparresholm, da boet og løsøret efter CSs moder blev registreret og leveret til VP, skal FP, hvis den registrering, VP tog med til Jyll., ikke kan findes, og hvis FP har en genpart, overlevere den til EG. Sjt, 29, 12.

27. marts (Kbh.) Roskilde kapitel fik brev at erklære, hvorfor de ikke vil bevilge Melchior Martzan, som er antaget til universitetsbogtrykker i Kbh. i afd. Salomon Sartors sted, at optere ligesom hans formand. Udt. i Sjt, 29, 12.

27. marts (Kbh.) Ms. til Manderup Due. Sognepræst i Sæby hr. Christen Christensen Bidstrup har andraget, at hans kald er meget ringe, så han kun med stort besvær kan ernære sig. Da kongens part af korntienden af Ugilt s. af kongens forfædre er perpetueret til Sæby kald, men dog nu er bortfæstet fra ham, så han alene nyder afgiften deraf, skal MD, når tienden igen bliver ledig, lade præsten i Sæby og hans efterkommere få den, så de herefter som før selv kan oppebære den af bønderne. JT, 11, 201. Incl. 12. jan.

28. marts (Kbh.) Hr. Christoffer Urne fik brev straks at levere til Axel Urup t. Vognø [Vapnø] 2000 sldl. af de unionsskatter, som endnu er i behold hos ham, hvorfor skal indkøbes heste til brug for undersætterne i Christianpris. Hvad øvrigt af samme skatter kan være

i behold hos ham, skal han snarest overlevere til krigskomm. Knud Ulfeldt t. Svenstrup. Sjt, 29, 12.

28. marts (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev at lade fyrstinde fru Hedevig, hertuginde t. Stettin, Pommern etc. hendes fuldmægtig den ene gang passere toldfri gennem Sundet med 12 fade rhinskvin. Udt. i Sjt, 29, 13. Incl. 1. jan.

28. marts (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev at lade fyrstinde fru Sofie Vibeke, hertuginde t. Stettin, Pommern etc. hendes fuldmægtig den ene gang passere toldfri gennem Sundet med 12 fade rhinskvin. Udt. i Sjt, 29, 13.

28. marts (Kbh.) Ms. til Peder Gersdorff. Da fru Anne Munk, afd. Mogens Ulfeldts t. Krogsgård har andraget, at hun ingen har i Danmark til at rådføre eller hjælpe sig i sine sager, skal PG på begæring rådføre og hjælpe hende. JT, 11, 199. Incl. 24. marts.

28. marts (Kbh.) Ms. til Hans Krabbe, Manderup Due, Jacob Grubbe og Laurids Pogwisch. Fru Anne Vind, afd. Jørgen Krags t. Endrupholm har for nogen tid siden erhvervet kongens befaling til dem om 10. marts på Endrupholm som kommissærer at overvære skiftet, som skulle være holdt med samtlige hendes husbonds arvinger. Da befalingen endnu ikke er efterkommet, skal de snarest efterkomme den og med kgl. fuldmagt til en tid, de selv berammer, stævne alle arvingerne for sig på Endrupholm og gøre ende derpå, at AV kan komme til sin gd. igen og blive sit eget mægtig. Hvis nogen arvinger udebliver uden at sende fuldmægtige, skal adressaterne have fuldmagt til at afsætte de udeblevnes anpart af gods og gæld, til de vil modtage det, og fortsætte skiftet, som var de tilstede, at ikke de andre skal lide skade for en eller tos forsømmelse. JT, 11, 200.

28. marts (Kbh.) Ms. til Erik Lunov og Jørgen Rosenkrantz. Fru Anne Skade, afd. Erik Pors' [Skadeland] t. Nørgård har tilbudt sin søster [svigerinde] Inger Pors skifte efter hendes afd. broder. Efter begges begæring skal adressaterne som kommissærer med kgl. fuldmagt stævne parterne for sig og snarest foretage skiftet. Hvis tvist opstår, skal de forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 200. Incl. 4. febr.

28. marts (Kbh.) Ms. til Hans Krabbe. På begæring af Inger Pors [Skadeland] skal han som hendes lavværge overvære skiftet ml. hende og hendes søster [svigerinde] fru Anne Skade, afd. Erik Pors' t. Nørgård, og se til, at der sker hende ret. JT, 11, 201.

29. marts (Kbh.) Ms. til Christoffer Lindenov. Da det tømmer, som er drevet løs fra blokhuset ved Kastrup Knæ, er drevet over mod Skåne, hvor det endnu vel kan bjærges, og da Gunde Rosenkrantz t. Allerup ønsker at overtage det mod at give lige så meget godt tjenligt tømmer i stedet, hvoraf en god del ligger på Holmen, er kongen tilfreds, at han må få det. CL skal derfor sende visse folk, som har forstand derpå, over, hvor det bortdrevne tømmer findes, som kan vurdere det tillige med, hvad jernværk der findes i det, såvel som det, GR vil give kongen igen, idet der ses til, at kongen i alle måder får så meget igen, som nævnte tømmer med jern vurderes til. Sjt, 29, 13.

29. marts (Kbh.) Ms. til Claus Sehested. Apolloni, Hans Huffdieners i Middelfart har andraget, at hendes husbond forleden år har haft en del øksne på foder hos lensmand på Hagenskov hr. Jørgen Brahe t. Hvedholm og siden ført dem til Nørrejyll. for at lade dem græsse ved Snoghøj, hvorfra de siden er ført tilbage til Middelfart, hvor de nu er afhændet til en bremisk købmand. CS har arresteret dem, fordi de ikke er blevet gennemtalt, da de forleden år kom didover. Hun begærer, at de til sagens uddrag må løsgives og følge købmanden, og tilbyder at stille dobbelt så stor kaution, som øksnene er værd. CS skal løsgive dem mod, at Hans Huffdiener efter eget tilbud stiller borgen for det dobbelte af øksnernes værdi. FT, 5, 376. K.

30. marts (Kbh.) Å. b. Borgere i Trelleborg Erland Nielsen og Jacob Rasmussen har forpagtet byens accise for 3 år fra philippi jacobi 1643 til 1646 for 41 $\frac{1}{2}$ rd. 16 sk. årl. De begærer forskånelse for afgiften, da de er meget ruinerede af fjenden i forleden fejde. De må forskånes for den tid, fjenderne var i landet, men før og efter skal de svare afgiften efter kontrakten. SkR, 5, 438. (Efter Otte Krags ordre) K. Orig. i DKanc. B 165b.

31. marts (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Han skal være til stede, når Falk Gøye t. Hvidkilde og Laurids Ulfeldt t. Harritslevgård skal gøre regnskab for landekisten, som de nogen tid har haft under hænder, i nærværelse af lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård

og Niels Krabbe t. Skellinge, som er deputerede dertil af adelen, og på kongens vegne kvittere dem derfor, når de befinder alt rigtigt. Kongen har befalet superintendent over Fyns stift dr. Hans Mikkelsen på gejstlighedens og borgmestrene i Odense og Middelfart Hans Nielsen og Claus Madsen på borgerskabets vegne at være til stede. FT, 5, 377. (Efter Otte Krags ordre) K.

31. marts (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf og Claus Sehested. De skal tilsige hhv. borgmester i Odense Hans Nielsen og borgmester i Middelfart Claus Madsen til at overvære Falk Gøyes og Laurids Ulfeldts regnskabsaflæggelse for landekisten. FT, 5, 377. (Efter Otte Krags ordre) K.

31. marts (Kbh.) Ms. til dr. Hans Mikkelsen på gejstlighedens vegne at overvære Falk Gøyes og Laurids Ulfeldts regnskabsaflæggelse for landekisten. FT, 5, 378. (Efter Otte Krags ordre) K. (Tr.: DKL, III, 326 efter orig. i Fyns bispearkiv, LAO).

31. marts (Kbh.) Ms. til hr. Erik Monrad. Sognepræst t. Bramminge og Hunderup sogne i Riberhus stift hr. Jens Pedersen har givet til kende at have modtaget sin præstegd. efter formanden i meget forfalden stand. Han har ikke selv midler til reparation, og sognenes bønder er af fjenderne så forarmede, at de ikke kan undsætte ham. Han beder om hjælp af stiftet hertil. EM skal, som formuende, komme ham noget til hjælp, da det er kristeligt, at den ene i sådant fald undsætter den anden. JT, 11, 201.

31. marts (Kbh.)¹ Ms. til dr. Jacob Matthiesen. Sognepræst i Støvring i Århus stift hr. Jens Nielsen Klog har givet til kende, at hans præstegd. i forleden fejde er afbrændt, og at der er tilføjet ham stor skade af fjenderne, og begærer, at kirkerne i stiftet må kontribuere til præstegdens genopbygning. JM skal af hver kirke i stiftet, som har forråd, opkræve en vis hjælp, som han selv bedst synes, til genopbygningen, og tilholde stiftets præster, at enhver, som er formuende, kommer JNK til hjælp, da det er kristeligt, at den ene undsætter den anden i sådant tilfælde. JT. 11, 213.

1) Indførslen er enten kron. fejlplaceret eller datoen er forskrevet for april.

1. april (Kbh.) Bestalling for mag. Hans Huusvig som prædikant på

Frederiksborg slot. Han skal også gøre tjeneste i kirken i Hillerød og skal som formanden mag. Tidemand Villadsen have 50 dl. årl. og sædvanlig hofklædning for sig og en dreng samt fri bolig. Desuden hver måned 10 gamle dl. i kostpenge. Alt regnet fra 21. dec. 1645 og at udrede af lensmanden på Frederiksborg slot. Sjr, 21, 475.

1. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev straks at lade indkøbe 10 skippd. jern til Holmen, at det der kan blive brugt efter den derom gjorte anordning. Udt. i Sjt. 29, 13. Orig. i DKanc. B 179e.

1. april (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev til provianthuset at sende det rug, der findes i forråd hos ham. Udt. i Sjt, 29, 13.

1. april (Kbh.) Kvittansiarum. Lensmand på Dragsholm Christoffer Urne t. Årsmarke har gjort endeligt regnskab for afgifter, indtægt og udgift af Tranekær slot og len, hvormed han har været forlenet fra philippi jacobi 1642 efter Otte Thott t. Næs til årsdagen 1645, da Christian Rantzau t. Breitenburg blev forlenet dermed. Han har desuden gjort regnskab for de unionspenge og kornskatter, der i den tid er påbudt og betalt i lenet, såvel som for de korn- og pengeskatter, han efter kongens befaling har ladet oppebære på Langeland til rytteriets og soldaternes underhold, mens han i forleden svenske fejde var krigskomm. i Fyn, og for det inventar, han der på slottet har modtaget og igen leveret fra sig. Han er intet blevet skyldig efter de regnskaber, mandtal, inventarium, registre, kvittanser og beviser, han nu har leveret i rentekammeret til rentemestrene Steen Beck t. Vandås og Melchior Oldeland t. Uggerslevgård. Kongen lader derfor CU og hans arvinger aldeles kvit, frie og kravsløse fra sine og efterkommende kongers ydermere krav, tiltale og eftermaning for nævnte hans afgifter, regnskaber, mandtal, registre og inventarium samt al indtægt og udgift af Tranekær slot og len. FR, 4, 360.

1. april (Kbh.) Ms. til Niels Krag og Erik Juel. Landkomm. i Nørrejylland. Peder Lange t. Kærgård har for nogen tid siden fået befaling at være sin søsterdatter jfr. Margrete Juels væрге, hvilket værgemål han også har modtaget. For at forekomme tvist og ulejlighed har han begæret denne befaling. De skal begive sig til Åbjerg og taksere den til en vis afgift, som PL uden videre regnskab, undtagen stedsmål og sagefald, årl. skal give sin søsterdatter. JT, 22, 201. Incl. 28. marts.

1. april (Kbh.) Ms. til Gregers Krabbe. Peder Jensen og Niels Simonsen med deres gårdmænd, boende på kronens gde i Rovst i Skast h., har givet til kende, at de er sat for højt i landgilde og giver næsten dobbelt så meget som de 2 andre gårdmænd i byen, skønt de ikke kan avle mere, og begærer afslag. Efter GKs forslag nedsættes landgilden på hver helgd. med 1 ørte rug, 1 pd. smør og 1 gås. JT, 11, 202.

1. april (Kbh.) Ms. til Viborg kapitel. Borgmester i Viborg Peder Biering har på byens vegne anholdt om, at et værelse på hospitalet bevilges dem til dansk skole og børnehus, som de der vil indrette et sted, som han beretter ikke bruges og er ganske ledigt, så det kan ske uden de fattiges skade og uden at formene dem ind- eller udgang. Kapitlet skal snarest erklære, om det kan bevilges uden skade for hospitalet. JT, 11, 202. Orig. i Viborg bispeark. (C2-41), LAV. Inkl. 30. marts.

1. april (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Borgmester i Viborg Peder Biering har andraget, at han og hans medbrødre må bevilges af byens midler at betale byens gæld, som den i denne tid er kommet i. Da dette i sig selv er billigt, skal JS se til og tilholde borgmester og råd, at de af byens midler betaler dens gæld. JT, 11, 202. Inkl. 30. marts.

1. april (Kbh.) Ms. til Niels Krag og Erik Juel. Peder Lange t. Kærgård og lensmand over Barcheløs [Bakke] kloster Ove Bielke t. Østråt har andraget, at ved de svenskes sidste indfald i Jyll. er fru Ide Lange, afd. Jens Juels t. Kjeldgård adskillige breve på Vosborg frarøvede og forvildede, bl.a. OBs lod, som er tilfaldet ham med hans afd. hustru Maren Juel, og jfr. Margrete Juels lod, på det gods, der er tilfaldet dem efter deres fader Jens Juel t. Kjeldgård og af deres moder afstået til dem. Da PL som sin søsterdatters værge og OB på sin datters vegne ingen rigtighed derom ved eller kan få, har de begæret denne befaling til adressaterne, der har været kommissærer ved skiftet. De skal snarest indstævne alle arvinger med deres lodder og jordebøger, og deraf igen forfatte en rigtig jordebog på afd. fru Maren Juels og jfr. Margrete Juels lodder, og tilstille dem den til rigtig underretning. JT, 11, 203. Inkl. 28. marts.

2. april (Kbh.) Konfirmation på fæstebrev udstedt på kongens vegne af nu afd. Hans Ulrik Gyldenløve t. Vindinge som lensmand på

Kronborg og Frederiksborg slotte til nu afd. sognepræst t. Frederiksborg slot mag. Tidemand Villadsen og hans hustru, nu enke Abigal Hansdatter på kronens anpart af korntienden af Herlev, Gørløse, Skævinge, Oppesundby og Ølsted sogne. For denne tiende, som i nogen tid havde været ydet på ladegden ved Frederiksborg, skulle TV og AH årl. inden fastelavn på Frederiksborg slot erlægge den sædvanlige afgift i godt ustraffeligt korn, nemlig af Herlev tiende 5 pd. rug og 5 pd. byg, af Gørløse tiende 4 pd. rug og 4 pd. byg, af Skævinge tiende 3 $\frac{1}{2}$ pd. rug og 3 pd. byg, af Ølsted tiende 8 pd. rug og 7 pd. byg. SjR, 21, 473-74.

2. april (Kbh.) Bevilling for bogfører ved universitetet i Kbh. Melchior Martdzan til toldfrit at indføre 600 ris papir og de bøger, som han selv indforskriver, mod at sælge papir og bøger billigst muligt til studenterne. SjR, 21, 474.

2. april (Kbh.) Hr. Christoffer Urne fik brev af lenets indkomst at forstrække kronens tjenere i Dragsholm len 10 læster byg, at den tilbørlige sæd til gden kan komme i jorden, idet enhver forstrækkes efter behov og til tilbørlig tid skal betale det forstrakte igen. Udt. i Sjt, 29, 13. Orig. i Dragsholm lensrgsk.

2. april (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz fik brev snarest til bryggeret at sende det korn, som hans len plejer, og som ikke er fremkommet, da det dog højlig behøves. Udt. i Sjt, 29, 13.

Tilf.: Ligesådant brev fik Hans Lindenov og Wentzel Rothkirck.

2. april (Kbh.) Wentzel Rothkirck fik brev at lade udskære de 2 heste, når tid er, som skal gå for rustbåren. Udt. i Sjt, 29, 14.

2. april (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Staterne i Holland har andraget, at de orlogsskibe, de årl. udsender til at konvojere deres koffardiskibe til Sundet, ved storm og uvejr tit er kommet i fare ved Lappen, hvor de hidtil har plejet at ligge, og begærer, at et andet sted må blive anvist dem, hvor de kan ligge sikkert i uvejr. AK skal forordne et andet bekvemt sted i Sundet, hvor de herefter kan ligge, dog separeret fra det sted, hvor deres koffardiskibe plejer at sætte. Sjt, 29, 14.

2. april (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Da der ml. slotspræsten

på Frederiksborg og den forrige præsts enke er trætte om nådsens år, og derom hidtil på stedet ingen vished har været, befaler kongen, at enken og kommende enker skal nyde nådsens år som andetsteds på landet. Sjt, 29, 14. Orig. i Frederiksborg lens ark., LAK.

2. april (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev straks at tilholde ridefogderne i Frederiksborg og Kronborg len at modtage hør og blå i børnehuset i Kbh. og uddele det blandt bønderne til at spinde sejldugsgarn af, nemlig til hver helgd. 1 pd. hør og 2 pd. blå og hver halvgd. halvt så meget, og siden have godt opsyn med, at det spindes efter medfølgende garnprøver. Udt. i Sjt, 29, 14.

2. april (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev at lade Peter Apoteker for betaling få 2 rådyr. Udt. i Sjt, 29, 14.

2. april (Kbh.) Anordning om soldaterne på Kronborg. Da garnisonen på Kronborg formedelst fejde er forstærket, og der nu ikke mere behøves så meget folk, skal en part aftakkes, så der i tjeneste kun forbliver så meget som før krigen. Sjt, 29, 14.

2. april (Kbh.) Ms. til kapitlet i Lund. Da *officia capitularia* nu snarest skal uddeles, begærer kongen, at kapitlet til dr. Johan Melchior Hypfauf vil give *officium procuratoris generalis in capitulo et officium procuratoris scholæ una cum episcopo*. SkT, 7, 109.

2. april (Kbh.) Hr. Jørgen Brahe fik brev at lade det folk udpassere, som Christian Friis har ladet hverve på Fyn. Udt. i FT, 5, 378. K.

2. april (Kbh.) Bevilling. Da Hans Andersen, som hidtil har haft Vejle mølle i fæste, er død, har kongen bevilget møllen i fæste på livstid til sin kok mester Niels Pedersen uden fæste, dog mod årl. at svare den sædvanlige mellandgilde, men at efterlades maltlandgilden. Dog skal de, som efter ham får møllen, svare landgilden efter jordebogen. Han skal holde møllen ved god hævnd og magt og holde en dygtig karl, som kan forestå den, samt fornøje enken, som der nu er, for hendes udgivne fæste. Udt. i JR, 10, 384. K (hvorefter gengivet her).

2. april (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Da kongen har bevilget sin kok mester Niels Pedersen Vejle mølle på vilkår, som MB kan se af det NP

meddelte åbne brev, skal han være ham behjælpelig med snarest at få møllen. JT, 11, 203.

3. april (Kbh.) Bevilling. Da dr. Peder Pay længe har tjent kongen som kirurg, bevilges hans enke Katrine skattefrihed, så længe hun ikke bruger borgerlig næring eller håndtering. Sjr, 21, 471.

3. april (Kbh.) Beskærmelsesbrev. Niels Povelsen Holse har for nogen tid siden, som han foregiver i nødværge, dræbt en mand i Sølvesborg ved navn Mattis Mattisen og er, som han formener med urette, af 15 mænd frakendt sin fred. Han søger derfor beskærmelsesbrev for at kunne stævne dem, hvilket bevilges, dog at han selv skal møde i retten og udføre sagen. Sjr, 21, 472.

3. april (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Urne. Kronens bønder og tjenere i Odby, Rørvig, Højby, Vig, Grevinge, Asmindrup og Asnæs sogne i CUs len har andraget, at deres gde er hårdt betyngede, endog det kun er små og ringe gårdsteder, så de ikke kan blive ved magt, men bliver ganske forarmede og øde, medmindre de forundes afslag på deres årl. skat. Da CU bekræfter deres beretning, og at deres gde kun er regnet for halvgde, samt at der i nogle år kun er taget halv skat af dem, vil kongen, at de indtil videre må forskånes for halv skat, nemlig af *Odby s.*, *Overby*: Søren Ibsen, Niels Sørensen, Laurids Degn, Peder Ibsen, Anders Pedersen, Rasmus Madsen og Hans Knudsen, *Yderby*: Mikkell Andersen, Anders Nielsen, Niels Sommerbolst, Niels Andersen, Mikkell Olufsen og Jens Lauridsen; *Rørvig s.*, *Nakke*: Jens Sørensen Bødker, Laurids Jensen, Morten Hemmingsen, Anders Jensen, Niels Mikkelsen, Jens Nielsen og Mikkell Andersen; *Højby s.* og *by*: Hans Ibsen, Laurids Christensen, Ove Olufsen, Jørgen Ibsen, Oluf Sørensen og Peder Pedersen Smed, *Ellinge*: Anders Jensen, Niels Jensen, Jens Lauridsen, Jacob Lauridsen, Erik Mikkelsen, Jep Mikkelsen, Jens Pedersen, Bente(!) Pedersen, Peder Lauridsen, Niels Jyde og Mikkell Olufsen, *Gudmindrup*: Peder Lauridsen, Jørgen Olufsen og Anders Nielsen, *Lumsås*: Peder Nielsen og Oluf Jørgensen, *Holmstrup*: Rasmus Ibsen, Jep Olufsen, Oluf Pedersen, Hans Madsen, Jens Olufsen og Laurids Olufsen, *Sonnerup*: Mikkell Pedersen, Oluf Jensen, Laurids Pedersen, Peder Andersen, Laurids Jensen, Hans Olufsen, Poul Rasmussen, Niels Andersen, Laurids Mogensen, Mads Olufsen og Mikkell Jensen, *Tengslemark*: Mikkell Lauridsen, *Nyrup*: Mads Andersen, Morten Ingvorsen, Mads Grand, Jens Christensen,

Anders Eriksen, Peder Svendsen, Tyge Pedersen, Søren Hansen, Niels Pedersen og Niels Jensen, *Stårup*: Peder Jacobsen, gl. Mikkel Andersen, Hans Madsen, unge Mikkel Andersen, Christen Jyde, Mads Jensen, Jens Svendsen, Hans Madsen og Anders Skomager, *Skougård*: Laurids Ibsen, *Hunstrup*: Christen Hansen, Oluf Bryde og Christen Eriksen, *Mosby*: Mads Nielsen og Villum Ibsen, *Ubberup*: Poul Sørensen, Søren Jyde og Oluf Mikkelsen; *Egebjerg s.*, *Ulkerup*: Peder Mortensen, Peder Nielsen, Søren Hvid, Peder Jensen og Anders Olufsen, *Unnerud*: Anders Nielsen, Hans Jensen, Peder Nielsen, Anders Nielsen, Peder Pedersen og Mikkel Hansen; *Vig s.*, *Hønsinge*: Peder Ibsen, Anders Pedersen Thomst, Niels Skemager(!), Peder Jensen og Anders Pedersen Juel, *Egebjerg*: Peder Nielsen, *Kollekulle*: Mads Olufsen, Peder Jørgensen og Jens Madsen, *Rode*: Erik Jensen, Mogens Pedersen, Anders Lauridsen, Laurids Pedersen, Mads Jensen og Søren Andersen, *Sejstrup*: Jens Lauridsen og Svend Hansen, *Eskilstrup*: Peder Jensen, Rasmus Jensen, Bertel Hansen og Niels Olufsen, *Jyderup*: Christoffer Knudsen, Mads Jensen, Jens Sørensen, Peder Andersen, Anders Lauridsen, Erik Olufsen, Mads Pedersen, Niels Olufsen, Peder Mikkelsen, Søren Jensen, Peder Nielsen Due, Jens Lauridsen, Peder Christensen, Laurids Jensen, Peder Jensen, Niels Andersen, Jørgen Svendsen, Niels Olufsen, Oluf Andersen og Laurids Nielsen; *Grevinge s. og by*: Mads Jensen, *Sneglerup*: Jens Olufsen, Oluf Nielsen, Jens Knudsen, Niels Madsen, Jens Mikkelsen, Laurids Nielsen, Hans Madsen, Peder Jensen, Peder Saxen, Niels Ibsen, Anders Olufsen og Laurids Pedersen, *Prejlerup*: Niels Pedersen, Mogens Ibsen, Anders Jensen, Anders Pedersen, Knud Lauridsen, Mogens Ibsen, Peder Ibsen og Hans Christoffersen, *Herrestrup*: Niels Madsen; *Asmindrup s. og by*: Jørgen Christensen og Ove Mikkelsen, *Skaverup*: Anders Lauridsen, *Brændt*: Anders Lauridsen, *Svenstrup*: Peder Nielsen, Søren Madsen og Laurids Olufsen, *Svinninge*: Jens Ibsen, Frands Jensen, Anders Nielsen, Søren Ibsen og Hans Martensen; *Asnæs s.*, *Høve*: Laurids Olufsen, *Åstofte*: Oluf Jørgensen, Oluf Lauridsen, Laurids Ingvorsen og Jens Lauridsen, *Asnæs*: unge Jens Rasmussen, Mads Nielsen, Mogens Olufsen og Oluf Mogensen. Hvilket CU således skal lade føre til regnskab. Sjt, 29, 14-16. Incl. 30. marts.

3. april (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Urne. Bønderne på Dragsholmen har tilkendegivet, at de har stor mangel på ildebrand, og begærer mod sædvanlig betaling nødtørfvig ildebrand af kronens skove smst.

CU skal for sædvanlig betaling lade dem få så meget, som de før har fået, nemlig 4 læs ved på hver helgd. SjT, 29, 16. Indl. 27. marts.

3. april (Kbh.) Ms. til de højlærde og decanus philosophiæ. Kongen har erfaret, at en stor del af de fattige studenter, til hvis underhold som en gudelig almisse er deputeret den indkomst, hvorved Kommunitetet underholdes, forbigåes, mens de, som har rige forældre, imod fundatsen præfereres den trængende og fattige. Adressaterne skal herefter lade de fattigste, som befindes flittige og skikkelige, frem for alle få kosten i Kommunitetet. For dog ikke at ekskludere dem, som har formue, helt fra exercitiis, inspection og andre commoditeter, som medfølger samme sted, skal der forordnes 2 skiver [borde] foruden dem, som allerede findes, hvor enhver for 4 slette mark om ugen kan bespises, og således des flere nyde dette beneficio, som så berømmeligt er deputeret til den studerende ungdom. Økonomus skal enten forud hver uge betales af dem, som skal nyde kosten mod betaling, eller ved vederhæftige folk her i byen lade sig forsikre, så stedet ikke bliver tilføjtet nogen skade. SjT, 29, 16.

3. april (Kbh.) Ms. til bisperne i Danmark og Norge. Kongen har erfaret [som i foregående ms. til og med fattige]. Bisperne skal tilholde *rectores scholarum* i deres stift, at når nogen af deres disciple fremsendes til universitetet i Kbh., og de meddeler dem testimonium, at de da heri omtaler deres forældres vilkår, så vidt de er dem bekendt. For dog ikke [som i foregående ms.] den studerende ungdom. SjT, 29, 17. Orig. i Ålborg og Ribe bispeark. (C1-57 og C4-252), LAV. (Tr.: CCD, V, 495 og DKL, III, 326).

3. april (Kbh.) Bestalling for landsdommer i Skåne, lensmand over Halne kirke og Froste h. Gunde Rosenkrantz og Joakim Gersdorff som kommissærer i Skåne¹. [Mutatis mutandis enslydende med bestall. 12. marts 1646 for Erik Juel]. SkR, 5, 439. K. Indl. 21. febr. og 9. marts.

1) Den indførte bestall. angår Gunde Rosenkrantz.

3. april (Kbh.) Bevilling for sognepræst på Bremerholm mag. Niels Spend på et vikarie i Lund, som er ledigt efter afd. mag. Niels Mikkelsen og kaldes Skt. Pouls alter. Han må nyde, bruge og beholde det med bønder og tjenere og al dets rente og rette tilliggelse, intet

undtaget, til kongen anderledes tilsiger. Dog skal han være forpligtet herefter af indtægten at holde brød, vin og alterlys på Bremerholm. Han skal holde den gd. og residens, han dertil får, ved hævd og magt og de tilliggende bønder ved lov, skel og ret og ingen af dem forurette mod loven eller besvære dem med ny indfæstning eller lade nogen forhugge de tilliggende skove til upligt i nogen måde. SkR, 5, 439. K. Indl. 2. april.

3. april (Kbh.) Ms. til Joakim Gersdorff. Da kongen erfarer, at han er nomineret til landkommissær i Skåne, skal han snarest komme til Kbh. for at aflægge ed. SkT, 7, 109.

3. april (Kbh.) Bevilling. Tolder i Horsens Ernst Ernstsen har andraget, at toldpengene i Horsens, som var oppebåret fra philippi jacobi 1643 til jan. 1644, er frataget ham med magt af fjenden i forleden fejde, og begærer derfor at være uanmodet og kravsløs herfor. Det bevilges, mod at han efter eget tilbud beviser, at pengene er ham frataget. Udt. i JR, 10, 384. (Efter Otte Krags ordre) K (hvorefter gengivet her). Indl. udat. 1646.

4. april (Kbh.) Rigens hofmester hr. Corfitz Ulfeldt og statholder i Norge Hannibal Sehested fik brev at være betænkt på, hvorledes der bekvemst kan anordnes visse postbude, som ordinært kan rejse ml. Danmark og Norge og især ml. Kbh. og Båhus og Aggershus, og siden forhandle med dem, som skal forrette det, og underrette kongen om alt. Udt. i SjT, 29, 17. Orig. i DKanc. B 173.

4. april (Kbh.) Rigens marsk og rådet, som var til stede, fik brev at rådslå, om enten herfra noget folk kan undværes eller bedre andre steder hverves, da der til garnisonernes forstærkning i Båhus, Aggershus og Flekkerø fæstninger i Norge synes at være noget fremmed folk fornødent. Udt. i SjT, 29, 17.

4. april (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Zacharias Siversen i Kristianstad har for kongen indlagt adskillige af CUs sedler og beviser på varer, han efter dennes ordre har forstrakt til fæstningens fornødenhed. CU skal efter sine udgivne sedler afregne med ZS, hvor meget kongen skylder ham for nævnte forstrækning, og levere det fra sig i én sum, så han derpå kan få videre forsikring. SkT, 7, 109.

4. april (Kbh.) Ms. til Henrik Lange. Fru Susanne Krabbe, afd. Niels Friis' t. Møltrup har andraget, at Timring sognetiende, der længe har ligget til dem, som har boet på Møltrup, nu er bortforpagtet til nogle bønder i sognene, dog med tilsagn, at når nogen begærede den til Møltrup igen, ville de godvilligt afstå den. Da hun begærer ms. til HL, at hun nu må få tienden i fæste, skal han for sædvanlig afgift forunde hende Timring kirkes part af sognetienden i fæste, dog mod efter eget tilbud at tilbagebetale bønderne det til HL svarede fæste. JT, 11, 203. Indl. 20. jan.

4. april (Kbh.) Ms. til Christoffer Hvas. Menige borgerskab i Thisted har givet til kende, at der af adskillige prangere, bøndersønner og -drenge smst., som opkøber adskillige varer af landets fedme og både hemmeligt og åbenbart udskiber dem fra ulovlige havne, sker dem megen forkort i deres næring og begås underslæb med kongens told. CH skal, hvis nogen træffes i slig forprang, se til, at de straffes tilbørligt efter recessen. JT, 11, 204.

6. april (Kbh.) Henrik Ramel fik brev snarest at tilsende kancelliet sin erklæring, hvorfor han har ekskluderet professor eloquentiæ mag. Johan Rau fra hans embede i det kgl. adelige akademi i Sorø. Udt. i Sjt, 29, 18. Indl. 6. jan.

6. april (Kbh.) Admiral på Holmen Christoffer Lindenov fik brev at forordne Otte Krag t. Trudsholm en skude med folk, som kunne løbe til Pielerup havn og der indtage og hid bringe sin fulde ladning af ved. Udt. i Sjt, 29, 18.

6. april (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev på hans begæring at lade Jørgen Seefeld t. Refsnæs for betaling få 1 dådyr og 2 rådyr af vildtbanen til førstkommende fredag. Udt. i Sjt, 29, 18.

7. april (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Lensmand i Trondhjem Frederik Urne t. Bregentved har andraget, at de 2 års 12 dalers skat af gdene i Jämtland og Härjedalen til krigens fortsættelse og rigets defension på kongens vegne og efter kongens behag er eftergivet, fordi de svenske, da de havde bemægtiget sig landet, havde brandskattet det og belagt det med indkvartering, dog på det vilkår, at Jämtlands og Härjedalens indvånere igen skulle underholde så meget folk, som kunne tilskikkes dem til deres forsvar og Trondhjem lens videre sikring, hvad

de også har efterkommet, som erfares af lensmand over Salten, Simen, Andernæs og Tromsalerne hans indleverede fortegnelse, at soldaterne skal have kostet dem langt mere at underholde, end nævnte skat skal kunne beløbe sig til. Rentemestrene skal efterse fortegnelsen, og hvis den befindes rigtig, og de desuden skønner kongen og riget derved at være sket nytte og gavn, skal de på kongens vegne kvittere FU for nævnte skatter. Og i betragtning af, at efter statholder i Norge og lensmand på Aggershus Hannibal Sehested t. Nøragergårds ordre i 1644 i Trondhjems len et antal folk er udskrevet og nedsendt til Kristiania, som også almuen i Trondhjems len berettes at have underholdt, godkender kongen, at den derpå af dem anvendte bekostning på 2257 rd. må godtgøres i tilkommende skatter. Da i 1645 efter kongens befaling et antal bådsfolk er udskrevet i Trondhjems len og dels sendt ned til Kbh. til vands, dels over land til Bergen og siden derfra til skibs hid, for hvilke undersåtterne i Trondhjems len har måttet betale fragt og underhold, godkender han også, at fragt og bekostning, som skal beløbe sig til 2383 rd., må godtgøres af tilkommende skatter, dog skal FU forhandle med dem om at lade sig mest muligt afskorte under hensyn til, at skattebrevet om 12 dalers skatten formelder, at de ikke vil blive anmodet om videre pålæg derud over. Sjt, 29, 18.

7. april (Kbh.) Ms. til tolderne i Sundet. De skal herefter ikke oppebære større told af greverne af Oldenburg og Delmenhorsts undersåtter og skibe end af hollænderne. Dog skal det bevises med attest fra greverne Anton Gynter og Christian eller borgmester og råd af Oldenburg og amtsgerichten i Jewer og Kniphausen, at de er grevernes undersåtter, og at skibene tilhører dem selv. Sjt, 29, 19. (Jf. KB 1644-45, 532).

7. april (Kbh.) Ms. til Malte Juul. Kongen har erfaret, at kronens bønder i Øster Vram i Skåne i forleden fejde er ilde udplyndret af de svenske, så de ikke kan svare den sidst påbudne skat, før svensken kom derind, uden at blive helt øde. Og da daværende lensmand over Kristianstads len Ebbe Ulfeldt t. Svenstrup bekræfter beretningen, og at der desuden har været stor misvækst på bøndernes korn og sygdom blandt kvæget, og at deres korn er opædt af skadelige mus, er kongen tilfreds, at de forskånes for nævnte skat. SkT, 7, 109. Indl. 3. marts.

7. april (Kbh.) Ms. til Borkvard Rud. Da han er nomineret til

landkommissærbestillingen på Loll., skal han snarest komme til Kbh. for at aflægge ed. SmT, 6, 567.

7. april (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas og Jørgen Seefeld. Jørgen Pors [Børialsen] t. N. har andraget, at ham og hans svoger Niels Fredberg t. Fredbjerggård for rum tid siden var tilfaldet arv efter deres afd. broder og svoger Poul Fredberg og efter NFs hustrus afd. søsterdatter jfr. Anne Brun både i jordegods og løsøre, som endnu er uskiftet. Han har tilbudt NF kgl. befaling til nogle mænd, som kunne skifte ml. dem, hvori NF har vægret sig, hvorfor han nødes til selv at tage denne befaling. Adressaterne skal med kgl. fuldmagt snarest stævne parterne for sig, og, om tvist indfalder, forlige dem eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 204.

7. april (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Borger i Århus Søren Sørensen har andraget, at skibsladninger småt egetømmer, som han har købt i Kristianstad i Skåne og Skien i Norge og ført til Århus kort før de svenskes indfald, nylig er brændt med kronens mærke af kongens tømmermænd, som var sendt til Nørrejylland for at forfare, hvad tømmer der i fjendetiden var hugget ulovligt i kronens skove. Han kan derfor ikke blive tømmeret mægtig eller bruge det. Da han med tingsvidner har bevist at have fået det fra Skien og Kristianstad, må EG løsgive det, dog at SS ikke lader det henføre til ulovlige eller forbudte steder. JT, 11, 204. Incl. 30. marts.

8. april (Kbh.) Å. b. Sognepræst t. Endeslev og Vråby sogne, Bjæverskov h. Tidemand Hansen har under krigen forset sig med sakramentets uddeling og fik derfor forbud mod at forestå sit embede. Siden fik han bevill. til at betjene det ved en kapellan. Denne er nu død. Da det var af stor rædsel for svenskens indfald, TH mod sin vilje forså sig, og da han siden har levet skikkeligt og vel, må han igen selv forrette embedet. SJR, 21, 472. Incl. 2. april.

8. april (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev, at Jørgen Jensen og Peder Villumsen, boende i Tisvilde ved Helenekilde, hvis huse og gde for nogen tid siden er brændt, må forskånes for et års landgilde. Udt. i Sjt, 29, 19.

8. april (Kbh.) Ms. til Hans Boyesen. Rustvognskuskene ønsker penge for den tid, de sidst rejste med kongens hofstat i Holsten, og der

skal dermed forholdes som sædvanlig. SjT, 29, 19.

8. april (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Menige borgerskab i Nykøbing F. har besværet sig over det dem pålagte voldarbejde, som er begyndt omkring købstaden, og har påberåbt sig kongens dem m.fl. undersætter [tilståede] benådning på 3 års forskånelse for ordinære og ekstraordinære skatter. Da bemeldte forskånelse ikke kan udstrækkes til nævnte voldarbejde, skal JFP tilkendegive dem denne kongens mening og foreholde dem, at dette værk er anstiftet til deres egen sikring, og at de derfor ikke kan forskånes for dets fortsættelse. SmT, 6, 568. Incl. 4. april.

8. april (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Da Ove Svendsen har andraget, at der ikke er afregnet med ham, skal CU snarest gøre det efter den kapitulation, som er gjort med ham, alt efter som CU befinder, at han med rette kan tilkomme efter den ydede tjeneste. SkT, 7, 110. Incl. 27. marts.

8. april (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Da nogle af kronens bønder i hans len i forleden fejde har hugget ulovligt i deres selvegne skove liggende til deres gårde, nemlig Frands Pedersen og Peder Lauridsen i Galten og Søren Simonsen og Poul Sørensen i Herskind, skal han tale derpå med lov og ret. JT, 11, 205.

9. april (Kbh.) Ms. til Erik Kaas og Christian Sparre. Kongen ønsker at deliberere og foretage noget med sølvbjerget i Norge. Da adressaterne er participanter heri, skal de selv komme til Kbh. til 15. april eller sende fuldmægtige, som uden nogen exception eller ophold på deres vegne kan resolve på, hvad kongen proponerer. SjT, 29, 19.

Tilf.: Ligesådant brev fik fru Sofie Rantzau.

9. april (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Borger i Århus Peder Rasmussen har andraget, at han før de svenskes indfald har købt en del småt egetømmer til et lille »schibwerch«. [I øvrigt ganske svarende til ms. til EG 7. april om Søren Sørensen]. JT, 11, 205.

9. april (Kbh.) Ms. til Christoffer Hvas. Kongen har for nogen tid siden til hans len sendt lensmand på Århusgård Erik Grubbe t. Tjele og sekretær Oluf Rosenkrantz t. Egholm til som kommissærer at udforske, om kronens bønder herefter kan svare deres landgilde som

tilforn. Da de, i [CHs] fravær, af hans fuldmægtig har erfaret, at bønderne i år noksom kan svare deres årl. landgilde, skal CH i år opkræve sædvanlig landgilde efter jordebogen, så kronen ikke tilføjes skade. JT, 11, 205.

10. april (Kbh.) Bevilling for »skibsøfferstmand« Enevold Frederik Akeleye t. Hjulerød til i halvandet år med bevarelse af sin besolding at tage tjeneste til søs i udlandet for at dygtiggøre sig til kongens og fædrelandets tjeneste. Han skal ved hjemkomsten med rigtige pas bevise, i hvilke occasioner og hvor han har tjent. SjR, 21, 469.

10. april (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev på anmodning af fiskemeister i Kronborg len Niels Olufsen snarest at lade indkøbe 3 hele »egekaner« i Stettin til 9 eller 10 rd. stykket samt 600 »flochalt(?)« til »vadernis« fornødenhed. Udt. i Sjt, 29, 20.

10. april (Kbh.) Bevilling. Borger i Kristianstad Zacharias Sivertsen har andraget, at daværende lensmand over Kristianstads len Ebbe Ulfeldt t. Svenstrup i sidst forleden fejde har frataget ham 2 haver uden for Sønderport smst., den ene til ravelin uden for byen, den anden til en stor halvmåne, som er lagt der til fæstningens sikring. Han har begæret i stedet at få et stykke jord syd for byen ml. begge strømmene, som tidligere har været indgrøftet. Da EU bekræfter, at det forholder sig således, og at den begærede jord kan forundes ham uden fæstningens eller andres skade, bevilges det begærede. SkR, 5, 440. (Efter Otte Krags ordre) K.

10. april (Kbh.) Ms. til Malte Juul. Degn t. Stoby og Sandby sogne i Gønge h. Niels Jensen giver til kende, at der er meget ringe indkomst til hans degnekald og næppe så meget, at han kan underholde sig dermed, og begærer, at han måtte »fredkeppe« en lille plads i marken og navngiver en plads på udmarken, kaldet Bromarch, på hvilken i fordums tid er holdt marked, og et derved liggende kær, Egebjerg kær, hvorpå markedsfolket har bedet deres heste. Da kongen af MJs erklæring erfarer, at han har ladet forfare dens belejlighed, og at det kan ske uden skade, må pladsen forundes NJ. SkT, 7, 109. Indl. 24. marts.

10. april (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Der er anholdt om, at der forordnes formyndere for forrige biskop i Århus dr. Morten Madsens

7 umyndige børn. Kongen har befaleet kapitlet i Århus at forordne de 4, nemlig superintendent i Århus dr. Jacob Matthiesen og kanniker smst. mag. Jacob Knudsen, mag. Søren N. og hr. Christen Friis. For de øvrige 3 skal EG forordne flg. borgere i Århus: Anders Lydersen, Hans Pedersen og Peder Rasmussen, som kan påtage sig og forestå børns formynderskab. JT, 11, 206.

10. april (Kbh.) Ms. til Århus kapitel. De skal forordne de i det foregående ms. til Erik Grubbe nævnte 4 formyndere. JT, 11, 206.

10. april (Kbh.) Ms. til bispem i Ribe. Han har andraget, at den latinske korsang i Ribe domkirke for 3 år siden blev afskaffet, og at danske sange siden igen er brugt, hvilket mag. Anders Romdorp nu begærer ændret, da det er mod hans ed at lade synge danske sange, uanset han selv den 28. aug. 1643 var til stede i Ribe domkirke, da den danske sang blev samtykket. Kongen vil, at denne beslutning fortsat skal gælde, så der fortsat synges dansk. JT, 11, 206.

10. april (Kbh.) Ms. til Laurids Ebbesens arvinger. LE har ikke klareret så vel på renteriet for sine regnskaber, at det ikke kan formodes, at han ikke bliver kronen en god del skyldig, da han har haft lenet længe. Da kongen erfarer, at der efter ham på Saltø slot findes en stor hob korn, som let kan fordærves, hvis det ligger længere uden opsyn, og da arvingerne muligvis ikke så snart kan enes om skiftet, skal de klarere de resterende regnskaber og snarest til provianthuset i Kbh. levere kornet til sikkerhed for, hvad LE kan blive kongen skyldig. Det vil siden blive dem afkortet. JT, 11, 206.

10. april (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Da Nygård i hans len er ganske forfalden, skal han lade den besigtige ved erfarne tømmermænd og murermestre og siden erklære, hvordan den bedst og med mindst omkostning kan repareres, dog kun for det absolut nødvendige. JT, 11, 207.

10. april (Kbh.) Ms. til Erik Lunov og Ove Blik. Fru Anne Munk, afd. Mogens Ulfeldts t. Tranemose har andraget, at adressaterne er begyndt at gøre udlæg efter hendes afd. søn Corfitz Ulfeldt, da hans enke fru Else Thott har opbudt deres gods. Hun har beklaget, at hun ikke kan få genpart af det, de har forrettet, og af opbydelsen. De skal på hendes anfordring meddele hende rigtig genpart af, hvad de har

forrettet. JT, 11, 207.

10. april (Kbh.) Ms. til Mogens Arenfeldt. Valdemar Daa t. Bonderup begærer til magelæg af kronen gde i Gislum h. i Ullits og Morum mod gde i Lille Rørbæk i Års h. MA skal snarest erklære, om de begærede gde for belejlighed og herlighed kan undværes af kronen, og om de tilbudte ligger lige så belejligt. JT, 11, 207 (jf. Kr. Sk., I, 550).

11. april (Kbh.) Rigens hofmester hr. Corfitz Ulfeldt, Ove Giedde, Hannibal Sehested og Niels Trolle fik brev at foretage de breve og dokumenter ang. de engelske priser, som er nedsendt fra Norge, og gøre udførlig relation til kongen. Udt. i Sjt, 29, 20.

11. april (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Da statholder i Norge og lensmand på Aggershus Hannibal Sehested t. Nøragergård på kongens ratifikation har forstrakt generalkrigskommissæren i Norge med en andel af Norges riges midler, videre end kontributionerne smst. kan beløbe sig til, og derfor nu ikke igen kan erstattes, skal de kvittere tolderne og mønsterskriveren i Norge mod generalkrigskommissærens rigtige specialdesignation over, hvad han har oppebåret, som han siden med sit kommissarieregnskab skal forklare kongen. Sjt, 29, 20.

11. april (Kbh.) Sognepræst i Bonderup i Skåne hr. Peder Jørgensen fik kongens tilladelse, for sit kalds ringheds skyld, at måtte få første vakante kald, som han efter ordinansen og andre om kald udgangne forordninger lovligt kan kaldes til. Udt. i SkR, 5, 440. (Efter Otte Krags ordre) K. Indl. 31. marts.

11. april (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Han må ingen tilstede at udføre stilsten fra sit len, uden de vil bringe dem til Danmark eller Norge, da kongen selv behøver dem til bjergværkerne i Norge. SkT, 7, 110.

11. april (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott og Erik Krag. Kongen har erfaret, at en del af godset i Malmøhus len er så højt skyldsatt, at der endelig må gøres noget afslag på dets landgilde, hvis det efter sidste fejde skal komme på fode igen, mens andre smst. giver så ringe landgilde, at de uden skade kan pålægges det, andre for højt skyldsatte får i afslag, så der intet forkortes i kronens retlighed. Adressa-

terne skal snarest begive sig dertil og forfare kronens gdes tilstand og gøre dem, der skylder for højt, afslag, og siden pålægge dem det, som giver for lidt i landgilde, så kronen ingen skade lider. Hvad de heri gør, skal de indsende deres erklæring om til kancelliet. SkT, 7, 110.

11. april (Kbh.) Gældsbreve. Jørgen Kaas har på egne og broderen Niels Kaas' vegne solgt sin hovedgd. Østergård med tilliggende bøndergods til Ulrik Christian Gyldenløve t. Ulriksholm efter JKs skødes videre indhold. For dette gods skal UCG give 9680 [skal være 9688] rd. in specie, hvoraf allerede 5688 er betalt. Resten, 4000 rd. in specie, vil kongen betale til philippi jacobi 1647 med sædvanlig rente. Hvis hele summen eller en del deraf betales før, skal renten afkortes tilsvarende. FR, 4, 361.

11. april (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas, som har nogle hundrede td. byg undervejs fra Nyborg til Kbh. Da lensmand på Malmøhus hr. Tage Thott t. Eriksholm behøver en del sædekorn til at undsætte kronens bønder i sit len med, skal MK sende partiet til Malmøhus og der tage TTs bevis derpå. FT, 5, 380. (Efter Otte Krags ordre) K. Orig. i Nyborg lensrgsk.

11. april (Kbh.) Ms. til Erik Lunov og Ove Blik. Fru Else Thott, afd. Corfitz Ulfeldts har begæret denne befaling til dem, at de skal udtage de ejendoms- og andre magtpåliggende og skadesløsbreve, som angår hendes afd. husbonds jordegods og står under forsegling på hendes gd. Skovsgård, og overlevere hende dem. De skal straks af forseglingen udtage og til hende levere brevene, så hun igen kan levere de breve til kreditorerne, som vedkommer dem, og beholde de andre, som angår hende selv. De skal desuden til Jørgen Kruse t. Hjerмесlevgård levere de ejendomsbreve og dokumenter, som findes under forseglingen, der angår Krogsdal, som han har købt af kreditorerne. JT, 11, 208.

12. april (Kbh.) Niels Trolle fik brev, at han, da der ingen er i Jærgergården ved Roskilde til at have opsyn med den, straks skal forordne en dertil. Udt. i Sjt, 29, 20.

12. april (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Da kaptajn [Morten] Lydervalt nu er forløvet fra sit kompagni, skal HV som videre afdrag straks betale ham 600 rd. af skatterne, som er oppebåret på Fyn. FT,

5, 380. (Efter hr. kanslers befaling) K.

12. april (Kbh.) Bevilling. Tolder i Ålborg Hans Sørensen har givet til kende, at han efter befaling af landkommissærerne Niels Krag t. Trudsholm og Erik Juel t. Hundsbæk, da Ålborg slot og Vorgård var besat af de svenske, har indkøbt adskillig proviant og andet til kongens skibes, skærbådes og tilhørende folks fornødenhed og hertil anvendt de penge, han imidlertid kunne indsamle af tolden af de varer, som da blev sendt dertil fra Nørrejyll. Han begærer at måtte kvitteres for disse penge. Det bevilges, da EJ har bekræftet, at pengene er anvendt som anført, så vidt han kan bevise, at de er anvendt efter landkommissærernes ordre. Udt. i JR, 10, 384. K (hvorefter gengivet her). Indl. 8. april.

13. april (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Adskillige af kronens tjenere i Frederiksborg len har andraget, at en del har antaget ødegde og ikke kan blive ved magt uden at eftergives et års landgilde, at en del er så forarmede, at de ikke kan blive ved magt uden noget afslag på dette års landgilde, og at andre har haft så stor misvækst på deres rug og stor skade på deres byg i den store storm den 8., 9. og 10. august 1645, at de ikke kan blive ved magt uden at eftergives noget af dette års landgilde. Da AK bekræfter deres beretning, godkender kongen, at de, som har antaget ødegde, forskånes for landgilde fra philippi jacobi 1645 til årsdagen 1646, nemlig: i *Skævinge* s. og by: Anders Christensen, som antog Oluf Mortensens ødegd.; i *Uvelse* s. og by: Anders Christensen, som antog Jens Tostesens, og Mads Pedersen Jørgen Jensens ødegde; i *Uggeløse* s. og by: Hans Eriksen, som fik Peder Andersens, Jens Knudsen Peder Jensens og Oluf Madsens og Peder Ibsen Oluf Nielsens ødegde, i *Mørdrup*: Jens Hansen, som tog Jørgen Simonsens ødegd.; i *Ølstykke* s. i *Smedstrup* [Svedstrup]: Oluf Madsen, som antog Mads Henriksens og Anders Nielsen Jens Madsens ødegde, i *Ølstykke*: Mikkel Nielsen, som antog Anders Jensens og Laurids Christoffersen Peder Mogensens ødegde; i *Gørlose* s.: Jens Olufsen, som fik Hans Olufsens ødegd.; i *Slangerup* s. i *Hørup*: Morten Joensen, som antog Rasmus Hansens ødegd.; i *Oppesundby* s. i *Sigerslev-vester*: Erik Andersen, som antog Anders Andersens og Trude Olufsen Jørgen Mikkelsens ødegde; i *Alsønderup* s.: Staetz Mouridsen, som antog Hans Jensens ødegd.; i *Ølsted* s.: Laurids Nielsen, som antog Jens Jørgensens ødegd.; i *Vinderød* s. i *Anderød* [vel Avderød i Kregme s.]: Jens Olufsen, som antog Niels Nilaussens ødegd., Niels Mogensen

i *Vassingerød*, som kom forleden år til den ødegd. og er ganske forarmet, *Sigerslevvester*: Jørgen Muel (?), som antog Niels Pedersens $1\frac{1}{2}$ ødegd., må nyde ruglandgilden et år, ligeså Peder Eriksen i *Lønholt*, som antog Niels Andersens gd., som ingen rug var sået til, og derfor ikke skal give dette års landgilde i rug, så og Jacob Pedersen, Hans Olufsen Ibsen og unge Hans Olufsen forskånes for et års landgilde, ægt og arbejde, da deres gde forgangen år er afbrændt. Følgende, som er forarmede, forskånes for dette års halve landgilde: i *Uggeløse* s. i *Mørdrup*: Margrete Hans Jensens i *Badstrup*: Sidse Hans Andersens, Niels Madsen, Niels Olufsen, Jens Olufsen, Niels Mortensen, Niels Andersen i *Uggeløse* [det er uklart, hvilke af de foranstående der hører til Badstrup og hvilke til Uggeløse]. Følgende skal dette år forskånes for herefter nævnte: i *Jørlunde* s. i *Jørlunde*: Peder Ibsen for hans ruglandgilde på $17\frac{1}{2}$ skp., Christen Jensen rug 1 pd., Hans Andersen rug $12\frac{1}{2}$ skp., Morten Bocker rug 18 skp., Mogens Jensens hustru i *Sundbylille* rug 12 skp., Salomon Nielsen rug 1 pd. 5 skp.; i *Slangerup* s. i *Hørup*: Bertel Hansen rug 1 pd., byg 1 pd., 2 td. havre, Laurids Lauridsen Jordøye 25 skp. rug, byg 1 pd. 6 skp., havre $2\frac{1}{2}$ td., 1 gås, 2 høns, i *Græse*: Poul Pedersen rug 13 skp., Jens Lauridsen byg 15 skp.; i *Uvelse* s.: Jørgen Pedersen i *Uvelse* rug 2 pd., Ludzius Lauridsen i *Lystrup* byg 18 skp., Hans Hansen rug $7\frac{1}{2}$ skp. Følgende på *Halsnæs* skal pga. misvækst, som de forleden høst har haft på deres korn, dette år af deres landgilde eftergives som følger: i *Torup*: Niels Lexsen(?) rug 1 pd. 5 skp., byg 2 pd., Tage Lexsen(?) rug 1 pd. 5 skp., byg 2 pd., hr. Christen Rasmussen rug 15 skp., byg 18 skp., Laurids Pedersen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., Hans Ibsen af 2 gårde rug $1\frac{1}{2}$ pd., byg $1\frac{1}{2}$ pd., gl. Niels Jensen rug 1 pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., Niels Mortensen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., unge Niels Jensen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., i *Hald*: Børge Ibsen rug 18 skp., Morten Pedersen byg 1 pd. 6 skp., Morten Jensen Kapen byg 23 skp., Oluf Ibsen byg 18 skp., Peder Olufsen byg $\frac{1}{2}$ pd., Mikkel Pedersen byg 18 skp., Villum Sørensen byg 6 skp., Hans Villumsen penge 6 mk. 12 sk. slette, i *Anderød*: Anders Lauridsen rug 13 skp., Christoffer Pedersen rug 1 pd., Oluf Pedersen Skaaning rug 13 skp., Rasmus Madsen rug $12\frac{1}{2}$ skp., Jep Jørgensen rug 1 pd., Rasmus Poulsen rug 6 skp., Hans Mikkelsen rug 1 pd., Svend Jensen rug 13 skp., Jep Hansen rug 1 pd., Hans Pedersen rug 5 skp., Jørgen Pedersen rug 17 skp., Niels Olufsen rug $1\frac{1}{2}$ pd. Hvilket alt AK herefter skal lade sig føre til videre regnskab. SjT, 29, 20-22.

13. april (Kbh.) Ms. til Christoffer Lindenov. Borgmester i Lands-

krone Niels Jørgensen har andraget, at en del af et af brokarrene til det ny værk er flydt ind for Landskrone, hvorfra det ikke kan komme uden at ophugges, og ansøgt om at måtte anvende det til reparation af sin teglgård ved Helsingborg. Han må få det mod vederlag i lige så meget og godt tømmer og jern, hvorfor CL skal lade brokarret vurdere af kyndige folk. Sjt, 29, 22.

13. april (Kbh.) Ms. til Christoffer Ulfeldt. Oberst til fods og guvernør i fæstningen Christianpris Axel Urup t. Belteberg begærer i mageskifte nogle stykker ager og eng, tilhørende Otterup præstegd., kaldet Dyreager og Dyreeng, som ligger i AUs mark, mod at give til præstegden et stykke af toften ved byen kaldet Kampeager, en ager i øster vang kaldet Wigerlød, en lille ager kaldet Huosen, en eng kaldet Kildeeng, liggende ml. hr. Elias Poulsen, sognepræst smst., og Poul Jensen, og et stykke jord kaldet Kildager. Da kongen af CU, præsten og de 4 mænd, som har besigtiget jorderne på begge sider, deres erklæringer erfarer, at det, AU vil give til Otterup præstegd., er lige så meget, godt og belejligt som det, han begærer, skal CU på kongens videre ratifikation afslutte mageskiftet. SkT, 7, 111.

13. april (Kbh.) Ms. til Henning Pogwisch og Frands Pogwisch. Henrik Gyldenstjerne t. Svanholm har nogle år været sin afd. broder Knud Gyldenstiernes børns værge for det, de har arvet efter deres fader, og har med kongens tilladelse afkøbt dem deres fædrene gd. Skovsbo. Da hans brodersønner nu skal være deres egne værger, agter han at gøre endeligt regnskab med dem derom og har begæret denne befaling til adressaterne. De skal med kgl. fuldmagt snarest stævne for sig de interesserede med breve og beviser på det, der er afbetalt, såvel som lensmand på Hagenskov hr. Jørgen Brahe t. Hvedholm, som på afd. KGs børns vegne indløste breve og til sig har annammet til børnene udgivne gældsbreve lydende, såvidt som købet dem imellem efter skødets formelding sig kunne tilstrække. Adressaterne skal til interessenterne give fra sig beskrevet den rigtighed og afregning, som forrettes, og det afkald, som HG får for værgemålet. FT, 5, 378. (Efter Otte Krags ordre) K.

13. april (Kbh.) Henning Valkendorf fik brev at skaffe Henning von Eysen fri kvarter og underhold i Odense. Udt. i FT, 5, 380. K.

13. april (Kbh.) Generalmajor [Claus] Ahlefeldt fik bevill. at lade 15

hopper udføre frit og uhindret til Holsten. Udt. i JR, 10, 384.

14. april (Kbh.) Bestalling. Mester David Kønig antages som gartner i kongens lysthave ved Kbh. og ved den lille derved liggende have ved huset smst., som af mangel på arbejdsfolk er blevet noget forsømt, og som han på egen bekostning i rette tid med urtegårdssvende og arbejdsfolk igen skal bringe på fode med, hvad deri behøves, således også plante, beskære og renholde gangene forsvarligt, så den ikke som før bliver forsømt, men dag for dag forbedres med tjenlige *simplicibus* og urter. Han skal årl. have 700 rd., 400 straks og 300 til michaelis. Mere skal han ikke have at fordre, eller tilskrive kongen nogen anden bekostning. Desuden skal han til egen nytte have brugen af de 12 kvarterer, som ligger ved stalden, og af kongens laboratorium smst. Han skal på egen bekostning sørge for urter og skaffe fornøden »baurter«. Men hvad mere der i haven kan være til overs, det må han anvende til lysthavens forbedring og sælge til egen nytte, dog at haven ikke derved tilføjes skade på nogen måde. Efter hans begæring skal heller ingen anden end fogden have nøgle til haven, for at intet til hans skade skal forsvinde. Sjr, 21, 467. (Tr.: KD, III, 261).

14. april (Kbh.) Bevilling. Toldskriver og borger i Helsingør Laurids Madsen har en god del penge tilgode for, hvad han i forleden fejde har leveret til Halmstads garnison, flådens og den norske armés underhold. Da han ikke så snart kan blive betalt herfor, bevilges det ham at drive adskillige slags kornhandel med fremmede og kongens egne undersætter, for at han kan komme på fode igen. Han må handle både med fremmed og dansk korn på uforbudne steder, dog kongens told uforkrænket. Sjr, 21, 471.

14. april (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Hans Lauridsen var i forleden fejde ansat som vagtmester i Stevns og Ringsted herreder og var herfor tilsagt 1 mk. af hver helgd., $\frac{1}{2}$ mk. af hver halvgd. og 4 sk. af hver husmand. Han beklager sig over ikke at have fået pengene i JSs len, hvorfor JS skal hjælpe ham at få dem hos de bønder, som har midler. Sjt, 29, 22.

14. april (Kbh.) Ms. til rentemestrene. De skal forhandle med fru Dorethe Friis, afd. Johan Bergstedts, som begærer at forpagte Reststrupgård med ægt og arbejde af dertil liggende bønder og gadehuse, og lade gøre et overslag over, hvad hun bør give, og siden gøre kongen

udførlig relation. Sjt, 29, 23. Orig. i DKanc. B 179e. Incl. 13. april.

14. april (Kbh.) Tøjmasteren Christoffer Suencke fik befaling på ansøgning at overlade den hollandske resident Carl von Crackow 7 gotlinger, nogle få musketter, korer og noget krudt, som skipper Cornelius Jacobsen er blevet frataget og siden den 24. okt. 1643 i Odense af kongen og rigsrådet igen tildømt ham. Udt. i Sjt, 29, 23.

14. april (Kbh.) Ms. til Iver Vind at lade hver af kronens bønder til Dalum kloster få af kronens skove smst. et læs tømmer til hjulved og siden se til, at de bruger det dertil og ikke unyttigt sælger det til andre. FT, 5, 379. K.

14. april (Kbh.) Erik Høeg t. Bjørnholm fik bevill. at ægte jfr. Sofie Lunge, som hans forrige hustru Beate Skeel var beslægtet med i 3. led, mod at give 1500 rd. til Frederiksborg skole. Udt. JR, 10, 385.

14. april (Kbh.) Bevilling. Borger i Kolding Jørgen Knudsen har andraget, at han og hans medborgere i forleden fejde har lidt stor skade, så han ikke kan blive ved magt, med mindre han får noget afslag på afgiften for accisen smst. fra philippi jacobi 1643 til 1646. Der bevilges ham afkortning for tiden, fra svensken bemægtigede sig Jyll., til han bevisliggør, at de igen forlod det. Hvad kongen kan tilkomme af accisen fra philippi jacobi 1643, til svensken indtog landet, og fra han igen forlod det, skal JK erlægge til god rede på tilbørlige steder. Udt. i JR, 10, 385. K (hvorefter gengivet her).

14. april (Kbh.) Ms. til Gregers Krabbe. Borgmester i Ribe Morten Lassen har anholdt om for besværingens skyld og for den skade, han har lidt i forleden fejde, at måtte forløves fra borgmesterbestillingen. Hvis GK kender en anden dygtig mand i byen, der kan forestå bestillingen, og det kan ske til byens bedste, må ML forløves. JT, 11, 208.

14. april (Kbh.) Bevilling. Hospitalsforstanderen i Ribe har andraget, at hospitalet smst. har en gd. i Solbjerg i Skast s., som Niels Nielsen påbor, og som ikke uden hospitalets skade kan bortskiftes, da den ligger på alfarvej, så de, der på hospitalets vegne har noget at bestille, der kan have natteleje og vognskift. Han begærer derfor, at den ikke må bortskiftes fra hospitalet. Da sådant i længden vil geråde hospitalet til skade, bevilger kongen det ansøgte. JT, 11, 208. Incl. 6.

april.

15. april (Kbh.) Ms. til hr. Henrik Huitfeldt, Christen Skeel, Gunde Rosenkrantz og Joakim Gersdorff. De skal, på begæring af fru Lisbet Lunge, afd. hr. Palle Rosenkrantz' t. Krenkerup dømme i en tvist ml. hende og Johan Worsgraffs enke om Højestedgaard, som de sidstnævnte nogle år har forpagtet af hende. Sjt, 29, 23.

15. april (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev at lade Christian Rantzau t. Breitenburg på anmodning mod betaling af vildtbanen i Nørrejyll. få 10 levende dådyr til mikkelsdag til at udføre til Holsten. De skal tages, hvor det skader vildtbanen mindst. Udt. i Sjt, 29, 23.

15. april (Kbh.) Peder Hansen og Mikkel Jensen i Vedbøl og Jens Rafn i Nørre Magstrup i Haderslevhus len fik bevill. til af Skåne at udføre 30 heste, som de har arvet, og frit og uhindret bringe dem til Haderslevhus len, dog mod sædvanlig told. Udt. i SkR, 5, 440. K.

15. april (Kbh.) Ms. til Henrik Lindenov og Jacob Grubbe. Henrik Gyldenstjerne t. Svanholm har til magelæg og evig ejendom begæret jus patronatus til Østerslev kirke i Villands h. i Kristianstads len mod flg. gods i lenet: en gd. (Tyge Jacobsen) i Hasløf, et fæste (Peder Nielsen) smst., en gd. (Niels Tuesen) i Wiedsløf, en gd. (Jørgen Christoffersen) i Lymbye, i Heislinge en gd. (Svend Clemensen), i Øster Aalinge (Niels Mattisen) og i Øster Jeglinge (Laurids Andersen). Adressaterne skal snarest granske nævnte jus patronatus og gde og forfare deres ejendom, skov, landgilde, herlighed, rente og andet tilliggende og siden ligne og lægge jus patronatus og gdene mod hinanden, så kongen og kronen såvelsom HG i alle måder sker skel og fyldest. Hvad skovene angår, skal dog forholdes som sædvanligt. Hvad de således forfarer, skal de give beskrevet fra sig. Kongen har desuden befalet lensmand over Kristianstads len Malte Juul t. Maltesholm at overvære besigtigelsen og på kongens vegne foregive, hvad han deri har at sige, og medunderskrive og -forsegle. SkT, 7, 111.

15. april (Kbh.) Malte Juul fik brev at overvære mageskiftet med Henrik Gyldenstjerne. Udt. i SkT, 7, 112.

15. april (Kbh.) Ms. til Jørgen Kruse og Peder Gersdorff. Lensmand på Vordingborg hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup har andraget, at

han på jfr. Abel Bryskes vegne har forpagtet Kvelstrupgård af Henrik Sandberg t. Bøgested på hans broder Anders Sandbergs vegne. Hverken han eller AB har i forleden fejde kunnet nyde eller få noget deraf, og tilmed har HS nu ladet gden opskrive i hartkorn. FR har derfor begæret denne befaling til adressaterne. De skal med kgl. fuldmagt snarest besigtige Kvelstrupgård og dens tilliggende gods, erfare bøndernes tilstand, hvorledes de er forblevet ved magt i krigstiden, hvad de har udstået, og hvad de kan tåle at svare af det, de resterer med af 2 års landgilde og afgift, og deraf endelig slutte og kende, hvad FR bør give af den udlovede årl. forpagtning på ABs vegne, med mere som deri kan forefalde, og give de interesserede det beskrevet. JT, 11, 208.

16. april (Kbh.) Ms. til rigens hofmester, hr. Tage Thott, hr. Christoffer Ulfeldt og hr. Christoffer Urne. Borger i Kbh. Hans Homand andrager, at adressaterne for nogle år siden på hans og de andre Ostindiske Kompagnis bewintheberes anmodning fik kgl. befaling om kompagniets regnskabers overhørelse og mangel, hvilken befaling dog ikke endnu er efterkommet pga. krigen, og fordi Jørgen Vind, som var med i befalingen, er død. Da alene HH af Ostindisk Kompagnis bewinthebere, som kan have nogen viden om regnskaber og mangler, er i live, skal adressaterne snarest bringe dem til ende. Sjt, 29, 24. (Tr.: KD, V, 292).

16. april (Kbh.) Niels Vind fik brev, at Jens Pedersen i Avedøre i hans len må forskånes for et års landgilde, fordi hans gd. nylig er næsten afbrændt med en stor del af hans gods og formue. Udt. i Sjt, 29, 24.

16. april (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev at lade fru Anna, hertuginde t. Stettin og Pommerns fuldmægtig passere frit en gang gennem Sundet med 12 fade rhinskvind. Udt. i Sjt, 29, 24.

Tilf.: Iligemåde fik tolderne brev at lade fru Elisabeth, hertuginde t. Stettin og Pommern passere 12 fade rhinskvind toldfrit.

16. april (Kbh.) Bevilling. Hieronimus Henriksen på Sprogø har andraget, at der i forleden fejde er tilføjet ham stor skade, og at han af de svenske er ganske udplyndret. Han begærer, at hans hustru eller et af hans børn, som overlever ham, må bevilges at få øen igen for fæste og sædvanlig afgift. Det bevilges. FR, 4, 361.

16. april (Kbh.) Ms. til hr. Jørgen Brahe. Kongen erfarer, at de 7 køer, det var befalet ham at indkøbe i sit len, ikke kan fås der.¹ Og da Henrik Podebusk t. Kørup har en del køer til salg, godkender kongen, at de må købes hos ham, hvis han vil sælge dem for billig pris. FT, 5, 379. K.

1) Indførslen har »der ehr att kand bekomme«, men det er fmtl. en fejllæsning af konceptet, som ikke er sikkert læseligt, men fmtl. har »der iche at kand bekomme«.

16. april (Kbh.) Hr. Christen Bentsen, som formedelst lejersmål var fradømt kald og embede, fik bevill. at måtte få kald igen, hvor kan lovligt kunne kaldes. Udt. i JR, 10, 385. Indl. 18. marts.

16. april (Kbh.) Ms. til Niels Friis. Han skal på begæring af fru Dorthe Friis, afd. Mogens Godskes være hendes værge på skiftet efter Laurids Ebbesen, og se til, at hende vederfares ret, og efter skiftet overlevere værgemålet til hende selv. JT, 11, 209.

17. april (Kbh.) Bevilling at Jacob Jensen og Nille Gretz, boende på Amager, må indgå ægteskab, skønt de »hinanden så nær udi svogerskab tilkommer«, at de efter forordningen ikke må gifte sig. Sjr, 21, 470.

17. april (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at indtage sognepræst t. Borup og Kimmerslev hr. Hans Høyers søn Christen Hansen i Sorø skole, når plads bliver ledig. Udt. i Sjt, 29, 24.

17. april (Kbh.) Bevilling. Tingfoged i On sø h. i Landskrone len Christen Thøgersen har givet til kende, at han har ganske lidet at leve af i sin bestilling og tilmed stor besværing, da han bor langt fra tinget, og begæret, at kongen vil bevilge ham noget af hver bonde årl., ligesom andre tingfogder i Malmøhus og andre steder nyder. Kongen bevilger, at der af hver gd. i herredet, som er ved magt, årl. skal gives ham $\frac{1}{2}$ skp. byg for hans bestilling, så længe han betjener den. SkR, 5, 440. K. Indl. 14. april.

17. april (Kbh.) Bevilling. Maren, forrige hofskrædder Ernst Møllers i Kbh. har begæret, at kongen vil bevilge hende at få og nyde en gd. i Skåne i Espinge by i Froste h., som hendes afd. husbond var forundt af kongen, kvit og fri for landgilde, ægt og arbejde. Det bevilges hende at

beholde gden som enkesæde, så længe hun er ugift, ligesom hendes husbond havde den før hende. SkR, 5, 441. K.

17. april (Kbh.) Å. b. Menige bønder og almue i Øster og Vester Gønge herreder har givet til kende, at der 1644, før de svenske indkom i landet, var påbudt dem en skat, som skulle være betalt til påske næstefter, hvilken de pga. indfaldet ikke har kunne betale. De har begæret, at de må forskånes for denne skat, som de nu kræves for, da de er tilføjjet stor skade i forleden fejde. Da nuværende og daværende lensmænd Malte Juul t. Gjessinggård og Ebbe Ulfeldt t. Svenstrup bekræfter bøndernes angivende, er kongen tilfreds, at de for samme skat anno 1644, påbudt næst for sidste fejde, må forskånes, så vidt den ikke allerede er oppebåret, hvorfor der bør ske rigtig rede og regnskab af dem, som har modtaget den. SkR, 5, 441. (Efter Otte Krag's ordre) K. Indl. 14. april.

17. april (Kbh.) Bevilling. Det bevilges visitør i Bæltet Mattis Bolt på de steder, hvor han ikke altid personlig kan være til stede, på egen bekostning at holde en fuldmægtig, som på hans vegne kan se til, at kongens toldrettighed iagttages. Tolderne på de steder, han skal have indseende med, skal på begæring lade MB eller hans fuldmægtig se deres toldsedler, når de er ført til bogs, for at han til kongens gavn kan have desbedre opsig. FR, 4, 362.

17. april (Kbh.) Bevilling. Jfr. Jytte Gyldenstjerne bevilges herefter selv at måtte oppebære landgilde, stedsmaal og anden oppebørsel af sit jordegods og selv at forestå sit værgemål. Dog skal hendes nærmeste værge se til, at hun intet anvender til unytte eller sælger noget gods uden hans råd og samtykke. Hvis der kommer trætte om hendes gods, skal han forsvare det. FR, 4, 362.

Tilf.: Ligesådant brev fik jfr. Anne Gyldenstjerne.

17. april (Kbh.) Ms. til Vincents Steensen. Der var i forleden fejde forordnet nogle landofficerer på landet Langeland til dets defension, som nu begærer nogen besolding. Da de har været antaget til landets bedste, er det billigt, at de betales for deres tjeneste af menige landets indbyggere. VS skal derfor forhandle med undersåtterne der, af hvad stand de kan være, om at bevilge officererne noget. FT, 5, 380. K. Indl. før 17. april (ligger på 17. april).

17. april (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas. Kongen har bevilget visitør i Bæltet Mattis Bolt sin livstid at måtte beholde den øde jordegne bondegd. i Korkendrup by, Avnslev s., Nyborg len, som Peder Henriksen tilforn påboede og pga. stor armod har forladt og solgt til ham, dog på den betingelse, at han skal stille MK, på kongens vegne, nøjagtig loven og vissen at vedligeholde gden herefter og svare sin årl. skat og landgilde og anden tyng, og at intet i hans bestilling forsømmes. FT, 5, 381. (Efter Otte Krags ordre) K.

17. april (Kbh.) Ms. til Ribe kapitel. Hvad læsemester i Ribe hr. Christen Friis andrager, kan de se af hans medsendte supplikation. De skal snarest erklære sig om hans anmodning, så vil kongen siden resolve derpå. JT, 11, 209.

18. april (Kbh.) Bevilling at Hans Siffertsen, der i forleden fejde har tjent som ritmester og vil nedsætte sig i Næstved, må være fri for borgerlig tyng og pålæg, så længe han bor der, mod at ville lade sig bruge, hvis riget igen noget påkommer. Sjr, 21, 453.

18. april (Kbh.) Ms. til hr. Frederik Reedtz. Jens Lauridsen Jyde i Lundby har andraget, at hans gd. er så højt sat i landgilde, at han ikke kan blive ved magt uden noget afslag, hvad FR har bekræftet. Desuden er gden for 2 år siden helt afbrændt. Han må derfor få et afslag på 1/2 pd. byg i sin årl. landgilde. Sjt, 29, 24.

18. april (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at indtage sognepræst i Horbelev på Falster hr. Hans Theophilussen Sadolinus' 2 sønner Jacob og Theophilus Hansen i Sorø skole, når plads bliver ledig. Udt. i Sjt, 29, 25.

18. april (Kbh.) Sigvard Urne fik brev at levere Flemming Ulfeldt t. Gunderslevholm, som i hans sted er befalet at forfølge sagen mod Holger Rosenkrantz, den stævning, han har ladet læse over HR t. Glimminge, samt »forsettet« og andre dokumenter, som er tilstillet ham i sagen. Udt. i Sjt, 29, 25.

18. april (Kbh.) Flemming Ulfeldt fik brev at forfølge til doms for Danmarks riges råd den sag mod Holger Rosenkrantz t. Glimminge, som Sigvard Urne t. Rårup tilforn var befalet at agere. Udt. i Sjt, 29, 25.

18. april (Kbh.) Rigens hofmester hr. Corfitz Ulfeldt fik brev at forhandle med fru Dorethe Friis, afd. Johan Bergstedts om, hvad hun årl. kan give i forpagtning af Restrupgård med ægt og arbejde af tilliggende bønder og gadehuse, da ham er bedst bekendt om gden og det tilliggende gods' lejlighed. Udt. i Sjt, 29, 25.

18. april (Kbh.) Hr. Tage Thott fik brev af kommissarietolden at lade erlægge 270¹/₂ kurante dl. 33 sk. til bøsseskytterne i Christianpris, som tilkommer dem for deres resterende besolding. Udt. i SkT, 7, 112.

18. april (Kbh.) Ms. til Jørgen Svave og Johan Urne. Claus Gagge t. Drageholm har andraget, at han efter kongens befaling 1643 er tilforordnet som værge for jomfruerne Beate, Clare og Bente Gere. Da deres løsøre og hovedgd. Bjørnstrup med tilliggende er meget ruineret i forleden fejde, begærer han befaling til adressaterne, at han ved rigtig registrering må få deres løsøre og gods under hænder. De skal derfor med kgl. fuldmagt begive sig til Bjørnstrup og ved rigtig registrering levere ham den med gods og løsøre. SkT, 7, 112. Indl. 12. april.

18. april (Kbh.) Bevilling. Henning Pogwisch t. Hollufgård har anholdt om bevill., at de bønder i Assens provsti i Båg h., som han er forlenet med, må gøre ham hovning og arbejde til hans gd. Barløsegård, som de har gjort hans formand Alexander von Kückel. Det ansøgte bevilges, mod at HP, efter eget tilbud, afkorter bønderne de penge, de efter jordebogen hidtil plejer at give for hovning og arbejde. FT, 5, 381. (Efter Otte Krags ordre) K.

18. april (Kbh.) Å. b. til adelige, uadelige, provster, præster, borgere og bønder på Loll. og Falster.¹ Da kommissærerne i de 2 lande klager over, at en stor del af den sidst påbudte kontribution endnu resterer, skal de alle, af hvad stand de er, snarest lade det tilbagestående fremkomme og levere det på tilbørlige steder uden videre ophold, såfremt kongen ikke skal forårsages at gribe til andre midler. SmR, 5, 240.

1) If. overskriften er der udgået 3 breve.

18. april (Kbh.)¹ Ms. til Oluf Parsberg. Kongen har den 27. marts 1633 bevilget fru Dorthe Friis, afd. Mogens Godskes på livstid at skulle have 48 td. rug, 48 td. malt, 2 td. smør, 1 td. gryn, 16 gode svin af olden, når olden er, ellers 1 skippd. flæsk, og 12 lam af grev Valdemar Christians gods' indkomst. Da dette gods nu er mageskiftet til kronen, skal OP levere hende dette af Skanderborg len mod godtgørelse i sit regnskab. JT, 11, 255. Incl. 17. marts.

1) Indført ml. breve fra 16. og 18. nov. 1646.

20. april (Kbh.) Ms. til Ejler Holck og Jacob Grubbe. Fru Helvig Urup har for nogen tid siden udvirket kgl. befaling til Henrik Gyldenstjerne t. Karsholm om at foretage skiftet efter hendes fader og moder. Da han pga. svaghed ikke kan efterkomme den, skal adressaterne indstævne alle hendes fædre og mødre og hendes afd. broder Wolff Griffs arvinger, forhandle ml. dem, og hvad tvist, der kan være ml. dem, skal de mindelig forlige eller afsige dom i. Sjt, 29, 25.

20. april (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev at lade Laurids Ibsen få Thegelstrup Vongehus, hvis den er ledig, og han erkender ham dygtig til at besidde nævnte hus og forrette, hvad den, der besidder huset, skal forrette. Udt. i Sjt, 29, 25.

20. april (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev at lade Philippus Julius Bornemand på begæring få et stort dyr og et rådyr af vildtbanen til sin tilkommende svoger Jean de Clerc's bryllup. Udt. i Sjt, 29, 25.

20. april (Kbh.) Wulf Hieronymus von Kratz, som var befalet at ligge i slotslov i Kristianstad i Malte Juuls fravær, fik brev at måtte forløves derfra og begive sig til Kbh. Udt. i SkT, 7, 112.

20. april (Kbh.) Ms. til Falk Gøye og Laurids Ulfeldt. Hans Wolff von Mylheim, som nogen tid forleden har betjent fænriks plads under Valdemar Lykke t. Grinderslevkloster hans kompagni, har anholdt om at måtte betales 493 rd., som resterer for hans tjeneste, af det, adressaterne har i forråd af den indsamlede kontribution til soldaternes aftakning på Fyn, da han beretter, at de skal have midler dertil, og at han agter at forsøge sig hos den kejserlige armé for at lære og se det, hvorved han siden kunne tjene kongen og riget. Hvis der er midler dertil, skal de betale ham hans tilkommende rest, dog at han først på

Valdemar Lykkes restseddél, da han har fået den af kongen på sig, sine officerer og soldater, afskrives, hvad Hans Wolff har fået derpå, og at denne restseddél, givet ham af VL, siden indsendes til kancelliet, at den kan blive kasseret. FT, 5, 381. K.

20. april (Kbh.) Ms. til Otte Marsvin. Christoffer Skade t. Kærbygård har andraget, at en del sølvkander, klæde og andet, som er frataget ham i forleden fejde, er solgt til indvånere i Randers og endnu findes der. Han begærer at måtte få det igen mod billig betaling. OM skal være ham beforderlig heri. JT, 11, 209. Incl. 2. april.

21. april (Kbh.) Oprejsning for Bertel Hansen Mule. Han har andraget, at han for rum tid siden i sin umyndigheds år i Norge mod kongens åbne mandat uden instruktion har understået sig i at prædike og derfor af kapitlet i Kristiania er forvist fra Danmark og Norge og har opholdt sig i England, Holland og Frankrig, indtil han i sidste krig med kongens mandat, som tilholder alle danske at forføje sig hjem, har indfundet sig i Norge og der flittig tjent som kaptajn på Bergenhushus. Han har derfor ansøgt om, at hans forseelse må pardonneres. Dette bevilges, og han må opholde sig i Danmark og Norge med underliggende fyrstendømmer eller andetsteds, hvor ham lyster. SJR, 21, 456.

21. april (Kbh.) Ms. til rigens råd. De har endnu ingen takst sat, hvorefter såvel adel som uædle i Skåne og Blekinge, som i forleden fejde har gjort forstrækning for det, de har leveret til fæstningernes fornødenhed, kunne forsikres af kronen. De skal derfor snarest sætte en rigtig takst, hvorfte varerne kan betales. Sjt, 29, 26.

21. april (Kbh.) Hr. Christoffer Ulfeldt fik brev at afregne med Abel Blomme, afd. Johan Forsgraes(?) for, hvad hende med rette kan tilkomme for den tjeneste, hendes afd. husbond i forleden fejde har gjort kongen og riget. Udt. i Sjt, 29, 26.

21. april (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Laurids Pedersen andrager, at JS på kongens behag har aftinget med ham for den forseelse, han har begået ved at befatte sig med sin hustrus bo uden registrering og anden rigtig medfart. Kongen godkender, at forseelsen eftergives, dog at LP til aftingning giver 100 rd. Sjt, 29, 26.

21. april (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Kongen har været til sinds at lade spinde hør og blår hos bønderne i AKs len, men da det går for langsomt og meget ødes og spildes, skal bønderne i stedet give penge, indtil videre 1 mk. dansk af en helgd. og det halve af en halvgd. AK skal lade dem oppebære og snarest muligt, eftersom der magt påligger, levere dem til skriveren i børnehuset, at han dermed kan betale dem, som skal spinde hørren og blåret. AK skal med rigtigt mandtal ved sine regnskaber klarere, hvor meget spindepengene i hans len kan beløbe sig til. Sjt, 29, 26. (Tr.: CCD, V, 496).

21. april (Kbh.) Axel Urup fik pas til, at han eller hans fuldmægtig skulle passere toldfri fra Skåne til Christianpris med 100 heste og hopper, som han har indkøbt til bønderne under Christianpris. Udt. i SkR, 5, 442. K.

21. april (Kbh.) Hr. Christoffer Ulfeldt fik brev at lade borger i Helsingør Peder Lauridsen få et ham tilhørende hus, som de svenske havde nedbrudt og opført på slottet i forleden krigstid. Udt. i SkT, 7, 113. Indl. 18. april.

21. april (Kbh.) Hr. Christoffer Ulfeldt fik brev at afregne med enhver af Kristianstads borgere for, hvad de i forleden fejde har forstrakt til fæstningen og garnisonen, for at de siden kan få videre forsikring derpå. Udt. i SkT, 7, 113.

21. april (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott. Oluf Knudsen i Fusie i Skåne i TTs len har andraget, at hans hus og gd. og hans ganske sæd på marken 3 gange i forleden fejde af svensken er i grunden ruineret, hvorfor han i sin alderdom er gerådet i stor armod. Han begærer at måtte bevilges en øde gds grund i samme by, som Peder Jensen sidst påboede, og som ingen nu antager. Da TT bekræfter, at OK har lidt stor skade af svensken og efter evne villigt har ladet sig bruge mod rigets fjender, må han få nævnte gd. for sædvanlig landgilde. SkT, 7, 113. Indl. 16. april.

21. april (Kbh.) Bevilling. Da Brenderup kirkelade ganske står for fald og ikke bruges, og lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård derfor begærer den til købs, bevilges det ham at få den for billig pris, som 4 uvildige mænd, udmeldt på tinge, skal sætte den for, og som siden skal anvendes til kirkens bedste. FR, 4, 363.

21. april (Kbh.) Ms. til Claus Sehested. Borger i Kolding Peder Nielsen har andraget, at de svenske bl.a. har bemægtiget sig noget skibstømmer, takseret for 100 sldl., tilhørende nogle umyndige børn i Kolding, som han var værge for. Heraf har de svenske siden ladet bygge 2 pramme, som endnu ligger foran Hindsgavl. Hvis PN nøjagtigt beviser, at det tømmer, prammene er bygget af, tilhører de umyndige børn, skal CS på hans ansøgning lade ham få den ene pram. FT, 5, 382. K.

21. april (Kbh.) Bevilling. På begæring af borgmester og råd i Rødby bevilges, at byen i betragtning af den store tyngde, den har udstået i forleden fejde, ligesom købstæderne på Sjæll. og Fyn må forskånes for al ordinær og ekstraordinær skat i 3 år, og at de må udføre deres egne gamle heste til Tyskland, dog mod sædvanlig told. SmR, 5, 241. (Jf. CCD, V, 497).

21. april (Kbh.) Søren Mikkelsen fik bevill. at komme i Horsens hospital, da han pga. ildebrand er gerådet i stor armod og desuden af ilden har fået skade på sin førlighed. Udt. i JR, 10, 385.

22. april (Kbh.) Bevilling. Dr. Jochim Tømmermand har andraget, at han til sit forestående bryllup er til sinds at indbyde nogle herrer og grevelige standspersoner og derfor søger bevill. til at traktere dem efter deres stand. Kongen tillader, at han må gøre sit bryllup større, end forordningen tilsteder. SJR, 21, 457.

22. april (Kbh.) Bevilling. Menige borgere i Helsingør anholder om, at et vist antal bagere forordnes, og borgmestre og råd mener, at 16 er nok til at forsyne indvånerne i Helsingør og andre, som dér kunne behøve brød. Kongen har bevilget, at der indtil videre ikke skal være mere end 16 bagere, og at de skal forholde sig efter den konfirmerede bagerskrås artikler og sælge godt brød for en billig pris til enhver. SJR, 21, 457.

22. april (Kbh.) Oprejsning for Karen Andersdatter. Michel Jensen i Farø begærer oprejsning for sin hustru KA, der var kommet i nogen klammeri og skældsord med en anden kvinde smst. og i hastmodighed har tilsagt hende nogle ærerørige ord, hvorfor hun af landsdommeren er tildømt at bøde sine 3 mk. Kongen har af lensmandens erklæring erfaret, at MJ på sin hustrus vegne har aftenget efter dommen og

desuden stillet sagsvolderen tilfreds, og bevilger derfor, at KA igen må være »giæld och gieff, saa(!) i laug og tog met gille och geffe, och ey være dissmindre for denne sag i nogen maade«. ¹ SjR, 21, 457.

1) Jf. oprejsningsbrev 30. april 1646 for Niels Rasmussen.

22. april (Kbh.) Bevilling at borger i Helsingør Peter Johansen må på en ham tilhørende grund foran Helsingør på egen bekostning opsætte en vejrmølle til at male hvedemel, da ingen mølle findes bekvem dertil. Han må nyde og beholde den for sig og efterkommere, dog at der ikke tilføjes de andre møllere skade, »eftersom de dog ikke dygtige ere til at male godt hvedemel«. SjR, 21, 453. Incl. 3. april.

22. april (Kbh.) Å. b. Kongens forordnede bager i de ny boder ved Skt. Anne bro uden for Kbh. Abraham Holterman har klaget over, at borgere i byen gør ham indpas i hans næring og ved høkere lader sælge til forprang i kongens våninger, hvilket forbydes dem, om de ikke vil have brødet forbrudt og i øvrigt stå til ansvar. Til gengæld skal AH være forpligtet at forsyne beboerne i de ny våninger med fornødent og vel bagt brød, så der ingen klage skal komme. SjR, 21, 454. (Tr.: KD, III, 262). Incl. 3. april.

22. april (Kbh.) Wentzel Rothkirck fik brev, at sagen mod Maren Snedkers må blive upåtalte, og dommen, som er dømt, forblive som udømt. Udt. i Sjt, 29, 27.

22. april (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Da kongen har bevilget bagerne i Helsingør, at der ikke skal være mere end 16 mestre, som skal forsyne indvånerne og andre der med fornødent brød, skal AK se til, at ikke flere i bagerhåndværket nedsætter sig i Helsingør, eller om nogen gør dem indpas i deres konfirmerede bagerskrå. Sjt, 29, 27.

22. april (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Tidl. skriver på hammermøllen for Kronborg slot Jens Thomissen har forebragt et åbent brev, dat. Kbh. slot 4. maj 1642, hvori bevilges ham frihed for skat og al anden borgerlig og byes tyngelse i Helsingør, så længe han ingen borgerlig næring bruger, og beklaget sig over, at der nu af borgmester og råd gøres ham indpas heri. AK skal se til, at han mainteneres ved sine privilegier, så længe Gud under kongen fredelig tilstand og JT ingen borgerlig næring bruger. Sjt, 29, 27.

22. april (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Adskillige af kronens tjenere i Kronborg len har andraget ikke at kunne betale deres resterende landgilde for 1645, fordi en del er unge karle, der er nødte til øde gde, en dels gde er afbrændt og andre har lidt stor misvækst på deres rugsæd, og anmodet om afslag. Da det af AKs erklæring og af førte tingsvidner bekræftes, at de ikke kan blive ved magt uden at forskånes for forrige års landgilde, godkender kongen flg. afslag i landgilden fra philippi jacobi 1645 til årsdagen 1646: i *Tikøb* s. i *Borsholm*: Jep Lauridsen rug $\frac{1}{2}$ pd., Peder Rasmussen rug 5 skp., havre 1 td., Søren Andersen rug 5 skp., havre 1 td., Peder Lauridsen rug 5 skp., byg 7 skp., Jørgen Sørensen rug 2 skp., høns 1 par, i *Horserød*: Hans Jensen byg 1 td., havre 1 td., Peder Olufsen Brue byg 1 td., havre 1 td., i *Nyrup*: Oluf Ingvorsen rug 11 skp., Rasmus Pedersen rug 5 skp., Frands Andersen rug 15 skp., byg 3 td., havre 1 td., 1 lam, 1 gås, 4 høns, *Munkegården*: Jep Jørgensen rug $\frac{1}{2}$ pd., havre 1 td., $1\frac{1}{2}$ lam, $1\frac{1}{2}$ gås, 3 høns, i *Reerstrup*: Jacob Pedersen havre 1 td., i *Lille Esbønderup*: Søren Jensen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., havre 1 td., 1 lam, 1 gås, 2 høns, Laurids Olufsen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., havre 1 td., 1 lam, 1 gås, 2 høns, Trued Jensen rug 5 skp., byg 1 td., i *Jonstrup*: Mads Lauridsen rug 1 pd., byg 1 pd., havre 2 td., 1 lam, 1 gås, 2 høns, i *Harreshøj*: Hans Olufsen byg 1 td., Hans Mortensen byg 2 td., i *Bidstrup*: Anders Pedersen Munck smør $\frac{1}{2}$ fjd., havre 1 td., 1 lam, 4 høns, $\frac{1}{6}$ i en ko, i *Havreholm*: Hans Nielsen og Niels Lauridsen rug $\frac{1}{2}$ pd., i *Horneby*: Jep Jensen rug 15 skp., byg 3 td. 1 skp., havre 1 td., 1 lam, 1 gås, 4 høns, 20 æg, i *Tikøb*: Christoffer Lauridsen rug 1 td.; i *Vejby* s. og by: Laurids Olufsen rug 3 td., Jacob Mortensen rug 2 td., i *Unnerup*: Anders Hansen rug 1 pd., byg 16 skp., Laurids Pedersen rug 1 pd., byg 16 skp., 1 lam, 1 gås, 4 høns, i *Mønge*: Oluf Rasmussen rug 15 skp., Laurids Hansen rug 3 td., Jens Lauridsen rug 3 td., i *Ørby*: Oluf Mikkelsen rug 1 pd., byg 1 pd., Peder Pedersen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., Peder Bendtsen rug 1 pd. 3 skp., byg 2 td., Hans Nielsen rug 28 skp., Laurids Lauridsen byg 4 td., rug 2 td., Jens Pedersen rug 2 td., Josef Willomsen rug 22 skp., Niels Nielsen rug $\frac{1}{2}$ pd., havre 1 td.: i *Holløse*: Rasmus Pedersen rug 1 pd., byg 1 pd., Knud Hansen rug 1 td., Oluf Jensen rug 1 td., byg 1 td., Jep Nielsen rug 2 td., af en øde gård rug 1 pd., byg 1 pd., havre 2 td., Peder Nielsen rug 3 td.; i *Ramløse*: s. og by: Oluf Ibsen rug 2 td., Jørgen Willemsen rug 2 td., Christoffer Andersen rug 2 td., Oluf Hansen rug 2 td., Hans Eriksen rug 2 td., Christen Nielsen rug 9 skp., Christoffer Andersen rug 2 td., Mogens Nielsen rug 15 skp., byg 3 td., havre 1 td., Peder Pedersen rug

25 skp., i *Ågerup*: Poul Lauridsen rug 7 skp., Anders Jørgensen rug 6 skp., Søren Lauridsen byg 1 td., i *Skærød*: Peder Borckersen rug 15 skp., Jens Mikkelsen rug 9 skp.; i *Blistrup* s. i *Hesselbjerg*: Laurids Olufsen rug og byg 2½ pd., Jens Pedersen rug 1 pd., byg 1 pd., i *Bakkebjerg*: Hans Olufsen rug 1 pd., byg 1 pd., i *Udsholt*: Laurids Lauridsen rug 1 td., byg 15 skp., Hans Jensen byg 15 skp., rug 1 td., Peder Ambjørnsen byg 15 skp., rug 1 td., Niels Mortensen byg 4 skp., rug 4 skp., Laurids Jørgensen rug 1 td., Hans Pedersen rug 1 td., Anders Pedersen rug 1 td., af en øde jord rug 1 td., Oluf Christoffersen rug 1 td., af en øde jord rug 2½ skp., Oluf Nielsen rug 1 td., af en øde jord rug 1 td., Hans Ibsen rug 1 pd., Oluf Pedersen rug 8 skp., Jørgen Olufsen rug 8 skp., Hans Lauridsen rug 1 td., af en øde jord rug 1 td., Laurids Hansen Skaaning rug 5 skp., af en øde jord rug 2½ skp., i *Smidstrup*: Jørgen Jørgensen rug 1 pd., i *Højelt*: Hans Lauridsen rug ½ pd., Oluf Hansen rug 19 skp., byg 23 skp., Laurids Espensen rug ½ pd., Niels Rasmussen rug 19 skp., byg 23 skp., i *Ludshøj*: Peder Hansen byg ½ pd., i *Kolsbæk*: Svend Olufsen rug 5 skp., byg 10 skp., Jacob Jensen rug 15 skp., Laurids Andersen rug 18 skp., Iver Nielsen rug 15 skp., Laurids Lauridsen rug ½ pd., Laurids Hansen rug 1 pd. 5 skp., Peder Andersen rug 8 skp., af en øde jord rug 15 skp., i *Græsted* s. i *Alme*: Anders Lauridsen rug 15 skp., havre 1 td., Morten Ambjørnsen rug 15 skp., byg 18 skp., havre 1 td., 1 lam, 1 gås, 4 høns, 20 æg, Peder Iversen rug 15 skp., havre 1 td., Peder Steen rug 15 skp., byg 1 td., havre 1 td., unge Peder Hansen rug 8 skp., byg 10 skp., i *Hågendrup*: Peder Nielsen rug 1 td., i *Nr. Esbønderup*: Niels Andersen rug 2 td.; i *Valby* s. og by: Oluf Pedersen byg ½ pd., rug 15 skp., Laurids Ibsen byg ½ pd., rug 15 skp., Laurids Lauridsen byg 1 td., rug 6½ skp., Laurids Pedersen byg 1 td., rug 15 skp., Oluf Lauridsen rug 2 pd., gl. Laurids Pedersen rug 1½ pd. 1 skp., Hans Andersen rug 14 skp., Anders Lauridsen rug 5 skp., Peder Andersen rug 1½ pd. 4 skp., Mikkel Rasmussen rug 16 skp., Oluf Henriksen rug 15 skp., Hans Lauridsen rug 1 pd. 2½ skp., Jørgen Jensen rug 1 pd. 2½ skp., i *Slettelte*: Niels Pedersen rug ½ pd., byg ½ pd., Jørgen Clemendsen byg 1 td., Anders Lauridsen byg 1 td., Hans Pedersen byg 1 pd., i *Hemmingstrup*: Peder Nielsen byg 8 skp.: i *Annisse* s. og by: gl. Laurids Pedersen rug 1 pd., Hans Andersen rug 1 pd., Peder Rasmussen rug 1 pd., Bendt Lauridsen byg ½ pd., Morten Lauridsen byg ½ pd.; i *Helsingø* s. og by: Mikkel Hemmingsen rug ½ pd., Anders Nielsen rug 5 skp., i *Lavø*: Rasmus Mikkelsen byg ½ pd., rug 10 skp., Laurids Rasmussen rug 15 skp., byg 15 skp., havre 1 td., 1 lam, Peder Olufsen

rug 1 pd. 5 skp., Oluf Ibsen rug 15 skp., Ingemehr Christoffersen rug 10 skp., Jens Rasmussen rug 15 skp., Rasmus Pedersen rug 1 pd. 5 skp., Anders Clausen rug 15 skp., Hans Tommissen rug 1 pd. 5 skp., Anders Lauridsen rug 1 pd. 5 skp., Laurids Bendtsen rug 15 skp., Jep Pedersen af en øde jord rug 5 skp., i *Ammendrup*: Jacob Hansen rug $7\frac{1}{2}$ skp., i *Højbjerg*: Niels Ibsen rug $\frac{1}{2}$ pd.; i *Mårum* s. i *Børstrup*: Peder Clausen smør 1 fjd., havre 1 td.; i *Karlebo* s. i *Ullerød*: Laurids Nielsen rug $1\frac{1}{2}$ pd., byg 1 pd., havre 1 td.; i *Søborg* s. og by: Jacob Jacobsen rug 1 pd., byg 1 pd., unge Peder Hansen rug 1 pd., byg 1 pd., Jørgen Lauridsen rug 1 pd., byg 1 pd., i *Fjellenstrup*: Jørgen Olufsen rug 1 pd., byg 1 pd., i *Hesbjerg*: Rasmus Thuesen rug 15 skp., byg 18 skp., Jens Davidsen rug 15 skp., byg 18 skp., havre $1\frac{1}{2}$ td., 1 lam, 4 høns, i *Dragstrup*: Laurids Jensen rug 17 skp., byg 18 skp., 1 lam, 1 gås, 4 høns, Morten Lauridsen rug 17 skp., Sakse Andersen rug $\frac{1}{2}$ pd., Niels Jensen rug $\frac{1}{2}$ pd.; Hans Lauridsen rug $\frac{1}{2}$ pd., i *Rødkilde*: Hans Olufsen rug $\frac{1}{2}$ pd.; i *Esbønderup* s. og by: Frederik Degn rug 1 pd., byg 1 pd., nok tredieparten af en otting smør, penge 2 mk., 1 lam, 1 gås, 4 høns, Oluf Marquardsen rug $\frac{1}{2}$ pd., i *Villingerød*: Anders Pedersen rug 16 skp., havre 2 td., Hans Andersen rug $\frac{1}{2}$ pd., Claus Hansen rug 1 td., i *Østrup*: Peder Hansen rug $\frac{1}{2}$ pd., i *Kistrup*: Jens Orm havre 2 td, i *Sobberup*: Rasmus Hansen smør 1 otting, i *Saltrup*: Peder Sørensen rug 15 skp.; i *Asminderød* s. i *Endrup*: Jep Pedersen rug $\frac{1}{2}$ pd., havre 1 td., Peder Andersen rug 1 pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., havre 1 td., Oluf Nielsen rug 1 td., havre $1\frac{1}{2}$ td., 1 lam, 1 gås, i *Danstrup*: Anders Pedersen rug 12 skp., byg 1 td., havre 1 td., i *Nybo*: Peder Nielsen rug 1 pd., smør 1 otting, havre $1\frac{1}{2}$ td., 1 lam, i *Toelt*: Herluf Jensen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., havre 1 td., i *Dageløkke*: Anders Nielsen smør 1 otting, Jens Madsen smør 1 otting, Niels Hansen smør 1 otting, i *Langstrup*: Jens Olufsen rug 1 pd. 20 skp., havre 2 td., gl. Jens Pedersen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., havre 1 td., Hans Moridsen rug $\frac{1}{2}$ pd., Christoffer Lauridsen rug 15 skp., byg $\frac{1}{2}$ pd., havre $1\frac{1}{2}$ td., gl. Mads Jensen rug 1 pd., Peder Hansen rug 12 skp., i *Øverste Torp*: Svend Jacobsen rug 13 skp., smør $1\frac{1}{4}$ otting, $1\frac{1}{4}$ lam, $4\frac{1}{4}$ høns, 25 æg; i *Bloustrød* s. i *Ludserød*: Hans Ibsen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., havre $1\frac{1}{2}$ td., Niels Ibsen rug 1 pd., byg 1 pd., havre 1 td., Peder Jensen rug 1 pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., 2 høns, 20 æg, i *Stumpedyse*: Christoffer Andersen smør 1 otting; i *Birkerød* s. i *Vallerød*: Svend Svendsen rug $\frac{1}{2}$ pd., i *Isterød*: Jørgen Pedersen rug 6 skp., i *Usserød*: Niels Pedersen rug 6 skp., byg 6 skp., Jesper Nielsen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg 10 skp., 2 høns, Rasmus Jensen rug 6 skp., byg 6 skp., Anders Hansen rug $\frac{1}{2}$ pd., byg $\frac{1}{2}$ pd., 2 høns, 1 gås, i *Høsterkøb*: Niels

Olufsen rug 7 skp. Hvilket AK således siden skal lade føre til regnskab. Sjt, 29, 26-30. Orig. i Kronborg lensrgsk. Indl. 28. marts.

22. april (Kbh.) Ms. til Christoffer Lindenov. Den af kongen forordnede bager i de nye våninger ved Skt. Annæ bro uden for Kbh. Abraham Hollerman har klaget over, at der sker indpas i hans næring af de andre bagere i Kbh. med forprang ved høkere og andre. CL skal se til, at dette herefter ikke sker, og at AH for en billig og lovlig pris forsyner kongens folk i de nye våninger med fornødent og velbagt brød. Sjt, 29, 30. (Tr.: KD, V, 292).

22. april (Kbh.) Bevilling. Borger i Simmershavn Henrik Meyer har andraget, at jorden til Simmershavn ikke, som det er brugeligt andetsteds i købstæderne i riget, tilkommer nogen af borgerne til arv og eje, men forundes nu en, nu en anden, hvorved det tit sker, at de, som har jorden, ikke forbedrer den, men tit forværrer og udstripper den og så igen afstår den, hvorved skatten, som burde gives af den, pålægges det menige borgerskab til stor skade, og andre, som forbedrer deres jord, efter deres død sig ingen fordel deraf har at formode. Han begærer, at han og hans arvinger til arv og eje må forundes den jord, han nu selv af byens jorder har i brug. Dette bevilges, dog at han skal skatte og skylde til kronen og byen, som hans formænd har gjort, så kronen ingen skade tilføjes. SkR, 5, 442. K.

22. april (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Unde sätterne i Margrete Torp, liggende under Aasen, har klaget over, at de plages mere end hidtil med rejser af dem, som rejser til Norge, efter at Halland er indrømmet til Sveriges krone, idet deres heste og folk tages vidt ind i Halland. CU skal have god indseende med, at de ikke besværes dermed over billighed. Dersom nogen tager deres heste og folk med sig længere end tilbørligt, skal han give det til kende for kongen, som vil lade dem vedbørligt straffe. SkT, 7, 113. Indl. 6. april.

[22. april] ¹⁾(u.st.) Ms. til Malte Juul. Kongen har erfaret, at herredsfogden og tingskriveren i Øster Gønge h. fordrister sig til storligen at forurette kronens bønder ved imod forordningerne at tage ubillige brevpeng af dem. MJ skal tilholde dem ikke at tage mere, end de bør og har været sædvanligt, med mindre de vil stå til rette, hvis bønderne med rette klager videre over dem. SkT, 7, 113. Indl. 21. april.

1) Udateret, men indført ml. breve af 22. april.

22. april (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Haagen Hansen i Salmanshøj har på vegne af 24 undersåtter i Bjerge h. andraget, at de i forleden fejde er tilføjet stor skade, mest fordi Gustaf Horns rustvogn, efter at freden var sluttet, af Anders Bentsen i Nørlycke og hans medfølgere er bortdrevet, hvorfor HH og de nævnte 24 mænd fængsligt er blevet ført til Laholm og der anholdt, indtil de måtte erlægge 500 rd. Da de ikke var medvidende i plyndringen, og det i sig selv er ubilligt, at de alene skal betale de 500 rd., skal CU tilholde dem, som er skyldige i rustvognens plyndring, at betale så meget af beløbet, som deres formue strækker til. Resten skal han fordele ml. menige herredsmænd, så de 24 mænd ikke skal lide skaden alene. SkT, 7, 114.

22. april (Kbh.) Ms. til dr. Peder Vinstrup. Menige sognemænd i Emmitslev s. i Gønge h. har andraget, at deres kirkeklokke af de svenske i forleden krigstid er smeltet og bortført, og begæret, at kongen vil bevilge dem hjælp til en ny, da hverken kirken eller de selv har forråd eller formue dertil. PV skal snarest erklære for kongen, om de kan få hjælp af de andre kirker i Skåne til en ny klokke, eller ved hvad andet middel han eragter, det bedst kan ske. SkT, 7, 114.

22. april (Kbh.) Bevilling. Jfr. Alhed Pohll har andraget, at hun af lensmand på Dronningborg Otte Marsvin t. Dybæk, som havde grev Valdemar Christians gods i forvaltning, har forpagtet Lyngballegård med 3 gde og gadehuse for 40 rd. årl., og begærer at måtte beholde den på livstid. Dette bevilges, ligesom hun for billig afgift må fæste Skivholme og Lading sognetiender, eftersom afd. Laurids Ebbesen har haft dem til Lyngballegård. Udt. i JR, 10, 385. K (hvorefter gengivet her).

22. april (Kbh.) Ms. til Mogens Sehested, Jørgen Seefeld og Jørgen Rosenkrantz. Landsdommer i Nørrejylland og lensmand på Asmild kloster Mogens Høeg t. Kærgårdsholm agter snarest at gøre regnskab for det, han har modtaget og udgivet som kommissær i Nørrejylland. Adressaterne skal på kongens og den nørrejske adels vegne forhøre regnskaberne i nærværelse af superintendent over Århus stift dr. Jacob Matthiesen og borgmestre i Viborg, Randers og Ålborg Peder Ostenfeld, Jesper Lauritzen og Hans Sørensen, som af kongen er tilskrevet herom, og, efter regnskabernes befundne rigtighed, kvittere tilbørligt. JT, 11, 210.

22. april (Kbh.) Ms. til dr. Jacob Matthiesen. Han skal på gejstligheden i Århus stifts vegne overvære, at Mogens Høeg aflægger regnskab som landkommissær for Jørgen Seefeld t. Visborg, Mogens Sehested t. Holmgård og Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård, lensmænd på Skivehus og Hald. JT, 11, 210.

22. april (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Han skal befale borgmester i Viborg Peder Ostenfeld at overvære Mogens Høegs regnskabsaflægelse som landkommissær. JT, 11, 210.

Tilf.: Ligesådanne breve fik Otte Marsvin om borgm. Jesper Lauritzen og Gunde Lange om borgm. Hans Sørensen.

23. april (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Da Jystrup og Valsølle kald, som er fradømt hr. Poul Jacobsen, nu er ledigt, og kongen har ladet sig hr. Oluf Madsens gaver vel befalde, skal JS anordne, at OM straks lader sig høre til samme kald, og underrette bønder og menige sogne-mænd i sognene, at det er kongens vilje, at OM kaldes og promoveres til dette kald frem for nogen anden. Sjt, 29, 30.

23. april (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at indtage i Sorø skole Maren Jensdatters søn Hans Jacobsen, når der bliver plads ledig. Udt. i Sjt, 29, 31.

23. april (Kbh.) Krigskomm. Knud Ulfeldt fik brev at lade office-erne under Falk Lykkes skånske regiment få en måneds sold til aftakning, så vidt han ikke allerede har fået. Udt. i Sjt, 29, 31.

23. april (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus og Melchior Oldeland. De skal overvære skiftet i Kbh. efter afd. jfr. Karen Grubbe. Kommer der tvist ml. parterne, skal de enten forlige dem eller skille dem ved endelig dom, Sjt, 29, 31.

23. april (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Johan Bøgvad har tilkendegivet, at der i hans gældsfordring på afd. Hans Henriksen er udlagt ham et stykke jord, som er udlagt HH af afd. Hans Ulrik Gyldenløve efter kongens befaling i stedet for den plads, Frederiksborg skole er bygget på, som tilkom ham, og begæret kgl. skøde og konfirmation. AK skal snarest undersøge dets lejlighed og erklære, om det for belejlighed og anden herligheds skyld kan mistes. Sjt, 29, 31.

23. april (Kbh.) Ms. til Gabriel Akeleye. Han skal på afd. Mogens Juels kreditorers vegne overvære skiftet i Kbh. efter afd. jfr. Karen Grubbe, der efter MJ er undersøgt arv og gæld, og på deres vegne til sig annamme, hvad der efter rigtig lodkastning kan tilfalde MJ, og siden deponere og nedsætte det på et sikkert sted her i byen til deres gavn og bedste. Sjt, 29, 31.

23. april (Kbh.) Joakim von Buchwald og Henning Pogwisch fik befaling at begive sig til Nældemose for dér at registrere Niels Gyldenstiernes rørende og urørende løsøre. Udt. i FT, 5, 382. (Efter Otte Krags ordre) K.

23. april (Kbh.) Bevilling. Christian Lemman fik bevill. at være apoteker i Randers og nyde samme privilegier som andre apotekere i Jyll. Han skal holde ustraffelige medikamenter og andre varer, som bør findes i et velforordnet apotek, og sælge dem til hvem, der behøver dem, for billig og lidelig værd samt være flittig og ufortrøden i det, han skal componere og forfærdige til patienter. Han skal holde en dygtig apotekersvend. Desuden må han holde vinkælder med fransk og hed vin, dog derved andre vintapperes næring uforment. Udt. i JR, 10, 385. K (hvorefter gengivet her).

23. april (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Hvad Vistrup sognemænd har andraget, kan han se af deres medfulgte supplikation. Han skal snarest erkyndige sig om deres angivende og erklære sig for kongen. JT, 11, 211.

24. april (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev snarest at erklære sig om, hvad Jørgen Pedersen giver i årl. landgilde, og hvad han derfor skulle give i rede penge samt ægt og arbejde, så kongen derover ingen skade tilføjes. Dog skal han derhos være tiltænkt, at JP, efter eget tilbud, giver, hvad skatter og andet ham og andre kan blive pålagt. Udt. i Sjt, 29, 31.

24. april (Kbh.) Ms. til tolderne i Sundet. Da adskillige lybske, danzigske og andre skibe forleden år er gået gennem Sundet uden at give told, skal de, når de, som befindes at have gjort det, igen løber derigennem, med flid forfare, hvorledes de har understået at gøre det, og foreholde dem, at de indfinder sig med den tilbørlige told for den nævnte tid, såfremt kongen ikke skal forårsages at bruge andre midler,

hvis de anstiller sig viderværdige. Sjt, 29, 32.

24. april (Kbh.) Ms. til Iver Vind at lade laden på Ulriksholm tække med stråtag, da kornet og høet bedst kan forvares der, og ingen øksne at lade indkøbe til at sætte på Ulriksholms foder i tilkommende vinter, men derfor tage foderpenge, nemlig 4 rd. for parret. Græsningen smst. skal han også i år bortleje, det højeste ske kan. FT, 5, 383. K.

24. april (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim og Erik Rosenkrantz. Andreas Reiser, som har været kaptajn over et kompagni på Lolland, har givet til kende, at de har afkøbt ham den besolding, han har kunnet fordre på de heste, hans løjtnant og fænrík har holdt til at besøge posterne smst. med. Da kongen har erfaret, at Christian, udvalgt prins til Danmark og Norge har givet ordre til, at hestene skulle holdes til at besøge posterne med, som ligger langt fra hinanden, godkender han, at besoldingen på hestene godtgøres. SmT, 6, 569. Inkl. 22. april.

24. april (Kbh.) Jomfruerne Karen, Dorte, Anne og Kirstine Galde fik bevill. at være deres egne værger og selv at forestå deres gods, dog må de intet deraf sælge uden deres morbroder Otte Marsvins samtykke. Udt. i JR, 10, 386.

25. april (Kbh.) Gelejdebreve. Hartvig Andersen er for nogen tid siden gerådet i kongens unåde og har måttet begive sig ud af riget. Han har den 4. juni forleden år andraget, at hans broder, tidl. professor ved Kbh. universitet Frederik Andersen var død, og havde derfor søgt om for en tid at måtte opholde sig i landet for at komme til rigtighed med broderens efterladte gods. Han havde da fået gelejdebrev og pas for 3 måneder, men var ikke da kommet. Efter hans anmodning fornyes tilsagnet om kgl. sikkert lejde for 3 måneder. Sjr, 21, 458.

25. april (Kbh.) Konfirmation af lavsskrå for bagerne i Helsingør. Borgmestre og råd i Helsingør har 18. febr. 1639 udfærdiget lavsartikler for bagerne i Helsingør, på hvis anmodning de konfirmeres af kongen. De 25 (unummererede) artikler er (ordret, men ikke bogstavret gengivet) flg.:

1. Om oldermanden, hossiddere og skriver. Først til oldermand at indsætte skal to udvælges af al lavet, som siden på rådhuset for

borgmestre og råd skal opkomme, og hvilken de af samme tvende duelig kender, han skal være oldermand et år. Ham skal tvende forstandige mænd til hossiddere tilforordnes, hvis navne så udi byens bog skal indtegnes. Hvilke for:ne tvende mænd om mandagen i hver uge, så ofte behov gøres, skal forhøre, hvis klager imellem mesteren på den ene og svende og drenge på den anden side sig begiver. Dertil skal de have en indbunden og nummereret lavsbog og lavsskriver uden lavet, som alle sager til god efterretning skal antegne, som skal fremvises for borgmestre og råd, så ofte som påfordres. Dog al sådan deres sammenkomst og forretning at ske foruden drik.

2. Om hossiddere. Når året er endt, og oldermanden forløves, da skal en af de to hossiddere beskikkes til oldermand i hans sted, hvilken borgmestrene og råd agter dertil tjenlig at være, og en anden af de forstandigste lavsbrødre forordnes til hossidder i hans sted. Dog skal ingen være hossidder længere end i to år.

3. At mestrene skal i lavsbogen indtegnes. Og på det at bagerembedet desbedre kan bringes i god ordning, da skal oldermanden ved navn lade antegne alle de gamle og unge mestre, som nu bagere er og bruger håndværket, såvel som og deres navne, som efter denne dag i lavet indtages efter forordningen, som bekommer seddel fra borgmestrene og råd til oldermanden til visse efterretning, hvem i lavet er eller ikke.

4. Hvem i lavet må komme. Ingen bager må imod recessen forhindre at komme i lavet, når han er god for mester og har vundet sit borgerskab, og skal han aldeles ingen bekostning gøre enten på mesterstykke eller gæstebud, når han i embedet indtages, men skal give først en ungarsk gylden eller dens værd efter recessen til den stues leje, hvor sager af oldermanden og hossidderne imellem mestrene, svende og drenge forrettes, og skal af borgmestrene og råd anordnes, hvad han skal til visse terminer give til embedet og dets fattige. Hvis anden pengestraf nogen bliver tilkendt, skal en del til oldermanden og hossidderne og resten til fattige enker og husarme være forfalden, dog byfogdens tiltale uforkrænket. Og eftersom K. M. har bevilget oldermandens og hossiddernes sammenkomst, når sager skal forhøres om embedens, svendenes og drengenes læreår og forholdelse, da skal i sådan sammenkomst højlig være forbudt alt gæstebud og drikkelag ved sammenlæg eller anderledes, under straf efter dens formue, som forser sig herimod, til tre skifter: K. M., byen og den, det angiver.

5. At ingen må bruge bagerembede undtagen de, som i bagerlavet er. Item eftersom de andre håndværkere her i byen har erlanget og

bekommet hver sine lavsartikler, hvorimod de ingen indtrang vil lide, da må ingen håndværksfolk, besynderlig de, som slige lavsstatutter er med privilegerede, indfalde udi bagerhåndværket enten med småt eller groft brød at bage eller falholde, eller sælge videre end til deres eget hus' fornødenhed, under samme brøds fortabelse. Og derforuden straffes ligesom bagerne efter privilegiernes 46. kapitel, når de forser sig, men enhver at nære sig af sit eget håndværk, at håndværkerne i så måde desbedre kan blive ved magt.

6. Hvem grovbrød må bage uden lavet. Skal være tilladt alle herberger her i byen at bage ankerstok til deres eget behov, dog skal de ej holde bagersvende, piger eller kvinder at bage, sælge eller falholde. Men »ankerstøkis« eller skibsbrød, bagerne selv at holde den genet. Befindes nogen herimod at gøre, skal de miste brødet og derover straffes, som i næst forrige artikel omformeldes. Dernæst skal og være tilladt andre fattige folk, borgere, besynderligen de som ingen håndværk bruger, og de som ellers ringe brug og næring har, desligeste fattige enker at må bage groft brød og sælge, dog ikke dermed at husere, men falholde det i deres huse og deres vinduer og på torvet.

7. Om Helsingborgbrød som hidføres. Helsingborgs bagere og borgere være det frit for at føre brød hid og sælge og på torvet at falholde, dog skal det være godt brød og holde sin vægt efter anslagen takst. Dog hvad de ikke sælger, skal de tage med sig igen og ikke oplægge til at udsælge nogen til forprang. Hvem derimod befindes, dem være brødet forbrudt til de fattige og husarme.

8. Bagerne må ikke bruge købmandskab. Og efterdi bagerne ikke vil lide noget indpas i deres embede, da må ingen lavsbroder enten andre embeder til forhindring indfalde, bruge andres embede og ej heller bruge noget købmandskab, anden borgerskab, som intet håndværk kan, til fortrængelse, men skal nære dem af deres eget håndværk, og derimod skal ingen bønhaser stedes her i byen, som kan gøre dem forhindring i deres embede, under straf som vedbør.

9. Hvem lavet skal tjene. Hvilken sidst udi lavet indkommer, han skal tjene lavet efter oldermandens befaling at tilsige lavsbrødrene så og til lig at følge og andre nødvendige ærinder, som er at forrette, indtil en anden kommer i hans sted. Findes han uvillig eller forsømmelig, bøde hver gang hans brøst findes 2 mk. til lavets fattige, men bliver han syg eller i andre lovlige forfald, da tjene for ham, næst i embedet indkom, indtil den anden det igen selv kan forrette. Men eftersom at der indtages 3, 4 eller 5 på én tid, da skal de, som vil være fri for sådan umage, hver betale og udgive til de fattige og til lavet to

slette daler, så og deres belønning, som har umage i andre lavsbrødre deres sted, som ellers omgå skulle. Og hvilken i så måde vedtager at tilsige, skal give rigtig afvisning fra sig i sit hus, om han udgår sine hverv at forrette, hvor han er at finde, på det lavets ærinde skal derover ikke forsømmes. Og skal aldeles ingen af dem forbigås, som i lavet er.

10. Om eder og banden. Item hvem sig lader forlyde udi oldermandens og hossiddernes nærværelse med utilbørlige eder, sværge eller banden, bøde for hver ed eller banden en skilling, end gør han sig unyttig og lader sig høre med bulder og ulyd, så han ej vil lade sig sige, når han påmindes, da bøde derfor efter de deputerede mænds sigelse.

11. Brødet skal være ustraffeligt. Item skal brødet være ustraffeligt bagt i alle måder, så og skal alt kornet være umænget, at der ikke beblendes byg eller havre iblandt hvede eller rug. Hvor dermed befindes, straffes efter de to rådmænds, oldermandens og hossiddernes sigelse.

12. Bagerne skal holde godt brød efter taksten. Item skal bagerne bage godt brød af alle slags, eftersom tiderne er til på kornet, efter taksten, som opslås. Og skal hver bager sætte sit eget stempel på hver slags brød, at menigmand og kan forfare, hvilke der bager reneste og bedst ustraffeligt brød. Dersom nogen fortrykker sig og ikke så holde vil, da skal han stå til rette efter de to rådmænds eller oldermandens og hossiddernes sigelse, og brødet til fattige at være forbrudt.

13. Om brød at holde fal. Skal ingen lavsbroder holde noget brød fal andensteds end på sit vindue, hvor han bor udi byen, så og udi boder på torvet, under samme brøds fortabelse, eller om nogen anden steds bliver af borgmestre og råd forordnet. Og skal ingen efter denne dag husere med sit brød for hver mands dør eller huse, bagerembedet til forprang, men holde det fal på deres egne vinduer og på torvet, eller miste brødet, og ikke heller de, som er bevilget uden lavet, under samme straf.

14. Om intet brød vorder fal. Item sker det så, at intet brød vorder fal en ganske dag på torvet eller på vinduerne, da skal alle bagerne bøde fem daler mønt.

15. At enker må bruge bagerembedet. Dør nogen lavsbroder fra sin hustru, da må hun bruge bagerembedet og holde svende efter hans død og ej derpå gøre bekostning, uden så er, at hun forandrer sig igen og tager sig en anden husbond, som ej er lavsbroder og ej har vundet embedet, som forskrevet står.

16. Om bagere lægger til med svend at bage. Item er det så, at

nogen bager lægger til med sin svend at bage hemmelig, og lavsbrødrene fanger det at vide, da skal husbonden give 4 rd. til de fattige husarme, og alt brødet være forbrudt og gives i Guds navn, og svenden give lige samme straf, efter at sligt er sket imod lavet.

17. Om svende. Dersom nogen bager sig understår at antage en andens svend på sit arbejde, som forinden rette stævnedag med uminde er skilt fra sin mester, da skal han bøde tre slette daler og miste svenden. Men svendens straf skal være to daler mønt og siden fare til den mester igen, han her i byen tilforn tjent har, eller og straffes efter de 2 rådmænds, oldermands og hossiddernes sigelse, som hans forseelse kan være til.

18. Om ørkesløse dage. Ingen svend på bagerhåndværket, som er hos nogen mester at tjene, må gøre sig nogen fri mandag om ugen, ej heller nogen tid forsømme sit arbejde, uden det sker med hans mesters synderlige forlov. Gør nogen herimod, da bøde første gang en mk. og så fremdeles, og derforuden efter de to rådmænds, oldermandens og hossiddernes sigelse stande til rette, for han sin husbonds arbejde forsømmet.

19. Hvem som foragter sin husbondes øl eller mad. Foragter nogen svend eller dreng sin husbondes øl eller mad, som ustraffeligt er, og det ham skelligt overbevises kan, bøde en daler. Kan han ej bøderne udgive, da straffes tre nætter og dage i kælderen til vand og brød.

20. Om ulydige svende og drenge. Hvilken svend eller dreng, som sig modvillig og genstridig anstiller og sin mester forløber, førend de bliver lovlig adskilt, han må pågribes og efter Hans K. M. nådigste udgangne mandat straffes, som det sig bør.

21. Om læreår. Drenge udi bagerembede skal lære udi tre år, og skal deres forældre eller værger med overformynderes råd og samtykke betinge og betale for deres lære, efter som de med mesteren forenes kunne. Men fattige børn, som uformuende forældre eller ingen forældre eller værger har, og af mesteren skal fødes og underholdes, de skal tjene deres mester i 4 år, da med overformyndernes og tvende rådmænds råd og sigelse, om det anderledes for drengen kan gavnlige eragtes; og skal det straks indtegnes i den bog på rådstuen er forordnet om læredrenge.

22. Når læredrenge har udtjent. Når en dreng har udtjent sin læretid og er god for svend, da må han ikke vægges sin ærlige afsked, hvorledes han sig i sin lære har forholdt, om han det begærer, og skal mesteren med oldermanden og hossidderne det andrage for borgmestrene og råd på rådstuen, hvor ham da skal meddeles skriftligt bevis

under stadssegl, på det han desbedre må passere, om han vil vandre, og ej må mesteren, før hans tid er ude, som før er rørt, give ham rigtig afsked på hans lære.

23. Om lig at følge. Når Gud Allermægtigste ved den timelige død af denne verden henkalder nogen lavsbroder eller -søster eller deres børn, da skal oldermændene lade alle lavsbrødre tilsiige udi lavet, ingen undtagendes, den til sit lejersted at følge. Findes der nogen forsømmelig og ikke kommer til den tid, tilsagt vorder, bøde 4 mk., uden han med alderdom, skrøbelighed eller i andre lovlige bevislige forfald er forhindret.

24. Om lig at bære. Skal og oldermændene lade tilsiige lavet, som efter sædvanlige omgang skal bære liget til jorden. Er der nogen, som for alder eller skrøbelighed ej bære kan, da skal han forbigås, men de, som herimod gør og sidder overhørig, bøder 6 mk.

25. Om bøderne. Endelig og for det sidste skal alle bøderne i dette lav forbrydes og udgives, beskikkes og uddeles, eftersom højbemeldte K. M. nådigste udgangne forordning i det 2. kapitel indeholder, og som forskrevet står og intet deraf til olderer gæstebud i nogen måde udgives skal, dog kongl. M. og byens sager for disse for:ne artikler uforkrænket, derhos på K. M. nådigste behag os forbeholden dem efter tidens lejlighed at forandre og forbedre, eftersom menigheden og lavet kunne tjenlig være. Des til vidnesbyrd, under vores stads secret hængendes her nedenfor. Givet udi Helsingør den 18. februar anno 1639. Sjr, 21, 459-67.

25. april (Kbh.) Hr. Christoffer Urne fik brev snarest at afregne med hr. Christoffer Ulfeldt t. Svenstrup for de forstrækninger, han i forleden fejde har gjort til kronen. Udt. i Sjt, 29, 32.

25. april (Kbh.) Niels Krabbe fik brev snarest at afregne med kaptajn Hans Pedersen og hans officerer for deres tjeneste i forleden fejdetid. Udt. i SkT, 7, 114.

25. april (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott og hr. Christoffer Ulfeldt. Tolder i Ålborg Hans Sørensen har andraget, at adressaterne anmoder ham om rentepenge af den kommissarie- og defensionstold, som er taget af toldkisten 1637 og 1638, fordi han ikke leverede dem så snart, det burde ske. Da kongen selv har befalet, at samme told skal udtages og anvendes til Nibe salteri, og pengene ikke er blevet stående tilbage ved hans forsømmelse, skal han forskånes for nævnte rente og kvitte-

res for de penge, han lovlig beviser at være anvendt til kongens salteri efter kongens ordre, og derfor ikke er fremkommet i tide. SkT, 7, 114.

25. april ¹(Kbh.) Ms. til Knud Gabrielsen og Palle Urne. Kongen har udgivet adskillige befalinger til gode mænd om at gøre afd. hr. Tage Thotts kreditorer udlæg i hans bohave og løsøre, hvad efter ham kan findes og opspørges, men erfarer, at de for vigtige årsagers skyld endnu ikke er efterkommet. Adressaterne skal derfor med kgl. fuldmagt snarest stævne TTs fogder og skrivere for sig på belejlig tid og sted til rigtig regnskabs forhør, kreditorerne til gavn og bedste, og uden videre forhaling inden 6 uger gøre de sig angivende kreditorer udlæg i hans efterladte jordegods, bo og løsøre, hvor det kan findes. SkT, 7, 129.

1) Indført ml. breve af 27. og 28. juni, men skulle if. samtidig marginalnotits være indført pag. 114.

25. april (Kbh.) Ms. til Malte Juul. Følgende bønder i Gønge h.: Bent Gundersen, Niels Tuesen, Niels Bentsen, Ostrid Mogensen, Tord Nielsen, Mogens Valdemarsen, Jens Trudsen, Mogens Nielsen og Tue Nielsen tilkendegiver, at de af fjenderne i forleden krigstid er meget ruineret og forarmet, og begærer at måtte forskånes for de skatter, som blev påbudt, næst førend de svenske indkom i landet. Da kongen erfarer, at deres angivende er sandfærdigt, må de forskånes som ansøgt. SkT, 7, 115.

25. april (Kbh.) Christian Rantzau fik brev at erklære sig om nogle jorder på Langeland, liggende til Tranekær slot i Leggebølle mark, som Erik Kaas t. Lindskov [Lehmskov] ønsker til magelæg. Udt. i FT, 5, 383. (Efter hr. kanslers befaling konciperet) K.

25. april (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Fru Ida Pogwisch, afd. Henrik Rantzaus t. Schmoel har forebragt, at hun før det uformodede svenske indfald i Holsten i en hast fra Schmoel til sin gård Højbygård i Loll. har ladet overføre 12 hopper, 10 foler og 2 heste, og har begæret at måtte føre dem toldfri tilbage. Hvis hun beviser, at hun har ladet dem overføre før fejdtiden, skal JFP på hendes anmodning lade hende tilbageføre dem toldfri. SmT, 6, 570.

25. april (Kbh.) Ms. til hr. Axel Arenfeldt. Menige borgerskab i

Horsens har givet tilkende, at de 2 broer over åen syd for byen er meget fordærvede i denne ufredelige tilstand, så ingen uden stor fare kan komme derover, og at de ikke kan overkomme igen at istandsætte og vedligeholde dem, da dertil ingen tillæg eller hjælp er som ellers til andre broer der i landet. De begærer bevill. til, at de 2 nærmeste herreder syd for byen, Bjerre og Hatting, må yde nogen hjælp. Kongen godkender, at de hjælper med reparationen, men borgerskabet skal siden selv vedligeholde broerne. JT, 11, 211.

25. april (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg. Skriver på kongens slot Åkær Peder Pedersen har andraget, at han i forgangne krigstid har givet stor brandskat og kontribution til de svenske for at salvere slottet og nogenledes vedligeholde bønderne. Han begærer, at kongen vil bevilge ham hans løn fra indfaldet til nu, da han har betalt brandskatten til slottets og bøndernes salvering. Da kongen af de svenske officerers kvitteringer og af tingsvidner erfarer, at hans angivende er sandt, skal OP lade ham få sin sædvanlige løn som ansøgt. JT, 11, 211. Orig. i Skanderborg og Åkær lensrgsk.

25. april (Kbh.) Ms. til Peder Gersdorff. Fru Kirsten Sandberg, Gert Bryskes har andraget, at hun er gerådet i vidtløftig trætte og påføres megen forfølgelse for sin husbands og afd. datters skyld. På hendes begæring skal PG påtage sig hendes værgemål og svare for hende, hvor behov gøres, i overensstemmelse med lov og ret. JT, 11, 211.

26. april (Kbh.) Bevilling for oberst Christian Diederich von Zernekow til at købe og udføre 40 heste, dog mod at svare den forordnede told. SjR, 21, 467.

26. april (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Jens Davidsen af Hesbjerg i Søborg s. hans gd. med al hans formue af korn, foder og alt, hvad han har, er afbrændt, så han er gerådet i stor armod og begærer eftergivelse af landgilde, mens han genopbygger gden. Da AK har bekræftet forholdet, bevilges eftergivelsen, som AK skal føre til regnskab. Der bevilges desuden noget tømmer af kronens skove til gdens opbygning. Sjt, 29, 32.

26. april (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev, at Mourids Olufsen i Karlebo må eftergives sin landgilde fra 1645 til 1646, som er 3 ottinger smør, 1 td. havre og 1 lam, da hans gd. er afbrændt, og han på ny har

ladet den opbygge. Udt. i Sjt, 29, 32.

26. april (Kbh.) Ms. til Henrik Lindenov og Ejler Holck. Jørgen Urup på egne og fru Ingeborg Ulfstand, afd. Jørgen Vinds t. Gundestrup på egne og sin svoger Christoffer Mormands vegne har andraget, at der i Kbh. er en kiste med ejendomsbreve, tilhørende deres afd. moder fru Anne Skovgaard t. Hikkebjerg, og begærer, at den må åbnes, og de indlagte breve og registre overleveres dem, efter hvad enhver kan tilkomme. Adressaterne skal åbne kisten og overlevere brevene som anført. SkT, 7, 115.

26. april (Kbh.) Ms. til Malte Juul. Oberstløjtnant Poul Benefelds enke har andraget, at kirkeværgerne i Kristianstad forlanger 96 rd. af hende for hendes husbonds og barns lig, som er nedsat i kirken, og begæret eftergivelse af beløbet. Da PB har gjort kongen og riget tro og flittig tjeneste og er død i tjenesten, skal MJ tilholde kirkeværgerne at forskåne enken for nævnte krav. SkT, 7, 115.

26. april (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas og dr. Hans Mikkelsen. Fru Hilleborg Aschersleben, afd. Niels Skinkels giver til kende, at der er tvist ml. hende og hendes søn Morten Skinkel på den ene og Claus Uche t. Lammehave på den anden side om stolestader i deres sognekirke, Ringe kirke, hvortil de begge er berettiget, da halvparten af Lammehave tilkommer hende og hendes søn og den anden halvpart CU. Efter hendes begæring skal adressaterne forordne stolestader til hende, hendes søn og deres folk, som hun med rigtige dokumenter vil bevise fra arilds tid at have ligget til den halve part af Lammehave, og som de kan være berettiget til. FT, 5, 383. K.

26. april (Kbh.) Ms. til Joakim von Buchwald og Henning Pogwisch. Fru Hilleborg Aschersleben, afd. Niels Skinkels har givet til kende, at hun tilforn har forhvervet kongens befaling til afd. Christian Norman og Joakim von Buchwald ang. skifte og deling ml. sig og sin søn Morten Skinkel, hvoraf noget er forrettet, noget uforrettet. På hendes begæring skal adressaterne, da CN er død, snarest afslutte skiftet ml. HA og hendes søn. FT, 5, 384. K.

27. april (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz og Niels Trolle fik brev at forskrive adelen i Sjælland at møde i Køge til afd. fru Helvig Lindenovs begravelse, og at hvem der ikke kan møde personlig, giver en anden

fuldmagt, og at foreholde dem til samme tid at votere om en landkommisær, da der mangler en på Sjæll., hvilken siden kan blive eligeret og konfirmeret til bestillingen, så det ej længere dermed forholdes. Udt. i Sjt, 29, 32.

27. april (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz fik brev at måtte låne kronens bønder i sit len i år 10 læster korn til undsætning, dog at han så snart som muligt igen skal lade det opkræve. Sjt, 29, 32.

27. april (Kbh.) Otte Marsvin fik brev, at kongen agter at lade gøre forandring med Dronningborg len, hvorefter han kunne vide at rette sig. Udt. i Sjt, 29, 33.

Tilf.: Ligesådant brev fik hr. Henrik Huitfeldt om Landskrone len og Holger Rosenkrantz om Bornholm.

27. april (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Fru Maren Munk, afd. Patrick Dumbars begærer i magelæg flg. kronens gods i S. Åsbo h.: i Høje s. i Bunderup 2 gde (Peder Poulsen og Niels Nielsen samt Johan Pedersen og Aage Torbensen) og i Svenstrup i Ausås s. en halv gd. (Gundel Mikkelsen), mod flg. hendes gods i N. Åsbo h.: i Tostrop s. og by 2 gde (Anders Pedersen og Jens Olufsen) og 1 gd. (Niels Bentsen og Morten Nielsen) i Torup. CU skal snarest erklære, om de begærede gde for belejlighed eller anden herligheds skyld kan undværes af kronen, og lade erfare, om de tilbudte er lige så gode og velbejligge. SkT, 7, 416. Incl. 19. april.

27. april (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Kongen sender ham Ove Sørensen, som beskyldes for adskilligt. Han skal erkyndige sig om beskyldningerne og udføre sagen ved retten, dog skal OS imidlertid forvares vel, at han kan blive til stede til sagens ende. JT, 11, 212.

28. april (Kbh.) Hr. Henrik Huitfeldt fik brev at levere Landskrone slot fra sig til 1. maj førstkommende til krigskomm. Knud Ulfeldt t. Svenstrup. Udt. i Sjt, 29, 33.

Tilf.: Ligesådant brev fik Iver Vind at levere Erik Juel Lundenæs, Otte Marsvin Knud Ulfeldt Jacobsen Dronningborg, Otte Thott og Henrik Below Niels Krabbe Sølvborg og Kristianopel, Holger Rosenkrantz Ebbe Ulfeldt Christoffersen Bornholm, hr. Oluf Parsberg Iver Krabbe Båhus, Laurids Ebbesens enke hr. Oluf Parsberg Skanderborg og Åkær, Mogens Sehested Skivehus til Ebbe Ulfeldt Jacob-

sen, hr. Axel Arenfeldt Stjernholm til Frands Pogwisch.

28. april (Kbh.) Iver Krabbe fik brev at afregne med løjtnanterne Laurids Andersen og Søren Sualte, sergenterne Thomas Pedersen, Anders Nielsen og Hans Samuelsen Hiort, *capitaine des armes* Hans Gresved, sergenterne Hans Gabrielsen og Peder Tronsen, som har tjent under kaptajnerne Jacob Pedersens og Hans Holsts kompagnier på Varberg slot, for hvad dem endnu med billighed kan tilkomme af deres besolding for tjeneste i forleden fejde. Udt. i SkT, 7, 116.

28. april (Kbh.) Niels Krabbe fik brev at afregne med kaptajn Claus Lutche for, hvad ham og hans officerer kan tilkomme af deres besolding for deres tjeneste i forleden fejde. Udt. i SkT, 7, 116.

28. april (Kbh.) Å. b. Instrumentisterne¹ i Viborg har givet til kende, at adskillige fremmede spillemænd på landsbyerne og i byerne lader sig bruge til adskillige værtskaber, dem til megen forfang i deres næring, og begærer kgl. befaling, at ingen andre må lade sig bruge til nogen værtskab eller nogen forsamling der i lenet end Viborg instrumentisterne, som tilbyder at ville lade sig bruge af enhver for billig betaling. Kongen befaler som begæret, dog undtaget adelens bryllupper. Udt. i JR, 10, 386. (Efter Otte Krags ordre) K (hvorefter gengivet her).

1) I konceptet rettet fra spillemændene.

28. april (Kbh.) Ms. til flg. lensmænd i Jylland: Axel Arenfeldt, Erik Grubbe, hr. Just Høeg, Otte Marsvin, fru Sofie Staverskov, Joakim Beck og Frands Pogwisch. Kongen har for nogen tid siden befalet lensmand på Koldinghus Mogens Bille t. Tirsbæk og sekretær Kjeld Krag t. Trudsholm som kommissærer at forfare kronens bønders tilstand i Skanderborg og Åkær len, og siden på kongens behag at gøre sådant afslag i deres forfaldne landgilde, som de eragter nødvendigt til at hjælpe dem på fode. Kongen er tilfreds med deres forretning og ratificerer deres i jordebøgerne antegnede afslag. Adressaterne skal rette sig herefter og klarere deres regnskaber på renteriet. JT, 11, 212.

Tilf.: Ligesådan brev fik Mogens Arenfeldt, Mogens Sehested, Hans Juel, Jørgen Seefeld og Niels Krag ang. det afslag, Steen Bille på Sejlstrup og Lauritz Below i deres len har givet Ebbe Jacobsen Ulfeldt. Nok Gregers Krabbe, Mogens Bille, Iver Vind, Erik Juel,

Malte Juul af Bøvling len om det afslag, Jørgen Seefeld og Iver Krabbe Jacobsen har gjort i deres len.

29. april (Kbh.) Proklama. Generalmajor og lensmand over Vester Ålen og Lofoten Achim von Bredow t. Aggersvold, oberst til fods og guvernør over fæstningen Christianpris Axel Urup t. Belteberg, Iver Krabbe t. Vegholm, Jørgen Marsvin t. Aunsbjerg på sine egne, sin moder Sofie Rantzaus og Niels Parsberg t. Eskær deres vegne, lensmand på Sølvesborg Otte Thott t. Næs, Jacob Grubbe t. Røgle på sine egne og Gabriel Kruse t. Engeltofte og Frands Lykke t. Overgård deres vegne, Gunde Rosenkrantz t. Skaføgård på sine egne og Bjørn Ulfeldt t. Møllerød hans vegne, Edel Rosenkrantz, afd. Gabriel Laxmands t. Førslev, Anne Beck, afd. Christian Bülow's t. Ingelsted, Jørgen Matthiesen, Hans Hoffemand, Margrete, afd. Jørgen Fyrens, Marie, afd. Staffen Rhodes, Ingeborg, Baltzor Condewins, m.fl. afd. hr. Tage Thott Andersens kreditorer har berettet, hvorledes der efter ham findes adskillig besværing og gæld, en part afvidende og en part uafvidende, hvorfor de har begæret dette proklama, for at de, hvor i Danmark de kunne være, som kan have nogen gæld at fordre, kunne vide at rette sig derefter og inden 6 uger give sig til kende. Alle, som har nogen gæld af TTA at fordre, skal inden 6 uger efter proklamaets forkyndelse give sig til kende og forelægge bevisligheder for deres tilgodehavende for de tilforordnede kommissærer Knud Gabrielsen t. Hjulerød og Palle Urne t. Gyllebo. SjR, 21, 454.

29. april (Kbh.) Knud Ulfeldt fik brev til førstkommende 1. maj at skulle forlenes med Landskrone slot og len. Udt. i SjT, 29, 33.

Tilf.: Ligesådan fik Erik Juel om Lundenæs, Knud Ulfeldt Jacobsen om Dronningborg, Ebbe Ulfeldt Christoffersen om Bornholm, Niels Krabbe om Sølvesborg og Kristianopel, Iver Krabbe om Båhus, hr. Oluf Parsberg om Skanderborg og Åkær, Frands Pogwisch om Stjernholm, Manderup Due om Åstrup, Ebbe Ulfeldt Jacobsen om Skivehus, Mogens Sehested om Bøvling og Henrik Below om Panum.

29. april (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Da lensmand på Halstedkloster Erik Rosenkrantz har adskillig tiltale på kronens vegne til landsdommer på Loll. og Falster Lave Bille og Erik Steensen, skal JFP sidde i landsdommers sted og dømme dem imellem i de sager, som ER angående kronen fremsætter for ham i retten. SmT, 6, 571.

29. april (Kbh.) Ms. til Århus kapitel. Fru Elsebe Juel, afd. Ove Juels t. Brusgård begærer til magelæg en Århus kapitels gd. i Vissing i Galten h. mod en gd. i Lime i Sønderhald h. Da kapitlet for nogen tid siden efter kongens befaling har erklæret sig derom, synes det i sin erklæring at fragå den erklæring, som det har afgivet til de 2 gode mænd, der af kongen var forordnet til kommissærer på mageskiftet, som det kan ses af medfølgende kopier af begge dets erklæringer. Det skal snarest endeligt erklære, om den gd., EJ begærer, for belejlighed eller anden herligheds skyld kan undværes af kapitlet, og udforske, om den, hun vil give, er lige så god og velbejligh. JT, 11, 212. (Jf. Kr. Sk., I, 556).

29. april (Kbh.) Ms. til hr. Erik Monrad. Da nogle kanniker i Ribe hindrer ham i den tilbørlige inspektion med skolen, skal han have tilbørlig og forsvarlig inspektion med den efter ordinansen, og kannikerne, som gør ham indpas deri, skal han pålægge, hvis de mener at være berettiget dertil eller at ske forkort, snarest at sende deres dokumenter, hvormed de agter at bevise det, til kancelliet til videre underretning. JT, 11, 213.

30. april (Kbh.) Bevilling for hr. Simon Nielsen i Himmelev. Hans gd. blev for nogle år siden ved mageskifte fra kronen af Roskilde kapitel udlagt ham som præstegd., dog at han skulle svare den halve landgilde med småredsel og gæsteri til domkirken, mens kirken svarede den anden halvdel. For nogle år siden er gden afbrændt, og SN har ladet den genopbygge, men er derved gerådet i stor besværlighed. Han andrager derfor om, at hele landgilden må ydes af Himmelev kirke. Da kapitlet har bekræftet SNs beretning, og at kirken kan tåle at overtage præstens halve landgilde på 2 pd. korn og 4 td. havre, bevilges ansøgningen. Sjr, 21, 469. Indl. 16. april.

30. april (Kbh.) Ms. til hr. Corfitz Ulfeldt, Ove Giedde og Hannibal Sehested. Rigens marsk Anders Bille t. Damsbo har begæret kgl. befaling til adressaterne om straks at foretage og efterse, hvad han med billighed kunne tilkomme for forskellige bekostninger, han har gjort i forleden fejde, da han tilmed intet kunne nyde af sit len, men af egne midler i adskillige måder har bekostet, hvad hans stand og charge udfordrede, og derved ikke alene sat sig meget tilbage, men endog er gerådet i vidtløftighed med gæld og rente. Adressaterne skal straks foretage sig sådant og erklære, hvorledes og med hvor meget

AB kunne betænkes og for sine udlagte midler tilbørligt contenteres af det, som deputeres til militiens underhold og gældens afbetaling her i riget. Sjt, 29, 33.

30. april (Kbh.) Wentzel Rothkirck fik brev straks at lade vognmesteren Hieronimus Wraall være følgagtig 6 heste »på et hår«, som skal bruges til kongens egen vogn. Udt. i Sjt, 29, 33.

30. april (Kbh.) Oprejsningsbrev for Niels Rasmussen i Skinderbæk i Sølvborg len i Blekinge. Han er nogen tid forleden kommet i trætte med forrige ridefoged på Sølvborg slot Hans Rask, hvorfor han af kongen og rigsrådet er dømt nederfældig. Da han nu har tilfredsstillet HR, begærer han oprejsning, som kongen bevilger ham og tillader, at han igen må være gild og gæv, stå i lov og tov og søge lav og gildeshus med gilde mænd og gæve og ej være mand des værre for den sag i nogen måde. SkR, 5, 442. K.

30. april (Kbh.) Palle Urne og Joakim Gersdorff fik brev, at da fru Anne Beck, afd. Christian Bülow agter snarest at skifte ml. sig og sine børn, skal de begive sig til hendes gde Ingelsted og Smidstrup og taksere bygningen der for en lidelig og tilbørlig pris og give hende takseringen beskrevet. Udt. i SkT, 7, 116.

30. april (Kbh.) Ms. til Jørgen Urup. Fru Anne Beck t. Ingelsted agter snarest at dele og skifte ml. sig og sine børn efter sin afd. husbond og deres fader Christian Bülow og at gøre sin søsterdatter jfr. Helle Margrete Nold regnskab for hendes værgemål, som CB har forvaltet. JU skal møde sammen med AB og påtage sig værgemålet for hende og, mens hun overleverer ovennævnte værgemål til sin søsterdatter, se til, at der sker hende ret. Når skifte og værgemålsoverlevering er overstået, skal han igen til hende levere, hvad med rette er tilfaldet hende af jordegods, løsøre, indgæld og udgæld. SkT, 7, 117.

30. april (Kbh.) Axel Urup fik brev at påtage sig værgemål for fru Anne Becks søn Jacob Bülow under skiftet efter afd. Christian Bülow og efter skiftet igen at levere hendes søns værgemål til hende og, med de andre børns værgers råd og samtykke, fastsætte til en vis årl. takst, hvad hun skal give deraf i en samlet sum rede penge, så længe hun forestår det, og indtil hendes søn bliver myndig og selv kan forestå sit gods. Udt. i SkT, 7, 117.

Tilf.: I lige måde fik Lave Bille brev at være jfr. Else Bülow's, Joakim Beck at være Christoffer Bülow's, Jørgen Kruse at være Christian Bülow's og Steen Beck at være jfr. Helle Bülow's væрге.

30. april (Kbh.) Ms. til Iver Krabbe. Da fru Anne Beck t. Ingelsted, afd. Christian Bülow's snarest agter at gøre sin søsterdatter jfr. Helle Margrete Nold regnskab for hendes værgemål, som CB hidtil har forestået, skal IK møde sammen med HMN og påtage sig hendes værgemål, mens regnskabsaflæggelsen sker og rigtige, af gode mænd underskrevne og beseglede, lodder overleveres på alt jordegods, løsøre, indgæld og udgæld, der er tilfaldet hende efter hendes afd. forældre, samt al indtægt og udgift, mens CB forestod hendes værgemål. Han skal siden overlevere det til oberst til fods og guvernør på fæstningen Christianpris Axel Urup t. Belteberg, som har fået kongens befaling at påtage sig værgemålet efter skiftet. SkT, 7, 117.

30. april (Kbh.) Axel Urup fik brev efter skiftet at overtage jfr. Helle Margrete Nold's værgemål af Iver Krabbe. Udt. i SkT, 7, 118,

30. april (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Urne og hr. Oluf Parsberg. Fru Anne Beck, afd. Christian Bülow's t. Ingelsted har andraget, at hun er til sinds snarest at skifte ml. sig og sine børn efter sin husbond og samtidig gøre sin søsterdatter jfr. Helle Margrete Nold regnskab for hendes værgemål, som CB har forvaltet. Adressaterne skal med kgl. fuldmagt overvære skiftet og værgemålets overlevering. Dersom tvist opstår, skal de forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. SkT, 7, 118.

30. april (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas og Henning Valkendorf. Borger i Nyborg Peder Walter har andraget, at de i 1636 har fået kgl. befaling til at pådømme de tvistige punkter ml. ham, hans stedbørn og deres formyndere og en del af øvrigheden der i byen. De tvistige poster er formedelst den vidtløftighed om skifte og afregninger, dels vedr. det spanske kompagnis gæld og handel, hvad enhver tilkommer deri, dels om den uforrettelse i skiftebreve, PW formener at være sig til skade, og ellers i andre måder af den beskaffenhed, at de ikke uden største vidtløftighed og pengespild kan udføres ved proces til tinge. Da kongen erfarer, at adressaterne endnu ikke er kommet til ende dermed pga. anden forhinderlig tilfalds skyld, skal de snarest stævne parterne for sig og skille dem ved endelig dom. FT, 5, 384. (Efter hr. kanslers

ordre konciperet) K.

30. april (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Samtlige borgerskab i Bogense har klaget over, at de i forleden onde og meget besværlige fejdetid er gerådet i så stor armod og kommet så meget til agters, at de ingenlunde kan tilvejebringe de 2 påbudne resterende skatter, som HV nylig har affordret dem, med mindre de skal nødes til at sælge hus og gård og hvad ringe formue, de endnu har til overs, og med hustru og børn gå derfra i elendighed. Da dette bekræftes af HV, godkender kongen, at de forskånes for disse skatter, så de desto villigere og bedre kan svare dem, som herefter påbydes. FT, 5, 385. (Efter Otte Krag's ordre) K.

30. april (Kbh.) Ms. til Steen Bille. Sognepræst t. Brenderup hr. Mads Huid har givet til kende, at hans anneks er meget ringe og langt fra hånden, og begærer, at han som forrige præster smst. for billig afgift må nyde kongens part af korntienden der i sognet, som 2 bønder smst. har fæstet af afd. Marqvard Bille med denne kondition: indtil kongen vil forunde nogen anden den. Da SB bekræfter, at den ene af de 2 bønder er død, godkender kongen, at SB fæster MH den halvpert, som er ledig, for sædvanlig afgift indtil videre. FT, 5, 385. (Efter Otte Krag's ordre) K.

u.d. april (Kbh.) Ms. til flg. lensmænd: hr. Tage Thott, hr. Christoffer Ulfeldt, hr. Henrik Huitfeldt, Falk Lykke, Malte Juul, Gunde Rosenkrantz, Steen Beck og Otte Thott. Kongen har for nogen tid siden befalet lensmand over Lyse kloster Oluf Brockenhuus og Lave Beck t. Førsløv at begive sig til Skåne og der bl.a. også udforske bøndernes lejlighed og tilstand i adressaternes len, hvad de kan afstedkomme at svare kronen af deres landgilde for 1645. Da kongen af OBs og LBs relation har erfaret bøndernes tilstand, og hvad de kan svare af deres landgilde, sendes adressaterne en fortegnelse over de bønder, som må forskånes for eller få nedslag i landgilden for 1645, hvilket skal godtgøres og afkortes lensmændene i rentekammeret. SkT, 7, 118.

1. maj (Kbh.) Bevilling. Borger og kobbersmed i Kbh. Hans Ehm får bevilget et stykke jord, kaldet Bekehaffen, som hidtil har ligget til en gd. i Trørød, til den kobbermølle, kongen for nogle år siden har bevilget ham at oprette i Kbh. len. Han skal derfor yde en billig

jordskyld efter dannemænds sigelse til kronen, og der skal udvises den anden, som hidtil har haft brugen af overdrevet, en ligeså god jord igen. SjR, 21, 476. (Tr.: KD, III, 262).

1. maj (Kbh.) Å. b. Borgerskabet i Nørrejyll. har i den sidste krig udstået stor skade, besværing og bekostning. Kongen har derfor fundet det billigt at søge alle tjenlige midler til dets skånsel og forbedring og for det første besluttet at skåne købstæderne i Nørrejyll. for alle ordinære og ekstraordinære skatter i 3 år. Desuden skal efterhånden, så snart kronens tilstand og lejlighed kan tåle det, hver købstad godtgøres, hvad den beviseligt har forstrakt soldatesken med. Og hvis andet kan angives, hvormed borgerskabets håndtering og næring til lands eller vands kan forbedres, vil kongen være sig det angelegen dem derimod i alle måder at gratificere og betænke. Til den ende tillader han, at borgerskabet i Nørrejyll. en gang om året forsamles på et vist sted for at deliberere om deres håndterings og nærings forbedring, når de dertil begærer af kongen at forskrives. Til den tid vil han da befale en af landkommissærerne at være til stede og hjælpe til med at fremme, hvad der med sambyrdes råd kunne være til landets tjeneste. Og hvad de således finder at kunne forordnes til købmandskabets forlettelse og bedste, vil kongen med rigsrådet tage i tilbørlig overvejelse og siden intet efterlade at statuere, som han eragter at være til undersåtternes gavn og bedste. Og skulle nogen købstad være benådet med noget privilegium, som borgerskabet mener at kunne have nogen fordel af, og dog af en eller anden årsag [ikke] har været observeret, vil kongen, når det andrages, erklære sig derom, som han skønner, at fædrelandets og menigmands gavn og bedste kunne kræve det. SjR, 21, 476. (Tr.: CCD, V, 497).

Tilf.: Ligesådant brev fik de i Skåne og Blekinge.

1. maj (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz og Knud Ulfeldt fik brev at afregne med oberst til hest Christoffer Steensen t. Grimsted og hans officerer for deres tjeneste. Udt. i Sjt, 29, 34.

1. maj (Kbh.) Ms. til Gunde Rosenkrantz. Kongen har bevilget jfr. Beate Qvitzow at måtte sælge noget jordegods i Jyll., som er tilfaldet hende efter hendes fader og ikke ligger hende belejligt, til sin broder Erik Qvitzow t. Tanderup. GR skal på hendes vegne sælge og skøde godset til EQ og annamme forvaring derpå, så der kan vederfares hende ret. SkT, 7, 119. Indl. 29. april.

1. maj (Kbh.) Magelæg. Fru Lisabet Sofie Rantzau, afd. Hans Lindenovs t. Hundslund får jord af kronen i Skellerup mod jord i Hindemae. FR, 4, 363-64. (Jf. Kr. Sk., I, 545).

1. maj (Kbh.) Genbrev fra fru Lisabet Sofie Rantzau på ovenn. magelæg. FR, 4, 364-65.

1. maj (Kbh.) Magelæg. Fru Lisabet Sofie Rantzau, afd. Hans Lindenovs t. Hundslund får jord af Skellerup præstegds grund at lægge til Hindemae mod jord af Hindemae. FR, 4, 365-67. (Jf. Kr. Sk., I, 546).

1. maj (Kbh.) Genbrev fra fru Lisabet Sofie Rantzau på ovenn. magelæg. FR, 4, 367-69.

1. maj (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas og Henning Valkendorf. Kaptajn Stenberg har anholdt, at han først har ført et kompagni fyrrør [geværer] og siden dragoner, hvorfor dog endnu ingen afregning er sket. Adressaterne skal afregne med ham for det kompagni, han har ført i kongens tjeneste, ligesom det er sket med andre kaptajner, der har kommanderet fyrrør og dragoner, og således at de til aftakningsmånedet giver ham i penge ligesom de andre af kongens kaptajner, der har ført dragoner. FT, 5, 386. K.

1. maj (Kbh.) Ms. til hr. Jørgen Brahe. Den kommissarietold, han har oppebåret eller herefter oppebærer i sit len, og som han har fået kongens ordre til at levere til kommissarieskriver i Skåne Bendix Mortensen, skal han herefter beholde hos sig selv til at betale kongens krigsofficerer med, så vidt den kan række. Ligeledes skal han til officerernes videre betaling oppebære den kommissarietold, som leveres aflensmændene på Fyn og Langeland, og kvittere dem derfor. FT, 5, 386. (Efter hr. kanslers befaling) K.

1. maj (Kbh.) Ms. til lensmændene på Fyn. Kongen har for nogen tid siden befalet dem at levere den kommissarietold, de forgangen år har oppebåret i deres len, til kommissarieskriver i Skåne Bendix Mortensen. Da kongen nu har befalet lensmand på Hagenskov hr. Jørgen Brahe at oppebære denne told til at betale kongens krigsofficerer med, skal de til ham mod hans bevis levere den told, de har oppebåret og skulle levere til BM, og den, de herefter oppebærer. FT, 5, 387. (Efter hr. kanslers befaling) K.

1. maj (Kbh.) Forpagtningsbrev. Fru Dorte Friis får kronens gård Ristrup med underliggende avling, som de tilhørende bønder skal drive som tilforn, i forpagtning i de næstfølgende 10 år for 200 rd., som hun i rette tid årl. skal erlægge til lensmanden på Skanderborg slot. JR, 10, 386. K.

1. maj (Kbh.) Jfr. Beate Qvitzow fik bevill. at være sin egen værge, at oppebære indkomsten af sit gods og at afhænde det til hvem, hun vil, og sætte pengene på rente, indtil hun kan købe sig bedre belejligt gods igen, dog ikke uden sin rette lavværgeres råd og samtykke. Udt. i JR, 10, 387.

1. maj (Kbh.) Konfirmation på mageskifte. Hans Bille får konf. på mageskifte, hvor han får Junget præstegd. mod Gammel Jungetgård med 2 stykker jord. JR, 10, 387. (Efter hr. kanslers befaling) K. (Jf. Kr. Sk., I, 546).

1. maj (Kbh.) Genbrev fra Hans Bille på ovenn. mageskifte. JR, 10, 389. (Efter hr. kanslers befaling) K.

1. maj (Kbh.) Konfirmation. Peder Bertelsen i Langholt fik på egne og menige Horsens sognemænds vegne konf. på livsfæstebrev af 5. sept. 1631 på kirkens anpart af korntienden af Horsens s., som Jørgen Olufsen i Ålborg har afstået til Christen Jensen i Langholt og denne opladt til PB. Brevet er udstedt på kongens behag af afd. lensmand på Ålborghus Otte Skeel. Afgiften er 9 pd. rug, 9 pd. byg og 1 pd. havre årl. at levere til kirkeværgerne senest inden fastelavn. Udt. i JR, 10, 392. K (hvorefter gengivet her) m. orig. fæstebrev indlagt.

1. maj (Kbh.) Ms. til Ebbe Ulfeldt. Kongen har konfirmeret mageskiftet ml. Hans Bille t. Jungetgård og hans sognepræst om Junget præstegd. Da HB til sognepræsten skal give 320 sldl. for præstedgens bygning, skal EU se til, at præsten anvender pengene til bygning og reparation af den præstegd., som er udlagt ham igen. JT, 11, 213. (Jf. Kr. Sk., I, 546).

1. maj (Kbh.) Ms. til Christoffer Bille, Verner Parsberg, Ove Blik og Erik Blik. Fru Kirsten Sandberg t. Vedø har klaget over, at hun ikke kunne få genpart af den indførsel, adressaterne 7. okt. 1645 har gjort for Iver Lykke Christoffersen i hendes afd. datter Abel Bryskes gods,

skønt hun nogle gange har anmodet derom. De skal snarest og uden videre ophold lade hende få den. JT, 11, 213.

1. maj (Kbh.) Ms. til Gunde Lange, Steen Bille og Manderup Due. Kongen har for nogen tid siden befalet lensmand over Havreballegård len Erik Grubbe t. Tjele og sekretær Oluf Rosenkrantz t. Egholm at begive sig til Vendelbo stift og der bl.a. udforske bøndernes tilstand i adressaternes len, hvad de kunne give af deres landgilde for 1645. Og da kongen af deres relation har erfaret, hvad de kan betale, sender han dem kopi af de tingsvidner, som EG og OR har modtaget om bøndernes tilstand, underskrevet af dem selv, hvormed kongen lader sig nøje, så hver bonde skal give efter tingsvidnernes indhold. JT, 11, 214.

1. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Margrete, afd. Hans Hansens, som tilforn havde fæstet Vejle mølle, har begæret afslag på den resterende landgilde af møllen, da hun skal af med den og ikke kan betale landgilden. Da MB bekræfter hendes angivende, må hun forskånes for $\frac{1}{4}$ af den resterende landgilde, da kommissærerne tilforn har givet hende afslag på $\frac{1}{4}$. JT, 11, 214.

1. maj (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg. Da kongen har forpagtet fru Dorte Friis, afd. Johan Bergsteds kronens gd. Ristrup, skal han lade hende udvise nødtørftigt brændsel af Ristrups skove, så længe hun har den i forpagtning. JT, 11, 215.

2. maj (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at indtage Laurids Christensen og Jørgen Henriksen i Sorø skole, når plads bliver ledig. Udt. i Sjt, 29, 34.

2. maj (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Kongen har bevilget borger og kobbersmed i Kbh. Hans Ehm at bruge under den kobbermølle, han for nogle år siden er bevilget at opsætte i Kbh. len, et stykke jord, kaldet Beckehaffuen, som hidtil har været brugt til en gd. i Trørød, dog at han skal give en billig jordskyld efter dannemænds sigelse. OB skal ved uvildige dannemænd lade sætte og taksere, hvad der med billighed kan gives årl. af jorden, og siden lade udvise den hidtidige bruger et andet ligeså godt stykke jord af overdrevet. Sjt, 29, 34. Inkl. 20. april.

2. maj (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev at lade krigskomm.

Knud Ulfeldt for betaling få 2 rådyr og 8 harer af vildtbanen og lade dem skyde, hvor det skader mindst. Udt. i Sjt, 29, 34.

2. maj (Kbh.) Ms. til biskopperne i Danmark og Norge. Kongen har af kristelig betænkende anset for godt, at når alterets sakramente i kirkerne i hans lande og riger forrettes, og det velsignede brød og kalk meddeles, skal det ikke mere i disse kirker end andre steder, hvor den lutherske religion bruges, forrettes stiltiende. Biskopperne skal i deres stifter anordne, at præsterne, når de giver brødet, siger: Det er Christi Legeme, og når kalken rækkes: Det er Christi Blod, for at de vagtsommes andagt ved sådanne høje eftertænkelige ord kan desmere opvækkes og erholdes. Sjt, 29, 34. Orig. i Ålborg (C1-57) og Ribe (C4-252) bispemark., LAV. (Tr.: CCD, V, 498 og DKL, III, 327 efter orig. i Fyns bispemark., LAO. Jf. DaMag., III, 128).

Tilf.: Bisperne, som fik brev, er: dr. Jesper Brochmand i Sjælland, dr. Peder Vinstrup i Skåne, dr. Hans Mikkelsen i Fyn, dr. Erik Monrad i Ribe, dr. Jacob Matthiesen i Århus, mag. Anders Andersen i Ålborg, mag. Frands Rosenberg i Viborg. Norge: mag. Thomas Kuortsen i Stavanger, mag. Ludvig Munthe i Bergen, mag. Erik Bredal i Trondhjem. Oslo stift [intet navn anført].

2. maj (Kbh.) Hr. Christoffer Ulfeldt fik brev, at da Gabriel Kruses foged ved navn Gudmand Andersen, som for adskillige misgerninger var dømt på Holmen, nu var entlediget fra sit fængsel og opholdt sig i skovene, hvorover Gabriel Kruse befrygtede, at GA skulle tilføje ham eller hans skade, skal CU gøre sit bedste for at fange ham levende eller død og til tinge lade forbyde undersåtterne i sit len al åbenbar eller hemmelig omgang med ham under vedbørlig straf. Udt. i SkT, 7, 119.

2. maj (Kbh.) Ms. til Køn Jochum Grabow. Han har tilkendegivet, at Borreby ladegd., som han er forlenet med, er ganske nedbrudt og afbrændt i forleden fejde, så han ikke selv kan holde hus der. Kongen godkender, da der tilforn har boet bønder på den, at han må bortfæste den til bønder for årl. landgilde, dog at de selv genopbygger den. Kongen godkender ligeledes, at han bortforpagter de andre dertil liggende bønder, dog mod at se til, at dem ingen uret tilføjes. SkT, 7, 119.

2. maj (Kbh.) Ms. til Falk Gøye og Laurids Ulfeldt. De skal snarest afregne med Henrik Lange og hans officerer og med Hans Nielsen,

som en tid lang under kaptajn Casper Dues kompagni har betjent fænriskchargen, for deres tjeneste i forleden fejde. FT, 5, 387. K.

2. maj (Kbh.) Ms. til Falk Gøye og Laurids Ulfeldt. Lensmand på Stjerniholm slot Frands Pogwisch t. Ravnholt begærer, at han snarest må komme til ende med proviantmesteren på Fyns regnskab, da han var befalet at have inspektion med ham. De skal derfor, når regnskaberne indleveres hos dem, overhøre dem og snarest gøre dem færdige. FT, 5, 387. K.

2. maj (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Han skal i købstæderne på Loll. gøre kvarter til 108 mand til fods og 25 ryttere og skaffe dem underhold efter den udgangne ordinans. SmT, 6, 571.

2. maj (Kbh.) Å. b. Stadsinstrumentister i Randers Jesper Lauritzen og Christen Nielsen har givet til kende, at der kommer mange fremmede spillemænd, som ikke har lært deres kunst, og fratager dem deres næring, uanset de ingen borgerlig skat og tyngte svarer. På deres begæring befales, at ingen sådanne fremmede spillemænd til deres forfang må lade sig bruge der i lenet til noget bryllup eller nogen forsamling, adelens bryllupper undtaget, så længe de af Randers kan forrette det og vil lade sig bruge for en billig betaling og dertil holde dygtige folk. JR, 10, 392. (Efter Otte Krags ordre) K. Indl. 30. april.

2. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Sehested. Hvad skolemester i Lemvig Knud Poulsen Colding har andraget om afgiften af kongens og kirkens anpart korntiende af Lomborg s., som af Fr. 2. er perpetueret til skolemesterens underhold, kan de se af medfulgte supplikation. Han skal hjælpe ham til rette heri, så kongen kan blive forskånet for hans videre overløb. JT, 11, 214.

2. maj (Kbh.) Ms. til Jørgen Høeg. Da Hans Basse for alders og skrøbeligheds skyld ikke kan være afd. Jørgen Ornings børns værge, og da JH er JOs søskendebarn, skal han være deres værge, have indseende med deres gods og se til, at dem vederfares ret. JT, 11, 215.

2. maj (Kbh.) Ms. til Peder Gersdorff og Jørgen Seefeld. Fru Margrete Ulfstand, afd. Mogens Juels t. Vosborg har andraget, at de for nogen tid siden af landsdommerne ved Viborg landsting er tilnævnt at indstævne hende og hendes afd. husbonds kreditorer i boet at gøre

dem udlæg af hans efterladte gods, som samme tilfindelsesdom ydermere formelder. På hendes begæring skal de med kgl. fuldmagt snarest indstævne de interesserede og gøre dem udlæg efter loven og derom udgangne forordninger. Opstår tvist, skal de forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 215.

3. maj (Kbh.) Bevilling. Rigshofmester og lensmand på Møn Corfitz Ulfeldt t. Urup havde på kongens behag akkorderet med byfoged og accisemester i Roskilde Samuel Samuelsen, at denne måtte nyde den told, som i Roskilde i de 3 næst forløbne år kunne falde af fremmed øl, dansk øl, malt, mjød, dansk eddike og dansk brændevin, mod årl. i rentekammeret at betale 230 rd. SS har nu ansøgt om 3 års forlængelse af akkorden, fra philippi jacobi 1646 til 1649, hvilket bevilges på uændrede vilkår. Sjr, 21, 477.

3. maj (Kbh.) Ms. til Palle Urne og Gunde Rosenkrantz. Otte Thott t. Næs har andraget, at afd. Jørgen Hohendorffs løsøre i forleden fejde er flyttet til Malmø, hvor det nu snarest skal skiftes ml. børnene, så enhver kan få sit og forvare sig det til bedste. Adressaterne skal snarest begive sig til Malmø og registrere alt det JHs børn tilhørende løsøre der og overvære, når det skiftes ml. dem. SkT, 7, 119.

4. maj (Kbh.) Ove Giedde og Hannibal Sehested fik brev snarest at resolvere, hvad oberst Seiton kan tilkomme og godtgøres for sin tjeneste i Norge, og på kongens vegne forhandle med ham, om de eragter hans tjeneste fornøden, hvad ham årl. skal gives, af hvilke midler det bedst kan tages, og siden erklære sig derom. Udt. i Sjt, 29, 35.

4. maj (Kbh.) Ove Giedde, Hannibal Sehested og Knud Ulfeldt fik brev snarest at gøre fuldkommen afregning med oberst Anders Spang samt hans oberstløjtnant og andre officerer for, hvad de kan tilkomme efter den med Hannibal Sehested t. Nøragergård på kongens befaling oprettede kapitulation og andre af generalkrigskommissærerne i begge riger indleverede dokumenter, samt hvad obersten selv videre har at indlægge for dem. Udt. i Sjt, 29, 35.

4. maj (Kbh.) Ms. til Jacob Sinclair og Gabriel Akeleye. Fru Lisbet Rodsteen, afd. Jørgen Ornings har tilkendegivet, at noget af hendes husbonds løsøre står under forsegling her i byen, og begæret kgl.

befaling til JS og GA om at bryde forseglingen og registrere og, om fornødent, vurdere det forseglede, for at hun siden des sikrere kan lade det bortføre. De får befaling som begæret og skal give registrering og taksering beskrevet fra sig. Sjt, 29, 35.

4. maj (Kbh.) Magelæg. Lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård får gods af kronen i Hindsgavl len i Vends h. i Fyllested mod gods i samme len og herred i Kavslund s. i Voldby, Gelsted Tårup, Mosegård og Vejlbj Torp. FR, 4, 369-70. (Jf. Kr. Sk., I, 546).

4. maj (Kbh.) Genbrev fra Steen Bille på ovenn. magelæg. FR, 4, 370-72.

4. maj (Kbh.) Ms. til Claus Sehested. Lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård har i magelæg udlagt gods til kronen i Hindsgavl len, Vends h., Kavslund s. [som ovennævnt]. CS skal indtage godset under sit len, indskrive det i jordebogen og årl. gøre regnskab for dets visse og uvisse rente og indkomst. FT, 5, 388. (Efter hr. kanslers befaling) K.

4. maj (Kbh.) Ms. til Jørgen Kruse og Henrik Sandberg. Fru Lisbet Rodsteen har givet til kende, at hun tilforn har erhvervet kgl. befaling til dem om skifte ml. hende og hendes børn, som ikke endnu er efterkommet. På hendes begæring befales det dem at gøre skiftet til ende. JT, 11, 215.

6. maj (Kbh.) Bevilling. Anders v. Bochholm, som for nogen tid siden pga. alderdom har fratrådt tjenesten som vagtmester på Varberg slot, får bevilget som pension på livstid fra rentekammeret 130 rd. årl., som han for sin flittige og tro tjenestes skyld hidtil har nydt på slottet, da han ikke længere kan opholde sig der. Sjr, 21, 478.

6. maj (Kbh.) Ms. til hr. Corfitz Ulfeldt, Anders Bille og Ove Giedde. De skal snarest gennemse generalkrigskommissarius i Norges likvidationer og afregninger med Hannibal Sehested t. Nøragergård, på hvad ham på sig selv og hans gevorbnne folk til hest og fods efter kongens bestalling kan tilkomme, og hvad ham derpå resterer over det, generalkommisarius har givet nævnte folk efter rigtige ruller og kvittanser, så han [af] statholderen for nævnte udlagte penge og bekostning må nyde skel af de midler til krigens førelse og gældens

afvikling, som der i riget er bevilget på samtlige rigens råds vota. Desuden skal de efterse, hvad han af sine egne midler i sølv, guld og penge, kobber og andet har forstrakt, efter rigtige beviser, og hvorledes de bedst kan afhandle med ham om dets betaling eller renter. Sjt, 29, 35.

6. maj (Kbh.) Christen Skeel fik brev at lade Peder Lange t. Kærgård få af landekisten, hvis der er midler dertil, sin afd. søn Hans Langes rest, som beløber sig til 106 rd. 2 ort, for den tid, han har ført et af de blekingske kompagnier, efter den afregning, Malte Juul t. Gjessinggård har gjort med ham. Udt. i Sjt, 29, 36.

6. maj (Kbh.) Ms. til krigskomm. Knud Ulfeldt. Rådmand i Kristianstad Thomas Andersen Skotte har andraget, at han til afd. oberstløjtnant Beenfeldts kompagni har forstrakt 349 rd. 3 mk., hvilken sum skal være kortet i deres afregning, så han har den at fordre hos kronen. KU skal efterse afregningen, da TAS derforuden har gjort adskillig forstrækning, og hvis hans angivelse befindes således, at han bør fordre pengene igen hos kongen, skal han det første muligt betale ham dem. Sjt, 29, 36.

6. maj (Kbh.) Forpagtningsbrev. Borger i Simmershavn Henrik Meyer har andraget, at rigens hofmester og lensmand på Møn hr. Corfitz Ulfeldt på kongens behag på nogle års tid har akkorderet med ham om den accise, som smst. kunne falde af fremmed og dansk øl, dansk eddike, malttold og dansk brændevin, og begærer 3 års forlængelse, som bevilges ham fra philippi jacobi 1646 til 1649 mod årl. på rentekammeret at erlægge 16 rd. som efter sidste akkord. SkR, 5, 443. K.

6. maj (Kbh.) Forpagtningsbrev. Borgmester i Rønneby Knud Pedersen har andraget, at rigens hofmester og lensmand på Møn hr. Corfitz Ulfeldt på kongens behag i næstforløbne års tid har akkorderet med ham om den told, som smst. kan falde af fremmed og dansk øl, malttold, mjød, dansk eddike og dansk brændevin, og begærer 3 års forlængelse, som bevilges ham fra philippi jacobi 1646 til 1649 mod årl. på rentekammeret at erlægge 125 rd. Hvad rostockerøl adelen og andre privilegerede får zisefri, må dog afkortes ham deri efter den sidste akkord. SkR, 5, 443. K.

6. maj (Kbh.) Bevilling. Menige bønder i Gers h. har andraget, at de i denne besværlige krigstilstand er kommet meget til agters og har mistet næsten al deres formue, så de ikke kan betale den påbudne skat, som skulle være erlagt til påske 1644. Da kongen erfarer, at deres angivende er sandt, eftergiver han dem nævnte skat. SkR, 5, 444. (Efter Otte Krags ordre) K.

6. maj (Kbh.) Hr. Christoffer Ulfeldt fik brev at afregne med Thomas Skotte i Kristianstad, hvor meget han billigt kan have at fordre hos kongen for det, han i forleden krigstid har forstrakt til Kristianstads fæstning eller i andre måder, og i en sum give det beskrevet fra sig i kancelliet, at han kan få videre forsikring derpå. Udt. i SkT, 7, 120.

6. maj (Kbh.) Ms. til Malte Juul. Fru Maren Munk, afd. Patrick Dumbars t. Spanderup har beklaget, at hun ingen slægt har i Danmark, uden nogle vidt fraliggende i Nørrejyll., som kunne påtage sig hendes umyndige børns værgemål, om hun døde. MJ skal, hvis hun dør, være hendes børns væрге og se til, at dem vederfares ret. SkT, 7, 120.

7. maj (Kbh.) Forpagtningsbrev. Indvånere i Trelleborg Laurids Havesen, Jacob Krabbe, Anders Pedersen, Niels Pedersen, Erland Nielsen, Caspar Hansen, Knud Poulsen, Jacob Lillie, Christen Jensen, Søren Jørgensen og Bent Jensen har på kongens behag akkorde-ret med rigens hofmester og lensmand på Møn hr. Corfitz Ulfeldt om den told af dansk øl og malttold, som kan falde i og for Trelleborg efter toldordinansen, i de 3 forløbne år at måtte oppebære. De begærer 3 års forlængelse, som bevilges dem fra philippi jacobi 1646 til 1649 mod årl. i rentekammeret at erlægge 41 $\frac{1}{2}$ rd. 16 sk. som efter den med rigens hofmester oprettede akkord. SkR, 5, 444. K. Orig. i DKanc. B 165b.

7. maj (Kbh.) Ms. til Niels Krabbe. Kongen har bevilget Augustus Petersen i Kbh. at måtte udføre 1000 td. bark fra Blekinge mod at levere sko til børnehuset, så vidt det kan beløbe sig, hver tønde beregnet til 10 sk. NK skal på anfordring være ham befordrerlig med at få barken. SkT, 7, 120.

7. maj (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas. Det er andraget for kongen, at af den i hans len til den sidste januar 1645 påbudne madskat endnu

intet er indkommet, og heller ikke endnu gjort rigtighed for den i september forrige år påbudne madskat, samt at desuden nogle af adelen endnu resterer med den først bevilgede halve rigsdalers og slettedalers forstrækning, og at købstæderne Nyborg, Svendborg og Fåborg endnu ikke har gjort rigtighed for deres påbudne grundskat. MK skal derfor være betænkt på midler til, at den resterende forstrækning samt mad- og grundskatterne snart kan blive klareret på tilbørlige steder, og rigtighed ske derfor i hans len. FT, 5, 388. K.

7. maj (Kbh.) Ms. til Steen Bille om manglende skatter og forstrækning. Bortset fra afsnittet om købstædernes grundskatter enslydende med ms. af samme dato til Mogens Kaas. FT, 5, 389. K.

7. maj (Kbh.) Ms. til Claus Sehested om manglende skatter og forstrækning. Bortset fra afsnittene om madskatten for jan. 1645 og om købstædernes grundskat enslydende med ms. af samme dato til Mogens Kaas. FT, 5, 389. K.

7. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf om manglende skatter og forstrækning. Bortset fra afsnittet om madskatten for jan. 1645 enslydende med ms. af samme dato til Mogens Kaas, dog at købstæderne, der resterer med grundskat, er Kerteminde og Bogense. FT, 5, 389. K.

7. maj (Kbh.) Ms. til hr. Jørgen Brahe om manglende skatter og forstrækning. Bortset fra afsnittet om købstædernes grundskat enslydende med ms. af samme dato til Mogens Kaas. FT, 5, 390. K.

7. maj (Kbh.) Kvittansiarum. Fru Lisbet Lunge, afd. lensmand over Nykøbing og Ålholm len hr. Palle Rosenkrantz' t. Krenkerup har gjort endeligt regnskab for småtolden af Nykøbing og Ålholm slottes underliggende havne, for nogle gårdes landgilde og for adskillige penge-, korn-, mad- og bådsmændsskatter, som er påbudne, mens hendes husbond var forlenet med nævnte len, beregnet fra philippi jacobi 1629, da han overtog dem efter hr. Christoffer Urne t. Årsmarke, til philippi jacobi 1642, da han var død, og Jobst Frederik von Papenheim blev forlenet dermed. Hun har tillige gjort regnskab for de penge, han har modtaget af tolderne og zisemestrene på Loll. og Falster og af Vordingborg, og ligeledes for de penge, han som kommissær har modtaget af lenene og købstæderne, og klareret og betalt de antegnelser, som er gjort hendes husbond i hans regnskaber og

mandtaller. Hun er herefter intet skyldig efter de regnskaber, mandtalsregistre, beviser og kvittanser, som hun nu har afleveret til rentemestrene Steen Beck t. Vandås og Melchior Oldeland t. Uggerslevgård. Derfor lader kongen hende aldeles kvit og kravsløs af sig og sine efterkommere. SmR, 5, 241.

8. maj (Kbh.) Søpas. Borgmester i Christianshavn Jacob Madsen har afkøbt kongen skibet Emaus på hundrede og nogle læster, hvorpå Peder Tomasen i Kbh. er skipper. Ham har JM pålagt i indeværende sommer at sejle på Norge og siden fremdeles at sejle i Vestersøen, hvor han bedst kan søge sin næring. Kongen beder venligt sine kære naboer og forvanter og befaler sine egne skibskaptajner, udliggere og andre at lade ham passere uhindret, og, hvis han af storm og vover indtrænges i deres havne, da for billig betaling at undsætte ham med det fornødne. SjR, 21, 479.

8. maj (Kbh.) Skøde til møller Staffen Meyer og hans arvinger på kronens grund i Christianshavn i den vestre runddel under volden, hvor han nylig efter kongens bevill. har bygget en vejrmølle. Han skal årl. af vejrmøllen i rentekammeret svare 8 rd. Desuden en plads i nævnte runddel neden for vejrmøllen, som strækker sig i længden fra syd til nord 24 alen og i bredden fra vest til øst 18 alen, til opførelse af et møllehus på egen bekostning. SM skal på pladsen bygge og siden vedligeholde en god købstadbygning. SjR, 21, 480. (Tr.: KD, III, 263). Incl. 10. april.

8. maj (Kbh.) Wentzel Rothkirck fik brev at lade årl., når tid er, i sit len indsamle og herpå levere til kongens laboratorium for Kbh. til hans betjente smst. 2 krukker jordbær, hver på 20 potter, desuden så mange *lillia convalia*, som kan fås, hvilke i krukkerne skal indsyldes og tæt tilbunds, at det, som er deri, ikke skal fordærves. Udt. i SjT, 29, 36.

Tilf.: Ligesådan brev fik Niels Vind, Arent von der Kuhla, Niels Trolle, Flemming Ulfeldt, hr. Frederik Reedtz og Jørgen Seefeld.

8. maj (Kbh.) Kvittansiarum for Iver Krabbe. Han har gjort kongen god rede og regnskab for al den visse indkomst til Varberg slot og len efter jordebogen, som han efter Henrik Gyldenstjerne t. Svanholm har været forlenet med fra philippi jacobi 1636 til 16. sept. 1645, da lenet blev overdraget til de svenske, så vel som for den uvisse indkomst, der desimidlertid er faldet og oppebåret i lenet; ligeledes for de

penge- og kornskatter, der er påbudt og betalt i lenet. Ligeså har han gjort regnskab og forklaring på penge, proviant og andet, han har ladet oppebære og igen udgivet på Varberg fæstning til garnisonens fornødenhed, og for, hvad der er medgået til bygning og slottets reparation, samt gjort forklaring for det inventarium, som han har modtaget på slottet og igen leveret fra sig. Og han er aldeles intet blevet kongen skyldig på slot og len efter hans forleningsbrev og de regnskaber, mandtalsregistre, beviser og inventarier, som han nu i rentekammeret har leveret til rentemestrene Steen Beck t. Vandås og Melchior Oldeland t. Uggerslevgård. Derfor lader kongen nu IK og hans arvinger aldeles kvit, frie og kravsløse af ham og hans efterkommere for al ydermere krav, tiltale og eftermaning for Varberg slot og len. SkR, 5, 444. K.

8. maj (Kbh.) Bevilling. Borger i Vejle Bertel Jensen fik bevill. i 3 år fra philippi jacobi 1646 til årsdagen 1649 efter toldordinansen at oppebære tolden i Vejle af fremmed og dansk øl, dansk eddike, most og malt og dansk brændevin, mod til rentekammeret til philippi jacobi at erlægge 1. år 60, 2. år 70 og 3. år 80 rd. efter den nylig med rigshofmester Corfitz Ulfeldt oprettede akkord. Udt. i JR, 10, 393. K (hvorefter gengivet her). Indl. 6. maj.

8. maj (Kbh.) Bevilling. Borgmester i Horsens Ernst Ernsten fik bevill. i 3 år fra philippi jacobi 1646 til årsdagen 1649 efter toldordinansen at oppebære tolden i Horsens af fremmed og dansk øl, malt, mjød, eddike, most, »melch« og dansk brændevin, mod til rentekammeret til philippi jacobi at erlægge 1. år 210, 2. år 220 og 3. år 230 rd. efter den med rigshofmester Corfitz Ulfeldt gjorte akkord. Udt. i JR, 10, 393. K (hvorefter gengivet her). Indl. 6. maj.

8. maj (Kbh.) Bevilling. Borgmester i Kolding Jørgen Knudsen fik bevill. i 3 år fra philippi jacobi 1646 til årsdagen 1649 efter toldordinansen at oppebære tolden i Kolding af fremmed og dansk øl, malt, mjød, eddike og dansk brændevin mod til rentekammeret til philippi jacobi at erlægge 1. år 200, 2. og 3. år hvert år 300 rd. efter den nylig med rigshofmester Corfitz Ulfeldt oprettede akkord. Udt. i JR, 10, 393. K (hvorefter gengivet her).

8. maj (Kbh.) Følgebrev for Knud Ulfeldt t. Hverringe til kronens bønder til Dronningborg slot. De skal give og gøre ham, som hidtil

Otte Marsvin t. Dybæk, på kongens vegne landgilde, gæsteri, sagesfald, ægt og arbejde og al anden rente og rettighed, som de er pligtige at gøre og give kongen. KU skal til gengæld holde dem ved lov, skel og ret og ingen tilstede at forurettes mod loven. Uindførte koncepter til jyske missiver.

Tilf.: Flg. fik følgebrev til bønderne: Mogens Sehested til bønderne på Bøvling, Erik Juel til Lundenæs, Ebbe Ulfeldt Jacobsen til Skivehus, Frands Pogwisch til Stjernholm, Manderup Due til Åstrup, Henrik Below til Pandum, hr. Oluf Parsberg til Skanderborg og Åkær, Iver Krabbe til Båhus, Niels Krabbe til Sølvborg og Kristianopol, Knud Ulfeldt til Landskrone, Ebbe Ulfeldt til Bornholm, Henrik Lindenov til Hørje, Oluf Brockenhuus til Kbh. og Ove Giedde til Jungshoved. Orig. til Henrik Lindenov i DKanc. B 167.

9. maj (Kbh.) Oprejsningsbrev. Ridefoged til Bangsbo Jens Christensen har på sin husbond fru Birgitte Lindenovs vegne ansøgt om oprejsning til i sagen om det drab, som er sket på stenhugger ved Bangsbostrand Tomis Clausen, igen at måtte rejse påtale, eftersom den ikke i rette tid skal være forfulgt. Det bevilges, at JC igen må begynde sagen, som om den nylig var sket. Sjr, 21, 480.

9. maj (Kbh.) Ms. til nogle herremænd. De skal møde i Flensborg den 12. juni førstkommende til at opvarte kongens søn, hertug Frederik, ærkebiskop til Bremen og Verden, hertug til Slesvig og Holsten hans barsel, som smst. er berammet. Sjt, 29, 36.

Tilf.: Herremændene, som blev forskrevne, er: 1. Henrik Lindenov Hansen, 2. Ebbe Gyldenstjerne, 3. Claus Sehested, 4. Erik Qvitzow, Sandager, 5. Erik Qvitzow Eilersen, 6. Henning Qvitzow, 7. Henning Pogwisch, 8. Frands Pogwisch, 9. Jacob Lindenov, 10. Henrik Podbusk, 11. Henrik Gyldenstjerne, 12. Axel Jull, 13. Peder Grubbe, 14. Corfitz Ulfeldt, 15. Erik Gyldenstjerne, 16. Markus Rodsteen, 17. Peder Brockenhuus, 18. Jens Kaas, 19. Kaj Lykke, 20. Jacob Seefeld, 21. Knud Seefeld, 22. Peder Seefeld, 23. Jørgen Seefeld, 24. Erik Kaas M., 25. Mogens Bille, 26. Hans Juell, 27. Valdemar Skram, 28. Mogens Arenfeldt, 29. Henrik Lange, 30. Christen Lange, 31. Laurids Pogwisch, 32. Jørgen Juell, 33. Christoffer Pax, 34. Jørgen Friis, 35. Valdemar Daa, 36. Valdemar Lykke, 37. Erik Høeg, 38. Jørgen Høeg, 39. Hans Friis, 40. Erik Grubbe, 41. Jørgen Marsvin, 42. Otte Skade, 43. Sigvard Brockenhuus, 44. Tyge Below, 45. Otte Pogwisch, 46. Steen Reedtz, 47. Frands Rantzau, 48. Peter Reedtz, 49. Philip

Bastorph, 50. Niels Parsberg, 51. Tønne Juel, 52. Holger Vind, 53. Lyedtzow, 54. Laurids Below, 55. Kjeld Krag, 56. Erik Krag, 57. Herman Kaas, 58. Christoffer Valkendorf, 59. Oluf Rosenkrantz, 60. Peder Bagge, 61. Kjeld Lange, 62. Hartvig Rostrup, 63. Mogens Gyldenstjerne, 64. Johan Brockenhuus, Sebberkloster, 65. Jørgen Kaas.

9. maj (Kbh.) Ms. til Sigvard Urne. Da han tilforn har fået befaling om at overtage Kbh. slot og len, skal han snarest forføje sig hid og overtage slottet og lenet. Sjt, 29, 37.

9. maj (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Da der aldrig før har været kapellan på Frederiksborg slot, og den, der nu har været der en tid lang, er kaldet uden kongens vidende, og han heller ikke befindes så kvalificeret, at hans prædiken kan befalde kongen, skal han søge andre steder hen, hvor han kan gøre Gud og den menige mand større tjeneste. Og da menigheden i Hillerød og ved slottet har antaget ham til gefallen og magelighed for afd. mag. Tideman og gjort ham en årl. deputat, skal den herefter, kongen til gefallen, give nuværende og kommende slotspræster det, som de har givet kapellanden, så slotspræstens indkomst derved kan forbedres, hvorfor han skal gøre menigheden al den tjeneste, som kapellanden har gjort eller kan begæres af ham. Og når han angribes af alder og skrøbelighed, skal han eller de holde en kapellan efter ordinansen. Sjt, 29, 37.

9. maj (Kbh.) Forpagtningsbrev. Borgmester i Kristianopol Søren Poulsen har andraget, at rigens hofmester og lensmand på Møn hr. Corfitz Ulfeldt på kongens behag har akkorderet med ham om den told, som i de 3 næstforegående år i fæstningen Kristianopol kan falde af fremmed og dansk øl, dansk eddike, dansk brændevin, mjød og malttold, og begæret 3 års forlængelse, som bevilges ham fra philippi jacobi 1646 til 1649 efter toldordinansen mod at betale årl. til philippi jacobi i rentekammeret 50 rd. som efter den forrige akkord. SkR, 5, 445. K.

9. maj (Kbh.) Bevilling for borgmester i Kristianopol Søren Poulsen og menige borgere smst. til at udføre gamle heste fra Blekinge mod at svare sædvanlig told. SkR, 5, 446. K.

Tilf.: Ligesådant brev fik borgmester i Rønneby Knud Pedersen.

9. maj (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Menige bønder og almue i Bjerger h. har begæret forskånelse for den restance, de kunne befindes at blive skyldig fra 1643 til 1644 og ikke har ydet til martini det år, fjenden indkom, da de er meget forarmede og udplyndrede i forleden fejde. Da CU bekræfter deres angivende, må de forskånes for det, de resterer med i nævnte år og ikke har erlagt til nævnte martini, dog at der skal gøres rigtighed for det, de allerede har erlagt. SkT, 7, 120.

9. maj (Kbh.) Bevilling. Borger i Ålborg Rasmus Jensen får efter akkord herom med rigshofmester Corfitz Ulfeldt mod årl. afgift på 300 rd. bevill. i 3 år fra philippi jacobi 1646 til årsdagen 1649 efter toldordinansen at oppebære tolden i Ålborg på fremmed og dansk øl, malt, most, mjød, øleddike og dansk brændevin. JR, 10, 394. K.

10. maj (Kbh.) Wentzel Rothkirck fik brev at måtte låne kronens bønder og tjenere i sit len 10 læster sædekorn, som han snarest muligt igen skal afkræve dem. Udt. i Sjt, 29, 38.

10. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf og Falk Gøye. Jfr. Margrete Urne har andraget, at de breve og andre dokumenter, som fandtes efter hendes fader Erik Urne efter hans død, er kommet under forsegling, og begæret denne befaling til adressaterne. De skal på begæring åbne, opbryde og registrere de breve og andre dokumenter, som findes der, og til MU levere dem, som kan være hende tjenlige. FT, 5, 390. K.

10. maj (Kbh.) Rådmand i Randers Mikkell Tygesen fik bevill. svarende til Rasmus Jensens i Ålborg af 9. maj mod at svare 1. år 400, 2. år 500 og 3. år 600 rd. Udt. i JR, 10, 395. K. Orig. i DKanc. B 165b. Indl. 8. maj.

11. maj (Kbh.) Skøde til mester David Urtegaardsmand og hans arvinger på kronens plads og jordsmon i Kbh. uden for Nørreport i den gl. dyrehave uden for de 2 første bolværker, som ligger nærmest ind til Waskerhuset. Pladsen er i længden fra syd mod nord i den vestre side 339 alen, og i den østre side ligeledes 339 alen, i bredden fra øst mod vest er den i nordre ende 266 alen og i søndre 163. DU skal på pladsen bygge og vedligeholde en god købstadbygning. Sjr, 21, 481. (Tr.: KD, III, 263).

11. maj (Kbh.) Ms. til Oluf Daa. Da fru Sofie Staverskov, afd. Laurids Ebbesens til Ristrup snarest agter at holde skifte og deling efter sin husbond ml. sig og fru Dorte Friis, skal OD være hendes værge og på skiftet se til, at hun får, hvad ret er. Sjt, 29, 38. Incl. 4. april.

11. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf og Henrik Gyldenstjerne. Borger i Nyborg Peder Valter giver til kende, at der er trætte ml. ham på den ene og borgmester og råd smst. på den anden side om skifte ml. børnene af hans formand, afd. Anders Hansen, fordem rigens skriver, både om udestående gæld, ejendom, bygning og andet mere. Adressaterne skal indstævne parterne for sig og bilægge de tvistige punkter i mindelighed eller afgøre dem ved dom. FT, 5, 391. K.¹

1) Konceptet er en tilrettet kopi af ms. om samme sag af 23. maj 1636.

11. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf snarest at afregne med Mikkil Spulenholt, som har været proviantskriver i Bersodde skanse, for det, han kan tilkomme for sin tjeneste. FT, 5, 391. K.

12. maj (Kbh.) Ms. til Peder Lange, Erik Juel, Mogens Sehested og Oluf Brockenhuus. Da fru Dorte Friis og fru Sofie Staverskov agter snarest at skifte efter afd. Laurids Ebbesen, har de begæret kgl. befaling, DF til EJ og MS, SS til PL og OB, som skiftekommissærer at møde, hvor og når det begæres, for at skifte ml. dem. De skal dog først efter rigtig registrering taksere løsøre og jordegods og siden likvidere gælden derimod og efter loven og mandaterne udlægge og betale den af fællesboet. De skal desuden sørge for sikring af jordegods og løsøre for, hvad afd. LE kan blive kronen skyldig på resterende mangler og regnskaber af Skanderborg og Selsø [Saltø] len, før nogen af arvingerne bliver noget mægtig af LEs efterladte gods og løsøre. Hvad tvist der kan falde ml. parterne, skal de forlige eller afgøre ved endelig dom. Sjt, 29, 38.

12. maj (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Da sognepræsten i Helsingør er død, og en af kapellanerne i hans sted er kaldet til sognepræst, så kongen gerne, at hr. Poul Christensen blev befordret til kapellaniet, da han selv har hørt ham. Sjt, 29, 39.

12. maj (Kbh.) Ms. til Christen Bollesen. Kronens tjenere i Over Dråby i Abrahamstrup len fik forleden år kgl. tilladelsesbrev, at de måtte få en enghave, kaldet Olden, som tidligere brugtes til Abrahamstrup, til deres by, dog at anden jord i stedet skulle indtages i skoven til avlens forbedring. Da kongen nu af CBs erklæring og 8 mænds syn og granskning erfarer, at der i skoven ingen så dygtig pløje- og sædejord findes, som i stedet for Olden kan indelukkes til Abrahamstrups avl, skal CB igen indtage Olden til gårdens avl, mens bønderne igen skal afslås de 40 td. havre, de skulle give for den. Sjt, 29, 39.

12. maj (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott og dr. Peder Vinstrup. Sognepræst t. Igeløse og Oderslev s. hr. Niels Christensen og sognepræst t. Hellested og Dalby s. hr. Morten Jørgensen giver tilkende, at de i forleden fejde er meget forarmet og udplyndret, og begærer, at kongen vil bevilge dem hjælp af stiftets kirker til genopbygningen. Adressaterne skal af hver kirke i stiftet, som har noget forråd, lade opkræve en vis hjælp, som de bedst synes og efter hver kirkes formue, så de snart kan få hjælp. Desuden skal de foreholde stiftets præster, hver efter sin formue, at komme de nævnte præster til hjælp, da det er kristeligt, at den ene undsætter den anden i sådant tilfælde. SkT, 7, 121.

12. maj (Kbh.) Ejler Holck og Jacob Grubbe fik brev at være til stede, når skifte skal foretages efter afd. Ulf Grip, og, om tvistige poster måtte falde ml. parterne, at forlige dem eller skille dem ved endelig dom. Udt. i SkT, 7, 121.

12. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf snarest at afregne med Erik Qvitzow t. Tanderup for, hvad ham kan tilkomme på hans person for tjeneste i forleden fejde. FT, 5, 392. K.

12. maj (Kbh.) Ms. til Henrik Lange. Erik Qvitzow t. Tanderup har givet til kende, at der findes et lille sakristi ved hans sognekirke Snebjerg, som ikke er brugeligt til kirken, og begæret, at det må forundes ham til begravelsessted til Tanderup, mod at han selv vedligeholder det. HL skal undersøge, om det kan ske uden skade for kirken. FT, 5, 392. (Efter hr. kanslers befaling) K.

12. maj (Kbh.) Ms. til Lave Bille. Kongen har anset for godt ikke

længere at ville bruge ham i landsdommerbestillingen på Loll. og Falster. SmT, 6, 572.

12. maj (Kbh.) Borger i Varde Enevold Jensen fik bevill. svarende til Rasmus Jensens i Ålborg af 9. maj mod at svare 35 rd. årl. Udt. i JR, 10, 395. K.

12. maj (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Fru Margrete Marsvin, afd. Jørgen Urnes t. Alslev har begæret til magelæg krongods i Hellum h. i Horsens og Blenstrup og gods tilhørende Ålborg hospital i Horsens mod gods i Hornum h. i Ellidshøj, Svenstrup og Nibe og i Hellum h. i St. Brøndum samt i Uttrup, Vårst og Volsted. GL skal snarest erklære, om det begærede gods for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes mod det tilbudte. JT, 11, 216 (jf. JT, 11, 241 og 256 og Kr. Sk., I, 556).

12. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Arenfeldt. Fru Margrete Marsvin, afd. Jørgen Urnes t. Alslev har begæret til magelæg Mariager kloster tilhørende gods i Horsens, Hellum h., mod gods i St. Brøndum. MA skal snarest erklære, om det begærede gods for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes mod det tilbudte. JT, 11, 216.

12. maj (Kbh.) Ms. til Christoffer Hvas. Fru Sofie Staverskov, afd. Laurids Ebbesens t. Ristrup agter snarest at holde skifte efter sin husbond ml. sig og fru Dorte Friis. CH skal være hendes børns, Mogens og jfr. Magdalene Kruses, værge og på deres vegne på skiftet kræve, hvad de med rette kan tilkomme. JT, 11, 217.

13. maj (Kbh.) Konfirmation på skøde. Johan Bøgvad har for en gældsfordring til afd. Hans Henriksen fået udlagt et stykke jord ved Hillerød, som er udlagt til HH ved befaling dat. Frederiksborg d. 25. juli 1642 af afd. lensmand på Kronborg og Frederiksborg Hans Ulrik Gyldenløve t. Vindinge i stedet for den af ham ejede plads, som Frederiksborg skole er bygget på. If. dette brev har indbyggere i Hillerød Simon Christensen, Hans Pedersen, Christen Madsen og Jørgen Bever efter kgl. befaling til HUG gjort HH i Kragerup udlæg for den plads, den nye skole er bygget på, i vangen neden for Skriverdammen ved JB's vang. De 4 mænd har 3. aug. 1642 vurderet jord og byggested til 100 rd. og derpå udset og afmålt et stykke engjord til vederlag, som strækker sig fra JB's vang ved grøften til dæmningen på

Skriverdammen 18 roder langt, derfra i bredden langs dæmningen 39 roder, derfra er målt i længden nede i mosen uden for JB's vang $5\frac{1}{2}$ rode, derfra er målt langs omkring JB's og Poul Malers vang $120\frac{1}{2}$ rode, og bredden op til PM's vang er $8\frac{1}{2}$ rode. Skulle denne jord sættes i landgilde, kunne deraf ikke gives mere end 6 rd., som kan svare til renten af de 100 rd., skolens plads er takseret til. Da Arent von der Kuhla har erklæret, at samme jord for belejlighed eller anden herligheds skyld kan undværes mod den anden plads, som skolen er bygget på, har kongen konfirmeret den som evindeligt ejendom for JB og hans arvinger. Sjr, 21, 482-84.

13. maj (Kbh.) Bevilling. Organist ved Skt. Nikolaj kirke i Kbh. Jørgen Lorentz må med menighedens tilslutning uden udgift for kongen opsætte et orgelværk i Holmens kirke på det af kongen forordnede sted og betjene det selv eller ved andre ærlige personer. Om menigheden, hvis den vil benytte JL's tjeneste, vil give ham nogen løn, må han forhandle med den om, eftersom kongen ingen besolding vil give derfor. Sjr, 21, 484. (Tr.: KD, III, 263).

13. maj (Kbh.) Å. b. Borger i Køge Niels Rasmussens hustru er befundet at have ligget sit barn ihjel. Da hun har bevist at være så forarmet, at hun ikke formåede at holde folk, som kunne tage vare på barnet, forskånes hun på livet, dog skal hun og NR udstå kirkens disciplin. Sjr, 21, 485.

13. maj (Kbh.) Ms. til Jørgen Kruse, Frederik Urne og Vincents Bille. Frederik Parsberg t. Vognserup har tilkendegivet, at det arvegods, hans 4 sønner arvede efter deres moder fru Mette Dresselberg, endnu ikke er skiftet ml. dem, så enhver kan vide sin lod. Han og hans søn hofjunker Niels Parsberg på egne og de andres vegne har derfor begæret, at kongen giver adressaterne i kommission at ligne og lægge arvegods og løsøre ml. de fire, så enhver kan få sin tilbørlige kvota. JK skal som værge og formynder for Vilhelm Parsberg, FU for Verner Parsberg og VB for Manderup Parsberg overvære, at deres arvegods lignes og lægges i 4 lodder, hvorom der kastes lod ml. dem, og at det løsøre af guld og perler, ædelstene, sølv eller andet, som fandtes i boet, da deres moder døde, og endnu er uskiftet, deles ml. dem, så enhver ved lodkast kan få sin kvota. Hvad de forretter, skal de give vedkommende en rigtig genpart af, som disse siden skal overlevere til deres fader. Sjt, 29, 39.

13. maj (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at lade Steen Rodsteen t. Lerbæks søn Erik på akademiet frit lære og continuere sine studier og exercitier. Udt. i Sjt, 29, 40.

13. maj (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at sørge for, at Ulrik Christian Gyldenløves præceptor Memmius Burinus forfølger sig til Kbh., hvor han videre skal blive underrettet om kongens vilje. Udt. i Sjt, 29, 40.

13. maj (Kbh.) Ms. til Falk Gøye og Melchior Oldeland. Falk Lykke t. Gersnæs har andraget, at der er trætte ml. ham og hans søstersøn Henning Qvitzow t. Qvitzowsholm på den ene og borgmester i Christianshavn Jacob Dreyer på den anden side om adskillige pengebrev, som JD har modtaget og udsat pengene hos godt folk uden dog at have ført pengene til rigtig indtægt og udgift for den principal, som brevet tilhørte, men alene formener at fri sig med en kvittans, som han uden rigtig forklaring skal have tilvejebragt, hvilken kvittans formelder om, hvad indtægt og udgift, han har indleveret til 1642, for hvilket han også så vidt og så noksom skal være kvitteret, så vidt han har ført til indtægt og udgift, men de pengebrev, som ikke tilkom FL, såvel som det, JD ikke har specificeret eller ført i sin indtægt og udgift, formener FL ikke, at JD billigen kan beholde hos sig, men derfor bør gøre rigtig indtægt og udgift. Han begærer derfor kgl. befaling til adressaterne om at være kommissærer i sagen. De skal snarest indstævne parterne og for sig tage alle overleverede regnskaber og breve, såvidt indtægt og udgift angår, og i særdeleshed tilholde JD, at han comparerer for dem med sine bøger og regnskaber. Kan han da bevise at have gjort så rigtig forklaring på det, han til »troerhende« er leveret, kan han derfor tilbørligt kvitteres. Men befindes det, at JD har modtaget videre indtægt, end han kan bevise at have gjort rigtig udgift på igen, kan han derfor stande til rette, som sig bør. Iligemåde, da af FL præsumeres ikke at være tilgået så tilbørligt med brevenes forsættelse, som det burde, men det dog nu skal være opspurgt, hvor JD har hensat pengene, skal adressaterne kalde de personer for sig, som vedkender sig brevene, og tilholde dem at forklare, hvem der har leveret dem brevene, hvor mange penge de har udbetalt på dem, og til hvem de har leveret dem, og hvis de ikke vil tilkendegive sådant, at de da stander til rette derfor, hvis nogen af de interesserede personer befindes at være besnullet eller i nogle poster misregnet. Adressaterne skal forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. Sjt, 29, 40.

13. maj (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev snarest at skaffe fiskeme-steren i Kronborg len Niels Olufsen flg. fiskeredskaber fra Rostock, som han skal bruge til kongens fiskeri: 400 stk. »wiitgarn«, 300 »heringgarn«, 100 »famstøcker«, 50 »hamstocker«, 4 lispd. sejl-garn, 80 »kniplmelinger« og 30 »knippe horsiimer« og siden årl. lade ham få nævnte fiskeredskaber, ligesom det er sket i hans formands tid. Udt. i Sjt, 29, 41.

13. maj (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott. Fru Ingeborg Ulfstand, afd. Jørgen Vinds har tilkendegivet, at hun har tilforhandlet sig jus patronatus til Gemmerup [Gennerup] kirke, som i mange år har ligget til hendes gd. Hækkeberg. Da brevet, hvormed hun skulle tilholde sig jus til kirken, er bortkommet i forleden fejde, begærer hun et nyt. TT skal snarest erklære, om hun er berettiget til nævnte jus patronatus, og om det tilforn har ligget til Hækkeberg. SkT, 7, 121.

13. maj (Kbh.) Bevilling. Ove Madsen har andraget, at han har »vedheftet« sig 2 boliger i Hagendrup by i Nyborg len, som Christian Olufsen og Hans Poulsen før påboede, og begæret at måtte nyde dem på én skat og én hovning, da dertil ikke findes mere end én gårds brug og tillæg. Da lensmand på Nyborg hr. Mogens Kaas t. Støvringgård bekræfter, at de 2 boliger, fordi de har været forskattede, er blevet forladt af 3 eller 4 mænd efter hinanden, bevilges det ansøgte. Dog skal der gives sædvanlig årl. landgilde efter jordebogen. FR, 4, 372.

13. maj (Kbh.)¹ Bevilling. Apoteker i Odense dr. Christoffer Skult har begæret som sin formand toldfrit fra andre steder her i riget at måtte indføre de materialer og medikamenter, som behøves til apoteket. Da lensmanden bekræfter, at formanden har haft alle materialer, undtagen sukker og gevurtz, toldfrit, bevilges det ansøgte, undtagen at der af sukker og gevurtz skal gives ordinær told. FR, 4, 399.

1) Indført ml. breve af 31. maj og 16. juni.

13. maj (Kbh.) Steen Bille og Casper Due fik brev, at da fru Lisbet Korff, afd. Torben Gabrielsens har givet til kende, at det efter hendes husbonds død er bevilget hende sin livstid at nyde den formue, som findes efter ham, dog at boet skulle rigtigt registreres, hvorfor hun også straks har ladet det forsegle, skal de straks forføje sig til Erholm for der at åbne og registrere boet og give hende registreringen beskre-

vet. Udt. i FT, 5, 392. (Efter Otte Krags ordre) K.

13. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf og Henning Pogwisch. Hvad Palle Christensen i Hørup har andraget om en gældsfordring, han har hos afd. fru Anne Lykke, Frederik Qvitzows kan de se af hans hosføjede supplikation. De skal, når PC beviser sit angivende, åbne afd. Erik Urnes forseglede breve, og hvis da PCs breve og dokumenter om gælden hos AL findes deriblandt, skal de udtage og tilstille ham dem og siden i stedet lægge hans revers blandt EUs breve og hensætte dem under forsegling. FT, 5, 392. K.

13. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf og Frands Pogwisch snarest at afregne med Evre Robbert for det, ham kan tilkomme for gjort tjeneste. FT, 5, 393. K.

13. maj (Kbh.) Å. b. Kongen har erfaret, at de 2 markeder på landsbyerne, som plejer at holdes i Halstedkloster len, det ene i Saltvig i Stakerup [Stokkemærke] s., det andet i Halsted by, forårsager stor uskikkelig og gudsførtørnelse og tilføjer den menige mand større skade end fordel. De skal derfor afskaffes og afløses af et årligt og almindeligt marked i Nakskov den 5. oktober. SmR, 5, 242. (Tr.: CCD, V, 499).

13. maj (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg. Kronens bønder i Halling, Gosmer, Ørting og Galten sogne har anholdt om respit med deres resterende landgilde til mikkelsdag. Hvis OP erfarer, at deres nød og trang er så stor, at de ikke kan blive ved magt uden respit, må de få udsættelse, men hvis de kan betale før, skal de gøre det som andre. JT, 11, 217.

13. maj (Kbh.) Ms. til lensmand på Ørum slot Christoffer Hvas t. Hennegård og Jacob Grubbe t. Kabbel. Kongen har forlenet Mogens Sehested t. Holmgård med Bøvling slot og len. De skal med kgl. fuldmagt være til stede, når lensmand over Kristianstad len Malte Juul t. Gjessinggård leverer det fra sig og til MS overantvorder det inventarium og de breve, registre, jordebøger og alt andet, som findes vedr. slot og len og bør overantvordes. De skal desuden besigtige bygningen og ladegden, hvorledes de forefindes og er holdt ved magt, samt granske og forfare, hvorledes skovene er fredet og holdt ved magt. Da MJ hidtil har forestået afd. Claus von Andersens børns

værgemål, som han nu leverer fra sig, skal de samtidig modtage det af ham, gennemse regnskaberne for værgemålet og se til, at børnene ikke sker forkort, dog skal de tage i agt, om han, mens svensken var i landet, »af deres gods indkomst nød det haver, og derefter regnskab lade ske«. Siden, når de har kvitteret tilbørligt derfor, skal de overlevere værgemålet til MS. JT, 11, 217.

13. maj (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt Jacobsen. Christen Christensen og Søren Christensen i Dyrby i Nørhald h. har andraget, at de i seneste svenske fejde har lidt stor skade, så de næsten er blevet øde og ruinerede, og at deres gde tilmed siden er helt afbrændt, så de har mistet al deres formue, og de nu ikke har midler til at lade gden genopbygge. KUJ skal, da kongen erfarer, at deres angivende er sandt, skaffe dem bygningstømmer til hjælp ved gdenes genopbygning. JT, 11, 218.

13. maj (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt Jacobsen. Møller i Kærby mølle Jens Nielsen har andraget, at møllen er ganske ruineret og nedbrudt af de svenske og møllestenen og andet jernfang sønderslået og borttaget. Han kan ikke selv lade den reparere uden hjælp. Da det bekræftes af tingsvidner, skal KUJ på kongens vegne lade indkøbe nødvendige møllestene og skaffe ham så meget tømmer og jernfang, som kræves til reparationen med mindste bekostning. JT, 11, 218.

13. maj (Kbh.) Ms. til lensmændene i Jyll. (Gregers Krabbe, Mogens Bille, Frands Pogwisch, hr. Oluf Parsberg, hr. Erik Grubbe, hr. Just Høeg, Mogens Arenfeldt, Knud Ulfeldt, Gunde Lange, Manderup Due, Steen Bille, Christoffer Hvas, Anders Bille, Jørgen Seefeld, Ebbe Ulfeldt, Joakim Beck, Erik Juel, Mogens Sehested, Hans Juel og Niels Krag). De kommissærer, som var tilforordnede til at erfare kronens tjeneres tilstand i deres len og gøre dem afslag på landgilden, har ikke befattet sig med kirkernes, præsternes, skolernes eller hospitalernes tjenere, da intet derom var befalet i deres kommissorium. Kongen har, såvidt angår kronens landgilde, ratificeret deres forretning. Men nu overløbes han daglig af de gejstliges tjenere om afslag på deres landgilde. Lensmændene skal, hver i sit len, snarest erkyndige sig om disse bønders vilkår og siden akkordere med kirkeværger, hospitaler, præster og skoler, at de ikke besværer bønderne videre med den fra svenskens indfald til sidste philippi jacobi forfaldne landgilde, end de kan svare uden deres største skade, idet de lægger dem på sinde, at det

er ubilligt, at deres bønder, som har ringe eller ingen midler og har udstået lige så stor besværing og udplyndring som kronens og adelens, skal graves mere end disse til deres totale ruin og fordærv i fremtiden. Skulle, mod forventning, nogle præster eller andre findes så hårde og ukristelige mod bonden, at de ikke vil lade sig overtale med ræson eller billige forslag, skal adressaterne lade kongen det vide, hvorpå han vil resolve derpå. JT, 11, 218.

13. maj (Kbh.) Ms. til Valdemar Lykke og Jacob Seefeld. Jørgen Kruse t. Hjerмесlevgård har andraget, at han er sin broder Tyge Kruses værge, og at dennes gd. Stenalt med underliggende gods har haft stor indkvartering og »pressert« under det svenske indfald, så TKs tjenere er så udsugede og fordærvede, at de ikke alene helt må eftergives deres landgilde for 1644, men også afslås størstedelen af landgilden for 1645. JK begærer derfor befaling til 2 gode mænd, at de må begive sig til Stenalt og TKs andet gods i Jylland og forfare gdenes og godsets tilstand, og hvor landgilden for 1643, som næsten helt var ydet, er blevet af, og om tjenerne kan svare resten, og hvad de kan svare for 1645, for at han kan vide, hvorledes der skal forholdes med bønderne og godset, og hvad der kan fås, at de igen kan komme på fode, som er blevet ruineret i fjendens tid, den ene mere end den anden, og hvor Stenalts avling for 1643 og 1644 er blevet af, og hvorledes gden og skovene er ved magt. Adressaterne skal derfor, som begæret, undersøge gds og gods' lejlighed og give beskrevet, hvorledes alt er passeret, og hvorledes der skal forholdes med gdens indkomst i nævnte år, så JK kan vide, hvorefter han kan rette sig, og hvad han kan føre sig til regnskab. JT, 11, 219.

13. maj (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt. Søren Rasmussen i Årup i Houlbjerg h. har andraget, at Åbro mølle, som han har i fæste, er afbrændt af de svenske, så han har mistet al sin formue og ikke selv kan lade møllen genopbygge uden hjælp. Da det bekræftes af tingsvidner, skal KU på kongens vegne lade indkøbe nødvendige møllesten og skaffe ham så meget tømmer, savedeler og jernfang, som behøves til møllens bygning med mindste bekostning. JT, 11, 220.

13. maj (Kbh.) Ms. til Erik Juel. Skibshøvedsmand Hartvig Sax har andraget, at avlingen til kongens gd. Lønborg Bispegård, som han har forpagtet, er ganske forsømt, mens de svenske var i landet, så man ikke i lang tid vil kunne komme til fuld avling og sæd som tilforn, og at

gdens bygning er ruineret og behøver at istandsættes. Han begærer eftergivelse af en del af gdens avls udgift, og tilladelse til at reparere husene og gden af den uvisse afgift mod godtgørelse. EJ skal snarest erklære, hvor meget HS bør kortes for avlens forsømmelse, og hvad der i det ringeste behøves til gdens reparation. JT, 11, 220.

14. maj (Kbh.) Å. b. Oberst og lensmand i Skt. Peders kloster i Lund Falk Lykke t. Gersnæs afskediges som oberst i nåde pga. alder. Sjr, 21, 485.

14. maj (Kbh.) Bevilling.¹ Jørgen Pedersen af Udlejre i Frederiksborg len må i stedet for den årl. landgilde til kronen, neml. 3 td. 5 skp. rug, 3 td. byg, 4½ td. havre, 1 lam, 1 gås og 2 høns, give 31½ rd. 6 sk., idet landgilden efter lensmandens erklæring ansættes til 10 mk. for en td. rug, 1½ rd. for en td. byg, 1 rd. for en td. havre, 1½ rd. for et lam, 1 mk. for en gås og 1 mk. for et par høns. For ægt og arbejde, være sig »lodskifte« til slottet eller ladegden eller hvad andet arbejde, det være kan, 8 rd. indtil videre. Dog hvad skatterne og andet, som påbydes, angår, det skal han give lige med andre bønder. Sjr, 21, 485.

1) Overskriften lyder: Jørgen Pedersen af Udlejre at må bekomme en gård.

14. maj (Kbh.) Ms. til Peder Lange, Gunde Rosenkrantz, Jens Høeg og Manderup Due. Fru Lene Rud, afd. Jørgen Grubbes t. N har begæret kgl. ms. til adressaterne om, at hun og hendes søster jfr. Anne Rud skal være berettiget til en arvepart i Restrup hovedgd. og gods på deres afd. moder fru Hilleborg Gyldenstiernes vegne efter afd. fru Helvig Kaas, hvilket Jørgen Marsvin t. N hidtil efter HKs død har tilholdt sig og uskiftet haft i brug. De skal derfor, med kgl. fuldmagt, være til stede, når JM med rigtige dokumenter leverer fra sig til LR og AR den lod, som kan tilfalde dem efter HK. Skulle tvist opstå, skal de forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. Sjt, 29, 41.

14. maj (Kbh.) Krigskomm. Knud Ulfeldt fik brev at betale kaptajn Peder Bille på sig og sine underofficerer en måneds sold, neml. 221 rd. Udt. i Sjt, 29, 42.

14. maj (Kbh.) Rentemestrene fik brev at gennemse og efterregne Steen Bille t. Kærsgårds årl. kvittanser for Ulriksholm, så han snarest kan blive tilbørligt kvitteret derfor. Udt. i Sjt, 29, 42. Orig. i DKanc. B 179.

14. maj (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Hvad nærværende Dirick Kreffting har andraget hos kongen, og hvad denne har resolveret, har de at erfare af medfølgende supplikation og derpå at rette sig efter den kgl. resolution. Sjt, 29, 42. Orig. i DKanc. B 179e (er her dat. 15. maj og er vedlagt DKs supplik af 8. maj).

14. maj (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott. Markor Rodsteen har i forleden fejde en tid lang tjent i garnisonen i Malmø og beretter, at han efter TTs befaling har hvervet 20 håndlangere og tid efter anden smst. forstrakt dem til underhold. TT skal snarest afregne med ham for forstrækning og anden tjeneste. SkT, 7, 121.

14. maj (Kbh.) Ms. til Niels Krabbe. Borgmester i Rønneby Knud Pedersen har andraget, at der hidtil har været stor ulighed med accisen af dansk øl og brændevin og malttold, som han skal oppebære, og at det er meget besværligt at få accisen og tolden i rette tid, fordi der ingen rigtighed er gjort i møllerne om det, der føres dertil for at males. For at kongens rettighed deraf ikke skal forringes, og at KP uden vidtløftighed kan få det, han skal gøre rigtighed for, skal NK anordne, at det malt, som føres til møllen for at males, bliver angivet, før det igen leveres derfra, som det er brugeligt andre steder. Han skal også se til, at ingen håndkværne eller skvatmøller imod recessen bruges der til at male malt på, hvoraf møllerne, som i byen sidder for stor landgilde, hidtil har lidt stor skade. Da det også for kongen er beklaget, at der bedrives hemmelig handel til skibs af fremmede og udenlandske, som besøger bondehavnene der omkring, ml. dem og bønderne til rønnebyborgerne nærings og brugs største svækkelse, skal NK ligeledes have flittig opsigt, at intet begås af bønderne mod recessen og rønnebyborgerne friheder og privilegier. SkT, 7, 122. Incl. 24. april.

14. maj (Kbh.) Ms. til lensmændene i Skåne og Blekinge (hr. Tage Thott, Malte Juul, Gunde Rosenkrantz, Steen Beck, hr. Christoffer Ulfeldt, Falk Lykke, Knud Ulfeldt og Niels Krabbe). En del præster i Skåne begærer nogen forskånsel i det alterhavre, de skal give for forleden år, og kongen erfarer, at de ikke har fået afslag, og at hans senest tilforordnede kommissærer ikke har befattet sig dermed, fordi der intet meldtes derom i deres kommission. For at kongen ikke herefter mere skal anmodes af præsterne, skal lensmændene sammen med superintendent over Skåne stift dr. Peder Vinstrup, som også har fået ms. herom, give de præster, som behøver det, nedslag i deres

alterhavre, som eragtes billigt og forsvarligt. Hvad de gør heri, vil kongen lade sig fornøje med. SkT, 7, 122.

14. maj (Kbh.) Ms. til dr. Peder Vinstrup. Kongen har befalet lensmændene i Skåne, at enhver i sit len sammen med PV skal give hver præst, som behøver det, nedslag i hans skyldige alterhavre for forleden år. PV skal, når han anmodes derom af hver enkelt lensmand, sammen med ham give det nedslag, som han eragter billigt og forsvarligt, hvilket kongen vil lade sig fornøje med. SkT, 7, 123.

14. maj (Kbh.) Proklamaer til landstingene i Sjæll., Skåne, Blekinge, Fyn, Loll.-Falster, Møn, Langeland og Jyll. Lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård har tilkendegivet, at det på skifte efter hans afd. fader er tilfaldet ham at betale 1000 rd. til Falk Gøye t. Hvidkilde, hvilket brev han i betaling igen har fornøjet og udlagt til Christen Skeel t. Vallø, hvem SB siden har contenteret for de nævnte 1000 rd., som var tilfaldet CS ved arv. Men han har ikke kunnet få hovedbrevet igen, da det er forlagt. Palle Rodsteen t. Lundsgård og Laurids Ulfeldt t. Harritslevgård har dømt således ml. SB og hans medarvinger, at hvis nævnte hovedbrev ikke kunne findes, skulle SB være forpligtet at anholde om, at kongens offentlige proklama måtte forkyndes til alle landsting i Danmark, at nævnte gældsbrief skal være dødt og magtesløst, hvor det kunne findes. Kongen befaler, at hvor som helst og hos hvem det gældsbrief findes, som det ved arv er tilfaldet SB at betale FG, og som SB siden har contenteret til CS, som han beviser med dennes revers, skal det være aldeles dødt og magtesløst. FR, 4, 373.

14. maj (Kbh.) Bevilling. Visitør i Nyborg Mattis Bolt anholder om bevill. for sig, hustru og børn til at nyde en ejendomsbondegd. i Korkendrup i Nyborg len, som han har købt, og som Peder Hierresen¹ før påboede, fri for ægt, arbejde, skat og anden tyngde, når de yder sædvanlig landgilde efter jordebogen. Da lensmand på Nyborg hr. Mogens Kaas t. Støvringgård bekræfter, at det kan ske uden kronens skade, bevilges det ansøgte. FR, 4, 374 (jf. 17. apr. 1646, FT, 5, 381).
1) FT, 5, 381 (og K. hertil) har Henriksen.

14. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf og Henning Pogwisch. De har for nogen tid siden fået befaling at være til stede, når lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård til lensmand på Dalum kloster Iver

Vind t. Nørholm overleverer de breve og skøder ang. Ulriksholm gd. og gods, som han har haft i sit væрге. Da deri ikke er nævnt noget om inventaret smst., skal de være til stede, når dette overleveres fra SB til IV, og give dem begge det beskrevet. FT, 5, 393. K.

14. maj (Kbh.) Ms. til Falk Gøye og Laurids Ulfeldt. De skal af den af adelen senest godvilligt udlovede kontribution på Fyn, med lensmændenes betænkende på hvert sted, betale købstæderne, hvad de har forstrakt til folkenes aftakning, og hvad borgerskabet tidligere har forstrakt til det gamle regiments underhold, siden det andet folk er aftakket, så hver by efter proportion kan nyde deraf, så vidt det strækker. Ligeledes skal de give landofficererne noget deraf, om det så vidt kan forslå, og ellers deraf og af det, som er deputeret til militien og endnu resterer, stille dem på landet tilfreds, som videre end andre har udstået usædvanlig tyngte. FT, 5, 393. (Efter hr. kanslers befaling) K.

14. maj (Kbh.) Ms. til Erik Rosenkrantz. Kongen har anset for godt at afskaffe de 2 markeder, som hidtil er holdt på landsbyerne i hans len, og i stedet at anordne et almindeligt årl. marked i Nakskov den 5. oktober. Det åbne brev herom skal han lade læse og forkynde på tilbørlige steder og siden holde vedbørligt derover. SmT, 6, 572.

14. maj (Kbh.) Å. b. at alle, som vil føre heste eller andet fra Riberhus len til Holsten, skal passere dermed over Gredsted eller Foldingbro og angive sig for tolderne i Kolding eller Ribe. Hvis nogen fører noget over åer eller andre vadesteder og besviger kongen i hans toldrettighed, skal de have forbrudt det, de farer med, og i øvrigt straffes som Hans Majestæts mandaters overtrædere. Udt. i JR, 10, 395. (Efter hr. kanslers ordre) K. (Udt. i CCD, V, 499).

Tilf.: Ligesådan brev under samme dato fik Mogens Bille om Koldinghus len.

14. maj (Kbh.) Rådmand i Århus Anders Lydersen fik bevill. svarende til Rasmus Jensens i Ålborg af 9. maj mod at svare årl. 700 rd., hvori må afkortes ham det rostockerøl, adelen og andre privilegerede får zisefrit. Udt. i JR, 10, 396. K.

14. maj (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Lensmand på Agdesiden Palle Rosenkrantz t. Vesnisgaard [Vesløsgård] har til magelæg begæret af kronen flg. gods i Ålborghus len: i Slet h. i Vilsted s. 1 gd. (Joen

Willemsen) i Grønen, 1 gd. (Thomas Pedersen) i Gårdsted, 1 gd. (Christen Lauridsen og Anders Selgersen) i Haldrup, 1 gd. (gl. Christen Nielsen Vinter og unge Christen Nielsen) i Hyllested, mod flg. gods: i Vendsyssel i Hvetbo h. i Ingstrup s. 1 gd. Haffegaard (Christen Nielsen), i Borup¹ (Christen Hansen), i Alstrup s. 1 gd. (Peder Nielsen) og 2 gadehuse (Jens Christensen, Jens Olufsen og Inger Jacobsdatter), i Han h. i Kettrup s. 1 gd. (Lauritz Gregersen) i Øslev. Hvis krongodset beløber sig til mere end det tilbudte, vil PR yderligere udlægge gods i Kollerup s. i Fjerritslev. GL skal forføre godsets lejlighed og erklære, om det begærede for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes mod det tilbudte. JT, 11, 220 (jf. JT, 11, 239).

1) Ikke nævnt om gård eller andet.

14. maj (Kbh.) Ms. til Christoffer Hvas. Han har givet til kende, at der i hans len nylig er strandet et hollandsk skib, hvoraf han til kongens bedste har købt det, der blev bjærget: 3 ankre, 2 store og 1 middelmådigt, 3 store ankertove, 10 store og små sejl, alle opstående vant, den store stav og fokstavnen. Dette og 2 stykker, som han tidligere har købt, skal han snarest sende til Holmen og dertil fragte fornødent skibsrum, som han skal betale, dog skal han tinge det nøjeste muligt derom. JT, 11, 221.

14. maj (Kbh.) Ms. til lensmændene i Jyll. (se fortegnelsen 13. maj). Da kongen daglig overløbes af bønderne i Nørrejyll., både kronens og andre, om afslag på korntiende for 1645, skal de, når klage eller tvist om tienden forekommer i deres len, gøre såvel bønderne som dem, der har tienden i fæste, sådant afslag, som det foregående års tiende, og det efter den proportion, som de senest forordnede kommissærer har gjort på landgilden eller har antegnet i jordebøgerne, således som lensmændene eragter billigt og tåleligt for både bønderne og de fæstende. Hvad de heri foretager, vil kongen lade sig befalde. JT, 11, 221.

14. maj (Kbh.) Ms. til landsdommer i Nørrejyll. og lensmand på Lundenæs Erik Juel t. Hundsbæk, Falk Gøye t. Hvidkilde, landsdommer i Skåne og lensmand over Froste herred og Helne kirke Gunde Rosenkrantz t. Allerup og lensmand på Hald Jørgen Seefeld t. Visborggård. Der har været langvarig tvist ml. Laxmand Gyldenstierne

t. Biersgård og fru Sofie Friis, afd. Frederik Munks ang. de poster, LG mener at være udeladt af afd. FMs regnskaber for afd. jfr. Lisbet Friis' værgemål, som han nogle år havde forestået. På herredagen 2. maj 1643 har kongen og rigsrådet afsagt dom, og da Palle Rodsteen og Jørgen Seefeld deri ikke er tilfundet at kende på andet end det, som ikke havde været i rette for de forrige kommissærer, og da LG ikke havde fremlagt anden efterretning end kommissærernes dom, hvori manglerne er samlet i én sum og ikke specificeret, blev af retten afsagt, at PR og JS ikke havde gjort uret, idet de har tilfundet LG at fremlægge efterretning om, hvad der er beskyldt og angivet for de forrige kommissærer, og hvis det ikke blev efterkommet af LG inden næste snapsting, skulle han være pligtig at træde i skifte med SF. Efter samme dom har LG forhvervet befaling til gode mænd om at sentere om de tvistige poster, og de har også 14. nov. 1643 været samlet med LG i Viborg og efter kongens befaling villet gøre det til ende. Det har SF dog ikke villet efterkomme, men fremsendt en seddel, at de ikke ville nøjes med den befaling, men have andre gode mænd på deres side, og dog forhvervet rigens kanslers 6 ugers påmindelse og flere breve på LG, ligesom skylden skulle findes hos ham, hvad han dog mener forholder sig langt anderledes, som nu kan forfares af rigens kanslers dom. For at kongens og rigsrådets dom i alle måder kan efterkommes, og de en gang for alle kan komme til ende, og da LG har tilbudt SF denne befaling, og hun dog ingen på sine vegne vil bevilge dertil, mens Jørgen Munk t. Haraldskær på egne og sin umyndige søsters vegne har betroet 2 af adressaterne dertil, skal de med kgl. fuldmagt stævne parterne for sig og enten forlige dem eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 222-23.

14. maj (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt. Menige borgerskab i Randers har beklaget, at de der boende doctores tilholder sig alt for stor frihed til fortrængsel og skade for de menige borgere. KU skal se til, at de ikke tilholder sig videre frihed, end de med rette kan tilkomme. JT, 11, 223. (Udt. i J. R. Hübertz, II, 114).

15. maj (Kbh.) Ms. til professor theologiæ dr. Laurids Mortensen. Da han for nogen tid siden er befalet af lensmændene at oppebære de penge, som er deputeret til regenskirkens forbyggelse i Kbh., skal han efterhånden til ridefoged i Kbh. len Frederik Frederiksen levere penge til kirkens bygning og af ham derpå tage kvittans, hvorfor han siden skal gøre regnskab og hans kvittanser godtgøres LM. SjT, 29, 42. (Tr.: KD, V, 293).

15. maj (Kbh.) Ms. til Christian Eriksen og Henrik Lindenov. Lensmand i fæstningen Kristianstad Malte Juul t. Gjessinggård begærer i magelæg for en lille hovedgd. på Bornholm med 8 bøndergde og en mølle, som kongen begærer af ham, flg. gods i Skåne i Kristianstads len: i Albo h. i Bestekilde 11 hele og halve gde, deriblandt nogle jordegne, og i Gers h. annekspræstegden til Everød præst, liggende i Sønderlev, samt et fæste i Orretorp. Og hvis dette ikke strækker til, begærer MJ 2 gde i Nørre Løgerød og 1 i Sianderød(?), om hans gods kan opløbe så højt derimod. Adressaterne skal snarest begive sig til Bornholm og Skåne og granske godsets ejendom, skov, landgilde, herlighed, rente og andet tilliggende og siden ligne og lægge det ene gods mod et andet, så både kongen og MJ, særskilt for ejendom og særskilt for landgilde, kan ske fyldest, anseende at kongen endelig vil have ligeså meget landgilde igen, som det han bortskifter, og ligeså megen ejendom. Dog hvad skovene angår, skal forholdes som sædvanligt. Hvad de således gransker, ligner og lægger, skal de give beskrevet fra sig til kancelliet. Kongen har befalet lensmand på Bornholm Ebbe Ulfeldt t. Ovesholm at være til stede og tillige med dem forsegle og underskrive. SkT, 7, 123.

15. maj (Kbh.) Ebbe Ulfeldt fik brev at være til stede, når fornævnte ligning skal foretages, og tillige med Christian Eriksen og Henrik Lindenov forsegle og underskrive. Udt. i SkT, 7, 124.

15. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Kongens skibskaptajn Iver Hansen har givet til kende, at hans afd. svoger, borger i Kolding Jens Pedersen, smst. har opsat en skude, som af øvrigheden smst. er tilvurderet ham i betaling, og begærer at måtte føre den derfra, når den bliver forfærdiget. MB skal lade den være ham følgagtig, når den er forfærdiget og sejlferdig, dog mod kaution, at han ikke afhænder den uden for riget. JT, 11, 222.

15. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Arenfeldt. Manderup Abildgaard t. Skodborg har til magelæg begæret nogle af kronens gde i Nørrejyll. liggende til Mariager kloster: i Vrads h. 1 gd. (Christen Torbensen) i Arritskov, 2 gde (Jens Andersen og Peder Pedersen) i Nortvig; i Nørvang h. 1 gd. (Mikkel K. Jørgensen) i Bredal; i Malt h. 1 gd. (Hans Sørensen) i Holsted, mod: i Han h. 2 gde (Christen Pedersen og Maren Jacobsdatter) i Hagesløff (Harreslev el. Haverslev?) s. og by, i Torslev s. 1 gd. (Jens Mikkelsen) og 2 gadehuse i Bonderup, i Hannæs

i Vesløs s. og by 1 gd. (Jens Pedersen). MA skal snarest erklære, om de begærede gde for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes mod det tilbudte gods. JT, 11, 223.

16. maj (Kbh.) Bevilling. Claus Diriksen på Amager må ægte Marchen Pedersdatter, skønt de er beslægtede i 3. led. De har erlagt 50 rd. til de fattiges kasser. Sjr, 21, 486.

16. maj (Kbh.) Konfirmation. Borgmester og råd i Slagelse beretter på egne og menige borgerskabs vegne, at man for nogen tid siden har indhegnet en del af byens overdrev til sædeland og vang, som dog ligger til fælled og græsgang hvert 3. år. Denne jord er af 24 mænd udskiftet ml. borgerne, som havde huse og gde i byen, efter deres skat, og er siden til dels gået i arv eller solgt, f.eks. af dem, der ikke ville bruge den ringe del, der kunne blive til hver, såsom en eller to skæpper, som de stod højt i skat for. For at forebygge tvist i den anledning søges og opnås kgl. konf. på delingen og adgangen til at sælge til bosiddende borgere, som svarer skat og byens tyng. Sjr, 21, 486.

16. maj (Kbh.) Ms. til Peder Lange, Erik Juel, Mogens Sehested og Oluf Brockenhuus. Da kongen erfarer, at de ikke efter befalingen om at være kommissærer på skiftet efter afd. Laurids Ebbesen har indstævnet de interesserede eller kreditorerne, skal de, for at sagen snarest kan endes og de interesserede ikke skal forårsages vidtløftighed eller skade, kalde de interesserede og kreditorerne for sig og i øvrigt rette sig efter den forrige befaling, både så vidt kongens tilkrav hos afd. LE for Saltø og Skanderborg lens regnskaber som andet angår. Sjt, 29, 43.

16. maj (Kbh.) Ms. til Wentzel Rothkirck og bispen. Da kongen af deres angivende erfarer, at slotspræsten på Antvorskov slot har meget ringe besolding, og han dog med stor besværing må betjene hospitalet i Slagelse, skønt han intet får af det, og da det nok har forråd til at betale for hans tjeneste, skal de erklære, hvor meget de eragter, det kan give årl. Sjt, 29, 43.

16. maj (Kbh.) Ms. til rentemesterne. Hvad nærværende skipper Thomas Sørensen af Mardal har at fordre for et anker, kan de erfare af medfølgende bevis, hvilket de skal betale ham af »første middel«, så

meget som andre plejer at gives i bjærgeløn. Sjt, 29, 43.

16. maj (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Indvåner i Helsingør Hans Piper beklager sig over, at der gøres ham, der for nogen tid siden har fået åbent brev på for livstid at være fri for al kgl. skat og indkvartering samt al anden borgerlig og bys tyngde, indpas på denne benådning af bryggere og de andre borgere smst., som mener, han bruger borgerlig næring med bryggeri og andet, og derfor også bør skatte som en anden borger. Kongen vil, at han herefter som hidtil skal nyde frihed, så længe han ingen borgerlig næring bruger, men hvis han begærer at bruge nogen ringe borgerlig næring til sit livs ophold, skal AK erklære, hvor meget han årl. efter sin formue kan tilkomme at give for denne brug, hvilket siden skal anvendes til byens bedste. Sjt, 29, 43.

16. maj (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla og Hans Annemøller. Toldskriver i Helsingør Laurids Madsen begærer for billig betaling at forundes et gammelt forfaldent hus i Helsingør, kaldet den gamle toldbod. De skal besigtige huset og erklære, om det kan undværes, og hvad det bør koste. Sjt, 29, 44.

16. maj (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Da bønderne til de 11 afbrændte gde i Meløse i Frederiksborg len begærer tømmer til hjælp til genopbygningen, og det af AKs erklæring erfares, at hver af de store afbrændte gde ikke kan hjælpes med ringere end 8 tytter egestolper og 30 læs bøg til »steg« og stavre, og de små med halvt så meget, skal AK lade dem få dette, dog af fornede og gamle træer, som ikke kan bruges til andet. Sjt, 29, 44. Orig. i Frederiksborg lens ark., LAK.

16. maj (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Hvad kronens bønder og tjenere i Baadsted og Engelsbecks len i Skåne har forebragt, kan han se af deres hosføjede supplikation. Da der endnu ingen lensmand er på Kbh. slot, skal han informere sig derom og siden snarest erklære sig udførligt for kongen. SkT, 7, 124.

16. maj (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott, Gunde Rosenkrantz, Jacob Grubbe og Iver Krabbe Mogensen. Generalkrigskomm. og lensmand på Landskrone Knud Ulfeldt t. Svenstrup anholder om at måtte bruge den jord og mark, som ligger til nærmeste landsby ved slottet, kaldet Sæby, og som i seneste krig er ganske afbrudt og ødelagt, til en

ladegd., og derimod, om nogle af de bønder fandtes, som før boede i byen og havde midler til at tage gde igen, at måtte sætte dem på Glumslev ladegds mark, som ligger en mil fra slottet. Adressaterne skal snarest begive sig til Sæby og Glumslev og forfare, om en sådan forandring kan ske uden skade for kronen og bønderne, og indgive udførlig relation herom til kancelliet. SkT, 7, 124.

16. maj (Kbh.) Konfirmation på skøde. På begæring af lensmand i Odense Henning Valkendorf t. Glorup og superintendent over Fyns stift dr. Hans Mikkelsen konf. kongen skøde af 2. marts 1646 fra borgmester i Odense Hans Nielsen til forstander Laurids Hansen på det almindelige hospitals vegne smst. på en gd. i Odense, liggende i Vestergade mod øst nærmest op til den gd., HN selv bor i, og som Carsten Iversen og hans moder¹ nu iboer, med det tilliggende, som nu findes i deres leje og brug, med undtagelse af det ringe hus, som står derpå uden for den grund, HN påboer, og husbøssen, som HN altid har haft i sit hus fra den nu bortskødede gd., samt den jordskyld på 4 mk., som årl. af gdens ejermand skal gives til Vor Frue kapellan. FR, 4, 374-77. Indl. 15. maj.

1) Første gang beboerne nævnes, tales om Hans Møller, men der er fmlt. tale om forskrivning for »hans moder«, som siden nævnes.

16. maj (Kbh.) Ms. til Peder Lange, Erik Juel, Henrik Rantzau, Manderup Due og Erik Grubbe. Borgmester og råd i Århus, som var til stede i forleden fjendtlig tid, har givet til kende, at de er gerådet i stor vidtløftighed formedelst pengeudgifter og indkvarteringer og en pengesum i brandskat, som de har måttet låne andre steder og endnu står ubetalt med påløbne renter. Skønt udgiften skete til byens befrielse, er der en del, dels som var borte i krigens tid, og dels som var hjemme, der ikke vil svare dertil, skønt det til dels var deres begæring, for at byen kunne frelses. De begærer derfor denne kommission til adressaterne om at adskille denne tvist. De skal med kgl. fuldmagt stævne parterne for sig, foretage den nævnte irring og adskille dem, så alting kan have sin rigtighed og komme til god rolighed. JT, 11, 224. Indl. 10. maj.

16. maj (Kbh.) Ms. til Henrik Bille, Johan Brockenhuus, Jørgen Juul og Mogens Bille. Mogens Bille har andraget, at adskillige møller og bøndergde samt skovriderne Hans Roudullffs og Jens Lauritzens huse

og værelser i Koldinghus len er ganske afbrændt og ruineret i forleden fejde og ikke kan genopbygges, med mindre kongen bevilger dem bygningstømmer. Da også skovene i fejden er blevet forhugget og kræver skånsel, skal adressaterne forføje sig til de afbrændte møller, gde og skovriderhuse og forfare, hvor meget der kræves til genopbygelsen med mindst skovskade og derpå udvise det, dog med anvendelse af de mest forfornede træer. JT, 11, 224.

16. maj (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Smedene i Ålborg har givet til kende, at deres forrige lavshus i forleden fejde er blevet ganske ruineret, og begærer for billig betaling at forundes et lille stenhus, der for nogen tid siden er udlagt kongen i betaling af Lauritz Wandell, og som de vil bruge til lavshus. GL skal lade dem få det for billig betaling. JT, 11, 224.

16. maj (Kbh.) Ms. til Gregers Krabbe. Han skal forordne 2 personer, som kan have indseende med ulovlige vadesteder og andre steder, hvor tolden »fordrives«. Hver af dem skal have en hest og 15 rd. samt sædvanlig part af det, som konfiskeres. Denne årl. pension skal GK yde dem af lenet og føre til regnskab. JT, 11, 224.

Tilf.: Mogens Bille fik brev om det samme.

16. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Slotsfoged på Koldinghus Jacob Johansen og portner smst. Jacob Poulsen har anholdt om deres resterende løn for den tid, de svenske var i landet, da de, efter deres beretning, stille er blevet til stede og ofte har forhindret og afværget ildebrand og anden ulempe. Hvis deres angivende er sandt, må MB lade dem få deres resterende løn. JT, 11, 225.

17. maj (Kbh.) Pas. Lensmand i Froste herred og Helne kirke Gunde Rosenkrantz t. Vindinge beretter, at han nødes til at bo på Sjæll., da hans residens i Skåne ikke »så med noget skal befindes«, at han kan bebo den. Kongen byder derfor sine lensmænd, fogder, borgmestre, rådmænd og andre, som på kongens vegne har nogen befaling, at de i næstfølgende års tid, så ofte GR forårsages at rejse til Skåne landsting, skaffer ham en borger- eller bondevogn frem og tilbage og fri færge ved færgestederne. SjR, 21, 487.

17. maj (Kbh.) Konfirmation. Rigshofmester og lensmand på Møn hr. Corfitz Ulfeldt t. Urup har på kongens behag akkorderet med

borgmester i Ringsted Frans Skult, at denne må nyde den told, som i Ringsted i de 3 følgende år kan falde af fremmed og dansk øl, malttold, mjød, dansk eddike, most og dansk brændevin. FS har nu søgt om ratifikation herpå. Denne bevilges fra philippi jacobi 1646 til 1649 efter toldordinansen mod erlæggelse i rentekammeret af 50 rd. årl., hvori dog afkortes, hvad rostockerøl adelen og andre privilegerede får accisefrit. Sjr, 21, 488. Indl. 15. maj.

17. maj (Kbh.) Bevilling. Tolder i Øresund Mads Mortensen bevilges at participere i *bonis communibus* i Roskilde kapitel lige med andre residerende kanniker, skønt han bruges i kongens daglige tjeneste og derfor ikke kan residere ved stedet. Sjr, 21, 489.

17. maj (Kbh.) Ms. til rigens råd. Friederich von Buchwald t. Nedergård har for nogen tid siden anholdt om at blive forløvet fra sin bestilling som oberstløjtnant til hest, og kongen har til forleden almindelige herredage remitteret ham. Han er derfor nu ankommet og har anmeldt sig hos kongen. Rigens råd skal forhandle og akkordere med ham, hvad han kan tilkomme for den tjeneste, han allerede har gjort kongen og riget, så han, lige med andre, som har betjent samme charge, kan blive afbetalt eller contenteret med restseddel, og siden traktere med ham om fremdeles at lade sig bruge i kongens og rigets tjeneste, når fornøden gøres, da kongen er vel tilfreds med hans forrige tjeneste, og da han er kongen bekendt og bosat i landet. Sjt, 29, 44.

17. maj (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Da borgmester i Helsingør Jens Block ikke har forholdt sig vel i sin bestilling, skal han ikke længere betjene den, men en anden dertil forordnes. Sjt, 29, 44.

17. maj (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev at måtte låne kronens tjenere og bønder i sit len 10 læster sædekorn, som han snarest muligt igen skal lade opkræve. Udt. i Sjt, 29, 45. Orig. i Frederiksborg lens ark., LAK.

17. maj (Kbh.) Hr. Tage Thott og hr. Christoffer Ulfeldt fik brev snarest at foretage, gennemse og dermed tilendegøre 2 års bygningsregnskaber for den tid, Ebbe Ulfeldt var forlenet med Kristianstad, så han efter deres befundne rigtighed kan kvitteres tilbørligt derfor. Udt. i SkT, 7, 124.

17. maj (Kbh.) Ms. til Malte Juul. Jens Munk har andraget, at han i forleden fejde som kaptajn har ført et kompagni og siden som major kommanderet i fæstningen Kristianstad, og begærer, da hans besoldning i fredstid er noget ringe, nogen forbedring heri eller at måtte nyde kaptajns traktement for nævnte krigstid. Da MJ og lensmand på Bornholm Ebbe Ulfeldt t. Ovesholm bekræfter, at JM har gjort tro og flittig tjeneste i forleden fejde, skal MJ, som det er sket med andre kaptajner, afregne med ham, at han siden kan få sin restseddel for den tjeneste, han har gjort i krigens tid. SkT, 7, 125.

17. maj (Kbh.) Ms. til bisperne i Jyll. og Skåne. Da der overalt begås stor disordre med soven i kirkerne, skal de i hvert sogn i deres stift tilforordne nogle, som kan gå rundt i kirkerne med lange kæppe og slå dem på hovedet, som sover, og således holde folket årvågen til desto flittigere at høre prædiken. Deslige skal de alvorligt tilholde præsterne i deres stift at føre rigtig kirkebog ved dag og datum på, hvor mange i deres sogne der fødes, hvem dertil står faddere, og hvor mange der årl. vies og dør. Bisperne skal siden have indseende med, at sådant efterkommes, og hvis nogen præst findes forsømmelig heri, skal han dermed have forbrudt sit kald. JT, 11, 225. Orig. i Ålborg (C1-57) og Ribe (C4-252) bispeark., LAV. (Tr.: CCD, V, 500 efter afskrift i Rothe, Saml. af kgl. Reskripter. Udt. i J. R. Hübertz, II, 114. Tilsv. ms. til bispem i Fyn trykt i DKL, III, 328 efter orig. i Fyns bispeark., LAO).

18. maj (Kbh.) Pas. Laurids Ulfeldt t. Harritslevgård må som landkommissær rejse omkring i riget. Kongen byder sine lensmænd, fogder, borgmestre, rådmænd og andre, som på kongens vegne har nogen befaling, at skaffe ham en borgervogn og en bondevogn eller 2 bøndervogne med heste samt fri færge over færgstederne. Sjr, 21, 489.

18. maj (Kbh.) Bestalling. Peder Knudsen antages som løjtnant til lands og vands, hvor han behøves og tilsiges. Foruden sædvanlig hofklædning på sig selvanden skal han til årl. besoldning, regnet fra 1. nov. 1645 og udbetalt af rentemestrene, have 200 kurante dl. Sjr, 21, 490.

18. maj (Kbh.) Bevilling. Dirik Kreffting af Bremen skylder afd. Herman og Anne Wustis arvinger en sum penge. Han har samtidig et

krav på kongens renteri og ansøger om godtgørelse herfor af det beløb på ca. 600 rd., der tilkommer kongen for udførsel fra riget af en del af arven efter AW, som tilfalder fremmede. Dette bevilges. SjtR, 21, 490.

18. maj (Kbh.) Ms. til alle lensmænd. Det forbud, som med rigsrådets samtykke var publiceret om hestes udførsel for visse årsagers skyld, genkaldes og afskaffes, så det igen skal være enhver tilladt at købe og udføre heste, når tolden deraf erlægges. Der tilsendes derhos lensmanden et åbent mandat ang. tolden, som han skal lade læse og forkynde på tilbørlige steder og siden overholde. SjtT, 29, 45. (Udt. i CCD, V, 501).

Tilf.: Lensmændene, som fik brev, var: *Sjælland*: Oluf Brockenhuus, Arent von der Kuhla, Niels Trolle, Flemming Ulfeldt, hr. Christoffer Urne, Hans Lindenov, Henrik Ramel, Jørgen Seefeld, Wentzel Rothkirck, hr. Frederik Reedtz, Sigvard Urne, hr. Corfitz Ulfeldt; *Lolland*: J. Fred. von Papenheim, Erik Rosenkrantz, Christian Rantzau; *Jylland*: Mogens Bille, Gregers Krabbe, Mogens Sehested, Ebbe Ulfeldt, Jørgen Seefeld, Steen Bille, Erik Juel, hr. Oluf Parsberg, Joakim Beck, Christoffer Hvas, Manderup Due, Anders Bille, Gunde Lange, Knud Ulfeldt, Mogens Arenfeldt, hr. Just Høeg, Erik Grubbe, Frands Pogwisch; *Fyn*: hr. Mogens Kaas, Henning Valkendorf, hr. Jørgen Brahe, Claus Sehested, Steen Bille; *Skåne*: hr. Tage Thott, Knud Ulfeldt, hr. Christoffer Ulfeldt, Malte Juul, Ebbe Ulfeldt, Niels Krabbe, Gunde Rosenkrantz.

18. maj (Kbh.) Forordning om told af heste og øksne. Kongen har med rigsrådets råd og samtykke anset for godt, at af hver okse, som udføres af Danmark, skal gives i told 1 rigsort og af hver hest 3 rigsort over den hidtil påbudne told. SjtT, 29, 45. Orig. i DKanc. B 165b. (Tr.: CCD, V, 501 efter orig. udfærdigelse).

18. maj (Kbh.) Ms. til hr. Frederik Reedtz, Frederik Parsberg, Otte Brahe Steensen og Flemming Ulfeldt. Da der er tvist ml. Holger Rosenkrantz t. Demmestrup og Frands Pogwisch t. Ravnholt om en mølle ved Ullerup, skal de, med kgl. fuldmagt, stævne parterne for sig og kende i tvisten eller afsige endelig dom. SjtT, 29, 45.

18. maj (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Borgmester og råd i Helsingør har kaldet en af kapellanerne smst. til sognepræst i den afd. sognepræsts sted. Kongen godkender dette, men AK skal tilholde

borgmester og råd, at hvis det hidtil har været ret eller brug for borgerskabet at kalde nogen, skal det beholde den, når kaldet igen bliver ledigt. Sjt, 29, 46.

18. maj (Kbh.) Ms. til Henrik Willumsen. Kongens kammertjener Jockum Jørgen har købt en hollandsk prise, hvormed han agter at besejle Spanien. Han frygter dog, at prisen skal fratages ham, da den er af hollandsk bygning og har tilhørt hollænderne. HW skal hos kongen af Spanien udvirke, at JJs hollandske skib efter den senest med kongen af Spanien oprettede traktat må handle og trafikere, passere og repassere uhindret. Sjt, 29, 46.

18. maj (Kbh.) Konfirmation på mageskifte ml. guvernør i fæstningen Christianpris Axel Urup t. Belteberg og sognepræsten t. Otterup hr. Elias Poulsen på embedets vegne af forskellige jordstykker i Otterup. SkR, 5, 446-47. K. (Jf. Kr. Sk., I, 547).

18. maj (Kbh.) Bevilling for borgmester og råd i Kristianstad til, at byen for de 2 år, fjenden var i landet, må forskånes for den afgift af accise, som skulle gives af fremmed og dansk øl, malttold, mjød, dansk eddike, most og dansk brændevin, fordi de har udstået stor besværlighed, og det malt, der er brugt i samme tid, mestendels er anvendt til det folk, som var indkvarteret hos dem. SkR, 5, 448. (Efter Otte Krags ordre) K.

18. maj (Kbh.) Ms. til Malte Juul og dr. Peder Vinstrup. Lensmand på Skt. Hans kloster i Odense Henning Valkendorf t. Glorup har anholdt om jus patronatus til Skovby kirke i Gønge h., som er sognekirke til hans gd. Hesselholm, da han tilforn er forlenet med samme tiende for årl. afgift. Han tilbyder derimod til kronen at udlægge en bondegd. (Peder Aagesen) i Skouløse by i Ønnested s. i Kristianstads len, endog kongen ingen afgift af samme tiende har, eftersom både kongens og kirkens anpart ligger til kirken alene, hvilken afgift han dog årl. vil lade levere til kirkeværgerne og ikke begære andet end jus patronatus alene, og at tienden altid for sædvanlig afgift må følge ham. Adressaterne skal snarest erklære, om HVs begæring kan efterkommes uden kongens skade. SkT, 7, 125.

18. maj (Kbh.) Ms. til Ebbe Ulfeldt. Da Peder Lauridsen her har været arresteret, fordi han og andre har underskrevet en akkord med

de andre Bornholms officerer at ville udstå last og brast med dem for landets overgivelse, som videre kan erfares af hosføjede kopi, skal EU lade ham stille nøjagtig loven og vissen at blive til stede til sagens ende, og siden lade ham og de andre, som befindes skyldige, tiltale og hænde dom over dem. SkT, 7, 125.

18. maj (Kbh.) Ms. til Ebbe Ulfeldt. Bodil, Christen Lauridsens på Bornholm andrager, at, efter at hendes husbond er undveget der fra landet, har renteskriver Hans Tomesen overtaget hans gods, fordi det var forbrudt til kongen. Men han har, som hun mener, forurettet hende, idet han uden lov og dom, før skifte og deling var sket, tillige har overtaget hendes og hendes børns gods, som tillige med bortskyldig gæld forud burde udtages af boet. Hun begærer at måtte hjælpes til rette derimod. EU skal forhjælpe hende til rette, så vidt det kan ske med lov og ret, og lade hænde dom om, hvad der med rette forlods bør tages ud af boet, før det øvrige overtages til kronen. SkT, 7, 126. Indl. 9. maj.

18. maj (Kbh.) Bevilling. Lensmand i Dalum kloster Iver Vind t. Nørholm bevilges det nordre kapel i Dalum kirke til sin og sine arvingers begravelse og lejersted mod at betale 400 rd. til kirken og at vedligeholde det uden omkostning for denne. FR, 4, 377.

18. maj (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas. Lensmand i Skt. Hans kloster i Odense Henning Valkendorf t. Glorup har anholdt om en degnebolig ved sin gd. Klingstrup mod at betale en sædedegn til Skårup kirke. [Se videre under 19. aug. 1646, FR, 4, 402]. MK skal snarest erklære, om degneboligen kan undværes. FT, 5, 394. (Efter hr. kanslers befaling) K.

18. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf og bispen. De skal anordne, at der herefter i Skt. Hans kirke i Odense ligesom i byens andre sognekirker holdes froprædiken og onsdagsprædiken, for at også dér til froprædiken kan vies tjenestefolk, når deres bryllup sker, og at der også ellers altid kan forholdes efter kongens mandat og forordning som i andre sognekirker. FT, 5, 395. (Efter hr. kanslers befaling) K. (Udt. i CCD, V, 502).

18. maj (Kbh.) Ms. til Joakim Beck. Lensmand på Skanderborg hr. Oluf Parsberg t. Jernit har til magelæg begæret fig. krongods i Silke-

borg len: i Elsborg 2 bol (Christen Andersen og Mikkel Rasmussen) og 1 fuldgd. (Niels Pedersen), i Højbjerg 1 gd. (Peder Sørensen) og 1 bol, i Wenderup [Vinderslev?] s. i Tollstrup 1 gd. (Niels Bertelsen og Søren Jensen), i Hinge s. i Astrup 1 bol (Niels Jensen), i Thoubye 1 gd. (Niels Sørensen), 1/2 gd. (Jesper Svendsen) og 1 gd. (Ove Jensen og Sven Nielsen, den 3., som bor i denne gd. har halvparten deri), 1 gadehus (Poul Mikkelsen), 1 gd. (Niels Svendsen og Peder Ousen), i Liungbye 4 gde (Terkel Jensen, Simon Bertelsen, Christen Poulsen og Niels Sørensen) og 1 bol (Frands Rasmussen), mod: i Vrads h. i Klovborg s. og by 2 gde (Mads Poulsen og Mads Sørensen), i Tirsvad 1 gd. (Søren Jensen), i Gribstrup 2 gde (Kirsten Pedersdatter og Oluf Terkelsen) og 2 gadehuse, i [Nr.] Snede s. i Boest 1 gd. (Christen Mikkelsen) og 1 gadehus (Jep Skræder), i Arritskov 1 gd. (Jens Pedersen) og 1 hus (Anders Jensen), i Emstrup [Ejstrup?] s. i Thiølund [Hjøllund?] 1 gd. (Mikkel Jensen), i Snebye [Snede?] 2 gde (Niels Sørensen og Rasmus Mittersen), i Herup [Karup] s. i Vallerbæk 1 gd. (Peder Sørensen), i Vrads h. i Snede s. Ibsgård (Christen Andersen og Søren Christensen), i Bording s. i Ravnholt 1 gd. (Erik Nielsen og Erik Sørensen). JB skal snarest erklære, om det begærede gods for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes mod det tilbudte, og i erklæringen tilkendegive, om noget af det begærede findes i kongens vildtbane.¹ JT, 11, 225. (Jf. Kr. Sk., II, 42).

1) Stednavnene i denne indførsel er meget forskrevne og tidtels uidentificerbare.

19. maj (Kbh.) Skøde til Anna, mester Anders Bentzingers enke på et stykke jord og plads ved møllebækken ved Østervold, 110¹ alen lang og 51 alen bred, som kongens bygmester har udlagt hende i stedet for hendes have og boder uden for Nørreport, som blev nedbrudt, og som hun må genopbygge på den udlagte plads. I øvrigt må hun gøre sig den så nyttig, hun bedst kan i alle måder. SjR, 21, 491. (Tr.: KD, III, 264).

1) KD anfører m(!), men læsningen 110 er næppe tvivlsom.

19. maj (Kbh.) Niels Trolle fik brev at lade sin postvogn, som han har der ved lenet, på ansøgning være vognmester Hieronymus Wraal følgagtig til Holsten. Udt. i SjT, 29, 46.

Tilf.: Ligesådan brev fik Jørgen Seefeld, Wentzel Rothkirck og Arent von der Kuhla.

19. maj (Kbh.) Oluf Brockenhuus fik brev at tilsende holstensk råd og lensmand på Segeberg Caspar von Buckholt [Buchwald] t. Bramsdorf de 6 køer ved visse bud, som han tidligere har fået befaling om at indkøbe til nøjeste pris i sit len, som skal videre vide, hvortil de skal bruges. Udt. i Sjt, 29, 46.

Tilf.: Ligesådanne breve fik flg. lensmænd i Sjæll. og Fyn: Niels Trolle i Roskilde len 6, Arent von der Kuhla i Kronborg og Frederiksborg len 6, Wentzel Rothkirck i Antvorskov len 9, Frederik Reedtz i Vordingborg len 9, Sigvard Urne [i Tryggevælde len] 6, hr. Corfitz Ulfeldt på Møn 7, hr. Mogens Kaas i Nyborg len 10, Henning Valkendorf i Odense len 6, Claus Sehested i Hindsgavl len 4. Orig. til Iver Vind i Dalum kl. lensrgsk., skønt han ikke er nævnt blandt adressaterne.

19. maj (Kbh.) Ms. til Holger Rosenkrantz' arvinger. Hvad der i Hans Rantzaus sag er blevet skrevet på Hans Rantzaus ansøgning, kan de se af vedlagte hans indlæg, som kongen sender dem til efterretning. Sjt, 29, 46.

19. maj (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Da kongen har forlenet ham med Kbh. len, skal han i alle måder have god inspektion og tilsyn. Sjt, 29, 47.

19. maj (Kbh.) Bevilling for tolder i Kbh. Henrik Møller, at han, så længe han er i kongens daglige tjeneste og derfor ikke kan residere ved stedet, må participere i kapitlet i Lund og nyde *bona communia* og *mensalia*, som de herefter falder, lige med residerende prælater og kanniker smst. SkR, 5, 448. K.

19. maj (Kbh.) Ms. til Niels Krabbe. Da kongen har forordnet en kommandant, som i fredstid skal blive liggende i fæstningen Kristianopol, må NK undertiden rejse bort fra fæstningen 3 eller 4 uger, når han først befaler kommandanten at have forsvarligt indseende med alt smst. SkT, 7, 126.

19. maj (Kbh.) Ms. til Ebbe Ulfeldt. Kongen har for intercession og forbøns skyld forskånet på livet de 4 officerer Christian Machabæus, Sivort Gagge, Mads Koefoed og Jost Nicolai, som er dømt i kongens nåde og unåde. De skal dog ufortøvet rømme alle kongens riger og underliggende fyrstendømmer, og alt deres gods og formue skal være

forbrudt til kongen. EU skal derfor under kronen overtage alt gods på Bornholm, som tilhører dem, og hvis de herefter træffes der i landet, skal sagen stå åben for dem. SkT, 7, 126.

19. maj (Kbh.) Ms. til lensmændene på Fyn, Loll. og Falster. Da Dalum kirke andrages at være meget brøstfældig og ikke har formue til, at den på egen bekostning kan repareres, har kongen anset for godt, at alle kirker i Fyns stift, som har formue dertil, af dette års indkomst skal komme den til hjælp med 3 rd. Lensmændene skal, hver i sit len, anordne, at dette sker, og at hjælpen leveres til lensmand på Dalum kloster Iver Vind t. Nørholm. FT, 5, 395. (Efter Otte Krag's ordre) K.

Tilf.: I brevet til Iver Vind blev i stedet for slutningen indført, at han modtager hjælpen og siden efter bygmester Hans Anemøllers optegnelse anvender den til Dalum kirkes reparation.

19. maj (Kbh.) Ms. til Iver Vind. Da kongen har anordnet, at alle kirker i Fyns stift, som har formue dertil, af dette års indkomst skal give 3 rd. til Dalum kirkes reparation, skal han modtage hjælpen og siden, efter rigtigt regnskab, lade Dalum kirke forfærdige efter kongens bygmester Hans Anemøllers fortegnelse. FT, 5, 396. (Efter Otte Krag's ordre) K.

19. maj (Kbh.) Bestalling for Lave Beck t. Førlev som landsdommer på Loll. og Falster. For sin umage forlenes han med Havgård gd. og gods, som forrige landsdommer Lave Bille t. Havlækkegård havde i forlening for samme tjeneste, med bønder, tjenere og al rente og rette tilliggende, vist og uvist intet undtaget, frit uden al afgift, så længe han er i bestillingen. Desuden skal han oppebære det, som årl. plejer at gives til landsdommeren, og anden rettighed, som hans formand har haft. Han skal holde godset ved god hævde og magt og bønderne derpå ved lov, skel og ret og ingen forurette mod loven eller besvære dem med ny indfæstning eller andet usædvanligt pålæg. Han må ikke forhugge eller lade nogen forhugge skovene dertil til upligt, og ikke sælge eller afhænde nogen af de vornede sønner, som er født på godset. SmR, 5, 243.

19. maj (Kbh.) Å. b. til alle på Loll. og Falster, at kongen har tilskikket Lave Beck t. Førlev til landsdommer. De skal agte og holde ham for deres landsdommer, som det sig bør, søge deres ret hos ham

og fornøje ham til gode rede al landsdommerrettighed, som tilkommer ham, og som andre landsdommere før ham har fået. Han skal til gengæld være forpligtet at hjælpe dem i alle de sager, som bør ordeles til landsting, så meget lov og retten tillader. SmR, 5, 244.

19. maj (Kbh.) Ms. til Christoffer Steensen og Erik Rosenkrantz. Da kongen har forordnet Lave Beck t. Førsløv til landsdommer på Loll. og Falster og for hans umage forlenet ham med den residens og det gods, som hidtil har ligget til landsdommeriet, skal de besigtige residens og gods, både hvad bygningen og tilliggende skove angår, og siden give LB besigtigelsen beskrevet. SmT, 6, 572.

20. maj (Kbh.) Bevilling. Professor ved Kbh. universitet mag. Thomas Bang må til brug for kollegier og stiftsskoler lade trykke nogle bøger, som han på kongens befaling har forfattet, samt mange andre skrifter, han har sammenskrevet i adskillige fakulteter og materier til bedste for ungdommen og andre. Han skal anvende sin største flid på, at de bliver prentet korrekt. For at han kan komme til nogen opretning for sin bekostning, forbydes det i 10 år andre uden forfatterens tilladelse at eftertrykke bøgerne eller indføre dem trykte i riget andetsteds fra. Straffen herfor er konfiskation af bøgerne og 100 rd. til lige deling ml. kongen og sagvolderen. Sjr, 21, 491.

20. maj (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Frederik Parsberg t. Vognserup ønsker i magelæg alle kronens gde i Bonderup, som heri beretter skal være ganske øde og ikke besat med bønder og tjenere. I de nogle af disse gde ligger i Ringsted klostres len, og FP til vederlag tilbyder i Løve h. i Hallenslev en gd. (Jens Olufsen), i Tingerup i Merløse h. 3 gde (Christen Nauffnessen(?), Jens Mortensen og Søren Rasmussen), i Vejleby i Henens(!) [vel Horns] h. 1 gd. (Espen Hansen), skal JS erklære, om de begærede gde for belejlighed eller anden herligheds skyld kan undværes fra Ringsted kloster, og om de tilbudte er lige så gode og vel bejlelige. Han skal desuden erklære, om de bøndersønner, som er født på kronens gods i byen, uden skade for kronen efter FPs begæring kan være ham følgagtige. Sjt, 29, 47.

20. maj (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Jens Thomsen, som boede i Hørup mølle i Rinds h., har andraget, at møllen, han boede på, er ganske afbrændt, og begærer noget bygningstømmer til genopbygningen. JS skal på kronens gde i sit len, hvor det kan ske med mindst

skovskade, udvise ham det, dog det mindste, han kan tilkomme. JT, 11, 226.

21. maj (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz fik brev straks at levere fra sig Jungshoved til Ove Giedde t. Tommerup, som dermed er forlenet. Udt. i Sjt, 29, 47.

21. maj (Kbh.) Krigskomm. Knud Ulfeldt fik brev at afbetale afd. Laurids Svendsens enke hendes afregning, det første der bliver midler dertil. Udt. i Sjt, 29, 47.

21. maj (Kbh.) Niels Krabbe fik forlov at begive sig fra Kristianopol til Fyn i 6 uger. Udt. i SkT, 7, 126.

21. maj (Kbh.) Major Stephen Tiim fik befaling at begive sig til Kristianopol og ligge i slotsloven i Niels Krabbes fravær. Udt. i SkT, 7, 126.

21. maj (Kbh.) Ms. til Peder Lange, Erik Juel, Henrik Rantzau og Manderup Due. Kongens faktorer i Hamborg Albert Baltzer Berntt og Leonhard Marsilius har givet til kende, at de i 1644 efter kongens ordre har leveret 4000 musketter med tilbehør til landkommissærerne i Jylland, hvorfor de endnu ikke har fået betaling. Adressaterne skal af de første midler, som kan tilvejebringes, betale dem efter den akkorderede pris. Ligeledes har de givet til kende at have sendt ammunition til kommissærerne for 12.415 rd. in specie, som de kan bevise med rigtige regnskaber og obligationer, som heller ikke er betalt. Også med denne betaling skal adressaterne være beforderlig, at ABB og LM snarest kan blive contenteret derfor. JT, 11, 226.

22. maj (Kbh.) Å. b. Kongens søn Valdemar Christian, greve t. Slesvig og Holsten etc. deputeres og tillægges af kongen og hans efterkommere 10.000 rd. årl. af kongens eget kammer, indtil et bedre middel kan optænkes til hans underhold. Han skal til gengæld, når det behøves, igen indfinde sig i riget og lade sig bruge i dets og kongens tjeneste. For den charge, han kommer til at betjene, skal han af kongen og kronen blive contenteret og fornøjet. Sjr, 21, 493.

22. maj (Kbh.) Bevilling. Kongen har for kort tid siden befalet rigshofmester Corfitz Ulfeldt, rigens admiral Ove Giedde og stathol-

der i Norge Hannibal Sehested at undersøge, hvad rigens marsk, lensmand i Vestervig kloster Anders Bille med billighed kan tilkomme for sine bekostninger i forleden fejde, især fordi han intet har kunnet nyde af sit len, men af egne midler har bekostet, hvad hans stand og charge udfordrede og derved ikke alene har sat sig meget tilbage, men endog er kommet i stor gæld. De skulle erklære, hvorledes og med hvor meget AB for hans afholdte bekostninger kunne tilbørlig contenteres af det, her i riget bliver deputeret til militiens underhold og gældens afvikling. De har nu undersøgt ABs præntion og gør gældende, at han pga. det uformodede svenske indfald i Holsten og Jyll. måtte begive sig fra Vestervig kloster til hæren ved Kolding, efterladende løsøre til over 10.000 daler, og siden kontinuerlig efter kongens ordre i næsten 2 år har måttet opholde sig på sin egen pung og underholdt 40 heste og folk samt selv forskaffet sig det fornødne på køkken og kælder til sit bord og afholdt udgifter til foræringer, som han *ratione officii* ofte har måttet give. Han har desuden med over 12.000 rd. betalt påbudne poster, overløbere, arbejdere ved skanserne, bådsfolk og færgemænd m.m., hvorover intet eksakt regnskab kan opstilles. Endvidere har han oprettet et fodregiment for 4 rd. pr. mand og derved tilsat af egne midler og har ikke af nævnte regiment eller kompagni til hest modtaget det ringeste. Ej heller er han for sin besværlige tjeneste betænkt i nogen måde eller gjort nogen traktement, hvorhen han end har været kommanderet. CU, OG og HS har efter de af AB fremlagte dokumenter eragtet, at han efter sin anvendte bekostning, flittige tjeneste og store skade ikke kan betænkes med mindre end 18.000 rd. Kongen bevilger, at AB må modtage dette beløb af de midler, som bliver deputeret til militiens underhold, så det skal være AB »for os og vores efterkommende konger i Danmark og kronen, ham og hans arvinger uden skade i nogen måde«. Sjr, 21, 493-95.

22. maj (Kbh.) Bevilling. Vartovs forstander Niels Pedersen har oplyst, at de fattige ikke mere kan have tørveskær de steder, de hidtil har haft. Der bevilges dem i stedet et års fri tørveskær i en mose i Ordrup skov i Gentofte og Lyngby. Dog må de ikke hugge i underskoven. Sjr, 21, 495. (Tr.: KD, III, 264).

22. maj (Kbh.) Bevilling. Sognepræst i Karleby på Falster mag. Marcus Christensen Humble må lade trykke en af ham sammenskrevet bog kaldet $\pi\lambda\eta\rho\phi\omicron\rho\rho\rho\iota\ \pi\iota\varsigma\tau\epsilon\omega\varsigma$, det er den sande levende troes

fuldkommelige vished om Guds nåde, syndernes forladelse, retfærdighed og det evige liv. Det forbydes i 10 år andre at eftertrykke dette opus eller, eftertrykt andetsteds, at lade det indføre i riget uden MCHs samtykke under straf af konfiskation, halvparten til hhv. kongen og MCH, og for forsættelig overtrædelse af kongens mandat. Sjr, 21, 495.

1) Pleroforia pisteos. Se Bibliotheca Danica I, 206.

22. maj (Kbh.) Fornyelse af gældsbev. Kongen erkender at skyldte Elisabeth Sofie Rantzau, Hans Lindenov t. Hundslunds enke 4000 rd. in specie, som HL 1626 har lånt ham. Da der er gået 20 år, bør fordringen efter recessen renoveres, hvilket sker med løfte om betaling af rentekammeret 8. april 1647 af kapitalen med 6% rente. Sjr, 21, 496.

22. maj (Kbh.) Ms. til rigsrådet. Kongen har for nogen tid siden til officerer over landfolket i Halland antaget kaptajnløjtnant Claus Lytcke og kaptajnerne Hans Pedersen, Hans Holst, Peder Mørck, Jacob Pedersen og Peder Sørensen. Da Halland siden på nogen tid er afstået til Sveriges krone, og de nu anholder om kondition igen, og kongen også daglig behøver officerer, skal rådet tænke på midler, hvorledes nævnte officerer bedst kan akkomoderes og employeres, da de endnu har bestalling og gage og ingen tjeneste gør derfor. Desuden vil kongen, at kaptajn Lickie(?), som har tjent under den holstenske armé og endnu har bestalling, ligeledes skal akkomoderes og employeres. Sjt, 29, 47.

22. maj (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Kongen har 1626 hos afd. Hans Lindenov optaget 4000 rd. in specie, som han ikke har forrentet de sidste 2 år. De skal, når der er penge forhånden på rentekammeret, betale HLs arvinger de 2 års rente fra 8. april 1644 til årsdagen 1646 og afskrive det på kongens brev. Sjt, 29, 48.

22. maj (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Kronens tjenere i Baadsted og Engelsbecks len har begæret nogen forskånelse dette år på de 800 læs »boel« brænde, som de årl. er pligtige at age til stranden, da deres heste og hopper i krigen er frataget dem af fjenden. Da kongen erfarer, at deres angivende er sandt, vil han, at de forskånes for at age halvparten af det nævnte boel-ved fra philippi jacobi 1646 til årsdagen

1647. Sjt, 29, 48.

22. maj (Kbh.) Axel Urnes genbrev på mageskifte af jord i Otterup. SkR, 5, 448. (Efter hr. kanslers befaling) K. (Jf. Kr. Sk. I, 547).

22. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Han skal afbetale Frands Brockenhuus t. N. 230 rd., som han efter den med ham gjorde afregning har at fordre for sin tjeneste, af de midler, han dertil ved og nu kan have. FT, 5, 396. (Efter hr. kanslers befaling – rettet fra Otte Krag) K.

22. maj (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Borgerne i Nakskov har lånt 400 rd. af landekisten på Loll. til deres bys befordring, hvoraf er betalt 100 rd. og endnu refterer 300, som kommissærerne har fordret af dem til at betale adskillige embedsmænd med, som i disse år arbejder på befæstningen smst., og som borgerne vægrer sig ved at betale. JFP skal tilholde dem snarest at erlægge de 300 rd. til kommissærerne efter deres obligations indhold. Og hvis de ikke så snart kan opkomme med pengene, skal de tage så stor gæld på sig, som pengene kan beløbe sig til, og selv fornøje dem, som kommissærerne er forpligtede overfor. SmT, 6, 573.

22. maj (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Han skal lade sergent ved det jyske kompagni Jørgen Størbech henrette efter dommens indhold. Hvad skarpretteren skal have derfor, skal han betale af lenets indkomst mod godtgørelse i sit regnskab. JT, 11, 226. Orig. i Ålborghus lensrgsk.

22. maj (Kbh.) Ms. til Erik Juel. Hammerum herredsting er for nogen tid siden flyttet fra Snejbjerg s., hvor det har ligget fra arilds tid, til et andet, ubejligt, sted, som formenes ikke at være midt i herredet, men afsides, så mange af herredsfolkene om vinteren for is og vand undertiden ikke kan komme over til tinget. EJ skal lade opkræve 24 uvildige dannemænd, lige mange af hvert sogn i herredet, som kan granske, syne og udvise et lovligt og alle herredsmændene lige bejligt sted, hvor tinget kan være midt i herredet, og siden henflytte det dertil. JT, 11, 228. Incl. 19. maj.

23. maj (Kbh.) Hr. Corfitz Ulfeldt og Hannibal Sehested fik brev snarest at forhandle med Gabriel Marselis om at gøre de norske penge

på veksel på hans egen risiko hid til Kbh., og at gøre et fuldkomment overslag på, hvad det ellers vil koste kongen, om pengene på anden måde skulle hidføres til søs, og siden erklære sig udførligt derom. Udt. i Sjt, 29, 48.

23. maj (Kbh.) Ms. til Gregers Krabbe og Niels Lykke. Niels Trolle t. Trolholm agter sidst i juli eller først i aug. at skifte med sine 2 børn Corfitz og Birgitte Trolle, som da fylder 18 år, og overlevere dem deres mødrene arv, og begærer denne befaling til adressaterne. De skal med kgl. fuldmagt overvære skifte og værgemålsoverlevering, når CT bliver leveret sin mødrene arv, og, om tvist skulle indfalde, påkende den. Sjt, 29, 48.

23. maj (Kbh.) Rentemestrene fik brev at betale Niels Nielsen i Fortunen, hvad de bremiske gesandter her i Kbh. har fortæret, efter den dem derpå sendte fortegnelse, af de første midler, der kan indbringes. Udt. i Sjt, 29, 49. (Tr.: KD, V, 293).

23. maj (Kbh.) Ms. til krigskomm. Knud Ulfeldt. Da kongen skylder oberst Andreas Spang 4776 rd. på ham selv og hans officerer for tjeneste i forleden fejde efter den med ham gjorde afregning af Ove Giedde t. Tommerup og Hannibal Sehested t. Nøragergård, skal KU contentere AS hans rest af først indkommende penge. Sjt, 29, 49.

23. maj (Kbh.) Forordning om børn, som ligger længe udøbt. Da der både i købstæderne og på landet begås stor uskikkelighed, idet en del lader deres børn ligge længe udøbt, hvorfor mange dør, før de kan komme til dåb og kristendom, har kongen med rigens råds råd anset for godt at anordne, at børn på landet skal føres til kirken og døbes senest 8 dage efter fødslen og børn i købstæderne senest 4 dage efter. Overtrædelse straffes med 10 rd. til nærmeste hospital. Lensmændene på landet og borgmester og råd i købstæderne skal have indseende hermed og indkræve straffen. Hvis børnene er svage, har alle kristne forældre sådant tilbørligt at have i agt, så ingen saligheds middel af forsømmelse bliver efterladt for nogen. Sjt, 29, 49. (Tr.: CCD, V, 502 efter orig. udfærdigelse og i DKL, III, 328).

23. maj (Kbh.) Ms. til Niels Krabbe. Borgere i Halmstad Anders Andersen, Henrik Lund og Frederik Albrechtsen har tilkendegivet, at de i forleden fejde har forstrakt adskilligt til kongen og kronen. NK

skal snarest afregne med dem og i en sum specificere, hvad enhver har forstrakt, så de kan få videre forsikring. Hvis flere af borgerne angiver for ham at have forstrakt noget, skal han også afregne med dem. SkT, 7, 126. Indl. 20. maj.

23. maj (Kbh.) Ms. til Ebbe Ulfeldt. Holger Rosenkrantz Axelsen t. Demmestrup har andraget, at han efter skriftlig ordre af rigshofmester Corfitz Ulfeldt har antaget henved 60 mand og underholdt dem som gevorbne på Bornholm, mens denne trouble varede, indtil landet med slottet overgik, dog på det vilkår efter rigshofmesters ordre, at landet skulle underholde dem, da det kunne falde en føje ting på hver. Dette er dog endnu ikke sket, hvorfor han af egne midler har anvendt 2175 rd. 7 sk. 2 $\frac{1}{2}$ alb. derpå, som med rigtig bevis og likvidation er at se af hans regnskaber, der er klareret på renteriet. EU skal ligne beløbet på undersåtterne på Bornholm, så det snarest af dem kan blive erlagt til HRA eller hans fuldmægtig. SkT, 7, 127.

23. maj (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt. Christoffer Gøye begærer i magelæg nogle af kongens og Norges kronens gde og gods i Norge i Nedenæs len: i Frøland s. Liøgrat, i Tromsø s. Haffue, i Øster Malland s. Store Møralland og Tuederør, i Fierde s. Bradsted, i Landevig s. Høgelund, i Frøland s. Walde og i Øyestad s. Vigeland. Hvorimod han tilbyder en gd. (Hans Nielsen Hiort) i KUs len [Landskrone] i Store Harragger by. KU skal snarest lade forfære denne gds lejlighed, om den er således ved magt i alle måder og god for sin landgilde, at kongen og Danmarks krone kan ske fyldestgørende vederlag for det gods, som af CG begæres. SkT, 7, 127.

23. maj (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Da kongen har erfaret, at der er stor mangel på rhinskvin i Odense, skal han forordne nogle smst., som for en billig pris kan falholde god og uforfalsket rhinskvin for enhver, som vil købe deraf, dog at ingen betages sin næring. Han skal desuden tilholde borgmester og råd at have god indseende med, at ingen underslæb eller falskhed deri begæes. FT, 5, 396. (Efter Otte Krags befaling) K.

23. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Da det boskab og sengetøj, som før var på Koldinghus, i forleden fejdetid er overført til Middelfart, skal han snarest underrette kongens søn hertug Frederik, ærkebiskop til Bremen, om det endnu er i Middelfart eller igen er ført til Kolding-

hus, og lade ham få så meget deraf, han begærer. JT, 11, 227.

23. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Sehested, Jørgen Seefeld og Jørgen Rosenkrantz. Gregers Krabbe, rigsråd, Niels Krag t. Trudsholm og Erik Juel t. Hundsbæk, landsdommere i Nørrejyll., lensmænd på Riberhus, Lund og Lundenæs agter snarest at gøre regnskab for, hvad de som landkommissærer i Nørrejyll. har modtaget til landekisten og udgivet til landets bedste. Adressaterne skal på kongens og adelens vegne forhøre deres regnskaber i overværelse af mag. Frands Rosenberg og hr. Erik Monrad, superintendenter i Viborg og Ribe stifter, Peder Ostenfeld, Hans Nielsen, unge Hans Sørensen, Laurids Lunderup, Jens Olufsen og Morten Tanch, borgmestre i Viborg, Mariager, Ålborg, Varde, Ringkøbing og Kolding, som er tilskrevet af kongen, og siden efter regnskabernes befundne rigtighed kvittere dem. JT, 11, 227.

23. maj (Kbh.) Ms. til mag. Frands Rosenberg og hr. Erik Monrad. De skal på gejstlighedens vegne i Viborg og Ribe stifter overvære, at landkommissærerne gør regnskab for Mogens Sehested t. Holmgård, Jørgen Seefeld t. Visborg og Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård. JT, 11, 227.

23. maj (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Han skal befale borgmester i Ålborg unge Hans Sørensen at overvære, at landkommissærerne gør regnskab for Mogens Sehested, Jørgen Rosenkrantz og Jørgen Seefeld. JT, 11, 228.

Tilf.: Ligesådant brev fik Mogens Sehested at befale borgm. Jens Olufsen i Ringkøbing, Mogens Bille at befale Morten Tanch, Gregers Krabbe at befale Laurids Lunderup, Jørgen Seefeld at befale Peder Ostenfeld og Mogens Arenfeldt at befale Hans Nielsen.

24. maj (Kbh.) Bevilling. Kongens både tyske og danske undersætter på Amager bevilges derfra at måtte udføre, hvorhen de lyster, 150 heste, dog mod sædvanlig told. Sjr, 21, 497.

24. maj (Kbh.) Bevilling. Hans Willomsen må i et år alene fra Frankrig eller Holland toldfrit indføre for 1000 gylden gewehr, som han for billig pris igen skal afhænde til kongens undersætter. Sjr, 21, 497.

24. maj (Kbh.) Ms. til Ove Giedde og Hannibal Sehested. Kongen er i alle måder tilfreds med den afregning, de har gjort med oberst Andreas Spang på ham og hans officerer og gemene knægte for tjeneste i forleden fejde. Sjt, 29, 50.

24. maj (Kbh.) Krigskomm. Knud Ulfeldt fik brev snarest at afregne med Hertvig Sass for hans tjeneste i forleden fejde. Sjt, 29, 50.

24. maj (Kbh.) Rentemestrene fik brev at lade give kongens edelknabe Peder Kaas 100 rd. årl. i rejsepenge indtil videre. Udt. i Sjt, 29, 50. Orig. i DKanc. B 179e.

24. maj (Kbh.) Ms. til Christen Skeel og Oluf Daa. Kongen har for nogen tid siden befalet Falk Lykke t. Gersnæs at modtage et parti musketter, piber og sidegewehr med tilbehør. Da FL andrager, at hans kaptajner, som han leverede samme gewehr, straks efter den forbigangne krigsurolighed igen har leveret dem fra sig på tøjhuset, har han forskrevet kaptajnerne hid for at gøre kongen eller ham på kongens vegne rigtighed og forklaring, at det kan vides, om samme gewehr endnu findes, eller hvor de er kommet hen. Adressaterne skal snarest i FLs og Christoffer Suenkes nærværelse udforske, om samme gewehr er leveret på tøjhuset til Christoffer Suenke, eller hvem der har modtaget den tiloversblevne rest af samme gewehr. Sjt, 29, 50.

24. maj (Kbh.) Jfr. Sofie Vogensdatter fik bevill. at være sin egen værge, dog intet af sit gods at afhænde uden sin rette værges samtykke. Udt. i JR, 10, 396.

24. maj (Kbh.) Ms. til Christoffer Hvas og Erik Lunov. De skal være til stede, når lensmand på Lund Niels Krag t. Trudsholm overantvorder jfr. Sofie Vogensdatter hendes værgemål. JT, 11, 228.

24. maj (Kbh.) Ms. til rigens marsk. Mange udskrevne soldater under regimenterne er i forleden krigstid, uagtet deres pligt og tjeneste, forløbet deres »fenneler« og poster og undvigt deres herres og fædrelandets tjeneste. Han skal lade dem, som således har forset sig, straffe alvorligt og tilbørligt på kroppen efter deres forseelse i kronens arbejde, hvor noget på landet forefalder, andre til eksempel, eller på deres formue, hvilket agtes bedst, som igen til landets bedste kan anvendes, og rigtig bevis derom igen indlægges. Kongen sender ham

herhos sit åbne brev til sine lensmænd, officerer og betjente, som på anfordring skal hjælpe med sådant at iværksette, så kongens befaling des bedre kan efterkommes. JT, 11, 228. Incl. 23. maj.

24. maj (Kbh.) Å. b. Kongen har erfaret, at mange udskrevne soldater under regimenterne i forleden krigstid, uagtet deres pligt og tjeneste [har forløbet deres »fenneler« og poster og undvigt deres herres og fædrelandets tjeneste]. Han har befaleet rigens marsk Anders Bille t. Damsbo [videre som i ms. til denne]. Lensmænd, fogder og alle andre, som har befaling på kongens vegne, skal på anfordring forhjælpe ham til rigtighed, og alle officererne i regimenterne skal angive sådant. JT, 11, 229. (Tr.: CCD, V, 503).

25. maj (Kbh.) Fornylse af gældsbev. Kongen erkender at skyldte hr. Henrik Huitfeldt 1000 rd. in specie, som hans afd. moder fru Elisabet Friis 1626 har lånt ham. Da der er gået 20 år, bør fordringen efter recessen renoveres, hvilket sker med løfte om betaling med 6% rente til 4. marts 1647. Bliver pengene ubetalt stående hos kongen, skal rentemestrene årl. betale HH 6% i rente, og lånet kan fra begge sider opsiges med 1/2 års varsel. Sjr, 21, 503.

25. maj (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Kongen har i 1626 hos afd. fru Elisabet Friis optaget 1000 rd. in specie på rente, men ikke de 4 foregående år forrentet dem. De skal, når pengene er forhånden på rentekammeret, erlægge til hr. Henrik Huitfeldt t. Lillø eller hans arvinger samme 4 års renter fra 4. marts 1642 til årsdagen 1646 og afskrive det på kongens brev. Sjt, 29, 50.

25. maj (Kbh.) Oluf Brockenhuus fik brev at udtage mænd, der kan syne det krat, som ligger ved Lyngby, hvor meget der bør eftergives ham på krudtmøllen i hans landgilde, når der undes ham, som gør gewehr i Lyngby, græsning til 4 eller 5 køer. Udt. i Sjt, 29, 50.

25. maj (Kbh.) Ms. til Christoffer Hvas. Hvad menige sognemænd i Skjoldborg s. har suppliceret mod Iver Kaas t. Ulstrup, kan han se af hosføjede supplikation. Han skal foreholde IK at lade dem vederfares ret og ikke gravere dem over evne med tiende, da sådant i sig selv er kristeligt og billigt. Hvis han ikke vil lade sig sige med billighed, skal CH meddele kongen det, at denne kan optænke middel til, at de fattige folk ikke skal geråde i alt for stor skade. JT, 11, 229.

25. maj (Kbh.) Å. b. Da der sker stort underslæb med heste og andet, som føres ud af riget over ulovlige vadesteder i Koldinghus len, kongen til ikke ringe skade på tolden, skal det, for sådant at forekomme, være forbudt og befalet, at enhver, som vil føre heste eller andet af riget til Holsten og ikke angiver sig i Kolding eller Ribe, at de dermed ingen anden steds passerer, hvor de skal angive og optegne sig for de tilfornede bromænd. Hvis nogen forser sig herimod, har de ikke alene forbrudt, hvad de farer med, men straffes som kongens mandats overtrædere. JT, 11, 230. (Tr.: CCD, V, 504).

26. maj (Kbh.) Bevilling. Hans Melbuch og hustru må købe 10 heste i Danmark og herfra udføre dem toldfrit. Sjr, 21, 497. Indl. 22. maj.

26. maj (Kbh.) Bevilling. Fru Anne Lunge, afd. Just Høegs t. Gjørlev må for adskillige indfaldne årsagers skyld lade sin husbonds lig stå ubegravet 14 dage længere end det sædvanlige. Sjr, 21, 498.

26. maj (Kbh.) Bestalling. Peder Lauritzen¹ er antaget som portner og vægter i porten for Bremerholm. Han skal nat og dag, tidlig og silde lade sig befinde tro og flittig i sin bestilling. Han skal til rette tid åbne og lukke porten og lugen og agte på, at de ikke holdes åbne længere, end »de næppe gennem køres eller gåes«, og straks igen låse dem og tage nøglen til sig. Han skal ingen fremmede ukendte eller borgere her af byen eller andetsteds fra tilstede adgang undtagen kongens undersætter af adel og kongens egne daglige hofjener og dem, der har noget at forrette. Dog må de syge lade deres hustru eller en anden mand eller kvinde afhente deres kost, men de, som er helbredte, skal selv indfinde sig. For at han des bedre kan rette sig heri, skal skriveren daglig efter mønstringen give ham fortegnelse over de syge. Ud fra Holmen skal han aldeles ingen af bådsfolkene, smedene, svendene, tømmermændene og rebslagerne lade passere, med mindre de fra admiralen eller hans stedfortræder har seddel, om de er mange, eller tegn, om det er én. Og for at Holmens admiral des bedre kan forekomme underfundighed med sedler og tegn, skal portneren hver aften overlevere alle sedler og tegn til skriveren, som skal holde rede på, hvor mange der er udstedt og til hvem, og, hvis de ikke alle er indleveret, give Holmens admiral det til kende, for at det derefter kan straffes velbørligt. Når han har modtaget sedlerne og tegnene gennem et hul på lugen, skal han straks igen, når alle de, der har haft tegn eller sedler, er passeret, lade porten og lugen lukke og forvare. Fordrister

nogen sig til at trænge igennem med magt, må han lade skudporten falde. Kommer nogen derved til skade, må han have det for hjemgæld. Han skal ingen tillade at tage noget gennem porten i deres poser. Især skal han agte på, at tømmermændene ikke udslæber noget træ, stort eller lidet, det være sig så ringe det vil, men også give agt på andre. Og hver aften kl. 7 skal han foruden porten til Holmen også lukke den vandport, der er tværs over for afd. hr. statholders gård, og frembære nøglen til Holmens admiral. Og for at der med alt kan haves des bedre opsyn, tilforordnes der portneren 3 personer til sammen med ham om dagen at tage vare i porten og skiftevis hver sin nat at våge oven på porten og bl.a. slittig agte på, at intet flødes gennem broen eller føres til båds i utide og om natten af det, som kan være stjålet fra Holmen. Portneren skal årl. have 20 rd. til pension og en sædvanlig hofklædning samt 4 rd. mdl. i kostpenge. De 3 vagter skal årl. have 18 rd. i løn og en klædning lige med båds mændene samt 3 rd. mdl. i kostpenge, alt at levere dem i rette tid fra rentekammeret. SjrR, 21, 498-500.

1) Således i overskriften. Kaldes i selve indførslen Peder Knudsen. Er ikke medtaget i registret under noget af navnene. Kaldes i H. D. Lind: Kong Kristian den Fjerde og hans Mænd paa Bremerholm, 1889, 334, med henvisning til SjrR, 21, 498 og Klædekammerregnskab 1647,49, Peter Lavritsen.

26. maj (Kbh.) Adelspatent. Iver Due har nogen tid tjent som major ved arméen i Norge til kongens særlige tilfredshed. Desuden har hans forfædre været adelige og af kongens forfædre forsynet med åben skjold og hjelm og indlagt sig fortjeneste i krigstjeneste. Derfor og for IDs egne gode kvaliteter har kongen ophøjet ham og hans ægte afkom i adelsstanden med samme skjold og hjelm som hans afd. fader. SjrR, 21, 500.

26. maj (Kbh.) Skøde til borger i Kbh. Rasmus Jensen på en kronens plads og ejendom ml. Vester- og Nørreport uden for Kbh., kaldet Kongens Blegedam, med hvad bygning der nu står på den. Længden fra RJs have langs stadsgraven til vejen til ladegden er 193½ alen 8 tommer. Fra ladegården langs søen til RJs have er 436½ alen 8 tommer. Fra søen langs RJs have til stadsgraven er 250 alen. SjrR, 21, 501. (Tr.: KD, III, 265).

26. maj (Kbh.) Gældsbev. Kongen anerkender, efter en kontrakt oprettet af rigshofmester Corfitz Ulfeldt med Henrik Møller og Rasmus Jensen, tolder og indvåner i Kbh., for et skib, kaldet Prins

Christian, som de under krigen havde udrustet og ladet bruge i kongens og kronens tjeneste, for skibets fragt, officerernes samt folkenes kost og løn, ammunition som er brugt, mens skibet har været i tjeneste, samt 2 kobberstykker, som deraf blev taget, ført i land og siden erobret af fjenden, at skylde HM og RJ 16.990 rd. Kongen lover betaling til 29. sept. 1646 eller at give årl. og sædvanlig rente, til summen bliver afbetalt. Sjr, 21, 502.

26. maj (Kbh.) Bevilling. Hr. Poul Christensen har begivet sig fra Gulland herover for at søge embede, da han helst vil blive under kongens gebet. Kongen har selv med tilfredshed hørt ham prædike og bevilger derfor, at han frem for nogen anden må få det første ledige kald her i riget, som han lovligt efter ordinansen og andre om kald udgåede forordninger kan kaldes til. Sjr, 21, 502.

26. maj (Kbh.) Bestalling for mag. Niels Spend som sognepræst til Holmens kirke med samme pension og rettighed som hans formand. Hans bestilling skal begynde fra den 15. juli 1642 (!). Rentemester og proviantskriver påbydes at betale hans pension og besolding. Sjr, 21, 503. (Tr.: KD, III, 265).

26. maj (Kbh.) Gældsbev. Kongen anerkender, efter en kontrakt oprettet af rigshofmester Corfitz Ulfeldt med Henrik Møller og Rasmus Jensen, tolder og indvåner i Kbh. og derpå siden gjorde afregning af 17. juni 1644, for et skib, kaldet Jordan, som de under krigen havde udrustet og ladet bruge i kongens og rigets tjeneste, for skibets fragt, officerernes samt folkenes kost og løn og den ammunition, som derpå er »forskøtt«, mens det har været i tjeneste, at skylde HM og RJ 2911 rd. Kongen lover betaling snarest muligt. Summen forrentes fra 17. juni 1645 med den årl. og sædvanlige rente. Sjr, 21, 504.

26. maj (Kbh.) Bevilling. Børge Rosenkrantz t. Frølinge må ægte jfr. Marie Bielke, som han er beslægtet med i 3. led, mod at betale 1000 rd. til Frederiksborg skole. Sjr, 21, 505.

[**26. maj**]¹(Kbh.) Gældsbev. Kongen anerkender, efter en kontrakt oprettet af rigshofmester Corfitz Ulfeldt med tolder i Kbh. Henrik Møller og siden derpå gjort afregning af 27. sept. 1645, som er indleveret i kongens kancelli, for et skib kaldet De 3 Løver, som han under krigen havde udrustet og ladet bruge i kongens og rigets

tjeneste, for skibets fragt, officerernes samt folkenes kost og løn og den ammunition, som derpå er »forskut«, mens det har været i tjeneste, at skyldte HM 12.515 rd. 1 mk. 12 sk. Kongen lover betaling til 27. sept. 1646 eller årl. og sædvanlig rente, til summen er afbetalt. Sjr, 21, 505.

1) Uden dato, men indført ml. breve af 26. og 27. maj.

26. maj (Kbh.) Ms. til rigens hofmester. Kongen har efter ansøgning bevilget Jacob Dreyer i Lyngby 3000 gamle musketter fra tøjhuset af dem, som findes utjenlige, hvoraf 1000 skal gives i betaling for hans fordring på kronen. For de andre 2000 skal han efter eget tilbud snarest levere andet godt nyt gewehr. Rigens hofmester skal lade ham få det gamle gewehr og modtage det nye igen og derhos lade taksere, hvad såvel det gamle som det nye skal koste. Sjt, 29, 51.

26. maj (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Borger i Kbh. Peder Gregersen har til soldaterne under Ebbe Ulfeldt t. Egeskovs regiment forstrakt islandske strømper og vanter for 122 rd. 1 mk., som er afkøbt i deres afregning af Gregers Krabbe t. Torstedlund, hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup og Knud Ulfeldt t. Svenstrup. De skal betale PG beløbet af først indkommende midler i rentekammeret. Sjt, 29, 51.

26. maj (Kbh.) Hr. Tage Thott fik brev for sin alderdom og skrøbeligheds skyld at måtte forskånes for kommissærbestilling i Skåne. Udt. i SkT, 7, 128.

26. maj¹ (Kbh.) Bevilling. Borgmester og råd i Århus fik bevill. til havnens reparation at måtte oppebære af hver slettedalers værdi, som ud- eller indføres af udenlandske, og som ikke er kongens undersætter, 2 hvide og af indenlandske 1 hvid, og af dem, som ikke er kongens undersætter 5 sk. af hver læst i 6 år, og af kongens egne undersætter 3 sk. i 3 år, dog at færgerne forskånes, når de overfører folk. Udt. i JR, 10, 396. K (hvorefter gengivet her).

1) Konceptet dat. 16. maj.

26. maj (Kbh.) Jfr. Lisbet Høeg fik bevill. at være sin egen værge, dog intet af sit gods at afhænde uden sin rette værges samtykke. Udt. i JR, 10, 396.

26. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Høeg og Henrik Rantzau. Just Høeg t. Bjørnholm har andraget, at han vil skifte ml. sine børn Erik Høeg t. Bjørnholm og jfr. Elisabet Høeg, så de kan vide, hvad der efter hans og hans hustrus død tilfalder dem. Adressaterne skal med kgl. fuldmagt overvære skiftet, og hvis tvist falder ml. dem, forlige dem eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 229.

26. maj (Kbh.) Å. b. Lensmand på Tryggevælde Sivard Urne t. Rårup og Vincents Bille t. Valbygård skal, da kongen har forlenet rigens admiral Ove Giedde med Jungshoved len, være til stede, når lensmand på Vordingborg hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup afgiver nævnte len til OG. De skal udfærdige beskrivelse over, hvad inventar, breve, registre, jordebøger og alt andet, der findes på lenet og bør overleveres, og bygningernes tilstand på Jungshoved og på ladegden, og over skovenes vedligeholdelse, og siden overlade den til OG. Sjr, 21, 506.

27. maj (Kbh.) Rigens hofmester fik brev at tilholde borgmestre og råd i Kbh., at de straks lader optage alle dem, som betler her i byen, hvad enten de hører til Holmen, Christianshavn, kongens boder eller andre steder, og lade dem henføre i pesthuset og der forhøres af de fattiges forstandere, om de hører til menigheden eller har andetsteds hjemme, og hvis de ikke hører her til byen, at de da forvises til de steder, de er kommet fra, men er de her af byen, da, om de er rette fattige, at det betænkes, hvorledes de kan underholdes uden betleri. Udt. i Sjt, 29, 51. (Tr.: KD, V, 293).

27. maj (Kbh.) Anders Bille og Ove Giedde fik brev snarest at afregne med Niels Trolle t. Trolholm for den tid, han har betjent generalproviantskommissærbestillingen. Udt. i Sjt, 29, 51.

27. maj (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Kongen har for kort tid siden befalet ham at levere nogle køer til holstensk råd og lensmand over Segeberg Caspar von Buchwald t. Bramsdorf. Da kongen erfarer, at det vil koste alt for meget, om han ganske skulle fortsende dem med en egen karl, skal han holde dem i beredskab til 7. juni, hvor en kongens »leggere« skal modtage dem og lade dem uddrive. Sjt, 29, 51.

Tilf.: Ligesådant brev fik Oluf Brockenhuus og Niels Trolle til 8. juni, hr. Frederik Reedtz, Sigvard Urne, hr. Corfitz Ulfeldt, Hans

Lindenov og hr. Christoffer Urne til 10. juni. Orig. til Sigvard Urne i Tryggevælde lensrgsk.

27. maj (Kbh.) Krigskomm. Knud Ulfeldt fik brev at levere major Stephan Thimb på hans ansøgning 3000 speciedl. til Kronborg garnisons aftakning, hvorfor majoren siden selv må klarere på tilbørlige steder, hvortil de er anvendt. Udt. i Sjt, 29, 52.

27. maj (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt. Han har fået kgl. befaling at betale oberst Andreas Spang hans rest, som, efter afregning med Ove Giedde t. Tommerup, Hannibal Sehested t. Nøragergård og KU selv, beløber sig til 4776 rd. Da KU dog ikke har midler hertil, skal han straks afbetale 1000 rd. For resten vil AS blive contenteret med kongens restseddel, at betale til førstkommende jul. Sjt, 29, 52.

27. maj (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Sognepræst t. Ølstykke hr. Jens Hansen og borger i Kbh. Eggert Eggertsen er mod deres vilje taget til værger for afd. Henning Hansens børn i Udlejre og begærer sig forskånet for værgemålet, som falder dem for besværligt, da den ene er gejstlig mand og den anden pga. sin næring i Kbh. forhindret., foruden at de »børnene intet pårører«. Da der er 2 andre mænd i Kbh. len, Jacob Pedersen i Veksø og Peder Pedersen i Stenløse, som er børnenes morbrødre og vederhæftige mænd, må JH og EE forskånes for værgemålet og JP og PP i stedet forordnes. OB skal sørge herfor og føre tilsyn med værgerne. Sjt, 29, 52.

Tilf.: Ligesådant brev fik Arent von der Kuhla.

27. maj (Kbh.) Ms. til Arent von Kuhla. Jørgen Frees og Maria Galbrechts giver til kende, at nu da Frands Steenwinkels og hans hustrus bo i Helsingør er blevet registreret, skal det bedste deraf være fjernet, så hun ikke efter seneste herredags dom kan contenteres. AK skal tilholde FSs kone enten straks at contentere JF og MG efter dommens indhold eller fængsle hende og sende hende hid for at anholdes hos manden, indtil hun efterkommer dommen. Sjt, 29, 52.

27. maj (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev at lade fru Anne Lunge, afd. hr. Just Høegs t. Gjorslev på anmodning mod betaling få 4 store dyr og 4 rådyr til sin husbonds begravelse. Udt. i Sjt, 29, 53.

27. maj (Kbh.) Ms. til menige residerende og privilegerede kanniker i

Roskilde kapitel og universitetet i Kbh. *Rector Scholæ Roschildensis* skal have dimitteret og forløvet nogle personer fra skolen mod det forbud, superintendent over Sjællands stift dr. Jesper Brochmand offentlig har gjort i skolen, hvormed formenes, at skolemesteren har handlet mod den myndighed, bispen er forundt efter ordinansen og forordningen. Adressaterne skal, når bispen indstævner ham for dem, dømme, om han har bevist bispen den lydighed, han efter sin ed er pligtig, og hvis det befindes, at han er indfaldet i hans embede, da at kende, hvad hans straf bør være. SjT, 29, 53.

27. maj (Kbh.) Hr. Mogens Kaas og Henning Valkendorf fik brev at afregne med Henrik Rantzau for tjenesten som generalproviantkommissær på Fyn. Udt. i FT, 5, 397. (Efter Otte Krags ordre) K.

27. maj (Kbh.) Ms. til Axel Urne og Christoffer Bille. Fru Helvig Brahe har givet til kende, at hendes husbond, afd. Falk Gøye Falksen har efterladt sig en stor gæld, for hvilken hun tilbyder at tilfredsstille hans kreditorer i løsøre og sit eget jordegods. Da adskilligt af samme løsøre både i forleden fejdetid og af ildebrand er frakommet hende, siden adressaterne efter kongens befaling havde registreret det, begærer hun denne kommission til dem om på ny at vurdere det øvrige løsøre og likvidere det imod gælden, så enhver får udlæg deri efter sin fordring, så langt det strækker, og udlæg for resten i hendes jordegods. De skal inden for ca. 6 uger stævne til hendes gd. Bratskov de kreditorer, som hun ikke allerede har tilfredsstillet og efter rigtig brev og segl kan have noget at kræve, og likvidere deres gæld, først ved udlæg i det beholdne løsøre og siden for resten i hendes jordegods, som hun vil udlægge til dem, hvilket de tillige med løsøret skal taksere til billig værd. Siden skal de modtage gældsbrevene og deri indføre, hvad de giver fra sig beskrevet ang. likvidation og udlæg, hvoraf de skal tilstille HB og kreditorerne rigtige genparter, så vidt enhver tilkommer. JT, 11, 230.

28. maj (Kbh.) Bevilling. Hr. Jens Pedersen Lyk, der under krigen har tjent som feltpræst under lensmand i Skt. Peders kloster i Lund, oberst til fods over det skånske regiment knægte Falk Lykke t. Gersnæs, bevilges befordring til først vakante kald, hvortil han efter ordinansen og andre om kald udgåede forordninger lovligt kan kaldes. SjR, 21, 507.

28. maj (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev at aftakke alle soldaterne på Kronborg og kun beholde en arkelimester og 3 bøsseskytter. De aftakkede skal han med sin egen restseddel contentere for resterende besolding, at betale i dette år snarest muligt, hvilket også siden snarest skal ske. Sjt, 29, 53.

28. maj (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev at tilholde kronens bønder i Kronborg len på fiskemester Niels Olufsens ansøgning at hente fornødent tømmer, sten, tørv, ler og sand til reparation af de brøstfældige damme på lenet. Udt. i Sjt, 29, 53. Incl. 26. maj.

28. maj (Kbh.) Ms. til lensmand på Malmøhus hr. Tage Thott t. Eriksholm, rigens viceadmiral og lensmand på kongens gd. i Roskilde Niels Trolle t. Trolholm, lensmand over Kristianstads len Malte Juul t. Gjessinggård og Iver Krabbe t. Vegholm. Der er trætte ml. guvernør i fæstningen Christianpris Axel Urup t. Belteberg og oberst over det skånske regiment Wulf Hieronymus von Kratz t. Duege om en fællesmark og tørvemose, liggende ml. Guldorp og Tangerup by. Processen er drevet så vidt, at der har været oldinge på, og siden er henfunden til ridemænd. Parterne har begæret kgl. befaling til adressaterne om at adskille dem om denne tvist. De skal derfor snarest begive sig til åstederne, stævne parterne og oldingene og vidnesbyrdene for sig og dér, efter vidner og oldingetog med hvad vidneforklaring, indlæg og breve der kan blive lagt i rette for dem, skille parterne i mindelighed eller ved endelig dom. SkT, 7, 128.

28. maj¹ (Kbh.) Claus Sehested fik brev at lade Niels Jørgensen i Skrillinge i Hindsgavl len være fri for skat og et års landgilde, da hans gd. er afbrændt. Udt. i FT, 5, 396. K.

1) Konceptet har 26. maj.

28. maj (Kbh.) Bevilling. Rådmand i Århus Jens Christensen har andraget, at hans dattersøn, for hvem han er værge, har arvet 2 ringe lodder i en selvejerd. i Åbo by, Ning h. efter sin afd. fader og søster, og begærer på barnets vegne at måtte sælge dem til betaling af dets gæld, og at sætte det tiloversblivende på rente til barnets gavn. Dette bevilges. JR, 10, 394. K.

28. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Han skal tilholde afd. Clemend

Sørensens arvinger Hans Clemmesen og Søren Knudsen i Vejle, som i deres faders fravær har forvaltet Jelling provsti, at de straks i hans eller hans fuldmægtigs nærværelse til kongens fiskemester Niels Olufsen leverer en rigtig fortegnelse under deres hænder på, hvad bønder, tiende, jord, ager, eng, skov, haver eller andet, CS i begyndelsen modtog, samt alle kirkebøger, dokumenter, breve og registre vedr. Jelling provsti, i særdeleshed også det register, afd. mag. Niels Vilumsen i Balle efter Ribe kapitels dom måtte overlevere til CS, som de dog hidtil har forholdt NO til stor hindring og rejseomkostning. Desuden skal han tilholde provstiets forrige forvaltere af tiende, at de straks lader reparere Bredsted [Bredsten] kirke af indkomsten i CSs tid, hvis de befindes at have noget af kirkens i behold, og ved godt syn overleverer den til NO eller hans fuldmægtig, så og fuldkommen rigtighed på provstiets andre kirker. JT, 11, 230. Indl. 25. maj og 23. sept.

28. maj (Kbh.) Ms. til rigens marsk. Da major Walter i forleden fejde skal have begået adskillige fauter og ikke forholdt sig efter sin medgivne ordre, som han burde, skal han snarest forordne krigsret, selv præsidere den og se til, at der i den sag dømmes ret. JT, 11, 231.

29. maj (Kbh.) Bevilling. Oberstløjtnant Jørgen Walter bevilges for gjorte og herefter gørende tro tjeneste, indtil han kan blive anderledes aflagt, 1000 rd. in specie årl., som generalkrigskomm. og lensmand på Landskrone Knud Ulfeldt t. Svenstrup skal betale ham af de penge, han oppebærer til militien, med virkning fra bevillingens dato. Sjr, 21, 508.

29. maj (Kbh.) Ms. til rigens hofmester og Hannibal Sehested. De har tidligere fået ms. om afregning med Henrik Bielke t. Elingård for hans hidtil i Norge gjorte tjeneste og adskillige bekostninger på officerer, som han til både Danmarks og Norges tjeneste har hvervet og ført med sig fra Holland efter indleveret regnskab og overslag, for hvilket, så vidt hans afregning angår, skulle betales af de midler, som i Norge er deputeret til rigets defension og militiens underhold, og også om, at de skulle forhandle og gøre aftale med ham om, at han årl. skulle have for oberstcharge, dog derhos med forsikring på kongens vegne om, at han efter sin gode comportement og intention til rigernes tjeneste skulle avancere frem for nogen fremmede, til hvilken ende det også skulle være ham tilladt at begive sig i fremmede herrers og

republikkers tjeneste, dog kun sådannes, som er allierede og i god korrespondance med kongens riger, og på den betingelse, at om noget fjendtligt skulle tilkomme kongens riger, skal han straks stille sig til deres tjeneste, og ellers, mens han er ude, flittig advisere adressaterne om arméernes tilstand. Kongen erfarer med tilfredshed af adressaternes erklæring, at HB for sin person som oberst er fuldkommen betalt til 1. maj 1646, og for de officerer, han havde medbragt fra Holland, og for anvendte bekostninger allerede har fået 3500 rd., så han endnu kun mangler 3000 rd., der skal betales efterhånden og på terminer af de midler, som i Norge er deputeret til rigets defension, for de officerer, han efter kongens ordre og rigens hofmesters skrivelse har indbragt. Kongen ratificerer desuden adressaternes aftale med HB om 200 rd. mdl. i vartpenge, som skal betales ham eller hans fuldmægtig af de midler, som i Norge er deputeret til krigens underhold, i betragtning af den civilitet og diskretion, han beviste greven efter adressaternes anmodning, at umage sig med det tyske rytteri, som statholderen har hvervet og nu igen er blevet aftakket, efter kongens befaling at føre det »på den tyske boden« efter »afsked« ml. greven og ham. Dog vil kongen, at alt sådant går til det stilleste muligt er og som et privat værk, riget uvedkommende. Sjt, 29, 53.

29. maj (Kbh.) Ms. til Erik Kaas. Lensmand på Nyborg slot hr. Mogens Kaas t. Støvringgård har givet til kende, at han agter snarest at skifte sit jordegods og ejendom ml. sine børn, som var han død, for at de kan vide, hvad der efter hans død tilfalder dem. Dog vil han selv beholde godset i sin livstid. På hans begæring skal EK ved skiftet være hans datter jfr. Else Kaas' værge og se til, at alt går ligeligt og ret til efter rigtige lodders påkastelse. FT, 5, 397. (Efter Otte Krags befaling) K.

Tilf.: Ligesådan brev fik Ejler Høeg at være værge for jfr. Mette Kaas, Henrik Sandberg for jfr. Kirsten Kaas og Jørgen Seefeld for jfr. Ide Kaas.

29. maj (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Afd. dr. Morten Madsens enke har begæret kgl. befaling til superintendent i Århus stift dr. Jacob Matthiesen, læsemester mag. Søren Andersen, sognepræst hr. Christen Friis, skolemester mag. Jacob Knudsen og borgmester Hans Pedersen om at påtage sig værgemålet for hans 5 efterladte børn. De 4 førstnævnte har andraget, at de ikke bekvemmeligt kan påtage sig det pga. deres bestillinger, som daglig skal forrettes. Da de i deres betro-

ede bestillinger har nok at forrette, og da efter recessen præstens medhjælper er forskånet for formynderskab, vil kongen have dr. JM og de 4 kapitulærer forskånet, og EG skal i stedet forordne 4 andre vederhæftige mænd til at påtage sig værgemålet. JT, 11, 231.

30. maj (Kbh.) Bevilling. Oberst til fods og lensmand over Idde og Marke len Henrik Bielke t. Ellinegård ønsker at forsøge sig i fremmede herrers tjeneste for at gøre sig capabel til højere charge. Det bevilges, da kongen af statholderen i Norge Hannibal Sehested er underrettet om hans gode comportement og intention til rigernes tjeneste. Dog må han kun tage tjeneste hos de fremmede herrer, som er allierede og i god korrespondance med kongens riger, og skal straks vende hjem, hvis kongens riger skulle tilføjes noget fjendtligt. Han skal, mens han er ude, flittigt »annihere« [advisere] rigshofmesteren om arméens tilstand. Der tillægges ham i vartpenge 200 rd. mdl., som årl. skal erlægges ham af statholderen, og desuden 3000 rd., som endnu resterer ham for de officerer, han efter kongens ordre og rigshofmesterens skrivelse har indbragt fra Holland til begge rigers tjeneste, hvilken sum kongen også har befaleet statholderen at betale ham. SJR, 21, 508.

30. maj (Kbh.) Ms. til hr. Corfitz Ulfeldt. Da riget i forleden krigstid har lidt stor skade på stykker, og kongen har anset det for nødvendigt og rådsomt i den besværlige og vidt udseende tid til fædrelandets yderligere defension igen at oprette et fornødent artilleri, men dertil ingen midler ved, med mindre ham kommes til hjælp med en del kobber og tin, skal CU foreholde borgerskabet i Kbh. det og på kongens vegne forhandle med det om at komme riget til undsætning med så meget kedelkobber og tin, det er muligt at tilvejebringe, da der ligger kongen og riget stor magt herpå. Det skal senest inden michaelis 1646 mod kvittering afleveres på tøjhuset til tøjmester Christoffer Suencke. SJT, 29, 55. (Tr.: KD, V, 29. Udt. i CCD, V, 507).

30. maj (Kbh.) Ms. til Corfitz Ulfeldt. Kongen sender ham en dom, som visitør på Agdesiden i Norge Thomas Rasmussen har erhvervet over 8 hollandske skippere til konfiskation, fordi de har medhaft noget ringe aspe- og lindetræ, som det videre kan ses af dommen. Da de begærer, at deres skibe må løslades, da det kun er en lille forbudt last, de har haft, som man ville have tilladt dem at udføre mod 1½ rd. i told for tylden, godkender kongen, at skibene løsgives mod kaution. Skip-

perne skal stande til rette, om der herefter findes årsag at tiltale dem. Sjt, 29, 55.

30. maj (Kbh.) Ms. til rigens marsk. Da kongen vil lade akkordere med officererne over det gevorbne rytteri om en fast årl. besolding, skal han snarest traktere med dem og gøre sit bedste til at akkordere om det årl. traktement således, at de i fredstid skal have som følger og i fejdetid som andre gevorbne: en major til hest 800 rd., en ritmester 500, en løjtnant 350, en kornet 300. Dog har kongen bevilget ritmestrene Deberen og Niels Lykke hver 200 rd. ekstra årl. for lang og tro tjeneste, hvilket må meddeles dem, og hvad de siden skal få brev på. Desuden skal han forhandle med officererne over det gamle regiment til fods, og kongen er tilfreds, at følgende loves enhver i årl. pension: oberstløjtnanten 800 rd. og desuden kongens brev på 200 rd. årl., majoren 500, en kaptajn 400, en løjtnant 250 og en fænrik 200 rd. I lige måde en kaptajn over landfolket, som ingen gd. har, 200 rd. og den, som har gd., 150, en løjtnant, som har gd., 100 rd. og den, som ingen har, 150, en fænrik, som har gd., 60 rd., og en, som ingen har, 110. Desuden skal de officerer under det gevorbne folk til hest, som indkvarteres i købstæderne, have følgende for service mdl.: en major til hest 24 rd., en ritmester 20, en løjtnant 15, en kornet 15. I lige måde oberstløjtnanten over det gevorbne fodfolk 24 rd., majoren 20, en kaptajn 12, en løjtnant 10 og en fænrik 10 rd., og derimod skal de huse sig selv og skaffe sig al anden nødtørft uden at besvære borgerskabet. Kongen vil også anordne, at de gamle regimenter til fods igen bliver rettet og sat i orden, og at de gevorbne til hest og fods deres kompagnier intet »stercker«, når nogen dør eller bortkommer. Hvad rigens marsk forretter, herom skal han indsende relation til kancelliet. Sjt, 29, 55.

30. maj (Kbh.) Lensmændene i hele Danmark fik brev snarest at indsende til kancelliet designation på, hvor mange jordegne bønder der findes i hvert len, og hvad enhver giver i landgilde. Udt. i Sjt, 29, 56.

30. maj (Kbh.) Ms. til lensmændene i hele Danmark. Da der formelst end nu en tid lang varende krig påhænger riget stor gæld, og kongen endnu til dets yderligere defension og folkets underhold i den besværlige og vidt udseende krig behøver en anseelig sum penge, er han endnu videre forårsaget at besøge undersåtterne om 2 alminde-

lige skatter og landehjælp, nemlig en dobbelt og en enfagt, hvorom lensmanden videre kan erfare af medfølgende åbne brev. Han skal straks lade det forkynde for bønder og menige almue i sit len og siden snarest i egen person og ikke ved sine skrivere, fogder eller andre tjenere lade dem lægge og skrive for samme skatter og se flittigt til, at det dermed går ligeligt til, så den rige hjælper den fattige. Hvis der i noget læg findes nogen forarmede, skal de forskånes, og deres anpart ikke pålægges andre, med mindre i samme læg findes nogen så formuende, at de uden stort afbræk kan lægge ud for andre, hvilket skal bero på nøjagtige tingsvidner, som lensmanden med egen hånd skal påskrive og godtgøres hos hr. Christoffer Urne t. Årsmarke. Han skal se til, at ingen forskånes, hverken fogder, herredsfogder, defogder, skrivere eller andre, som bør betale samme skatter, dog har kongen bevilget, at adelen selv må lægge deres egne tjenere, men hvis de forsømmer det, skal lensmanden have det i agt. Han skal især se til, hvor der findes ågerkarle og dem, som bruger stor køb, forprang og handel med korn, øksne eller i andre måder, at de i denne skat lægges og giver efter deres formue. Han skal indfordre skatterne, den dobbelte til michaelis og den tredie, den enfagte, til martini 1646 og levere den til hr. Christoffer Urne. Han skal gøre sig største flid for så vidt muligt at tilvejebringe skatterne i rd. in specie, dog må de, der ikke har hele dalere, i stedet give 6 slette mark for hver daler. Han må intet forsømme for, at skatterne og landehjælpen fremkommer inden den anførte tid, om han ikke derfor vil stande til rette. Sjt, 29, 56. Orig. til Flemming Ulfeldt i Holbæk og til Joakim Beck i Silkeborg lensrgsk.

Tilf.: I Jyll. skal gives 2 enfagte skatter, den ene halvpert til michaelis, den anden til martini, skal leveres til Frands Pogwisch. I Skåne og Bornholm skal gives 1 enfagt skat, den ene halvpert til michaelis, den anden til martini, skal leveres til Knud Ulfeldt Christoffersen. I Blekinge skal gives 1 $\frac{1}{2}$ enfagt skat, den hele til michaelis og den halve til martini, skal leveres til [intet navn anført]. Skatterne i Sjæll., Møn, Loll. og Falster leveres til Christoffer Urne. Skatterne i Fyn og Langeland til Henning Valkendorf.

30. maj (Kbh.) Å. b. til bønderne i Sjæll., Fyn og Smålandene. Da riget formedelst den nu en tid lang varende krig er gerådet i stor gæld og besværlighed, og der endnu desuden til dets yderligere defension og folkenes underhold i den besværlige og vidt udseende tid behøves en anseelig sum penge, har kongen med Danmarks riges råds råd og samtykke eragtet for godt og rådeomt at påbyde bønderne som hans

andre undersætter 2 almindelige skatter og landehjælp, nemlig en dobbelt og en enfagt, der skal oppebæres som følger: Hver 10 jordegne bøndergde, enten de ejes af dem, bondeejendommen selv tilhører, eller de er fæstet til andre, skal lægges i læg og give 60 rd. in specie eller deres værd, daleren beregnet til 6 slette mark, den rige hjælper den fattige. Ligeså skal hver 10 bønder, som ikke har frit jordegods, men fæstet deres gde og bruger avl, lægges i læg og give 30 rd. eller deres værd som før nævnt, den rige hjælper den fattige. Ligeså skal hver smed, skrædder, skomager, murermester og møller, som bor på landsbyerne og bruger avl, give $1\frac{1}{2}$ rd., og de som ikke bruger avl 3 rigsfort, hver pebersvend skal give 3 enkende dl., hver tjenestedreng som tjener for fuld løn, hvadenten han har kornsæd eller ej, $1\frac{1}{2}$ enkende dl., de som ikke tjener for fuld løn 3 rigsfort; og hvor flere bønder bor på én gd., hvadenten det er jordeget gods eller fæstegods, hvis de ellers bruger avl, skal hovedmanden, den bedste i gden bor, skrives for helt og de andre for inderster og halvt. Iligemåde skal hver ugedagsmand, som bor for kongens egne slotte, klostre eller gde, give $1\frac{1}{2}$ enkende dl. Og aldeles ingen skal være fri for samme skatter, hverken fogder, skrivere eller andre uden alene adelens egne ugedagsbønder, som bor for deres sædegde, som de holder avl på, og ligger i samme sogn som sædegdene, og de, som har været fri af arilds tid. Og lensmændene skal have grangivelig indseende med, at ingen med urette regnes for ugedagsmænd. Kongen har bevilget, at adelen selv må lægge sine egne tjenere, men hvis de forsømmer det, skal lensmændene have det i agt. Skatterne skal betales, den dobbelte til michaelis og den enfagte til martini 1646 i rd. in specie eller anden god gangbar mønt, regnet hver rd. til 6 slette mark danske. Kongen har befalet NN t. N. i egen person og ikke ved nogen anden at skrive samme skatter over hele lenet og at lægge bønderne i læg sammen, så den rige hjælper den fattige, og at se til, at det går ligeligt og ret til, og siden oppebære skatterne og sende dem til de steder, kongen har befalet ham. Og skriveren skal ingen penge have for at skrive samme skatter. Kongen byder, at alle møder på de steder, hvor de tilsiges, og lader sig skrive og lægge, og siden fremsfører skatterne betids, så NN eller hans fuldmægtig kan levere dem fra sig inden de bestemte tider. SjT, 29, 57-59. (Udt. i CCD, V, 504).

Tilf.: Ligesådant åbent brev gik til bønderne i Jyll. om 2 enfagte skatter, hvori hver 10 jordegne bønder skal give 40 rd., hver 10 fæstebønder 20 rd., hver smed, skrædder, skomager, murermester og møller, som bruger avl, 1 rd., og de som ikke bruger avl $\frac{1}{2}$ rd., og hver

pebersvend 2 enkende dl., hver tjenestedreng som tjener for fuld løn 1 enkende dl., og de som ikke tjener for fuld løn $\frac{1}{2}$ rd., hver ugedagsmand 1 enkende dl., og samme skatter skal gives halvparten til michaelis og den anden halvpart til martini 1646 i rd. in specie. – Nok et åbent brev til bønderne i Skåne om en enfagt skat, hvori hver 10 jordegne bønder skal give 20 rd. in specie, hver 10 fæstebønder 10 rd., hver smed, skrædder, skomager, muremester og møller, som bruger avl, $\frac{1}{2}$ rd. og de som ikke bruger avl 1 rigsort, hver pebersvend 1 enkende dl., hver tjenestedreng som tjener for fuld løn $\frac{1}{2}$ enkende dl. og de som ikke tjener for fuld løn 1 rigsort, hver ugedagsmand $\frac{1}{2}$ enkende dl., og samme skat skal gives halvparten til michaelis og den anden halvpart til martini 1646. – Nok et åbent brev til bønderne i Blekinge om $1\frac{1}{2}$ enfagt skat, hvori hver 10 jordegne bønder skal give 30 rd., hver 10 fæstebønder 15 rd., hver smed, skrædder, skomager, muremester og møller, som bruger avl, 3 rigsort, og de som ikke bruger avl $1\frac{1}{2}$ rigsort, hver pebersvend $1\frac{1}{2}$ enkende dl., hver tjenestedreng som tjener for fuld løn 3 rigsort og de, som ikke tjener for fuld løn, $1\frac{1}{2}$ rigsort, hver ugedagsmand 3 rigsort, og samme skatter skal gives den hele til michaelis og den halve til martini 1646.

30. maj (Kbh.) Å. b. til kapitlerne. Da riget formedelst den nu en tid lang varende krig er gerådet i stor gæld, og kongen desuden uforbigængelig til dets ydermere defension og folkenes underhold i denne besværlige og vidt udseende krig behøver en anseelig sum penge, har han med Danmarks riges råds råd eragtet for godt og rådeomt at lade prælater, kanniker og menige kapitel i Roskilde domkirke besøge. De skal senest til michaelis og martini 1646 betale hhv. 1000 og 500 rd. in specie og selv således ligne og ordinere, at enhver giver af sit præbende, eftersom han i kapitlet har oppebørsel og indkomst, så hjælpen sikkert og uden al undskyldning indkommer og fremsendes til hr. Christoffer Urne t. Årsmarke til nævnte tider og i rd. in specie. SJT, 29, 59. (Udt. i CCD, V, 505).

Tilf.: Ribe kapitel skal give 600 rd., halvparten til michaelis og resten til martini, Århus 700 rd. og Viborg 400 rd. til nævnte tider. Dette skal leveres samtlig til Frands Pogwisch. Lund skal give 450 rd. og levere det til Knud Ulfeldt Christoffersen til nævnte tider.

30. maj (Kbh.) Å. b. til præsterne i Danmark. Da riget formedelst den nu i lang tid varende krig er gerådet i stor gæld, og kongen desuden uforbigængelig behøver en anseelig sum penge til dets ydermere

defension og folkenes underhold i den besværlige og vidt udseende krig, har han med Danmarks riges råds råd for godt og rådsomt eragtet at lade præsterne såvelsom sine andre undersætter besøge om en mulig hjælp, som følger: at enhver provst eller sognepræst, i købstæderne som på landsbyerne, skal give 8 rd. in specie eller dets værd, 6 slette mark for hver daler, og i hvert herred skal provsten ligne og nævne samme hjælp præsterne imellem, så det går ligeligt og ret til, at den rige hjælper den fattige. De skal sørge for, at pengene sikkert og uden al undskyldning udkommer, halvparten til michaelis og resten til martini 1646 og til denne tid bliver leveret mag. Frands Rosenberg, superintendent over Viborg stift, at han med førstkommende lejlighed og inden nævnte tider kan levere dem på steder, ham befales. SJT, 29, 60. Orig. i Ribe bispeark. (C4-252), LAV. (Udt. i CCD, V, 505).

Tilf.: Ligesådant brev udgik til hver af de andre stifter i Jyll. og at levere pengene til superintendenten over for:ne stift. – Nok ligesådant brev til præsterne i Fyn, Sjæll. og Smålandene at give til samme tider hver 12 rd., 8 til michaelis og 4 til martini og at levere [navne mangler]. – Nok til dem i Skåne om 4 rd. af hver præst, halvparten til michaelis og halvparten til martini, dog de i Blekinge at give 6 rd., 4 til michaelis og 2 til martini.

30. maj (Kbh.) Ms. til bisperne. Da riget formedelst den nu en tid lang varende krig er gerådet i stor gæld og besværing, og kongen endnu desuden uforbigængelig behøver en anseelig sum penge til dets ydermere defension og folkenes underhold i den besværlige og vidt udseende tid, har han med Danmarks riges råds råd og samtykke eragtet for godt og rådsomt at lade besøge alle provster og sognepræster, i købstæderne og på landsbyerne, om en almindelig skat og landehjælp, som bisperne videre kan erfare af det hosføjede åbne brev. De skal under deres hånd og segl tilstille enhver provst i deres stift en kopi heraf, som, når kalente holdes eller på anden belejlig tid, skal læses og forkyndes for de menige præster i hvert herred, og befale dem at ligne og lægge samme skat præsterne imellem, så den rige hjælper den fattige, og alt går skikkeligt og ret til. # (NB) Dog vil kongen, at de præster, som findes i næst forleden krigstid af fjenden enten ganske at være ruinerede eller gerådet i så stor armod, at de ikke kan tilvejebringe den fulde påbudne skat, af bispem og lensmanden må sættes for så vidt de uden deres store skade og trang kan afstedkomme. # Bisperne skal siden indfordre skatten og med klart register og mandtal sende den, så den uden videre forhaling senest til de tider,

som de åbne breve formelder, fremkommer til NN, hvor der skal gives dem nøjagtig bevis derpå. Sjt, 29, 61. Orig. i Ribe bispeark. (C4-252), LAV.

Tilf.: NB. Det mellem disse 2 tegn skal alene i de jyske og skånske breve indføres. Dr. Jesper Brochmand i Sjæll. skal levere skatterne til hr. Christoffer Urne, dr. Hans Mikkelsen i Fyn til Henning Valkendorf, dr. Jacob Madsen i Århus stift, mag. Frands Rosenberg i Viborg stift, hr. Erik Monrad i Ribe stift og mag. Anders Andersen i Vendelbo stift til Frands Pogwisch.

30. maj (Kbh.) Å. b. til bønderne i Danmark. Da kongen agter det nødigt og rådsomt i denne »seldsame« tids tilstand at holde flåden i beredskab, og da det falder ham for tungt at holde den ved magt til hans riger og landes ydermere defension i denne farlige og vidt udseende tid, med mindre der kommer ham til hjælp med en del korn, især rug, byg og havre, har han med Danmark riges råds råd og samtykke anset for godt, at enhver, som sidder for en hel gd., være sig selvejer eller fæster, skal give $\frac{1}{4}$ td. byg og $\frac{1}{6}$ td. rug, og hver halvgd. det halve. I denne skat skal ingen bonde, som har hel eller halv gd., forskånes uden alene adelens ugedagsbønder og tjenere, som bor i sognene, og de, som af arilds tid har været fri, og alle de, som med rigtige tingsvidner bevises at være ganske forarmede, så de ikke kan afstedkomme skatten, være sig kronens eller adelens tjenere, må forskånes, når deres lensmand har påskrevet tingsvidnerne. Lensmændene skal have grangivelig indseende med, at ingen med urette regnes for ugedagsbønder. Skatten skal leveres senest inden 3 uger efter michaelis 1646. Kongen har befalet NN t. N at lade bønderne skrive for skatten, så den rige hjælper den fattige, og have indseende med, at alt går ligeligt og ret til, og at hjælpen affordres bønderne og fremsendes til provianthuset for Kbh. slot inden nævnte tid. De skal alle møde på de steder, NN eller hans fuldmægtig tilsiger dem, og lade sig lægge og skrive for skatten og siden betids fremføre den til de steder, han foreviser dem. Sjt, 29, 61.

30. maj (Kbh.) Ms. til lensmændene i Danmark. Da der er bevilget kongen en hjælp og kornskat af bønderne i hele riget til flådens udredning og underhold, som nærmere erfares af medfølgende åbne brev til bønderne, skal lensmanden straks lade brevet forkynde over hele lenet og med det allerførste lade lægge og skrive bønderne for skatten, så alt går ligeligt og ret til og den rige hjælper den fattige, og

siden indfordre hjælpen, så den til den bestemte tid kan fremskikkes til provianthuset for Kbh. slot. Hvis nogen i lenet befindes så forarmet, at de ikke kan give skatten, skal de forskånes, hvilket skal godtgøres lensmanden i renteriet mod nøjagtige af ham påskrevne tingsvidner. Sjt, 29, 62. Orig. til Flemming Ulfeldt i Holbæk og til Joakim Beck i Silkeborg lensrgsk.

30. maj (Kbh.) Å. b. til bønderne i Danmark¹. Da riget i forleden krigstid har lidt stor skade på stykker, og kongen i den besværlige og vidt udseende krigstid til fædrelandets ydermere defension har eragtet det nødigt og rådsomt igen at oprette et fornødent artilleri, men dertil ingen midler ved, med mindre ham kommes til hjælp med en del kobber og tin, har han med Danmarks riges råds råd og samtykke anset for godt at påbyde bønderne og sine andre undersåtter en almindelig kobber- og tinskat, således: hver herredsfoged og herredsskriver skal give 2 lispd. kedelkobber og $\frac{1}{2}$ lispd. tin. Hver bonde, som sidder på hel gd., skal give 4 skålpd. kedelkobber, og hver som sidder på halv gd. 2 skålpd. Og ingen skal være fri for skatten uden alene adelens ugedagsbønder og tjenere, som bor i sognene, og de som fra arilds tid har været fri, og alle de som med tingsvidner, underskrevet af lensmanden, bevises at være så ganske forarmede, at de ikke kan afstedkomme skatten, være sig kronens og adelens tjenere. Lensmændene skal have grangivelig indseende med, at ingen med urette regnes for ugedagstjenere. Skatten skal gives senest inden michaelis 1646. Kongen har befalet Oluf Brockenhuus t. Hjøuleberg at lade bønderne skrive for skatten, så den rige hjælper den fattige, og se til, at alt går ligeligt og ret til, og siden oppebære den og sende den til de steder, kongen har befalet ham. De skal møde de steder, OB eller hans fuldmægtig lader dem tilsige, og der lægges og skrives for skatten og siden fremføre den betids til de steder, han foreviser. Sjt, 29, 63. (Udt. i CCD, V, 506).

1) Det indførte brev er til bønderne i Kbh. len.

30. maj (Kbh.) Ms. til lensmændene i Danmark. Da riget i forleden krigstid har fået stor skade på stykker, og kongen i den besværlige og vidt udseende tid agter det nødigt og rådsomt til fædrelandets ydermere defension igen at lade oprette et fornødent artilleri, og til den ende er bevilget en almindelig hjælp af kobber og tin af bønderne i hele riget, som erfares af medfølgende åbne brev til bønderne i NNs len, skal NN lade forkynde brevet for bønder og menige almue i lenet og

snarest lade dem lægge og skrive for skatten, at alt går ligeligt og ret til, så den rige hjælper den fattige, og siden indfordre hjælpen og sende den til tøjhuset for Kbh. slot til tøjmester Christoffer Suencke snarest muligt, da der ligger kongen og riget magt derpå. Befindes nogen så forarmede, at de ikke formår at give skatten, skal de forskånes, og således godtgøres NN i renteriet mod nøjagtigt tingsvidne, som NN dog selv skal påskrive. NN skal desuden sa. m. bispen, som har fået kongens befaling, forhandle og akkordere med præsterne i lenet om en godvillig kontribution af kobber og tin, så hver præst kommer kronen til hjælp med mindst 4 lispd. kedelkobber og 1 lispd. tin, om de ikke kan tilvejebringe mere. Dernæst skal han foreholde borgerskabet i lenets købstæder sådant og i lige måde forhandle og akkordere med dem, at de godvilligt lader sig bekvemme til samme hjælp og kommer riget til undsætning med så meget kedelkobber og tin som muligt. Hvad kobber og tin NN således kan tilvejebringe af præsterne, borgerskabet og menige almue, skal han oppebære til michaelis 1646 og siden ufortøvet levere det i tøjhuset til Christoffer Suencke, som skal kvittere for det. SjT, 29, 64. Orig. til Flemming Ulfeldt i Holbæk, Joakim Beck i Silkeborg og Sigvard Urne i Tryggvælde lensrgsk. (Udt. i CCD, V, 507 og tr. i J. R. Hübertz, II, 115 efter kopi i Århus rådstueark.).

Tilf.: Registeret på lensmændene findes pag. 45 [18. maj 1646].

30. maj (Kbh.) Ms. til bisperne i Danmark. Da riget i forleden krigstid har fået stor skade på stykker, og kongen i den besværlige og vidt udseende tid agter det nødigt og rådeomt til fædrelandets ydermere defension igen at lade oprette et fornødent artilleri, men dog ingen midler ved dertil, med mindre ham kommes til hjælp med en del kobber og tin, skal de tillige med lensmændene, som har fået befaling derom, på kongens vegne forhandle og akkordere med præsterne i deres stift om en godvillig kontribution, så hver præst kommer til hjælp med mindst 4 lispd. kedelkobber og 1 lispd. tin, om de ikke kan tilvejebringe mere, og at de senest inden michaelis 1646 leverer det til deres lensmænd, som siden skal sende det til de befalede steder, da der ligger kongen og riget magt derpå. SjT, 29, 65. Orig. i Ålborg (C1-57) og Ribe (C4-252) bispeark., LAV. (Udt. i CCD, V, 507 og i DKL, III, 329 af orig. i Fyns bispeark., LAO)

Tilf.: Bisperne som fik brev er: Dr. Jens Matthiesen i Århus stift, mag. Frands Rosenberg i Viborg stift, mag. Anders Andersen i Vendelbo stift, dr. Erik Monrad i Ribe stift, dr. Jesper Brochmand i Sjæll.

stift, dr. Hans Mikkelsen i Fyns stift og dr. Peder Vinstrup i Skåne stift.

30. maj (Kbh.) Ms. til kommissærerne¹. Kongen har ladet udgå åbne breve til lensmændene i Jylland, at de skal levere kommissæren de påbudne skatter, som han tilbørligt skal kvittere for og snarest levere til generalkrigskomm. Knud Ulfeldt t. Svenstrup. Sjt, 29, 65.

Tilf.: Frands Pogwisch at annamme skatten af lensmændene i Jyll., Henning Valkendorf af lensmændene i Fyn og Langeland, Knud Ulfeldt af dem i Skåne, Blekinge og Bornholm og hr. Christoffer Urne af dem i Sjæll., Loll., Falster og Møn, og alle at levere skatterne til Knud Ulfeldt.

1) Det indførte brev er til kommissæren i Jylland.

30. maj (Kbh.) Ms. til krigskomm. Knud Ulfeldt. Da kongen har befalet hr. Christoffer Urne t. Årsmarke, Henning Valkendorf t. Glorup og Frands Pogwisch t. Ravnholt at modtage de påbudne skatter af lensmænd og gejstlighed i Jyll., Fyn, Langeland, Loll. og Falster og siden overlevere dem til KU, skal han, når han tager skatterne af dem, give nøjagtig kvittans og siden anvende pengene til krigsfolkets fornødenhed. Sjt, 29, 66.

30. maj (Kbh.) Ms. til lensmændene i Sjæll., Loll., Falster og Møn. Da kongen har kvittet og løsgivet så mange af kongens og kronens vornede bønder for deres fødested, som i næstfølgende 6 år vil give 60 rd. derfor, 10 rd. årl., så deres børn og efterkommere til evig tid skal være fri for »deele« og beholde gårde og huse, de påbor, til evindelig eje, skal NN meddele bønderne i sit len det og på kongens vegne forhandle med dem og siden indsende udførlig erklæring om sin forretning med dem til kancelliet. Hvad penge, han derfor oppebærer af nogen, skal han »til gode rede« lade levere i kongens eget kammer, hvor han skal blive tilbørligt kvitteret. Sjt, 29, 66.

30. maj (Kbh.) Bestalling for Stephan Tim som major over bønderknægtene, som er udskrevet af landfolket i Skåne, hvilke han og hans løjtnant med allerstørste flid 2 eller 3 gange om året uden for bondens sædetid skal mønstre, eksercere og afrette i krigsbrug med ret at bruge deres gewehr, at kunne holde tog og slagorden, passe på sin mand, kende »led og red« og kunne rette sig efter trommen og ikke med

drillen vænne dem til at løbe, men alene søge deres fjende i deres slagorden, og det på de steder, hvor kompagniet belejligst kan møde, dog uden hug, slag eller strengthed, men han skal med sine underofficerer omgås de udskrevne folk med god beskedenhed og lemfældighed, og føre folkene hen, hvor det behøves til landets forsvar, at forhindre alt fjendtligt indfald. Og på march og mønstring skal han holde god orden og disciplin, at ingen med rette kan besvære sig over ham, hans officerer eller folk. Han skal fra philippi jacobi 1646, så længe han bliver i tjenesten, årl. have 400 speciedl. og det traktement, kaptajnen havde på det kompagni, han selv fører. SkR, 5, 450. (Efter Otte Krags befaling konciperet) K.

30. maj (Kbh.) Knud Ulfeldt fik brev i hr. Tage Thotts sted at skulle forvalte kommissærbestilling i Skåne med hr. Christoffer Ulfeldt. Udt. i SkT, 7, 128.

30. maj (Kbh.) Ms. til Malte Juul. Da kongen har anset for godt at sende 2 kompagnier af de gevorbne soldater til fæstningen Kristianstad, skal han aftakke årsknægtene, som hidtil har ligget der, når de gevorbne er ankommet. SkT, 7, 128.

Tilf.: Ligesådant brev fik Niels Krabbe, at et kompagni skal sendes til Kristianopol og årsknægtene aftakkes.

30. maj (Kbh.) Forleningsbrev til Iver Vind på Dalum kloster med tilliggende bønder og tjenere, vist og uvist, intet undtaget, for årl. afgift 609 rd. 6 sk., bortset fra tienderne, uden nogen afkortning. Når kongens rejser der fremfaldt, skal han holde hans heste frit med høg og rugfoder 1 til 3 dage. Han skal selv lønne, klæde og besolde fogden, skriveren og andre klosterets, ladegdens og egne folk og ikke tilstede dem at have nogen genant i lenet, undtagen fogden sine tiendepenge og skriveren sin skriverskæppe. Han skal ikke tilskrive kongen nogen fortæring på sine folk, hvor han her i riget sender dem hen på kongens vegne. Kongens brevdragere og andre, som har kongens fripas gennem lenet, skal han befordre bedst muligt og underholde med øl, mad og husleje en nat. Han skal have god indseende med kronens ejendom, at den ikke frahævdes eller fravendes, og erfarer han, at lidt eller meget jord og ejendom er kommet fra kronen med urette, skal han tale det ind igen med lov, dom og ret. Han skal tjene med 8 geruste heste, inden riget på egen og uden riget på kongens bekostning. Han må ikke i regnskabet tilskrive kongen noget flikkeri med tag, døre, låse, vin-

duer eller andet på klosteret eller foretage nogen bygning, uden kongen selv bevilger og befaler det. Han skal frede skovene og intet lade hugge til upligt eller skovens skade. Ligeledes skal han have godt tilsyn med kongens vildtbane og intet deri jage eller lade jage, skyde eller lade skyde, uden hvor han på kronens gods har lod og del og er fælles med adelen med dennes eget arvegods. Han skal holde bønderne ved lov, skel og ret og ikke forurette dem mod loven og jordebogen eller besvære dem med noget nyt pålæg. Afgiften skal begynde fra philippi jacobi 1646 og år for år fortsætte, så længe kongen vil forlene ham med lenet. FR, 4, 377-79. Orig. i Dalum kl. lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Bekræftelse af gældsbrev. Afd. Claus Daa t. Borreby, Just Høeg t. Gjorslev og Frands Rantzau t. Rantzauholm har efter kongens fuldmagt til rigets defension den 6. sept. 1627 af Henrik Huitfeldt t. Lillø lånt 895 rd. 1½ ort i guld og sølv. HH får kongens forsikring, at det er indgået med rigsrådets råd, og løfte om fortsat forrentning med årl. og sædvanlig rente. SjR, 21, 507.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev. Lensmand på Vordingborg hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup får fornyet forleningen af Vordingborg len med tilliggende bønders og tjeneres landgilde, ladegds avl og tilføddning såvel som stedsmål, sagefald, husbondhold, drift, førlov, forbrudt, rømnings- og arveløst gods, vist og uvist uden nogen undtagelse, at have, nyde, bruge og beholde, til kongen anderledes tilsiger. Han skal give i årl. afgift 4177 enkende rd. 42 sk. in specie uden nogen afkortning. Han skal tjene med 7 geruste heste, inden riget på egen, uden riget på kongens bekostning. For penge-, korn-, mad- og andre skatter samt told, accise og vrage skal han gøre kongen årl. regnskab, kongen og kronen alene til bedste. Afgift og skatter, og hvad der ellers skal gøres regnskab for, skal han ved egne folk og på egen risiko og bekostning fremføre til lands og vands til de befalede steder uden at tilskrive fortæring eller bekostning. Han skal, når kongens rejser der fremfalder, holde hestene frit med høg og rugfoder 1 til 3 nætter. Kongens brevdragere og andre med kongens fripas skal han befordre gennem lenet og forsyne dem med underhold og mad og øl en nat og ikke henvise dem til borgerne i købstæderne om befordring. Han skal selv lønne og underholde alle kongens folk og tjenere, som nu holdes på kongens vegne på kongens stod der i lenet, både med kostpenge og på andre måder, som enhver hidtil har fået. Ligeså på egen bekostning holde postvognene med gode stærke heste, vogntøj og kuske, som

han ligeledes med alt tilbehør selv skal lønne og underholde. Han skal også lønne, besolde og klæde fogden, skriveren og andre slottets og egne folk og intet tilskrive kongen. Ej heller tillade dem at have nogen genant der i lenet undtagen fogden sine tiendepenge og skriveren sin skriverskæppe; heller ikke anmode kongen om nogen fortæring enten til kongens eller egne folk og tjenere, hvorhen han her i riget sender dem på kongens vegne. Han må ingen udgift eller afkortning tilskrive kongen for herredsfogder, delefogder, tingskrivere, skovridere, hederidere, sandemænd, skolens personale eller andre, som har haft pengegenant, frigde eller andet og hidtil i regnskaberne på rentekammeret er blevet godtgjort; langt mindre afkorte landgilde, skat eller andet for de gde, som er udlagt til over- eller underofficererne i lenet til traktement og besolding efter kongens forrige forordning derom. Ej heller anmode kongen om afkortning for mageskiftet, afbrændt, øde og forarmet gods enten i skatter, landgilde eller andet. Men selv bekoste al fortæring, folkeløn, genanter og afkortning af den nytte og fordel, han kan have tilovers af lenets og ladegdens uvisse og visse rente og indkomst. Han skal have godt tilsyn med kongens og kronens jord og ejendom i lenet, så den ikke med urette hævdes eller forvendes derfra. Og kan han formærke, at jord eller ejendom er kommet bort med urette, skal han indtale det igen med lov, dom og ret. Han må ej heller tilskrive kongen nogen bekostning på slot eller ladegd. med flikkeri, tag, døre, låse, vinduer, trapper eller andet, eller for reparation af møller, men skal selv vedligeholde det af lenets og ladegdens overskud og fordel. Og ingen ny bygning på slot eller ladegd. opføre uden kongens bevill. og befaling. Han skal selv have de gejstlige jurisdiktion og have præsterne i lenet i befaling og forsvar, og, når behov gøres, fordedige og forsvare præsterne til al rette. Han skal se til, at kirkernes rente og indkomst til kirkernes bedste, nytte og fremtarv bliver vel anbragt og anvendt. Og årl. lade kirkernes korn ved hver kirkes kirkeværge sælge til formuende borgere i købstæderne og ingen anden og derfor årl. særskilt gøre regnskab i rentekammeret, hvoraf man kan se hver kirkes indkomst og forråd, og at dermed omgås retfærdigt. Han skal frede skovene i lenet og intet lade hugge til upligt eller skovskade. Han skal have godt opsyn med kongens vildtbane og deri intet jage og skyde eller lade jage og skyde, uden hvor han på kronens gods har lod og del og er fælles med adelen med dennes eget arvegods. Han skal tilse, at veje og broer bliver vel vedligeholdt. Bønderne skal han holde ved lov, skel og ret og ikke med urette besvære dem med loven og jordebogen eller med nye pålæg, men

håndhæve og forsvare dem og hjælpe dem til ret mod al overvold og uret. Og afgiften og skatterne samt alt, der gøres regnskab for, til rette tid fremsende, aflægge og forklare og derpå af rentemestrene lade sig endeligt og fuldkommeligt kvittere. Afgift, regnskab og forretning skal begynde fra philippi jacobi 1646 og siden år for år fortsætte, så længe kongen vil forlene ham med slottet og lenet. SjR, 21, 508-13.

Tilf.: Jørgen Seefeld fik ligesådan forleningsbrev på Ringsted kloster, aldeles intet andet deri forandret end at give deraf årl. 2500 rd. og ingen heste deraf at holde. Ejheller at befatte sig med kongens stod, da der ingen findes i hans len. Men derimod skal han selv fornøje skolemestrene, hørerne og 12 skolens personer deres sædvanlige løn, kostpenge og hofklædninger, som de årl. af klostret plejer at have.

31. maj (Kbh.) Følgebrev. Kongens og kronens bønder, som ligger til Sæbygård skal nu straks svare Christoffer Gøye og give og gøre ham og ingen anden på kongens vegne deres årl. landgilde og al anden rente, herlighed og rettighed, som de af arilds tid har gjort og givet kongen og kronen. CG skal til gengæld holde dem alle ved lov, skel og ret og ingen tilstede at forurettes i nogen måde. SjR, 21, 513. Incl. 31. maj.

31. maj (Kbh.) Bevilling. Tolder i Kbh. Henrik Møller tilkommer efter en med ham af rigens admiral Ove Giedde og statholder i Norge Hannibal Sehested oprettet kontrakt for korn, mel, malt, byg og stangjern, som han 1645 har leveret til Varbergs fornødenhed, 26.390 rdl. 41 sk. med rente, indtil han får fuld betaling. Han anmoder efter afregning med rentemesteren om betaling. »Da efterdi commissariene den af vore riger til fæstningernes underholdning, der sammesteds er deputerede«, har kongen bevilget, at HM for de resterende 26.390 rd. 41 sk. med rente fra dette brevs dato, skal betales af kommissærerne, som oppebærer kommissarietolden i begge riger, efterhånden som pengene indkommer. SjR, 21, 514. (Jf. 31. maj 1646, SkT, 7, 129).

31. maj (Kbh.) Kongens svar til landkommissærerne. Kongen er blevet adskilligt forebragt og foregivet til landets kraft og bedste i disse farlige tider af kommissærerne i alle provinser i Danmark Peder Lange t. Kærgård, landsdommer i Nørrejylland og lensmand på Lundesnæs Erik Juul t. Hundsbæk, Falk Gøye t. Hvidkær, lensmand på Åstrup Manderup Due t. Halkær, Christen Skeel t. Vallø, Henrik

Rantzau t. Møgelkær, Laurids Ulfeldt t. Harritslevgård, landsdommer i Skåne Gunde Rosenkrantz t. Allerup, Oluf Daa t. Holme[gård], Joakim Gersdorff t. Tunbyholm og lensmand i Halstedkloster Erik Rosenkrantz t. Rosenholm. Kongens svar og erklæring er som følger:

1. Hvad angår aftakning af det gevorbne folk til hest og fods, er det farligt og disreputerligt både at svække landet selv og styrke andre. Tilmed er midlerne til aftakning vanskelige at finde. Kongen mener derfor, at bekostningen til det gevorbne rytteri bedre kan formindskes, ved at det bliver uddelt på landet, så vidt det kan strække, på de gde, der kan tillægges det efter det forslag, landkommissærerne har gjort, at af hver 400 td. htk, en gd. skulle udlægges til en rytter. Og da der endnu ikke er forhandlet derom med gejstligheden, vil kongen snarest lade sine kommissærer rejse til 2 rigsråder i hver provins, som skal proponere og afhandle dette og andet til rigets nødtørf og bedste med adelen og gejstligheden. Kongen er tilfreds, at der på krongodset som på adelens og gejstlighedens gods udlægges en gd. af hver 400 td. htk. til rytteres ophold. Indtil gde bliver ledige, kan rytterne efter en vis takst underholdes af bønderne, hvorom rigsmarsken straks skal få befaling til, så vidt ske kan, at akkordere med officererne og rytteriet. Og kongen er tilfreds, at der begyndes med det kompagni rytteri, som ligger her i landet, og at det akkomoderes på krongodset som nævnt, så vel som dem, der ligger i Jyll. og Fyn.

2. Da skatterne og kommissariatolden ikke er deputerede til andet end militiens underhold og ikke skal leveres på renteriet eller til andre end dem, som betaler soldatesken og garnisonerne, er det ingen gavn til at nedlægge dem i landekisten og straks udtage dem til folkenes betaling. Men for at hver provins' skatter kan forblive der til folkenes betaling og ikke føres fra et land til et andet, kan den lensmand, der modtager skatterne, beholde dem og, så vidt de forslår, uddele dem til de folk, som er indkvarteret i samme provins, og mod kvittering levere beviserne til generalkommissæren, som siden med sit regnskab skal forklare udgiften til soldatesken, da én endelig må gøre regnskab. Og hvad der efter folkenes betaling kan blive til overs af skatterne og kommissariatolden, indlægges årl. i landekisten.

3. Og da den soldateske til hest og fods, som bevilges, ikke skal forordnes til andet formål end på bedste måde, og hvor det bedst gøres, at forsvare landet, er kongen heller ikke til sinds at bruge den eller lade den opmane til andet formål, end hvor han med rigets råds råd og samtykke eragter det nødvendigt og gavnligt til landets og undersåtternes forsvar, som hidtil har været vedtagen i krigs- og

fejdetid og på ingen anden måde har været brugeligt.

4. Da der om jordegne bønders landgilde ingen sikker efterretning nu kan haves om, hvor meget kronen ville miste, om deres landgilde halvt eller helt skulle eftergives mod rytter- eller dragonhold, kan intet endeligt derom sluttet, før videre efterretning indkommer, som snarest skal ske. Og da man derfor ikke straks kan iværksætte en sådan militi, og landene heller ikke endnu er forvarede og forsikrede med værker, skønner kongen det bedst, at de gamle regimenter så længe endnu forbliver i deres esse og igen sættes på fode, indtil en bedre forfatning kan gøres.

5. Kongen eragter ikke utjenligt, at bønderne ekserceres fra 16. til 40. år, og at hertil forordnes officerer i herrederne og sognene efter størrelse, hvilket med rigsmarsken og rigsrådet i hver provins snarest skal iværkstilles.

6. Kongen er tilfreds, at der af kronens tjenere, hvis landgilde udgør 200 td. htk., stilles en karl, som kan arbejde på fæstningerne, hvor disse skal være, eller give penge i stedet, ligesom det bevilges af adelen og gejstligheden.

7. Hvad på borgerskabets vegne er begæret ang. monopoler og andre frihedsbreve, svares, at da de fleste benådninger, der angives som monopoler, er bevilgede apotekere, som i de passelige købstæder formedelst det ringe salg af medicin umuligt kunne underholde noget godt apotek uden særligt privilegium, så vil kongen dog med sine breve limitere samme privilegier således, at den, som ikke vil give så billig køb på det, han er privilegeret med, som andre kan gøre det, og det bevises, skal han derved have privilegiet forbrudt. Og de frihedsbreve, nogle kunne have opnået for at herbergere rejsende, som her i landet tit mere end andre steder næppelig kan betle sig husleje til, vil kongen forklare således, at de, som logerer fremmede i deres huse, vel skal blive forskånet for indkvartering i deres huse, men dog lige med andre efter deres formue skatte og kontribuere til at underholde indkvartering.

8. Kongen vil, næst Guds hjælp, for alliance med sine naboer bære den billige omsorg, som han kan eragte at komme sine riger og lande allermest til ære, gavn og gode.

9. Ang. de pladser, som i Jyll., Fyn, Sjæll. og Skåne skal fortificeres, vil kongen, da pladserne i Jyll. er nye, hidtil ubebyggede steder, befale rigsmarsken med landkommissærerne, Axel Urup og nogle andre af adelen der i landet at besigtige dem og straks erklære sig om deres beskaffenhed. Hvor der formodes at blive nogen trafik, vil kongen

forsyne stederne med nødtørftige privilegier. Hvis kronen de steder, hvor der skal fortificeres, har skove, vil kongen erklære, hvorvidt han vil bevilge til materialer, når han erfarer, hvor meget på hvert sted begæres og kan undværes af kronens skove. Hvad fæstningerne i Skåne angår, vil kongen ligeledes befale nogle af rigens råd at forhandle med adelen og gejstligheden om midler til at begynde noget ved Helsingborg, og hvad der findes gjort for at vedligeholde Malmø og Landskrone.

10. Officererne over landfolket eragter kongen at kunne underholdes som hidtil af kommissariatolden og skatterne.

11. Hvad angår at aflægge officererne med len eller gejstligt gods, vil kongen, når de bliver forordnet til officerer, som kan tjene kongen og riget bedst, også lade dem være til det bedste anbefalet.

12. Hvad angår at lade gewehr gøre her i riget, er kongen tilfreds, at det sker, hvor det kan, hvilket også let kan iværksættes, når de, der påtager sig at gøre sligt, er forsikrede, at de, når gewehr leveres, kan blive kvit for rede betaling.

13. Ang. indkvarteringen svares, at da kongen ønsker, at 1 kompagni af det gevorbne fodfolk skal forblive på Bornholm, 1 i Kristianopel, 2 i Kristianstad og 1 på Kronborg, og derimod de gamle årsknægte at aftakke, og rytteriet kan uddeles på landet som foreslået, så mangler kun 4 kompagnier til fods, som let kan indkvarteres. Og imidlertid, til skatterne indkommer, forhandles med borgerskabet, at de så længe vil gøre forstrækning til underhold, hvor de ligger, og siden lade sig betale af skatterne.

14. Kongen holder det også for gavnligt, at der af lensmændene og kommissærerne kunne akkorderes med de købstæder, som ingen indkvartering har, at de til andre steder, hvor indkvartering falder, og ingen service giver, skal give for service og kontribuere, til skatterne indkommer.

15. Ang. afhændelse fra kronen af jura patronatus for dermed at indsamle penge, svares, at da der er stor forskel på, hvilke steder de kunne begæres, kan kongen derpå intet in genere erklære, men når nogen for billig betaling vil købe jus patronatus, vil kongen erklære sig, som han eragter sig, kronen og riget tjenligst.

16. At der til landekisten måtte gives 100 sldl. af dem, som i fredstid ønsker at være fri for mønstring, eragter kongen betænkeligt. Thi rostjenesten ville derved mægtig svækkes, og adelen ikke være i det skyldige beredskab med heste og folk, som nøden i en hast kunne kræve, om noget uformodelig påkom.

17. Hvad angår militsens ordinats, skal rigsmarsken med rigens råd i hver provins få befaling, så alt snarest og bedst muligt kan sættes i værk og ordre; og da alting ikke i en hast og begyndelse kan ordineres så fuldkommen, at det ikke kan forbedres, når man i fremtiden ser, hvad fremgang det nu begyndte har, kan sligt derefter vel anordnes.

18. Irringer, som kan opstå ml. borgerskabet og soldatesken, eragter kongen bedst, at lensmanden på hvert sted sletter og afhandler, og hvad soldatesken ellers vedkommer, bør forblive hos rigsmarskens ordre.

19. Hvad angår bygningen af de nye fæstninger, var det gavnligt, at enten kommissærerne, når arbejdet foregik, kunne skiftes til at have inspektion, eller at en anden god mand blev bevilget dertil. Og skal pengene til fortifikation af kommissarietolden og skatterne, så vidt de kan forslå efter soldateskens afbetaling, også måtte anvendes. Med at bygge magasinhus må man endnu noget patientere, indtil mere kan samles, hvoraf bekostningerne kan gøres.

20. Hvad af rigens råd og landkommissærerne i hver provins bliver betænkt og kongen forebragt til landets bedste, vil han, såvidt han eragter det tjenligt og nødvendigt, gøre anordning om at skulle iværksættes og efterkommes.

21. Om soldateskens mønstring og eksercits har rigsmarsken at anordne, og da intet endnu så snart kan begyndes med almuens eksercits, kan der, når det iværksættes, hvordan dermed bedst skal forholdes, videre delibereres og besluttes.

22. Hvad angår landkommissærernes andragende om afskaffelse af tysk øl, misbrug i klædedragt, pålæg af adskillige tolde i provinserne, om den ny mønts afsættelse og posternes anordning, derom vil kongen med rigens råds råd og betænkning lade forordne, hvad han eragter sig og riget tjenligt.

23. Dette er, hvad kongen for denne gang har anset for godt at svare på landkommissærernes indlæg. SjR, 21, 515-23. (Orig. tr.: Kr. Er-slev, Aktst. og Opl. t. Rigsraadets og Stændermødernes Hist., III, 261).

31. maj (Kbh.) Ms. til Christian Thomesen, hr. Christoffer Urne og Jørgen Seefeld. De har været befalet at forhøre, hvad angivende mag. Rau på Sorø har gjort over Henrik Ramel, og dennes erklæring derimod. Kongen har af deres relation forstået, at mag. Rau ikke alene uden forlov halvandet års tid har været borte og forladt sin profession, men at han endog, da han af hofmesteren er blevet su-

spenderet for den misforstand, der var ml. dem, har svaret, at han ikke deri kunne parere ham, og straks derefter nogen tid imod forbud har fortsat sine lektioner, og at han også i sit sidste indlæg har angrebet hofmesteren på hans gode navn og rygte, idet han har beskyldt ham for at have handlet mod sin ed. Da kongen ikke vil tolerere slige utilbørlige procedurer, og hofmesterens autoritet billigen bør konserveres, skal de lade mag. Rau forstå, at kongen ikke længere vil lade ham forestå eller betjene nogen profession på Sorø, men har opsagt ham den. Sjt, 29, 66. Orig. i DKanc. B 173.

31. maj (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Urne. Kongen vil intet videre have bygget eller repareret på jagtgden i Dragsholm len end allernøjest behøves til vedligeholdelse af de huse, skriveren har »sin verelse« i, såvelsom kornhuset smst., og det skal ske med ringeste bekostning, som CU siden skal lade føre til ringeskab. Sjt, 29, 67.

31. maj (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev at modtage af hr. Christoffer Urne t. Årsmarke rigets segl og dermed forvalte hans bestilling, til han kommer tilbage fra de berammede herredage i Norge. Udt. i Sjt, 29, 67.

31. maj (Kbh.) Lensmændene i Sjæll., Loll. og Falster fik brev på videre anfordring at lade levere unions-skatterne til Wentzel Rothkirck. Udt. i Sjt, 29, 67.

31. maj (Kbh.) Wentzel Rothkirck fik brev at lade modtage unions-skatterne af lensmændene og igen levere dem på forordnede steder. Udt. i Sjt, 29, 67.

31. maj (Kbh.) Wentzel Rothkirck fik brev at lade Christoffer Gøye Sæbygård følge, som er bevilget ham. Udt. i Sjt, 29, 67.

31. maj (Kbh.) Ms. til krigskomm. Knud Ulfeldt. Af den afregning, Gregers Krabbe t. Torstedlund, hr. Frederik Reedt t. Tygestrup og KU har gjort med oberstløjtnant til hest Frederik von Buchwald, fremgår, at de har tilsagt ham 700 rd. af hans resterende besolding straks. Kongen godkender, at KU lader ham få dem. Sjt, 29, 67.

31. maj (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Kongens gode mænd og råd har efter fuldmagt hos hr. Henrik Huitfeldt t. Lillø på rente optaget

895 rd. 1 $\frac{1}{2}$ ort, som hidtil fra 6. sept. 1642 ikke er forrentet. De skal, når der er midler for hånden i rentekammeret, til HH erlægge de resterende års rente og lade det afskrive på brevet. Sjt, 29, 67.

31. maj (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Kongen har af vigtige årsager anset for godt, at fastelavnsborgmestre i Køge herefter skal afskaffes. OB skal igen forordne 2 vederhæftige og forstandige danne-mænd til borgmestre, som i alting kan betjene bestillingen og administrere lov og ret forsvarligt. Sjt, 29, 68. (Tr.: CCD, V, 508).

Tilf.: Ligesådant brev fik Arent von der Kuhla om borgmestre i Helsingør.

31. maj (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Han skal tilholde alle sognefogder, herredsfogder, herredsskrivere, skovfogder og andre, som nyder deslige frihed, at hjælpe Amager bønder til at forrette fadbords- og andre ægter, når kongens eller prinsens fadbord skal flyttes fra et sted til et andet, eller andre sådanne store kørsler påkommer. Sjt, 29, 68.

31. maj (Kbh.) Steen Brahe fik bevill. til ægteskab med jfr. Sofie Rosenkrantz Holgersdatter, som er ham beslægtet i 3. led, dog mod at give 1500 rd. til Frederiksborg skole. Udt. i SkR, 5, 451. K.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev til Malte Juul t. Gjessinggård på Kristianstads len med tilliggende bønder og tjeneres landgilde, ladedes avl og tilfødning, såvelsom stedsmål, sagesald, husbondhold, drift, fôrlov, forbrudt, rømnings- og arveløst gods, vist og uvist, intet undtaget, for årl. afgift 5900 enkende rd. in specie uden nogen afkortning. Han skal tjene med 8 geruste heste, inden riget på egen, uden riget på kongens bekostning. For penge-, korn-, mad- og andre skatter samt told, accise og vrag skal han gøre årl. regnskab, kongen og kronen alene til bedste. Afgift, skatter og hvad der ellers skal gøres regnskab for, skal han ved egne folk og på egen risiko og bekostning fremføre til lands og vands til de befalede steder uden at tilskrive fortæring, fragt eller anden udgift. Han skal, når kongens rejse der fremfalder, holde hestene med frit hør og rugfoder 1 til 3 dage. Når bygning på fæstningen fortsættes, skal han på egen bekostning skaffe og vedligeholde nødtørftig bygning og arbejdsheste, som han med hør, rugfoder, kuske, vogne, hestetøj og alt tilbehør selv skal lønne og holde. Kongens brevdragere eller andre med kongens fripas skal han

befordre gennem lenet og forsyne dem med underhold og mad og øl en nat og ikke henvise dem til borgerne i købstæderne om befordring. Han skal selv lønne, klæde og besolde foged, skriver, bygnings skriver og andre kongens, lenets, ladegdens og egne daglige folk og ikke tilstede dem at have nogen genant ved lenet undtagen fogden sine tiendepenge og skriveren sin skriverskæppe. Han må ikke anmode kongen om fortæring til sig selv, kongens eller egne folk, hvorhen han på kongens vegne sender dem her i riget. Han må ikke tilskrive udgift eller afkortning for herredsfogder, defogder, tingskrivere, skovrider, hederider eller andre, som har haft penge, genant, frigde eller andet, som hidtil er godtgjort i regnskaberne på rentekammeret. Langt mindre afkorte landgilde, skat eller andet for de gde, som er udlagt til over- og underofficerers traktement og besolding efter kongens forrige forordning derom. Ej heller anmode om afkortning for mageskiftet, afbrændt, øde og forarmet gods enten i skatter, landgilde eller andet, men selv bekoste al fortæring, folkeløn, genanter og al anden afkortning af den nytte og fordel, han kan have og få til overs af lenets og ladegdens visse og uvisse indkomst. Han skal have godt tilsyn med kronens jord og ejendom, at den ikke med urette frahævdes eller forvendes, og hvis noget kan formærkes at være kommet bort med urette, skal han tale det ind igen med lov, dom og ret. Han må ikke tilskrive kongen nogen bekostning eller flikkeri på Hammergård eller ladegden enten med tag, døre, låse, vinduer, trapper eller andet, ej heller for at lade møller reparere, men skal selv vedligeholde det af lenets og ladegdens overskud. Han må intet nybyggeri foretage, uden kongen selv bevilger og befaler det. Han skal have gejstlig jurisdiktion og præsterne i lenet i befaling og forsvar og, når behov gøres, fordedige og forsvare præsterne til al rette. Han skal se til, at kirkernes tiender, rente og indkomst anlægges og anvendes vel til deres nytte, fremtarv, bygning og vedligeholdelse, og årl. ved kirkeværgerne til hver kirke lade deres korn sælge til formuende borgere i købstæderne og ingen anden og derfor gøre regnskab i rentekammeret, hvoraf hver kirkes indkomst og forråd kan ses, og at dermed omgås retfærdigt. Han skal frede skovene og intet hugge til upligt eller skovskade. Og have godt opsyn med kongens vildtbane og deri intet jage og skyde eller lade jage og skyde, uden hvor han på kronens gods har lod og del og er fælles med adelen med dennes eget arvegods. Han skal tilse, at veje og broer bliver vel vedligeholdt. Bønderne skal han holde ved lov, skel og ret og ikke forurette dem mod loven og jordebogen eller med ny indfæstning eller besvære dem med andre usædvanlige pålæg, men håndhæve og

forsvare dem mod overvold og uret og forhjælpe dem til ret. Afgiften samt skatterne og alt, hvad der skal gøres regnskab for, skal han til rette tid fremsende, aflægge og forklare og hvert år af rentemestrene lade sig endeligt og fuldkomment kvittere. Afgift, regnskab og forretning skal begynde fra philippi jacobi 1646 og år for år fortsætte, så længe kongen vil forlene ham med lenet. SkR, 5, 451-54. Orig. i Kristianstad lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev til Niels Krabbe t. Skillinge på Kristianopel og Sølvborg len. Svarer med flg. undtagelser til Malte Juuls forleningsbrev af samme dato: Afgiften er 5460 enkende rd. in specie; bygning på fæstningen nævnes ikke; han skal holde Sølvborg slot og Kristianopels befæstning i en tryg og fast slotslov kongen og Danmarks riges råd til »troer hende«, og han skal holde 16 geruste heste. SkR, 5, 454-56.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev til Ebbe Ulfeldt Christoffersen t. Ovesholm på Bornholms len. Svarer med flg. undtagelser til Malte Juuls forleningsbrev af samme dato: Afgiften er 3200 enkende rd. in specie; bygning på fæstningen nævnes ikke; han skal gøre regnskab også for sagefald og alle skatter af købstæderne; efterdi han har Hammershus i en tryg og fast slotslov (som i Niels Krabbes forleningsbrev af samme dato), skal han derpå holde og selv lønne og besolde 1 vagtmester og 3 bøsseskytter, hvoraf den ene skal være en arkelimester, disse må han ikke bruge i landet, hverken i egen eller slottets bestilling, men de skal stedse være på slottet, som deres tjeneste udkræver; han skal selv lønne, klæde og besolde slotspræsten (foruden de øvrige folk som nævnt i Malte Juuls brev). SkR, 5, 457-59.

31. maj (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt og Knud Ulfeldt. Tolder i Kbh. Henrik Møller tilkommer efter den med ham af rentemestrene gjorte afregning 26.390 rd. 41 sk. med rente, indtil han får sin fuldkomne betaling, for korn, mel, malt, byg og stangjern, som han har leveret til Varbergs fornødenhed forleden år, efter en kontrakt med rigens admiral Ove Giedde t. Tommerup og statholder i Norge og lensmand over Bratsberg og Aggershus Hannibal Sehested t. Nøragergård. Da kommissariatolden i begge riger er deputeret til fæstningernes underhold smst., skal de af den, efterhånden som pengene indkommer, afbetale HM beløbet med rente fra dette brevs dato, indtil han får sin betaling. SkT, 7, 129.

31. maj (Kbh.) Ms. til oberstløjtnant Hundermark. Han skal under lensmandens kommando være kommandant på Bornholm og ligge i slotsloven på Hammershus, når lensmanden er ude på landet i kongens ærinde. SkT, 7, 129.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev til hr. Mogens Kaas t. Støvringgård på Nyborg og Salling h. med tilliggende bønder og tjenere, landgilde, ladegds avl og tilfødning samt stedsmål, sagesald, husbondhold, drift, førlov, forbrudt, rømnings- og arveløst gods, vist og uvist, intet undtaget, for årl. afgift 5100 enkende rd. in specie uden nogen afkortning. Han skal tjene med 10 geruste heste, inden riget på egen, uden riget på kongens bekostning. For hvad penge-, korn-, mad- og andre skatter, der påbydes, og for al told, accise og vrag skal han årl. føre regnskab, kongen og kronen alene til bedste. Afgiften og skatterne, og hvad der ellers skal gøres regnskab for, skal han på befalede steder ved egne tjenere og på egen risiko og bekostning til lands og vands fremsøre og ingen fortæring eller bekostning derfor tilskrive kongen. Når kongens rejse der fremfalder, skal han holde kongens heste frit med høg og rugfoder 1 til 3 dage. Han skal befordre kongens brevdragere og andre, som har kongens fripas, bedst muligt gennem lenet og underholde dem med mad og øl en nat og ikke henvise dem om befordring til borgerne i købstæderne. Han skal selv lønne, klæde og besolde fogden, skriveren og andre af kongens, slottets, ladegdens og sine egne folk og ikke tilstede dem at have nogen genant i lenet, undtagen fogden sine tiendepenge og skriveren sin skriverskæppe. Han må ikke tilskrive kongen nogen fortæring hverken på dennes eller sine egne folk, hvor i riget han sender dem på kongens vegne. Han må ingen udgift tilskrive for herredsfogder, defefogder, tingskriver, skovrider, hederider, sandemænd, skolens personer eller andre, som har haft penge, underhold, genant, frigde eller andet, og hidtil er blevet godtgjort i regnskaberne på rentekammeret. Meget mindre afkorte landgilde, skat eller andet for de gde, som er udlagt til over- og underofficerers årl. traktement og besolding efter forrige derom udgangne forordning. Ejheller anmode om afkortning for mageskiftet, afbrændt, øde og forarmet gods enten i skatterne, for landgilde eller i andre måder, men selv betale al fortæring, folkeløn, genanter og al anden afkortning af den nytte og fordel, han kan have af lenets og ladegdens visse og uvisse rente og indkomst, så ingen derover skal kunne beklage sig. Han skal have godt opsyn med kronens ejendom, at den ikke med urette derfra frahævdes eller forvendes. Og erfarer han, at lidt eller meget jord og

ejendom er kommet fra kronen med urette, skal han tale det ind igen med lov, dom og ret. Han må ikke tilskrive kongen nogen bekostning på slot eller ladegd. med flikkeri, tag, døre, låse, vinduer, trapper eller sligt, ejheller for at lade møller reparere, men skal selv vedligeholde det af lenets og ladegdens overskud. Han må ingen bygning foretage på slot eller ladegd. uden kongens bevill. eller befaling. Han skal have den gejstlige jurisdiktion og have præsterne i befaling og forsvar, og, når det behøves, fordedige og forsvare dem til al ret. Han skal have god indseende med kirkernes rente og indkomst, at den bliver gavnligt og vel anlagt og anvendt til kirkernes bedste, og ved kirkeværgerne lade kirkernes korn sælge til formuende borgere i købstæderne og ikke til andre, og derfor årl. lade gøre særligt regnskab i rentekammeret, hvoraf kan ses, hvad enhver kirkes årl. indkomst og forråd er, og om dermed omgås retfærdigt. Og frede skovene og intet deri lade hugge til upligt eller skovens skade. Desuden have god opsyn med kongens vildtbane og deri intet jage eller lade jage, skyde eller lade skyde, uden hvor han på kronens gods har lod og del og er fælles med adelen om dennes eget arvegods. Han skal have flittig indseende med, at veje og broer bliver vel vedligeholdt. Han skal holde bønderne ved lov, skel og ret og ikke forurette dem mod loven og jordebogen eller besvære dem med noget nyt pålæg, men forsvare dem mod al overvold og uret. Afgiften og skatterne, og hvad der skal gøres regnskab for, skal han årl. til rette tid fremsende og aflægge på rentekammeret og lade sig kvittere for. Afgift, regnskab og forretning skal begynde philippi jacobi 1646 og år for år fortsætte, så længe kongen vil forlene ham med lenet. FR, 4, 379-83.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev til Steen Bille t. Kærsgård på Rugård og Vissenbjerg birk. Svarer med flg. undtagelser til Mogens Kaas' forleningsbrev af samme dato: Afgiften er 1250 enkende rd. in specie. Han skal tjene med 2 geruste heste. FR, 4, 383-86. Orig. i Rugård lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev til Henning Valkendorf t. Glorup på Odensegård. Svarer med flg. undtagelser til Mogens Kaas' forleningsbrev af samme dato: Afgiften er 3350 rd. in specie. Han skal tjene med 6 geruste heste. FR, 4, 386-90. Orig. i Odensegård lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev til hr. Jørgen Brahe t. Hvedholm på Hagenskov. Svarer med flg. undtagelser til Mogens Kaas' forlenings-

brev af samme dato: Afgiften er 1200 enkende rd. in specie. Han skal tjene med 4 geruste heste. FR, 4, 390-95.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev til Claus Sehested t. Tim på Hindsgavl. Svarer med flg. undtagelser til Mogens Kaas' forleningsbrev af samme dato: Afgiften er 800 enkende rd. in specie. Han skal tjene med 2 geruste heste. FR, 4, 395-99. Orig. i Hindsgavl lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev til hr. Just Høeg t. Gjorslev på Kalø slot og len med tilliggende bønder og tjeneres landgilde, ladegds avl og tilfødning såvelsom stedsmål, sagesfald, husbondhold, drift, førlov, forbrudt, rømnings- og arveløst gods, vist og uvist, intet undtaget, for årl. afgift 4800 enkende rd. in specie uden nogen afkortning. Han skal tjene med 8 geruste heste, inden riget på egen, uden riget på kongens bekostning. For penge-, korn-, mad- og andre skatter samt for told, accise og vrag skal han gøre årl. regnskab, kongen og kronen alene til bedste. Afgift, skatter og hvad han ellers skal gøre regnskab for, skal han ved egne folk og på egen risiko og bekostning fremføre til lands og vands til de befalede steder uden at tilskrive fortæring eller anden bekostning. Han skal, når kongens rejse der fremfalder, holde hestene med frit hø og rugfoder 1 til 3 nætter. Kongens brevdragere og andre med kongens fripas skal han befordre gennem lenet og forsyne dem med underhold af mad og øl en nat og ikke henvise dem til borgerne i købstæderne om befordring. Han skal selv lønne, klæde og besolde foged, skriver og andre kongens, slottets, lenets, ladegdens og egne daglige folk og ikke tilstede dem at have nogen genant i lenet, undtagen fogden sine tiendepenge og skriveren sin skriverskæppe. Han må ikke anmode kongen om fortæring til sig selv, kongens eller egne folk, hvorhen han på kongens vegne sender dem her i riget. Han må ikke tilskrive kongen udgift eller afkortning for herredsfogder, defefogder, tingskrivere, skovridere, hederidere, sandemænd eller andre, som har haft penge, underhold, genant, frigde eller andet, som hidtil er godtgjort i regnskaberne på rentekammeret. Langt mindre afkorte landgilde, skat eller andet for de gde, som er udlagt til over- og underofficers traktement og besolding efter kongens forrige forordning derom. Ejheller anmode om afkortning for mageskiftet, afbrændt, øde og forarmet gods enten i skatter, landgilde eller andet, men selv bekoste al fortæring, folkeløn, genanter og al anden afkortning af den nytte og fordel, han kan have og få til overs af lenets og ladegdens visse og uvisse indkomst. Han skal have godt opsyn med kronens jord og

ejendom, at den ikke med urette frahævdes eller forventes, og hvis noget kan formærkes at være kommet bort med urette, skal han tale det ind igen med lov, dom og ret. Han må ikke tilskrive kongen nogen bekostning på slottet eller ladegden enten med flikkeri, tag, lås, døre, vinduer, trapper eller andet, ejheller for at lade møller reparere, men skal selv vedligeholde det af lenets eller ladegdens overskud. Han må intet nybyggeri foretage på slot eller ladegd., uden kongen selv bevilger eller befaler det. Han skal have gejstlig jurisdiktion og præsterne i befaling og forsvar og, når behov gøres, til al rette fordedige og forsvarere. Han skal se til, at kirkerens tiender, rente og indkomst anlægges og anvendes til deres nytte og fremtarv, bygning og vedligeholdelse, og årl. ved kirkeværgerne til hver kirke lade deres korn sælge til formuende borgere i købstæderne og ingen anden, og derfor gøre regnskab i rentekammeret, hvoraf hver kirkes indkomst og forråd kan ses, og at dermed omgås retfærdigt. Han skal frede skovene og intet hugge til upligt eller skovskade. Og have godt opsyn med kongens vildtbane, enemærke og skove og deri intet jage og skyde eller lade jage og skyde, uden hvor han på kronens gods har lod og del og er fælles med adelen med dennes eget arvegods. Han skal tilse, at veje og broer bliver vel vedligeholdt. Bønderne skal han holde ved lov, skel og ret og ikke forurette dem mod loven og jordebogen eller med ny indfæstning eller besvære dem med andre usædvanlige pålæg, men håndhæve og forsvar dem mod overvold og uret og forhjælpe dem til ret. Afgift samt skatter og alt, hvad der skal gøres regnskab for, skal han til rette tid fremsende, aflægge og forklare og hvert år af rentemestrene lade sig endeligt og fuldkomment kvittere. Afgift, regnskab og forretning skal begynde fra philippi jacobi 1646 og år for år fortsætte, så længe kongen vil forlene ham med slottet og lenet. JR, 10, 396-400. Orig. i Kalø lensrsgsk.

31. maj (Kbh.) Gregers Krabbe fik forleningsbrev på Riberhus og Møgeltønder ligelydende med Just Høegs af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 5730 enkende rd. in specie; han skal tjene med 12 geruste heste, og han skal holde Riberhus i en fast og tryk slotslov, kongen og rigsrådet til »troer hænde«. Der nævnes ingen skov eller vildtbane. Udt. i JR, 10, 400.

31. maj (Kbh.) Knud Ulfeldt Jacobsen fik forleningsbrev på Dronningborg ligelydende med Just Høegs af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 7500 enkende rd. in specie, og han skal tjene med 9

geruste heste. Udt. i JR, 10, 401. Orig. i Dronningborg lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Steen Bille Holgersen fik forleningsbrev på Sejlstrup ligelydende med Just Høegs af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 2470 enkende rd. in specie, og han skal tjene med 4 geruste heste. Udt. i JR, 10, 401.

31. maj (Kbh.) Ebbe Ulfeldt Jacobsen fik forleningsbrev på Skivehus ligelydende med Just Høegs af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 1600 rd. in specie, og han skal tjene med 6 geruste heste. Ingen skov eller vildtbane er nævnt. Udt. i JR, 10, 401.

31. maj (Kbh.) Forleningsbrev for Hans Juul t. Rækkergård på Dueholm kloster. Brevet er ligelydende med Just Høegs af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 2300 enkende rd. in specie, og han skal tjene med 2 geruste heste. Husbondhold er ikke anført, og der nævnes ingen skov eller vildtbane. JR, 10, 401-405. Orig. i Dueholm lensrgsk.

31. maj (Kbh.)¹ Frands Pogwisch fik forleningsbrev på Stjernholm ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 2168 enkende rd. in specie, han skal tjene med 6 geruste heste, og han skal have inspektion med skovene og vildtbanen. Udt. i JR, 10, 405. Orig. i Stjernholm lensrgsk.

1) Udtoget er fejlagtigt dateret 1. maj.

31. maj (Kbh.) Mogens Bille fik forleningsbrev på Koldinghus ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 9972 enkende rd. in specie, han skal tjene med 4 geruste heste, han skal selv lønne, klæde og underholde kongens fiskemester, en slotsfoged, en urtegårdsmand, en humlemænd, en fadeburskvinde selvtrædie og 2 postvognssvende og årl. give enhver sin sædvanlige løn, han skal på egen bekostning anskaffe og vedligeholde postvognene med gode, stærke heste, vogntøj og alt tilbehør og have indseende med skovene og vildtbanen. Udt. i JR, 10, 405. Orig. i Koldinghus lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Christoffer Hvas fik forleningsbrev på Ørum slot og len ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 2850 enkende rd. in specie, og han skal tjene med 6 geruste

heste. Skov og vildtbane er ikke nævnt. Udt. i JR, 10, 406. Orig. i Ørum lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Gunde Lange fik forleningsbrev på Ålborghus ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 8850 enkende rd. in specie, han skal tjene med 12 geruste heste, og han skal have inspektion med skove og vildtbane. Udt. i JR, 10, 406.

31. maj (Kbh.) Erik Grubbe fik forleningsbrev på Århusgård ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 3950 enkende rd. in specie, han skal tjene med 8 geruste heste, og husbondhold er bevilget. Udt. i JR, 10, 406. Orig. i Århusgård lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Jørgen Seefeld Enevoldsen fik forleningsbrev på Hald slot ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 4800 enkende rd. in specie, han skal tjene med 8 geruste heste, og han skal have inspektion med skove og vildtbane. Udt. i JR, 10, 406. Orig. i Hald lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Manderup Due fik forleningsbrev på Åstrup slot ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 1200 enkende rd. in specie, han skal tjene med 4 geruste heste, og han skal have indseende med skovene. Vildtbane er ikke nævnt. Udt. i JR, 10, 406. Orig. i Åstrup lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Mogens Arenfeldt fik forleningsbrev på Mariager kloster ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 2870 enkende rd. in specie, han skal tjene med 8 geruste heste, og han skal have inspektion med skove og vildtbane. Udt. i JR, 10, 407. Orig. i Mariager kl. lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Mogens Sehested fik forleningsbrev på Bøvling slot ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 2680 enkende rd. in specie, han skal holde 6 geruste heste. Skove og vildtbane er unævnt. Udt. i JR, 10, 407. Orig. i Bøvling lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Joakim Beck fik forleningsbrev på Silkeborg slot og len ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser:

Afgiften er 4620 enkende rd. in specie, han skal tjene med 10 geruste heste, og han skal have inspektion med skove og vildtbane. Udt. i JR, 10, 407.

31. maj (Kbh.) Hr. Oluf Parsberg fik forleningsbrev på Skanderborg og Åkær len ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 15.200 enkende rd. in specie, han skal holde 4 geruste heste, og han skal selv lønne, klæde og underholde en slotsfoged, en skriver, en underskriver, en skriverdreng, som også skal passe sejerværket, en kornmåler, huskokken selvtrædie, som også skal slagte, en kældersvend, en kælderdreng, en bager selvanden, en gartner og hans svende, 2 liggere, en postvognsdriver, en ålefisker, en anden slottets fisker, en vægter, en portner og slotsskriveren frit foder og »maall« på en hest, og årl. fornøje dem med deres sædvanlige løn. Han skal have indseende med skovene og vildtbanen. Udt. i JR, 10, 407. Orig. i Skanderborg og Åkær lensrgsk.

31. maj (Kbh.) Niels Krag fik forleningsbrev på Lund på Mors ligelydende med Hans Juuls af samme dato med flg. undtagelser: Afgiften er 450 enkende rd. in specie, han skal tjene med 1 gerust hest. Skov og vildtbane er ikke nævnt. Udt. i JR, 10, 408.

31. maj (Kbh.)¹ Erik Juul fik forleningsbrev på Lundenæs slot ligelydende med de øvrige den 31. maj daterede lensbreve med flg. undtagelser: Afgiften er 3600 enkende rd. in specie, han skal holde 4 geruste heste. Udt. i JR, 10, 427. K. Orig. i Lundenæs lensrgsk.

1) Indført som sidste brev i 1646.

31. maj (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Afd. Morten Madsens enke har begæret kgl. befaling til borgmester i Århus Hans Pedersen, rådmand Anders Lydersen m.fl. at påtage sig 5 hans efterladte børns værgemål. HP har pga. borgmesterbestillingens besværlighed og AL, fordi han skal forvalte Christen Skeel Jørgensens gods, undskyldt sig, at de ikke bekvemmelig kan påtage sig det. Da kongen vil forskåne dem, skal EG i stedet forordne 5 andre vederhæftige mænd til at påtage sig værgemålet. JT, 11, 231. Incl. 25. maj.

31. maj (Kbh.) Ms. til Mogens Sehested. Viceadmiral, lensmand på Roskildegård Niels Trolle t. Trolholm har til magelæg begæret nogle

få agerender og små engskifter, som nogle af kongens tjenere har inde i hans mark ved Pallisbjerg, mod lige så megen og god jord efter 8 mænds afsigt. MS skal hos dem, det vedkommer, erfare, hvorledes dem kan ske fyldest, og til tinge lade opkræve 8 mænd, han selv 4 og NT 4, som kan tilendegøre med mageskiftet. JT, 11, 232.

u.d. maj (Kbh.) Bestalling for Wulf Hieronymus von Kratz t. Duege som oberst over det skånske regiment. Han skal lade sig bruge til lands og vands, hvor behøves. Han skal se til, at kaptajner og officerer flittigt mønstrer og eksercerer knægtene og instruerer dem i at omgå rigtigt med deres gewehr, og holde god justits over alle under hans kommando, at de forholder sig efter de krigsartikler, kongen har overantvordet ham, eller han herefter får af kongen eller hans tilfornede krigskommissærer, og at ingen plager og beskatter deres knægte eller tager ringeste gave af dem, være sig for pasbord, når nogen har udjent, eller for udskrivelse, når andre skal udtages, eller på andre måder. Med virkning fra brevets dato skal han have 1200 rd. i årl. pension, så længe han bliver i tjenesten. SkR, 5, 449. (Efter Otte Krag's ordre) K.

u.d. maj (Kbh.) Bestalling for Georg Steding som oberstløjtnant over det skånske regiment, som Wulf Hieronymus von Kratz er oberst for. Han skal lade sig bruge til lands og vands, hvor behøves. I fredstid skal han ligge i fæstningen Kristianopol under guvernørens kommando smst., når han i andre bestillinger er forhindret og ikke selv der til stede, og have indseende med alting der. Han skal efter oberstens anordning se til, at kaptajner og andre officerer flittigt mønstrer og eksercerer knægtene og instruerer dem rettelig i at omgå deres gewehr og at kunne holde tog og slagorden, hver at passe på sin mand, kende »led og red« og at kunne rette sig efter trommen og ikke med drillen vænne dem til at løbe, men alene søge deres fjende i deres slagorden, han skal desuden holde god justits over alle under hans kommando, at de i alle måder forholder sig efter den ed og de krigsartikler, som kongen har antvordet ham, og på alle andre måder effektuere, hvad en oprigtig oberstløjtnant bør. Han skal, så længe han bliver i bestallingen, fra brevets dato have 600 speciedl. årl. eller deres værd samt kaptajnstraktement på det kompagni, han selv fører. SkR, 5, 450. (Efter Otte Krag's befaling) K.

1. juni (Kbh.) Bestalling for Henrik Lindenov t. Øveds kloster som

major til hest over det ny anstillede rytteri i Skåne for 800 rd. i årl. pension og besolding, begyndende brevets dato. SjR, 21, 523.

1. juni (Kbh.) Ms. til Henrik Ramel. Da kongen har ladet sig mag. Raus angivende over HR og dennes erklæring derimod berette og befundet, at han for sine forseelser ikke kan tolereres at være professor, har kongen ladet ham dette tilsige og vil også lade HR det forstå. SjT, 29, 68.

1. juni (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Peder Suenske andrager, at de bønder, som er tilforordnede at arbejde på kongens ladegd. for Kbh. slot, anstiller sig modvillige, idet undertiden få, undertiden ingen kommer, når de er tilsagt, så det ved deres forsømmelse og tilstedekomst i utide tit sker, at, når en del af kornet er opløbet, det andet endnu er usået, og når det siden skal høstes, er en del grønt, en del modent. OB skal derfor tilholde alle sognefogderne at møde i egen person med deres sogns bønder og fra først til sidst blive hos dem, til deres arbejde og påbudne gerning er forrettet. Er nogen sognefoged forsømmelig heri, skal OB lade ham tilbørligt straffe, så slig disordre i tide kan remederes. SjT, 29, 68.

1. juni (Kbh.) Ms. til Falk Gøye. Han har andraget, at han på kongens vegne har købt en del havre og leveret det i fæstningen Christianpris, hvorfor hans hånd og segl endnu udestår. Kongen er tilfreds, at han for den pris, han kan få, må sælge så meget af det korn, adelen har bevilget kongen, at han dermed kan betale havren og fragten for de 2 skibe, det ene med rug og det andet med havre, som han har fragtet til Christianpris. FT, 5, 397. (Efter Otte Krag's ordre) K. Indl. 30. maj.

1. juni (Kbh.) Henning Valkendorf fik brev at forskaffe Axel Urup 2000 rd. til Christianpris' garnisons underhold. Udt. i FT, 5, 398. (Efter hr. kanslers befaling) K.

1. juni (Kbh.) Ms. til Falk Gøye og Laurids Ulfeldt. De skal snarest afregne med officererne over adelens 2 kompagnier til fods, og efterhånden afbetale dem af det, de har i forråd. FT, 5, 398. (Efter Otte Krag's ordre) K. Indl. 30. maj.

1. juni (Kbh.) Bevilling for sognepræst i Århus domkirke mester

Christen Nielsen til at blive på fri fod, indtil den sag, han er i, afgøres, da adskillige af hans venner er gået i borgen for ham for 10.000 rd. in specie. Dog skal han altid selv personlig møde for retten. JR, 10, 408.

1. juni (Kbh.) Bevilling. Dansk skolemester i Århus Johan Utrecht fik bevill. på snarest at lade trykke en regnebog og privilegium, at ingen uden hans samtykke må eftertrykke den i kongens riger og lande eller, andetsteds trykt, til hans skade indføre den under alle eksemplarenes fortabelse, halvdelen til kongen og halvdelen til forfatteren, og i øvrigt straf som kongens mandaters overtræder. Udt. i JR, 10, 408. K (hvorefter gengivet her).

1. juni (Kbh.) Ms. til rigens marsk, Gregers Krabbe, Peder Lange, Erik Juel, Manderup Due og Henrik Rantzau. De skal snarest begive sig til de pladser i Jyll., som er foreslået kongen at skulle tjene til nogen fortifikation, og med nogle af de mest erfarne af adelen smst. nøjagtigt erfare deres egnethed og derom snarest gøre kongen udførlig relation. JT, 11, 232.

1. juni (Kbh.) Ms. til Axel Urup. Han skal, på anmodning af rigens marsk, følge ham for at bese de pladser i Jyll., som er foreslået til fortifikation, og med ham gøre udførlig relation. JT, 11, 232.

2. juni (Kbh.) Bevilling. Slotsfoged på Frederiksborg Peder Ibsen har forset sig med lejermål og andrager om, hvis han bør, at måtte stå åbenbar skrifte i Frederiksborg len i landsbyen, hvor kvindfolket opholder sig, hvilket bevilges. SjR, 21, 523.

2. juni (Kbh.) Ms. til Anders Bille. Han skal anordne, at hvert kompagni af landfolket herefter ikke bliver stærkere end 200 mand. JT, 11, 232.

2. juni (Kbh.) Ms. til Jørgen Høeg. Han skal være væрге for afd. Jørgen Ornings børn af første kuld, da lensmand på Dalum kloster Iver Vind t. Nørholm med kongens og rigets bestillinger er forhindret i at varetage værgemålet. JT, 11, 233.

3. juni (Kbh.) Bevilling for herværende Christoffer Finke til her af landet at udføre 6 hopper, 2 føl, 4 køer og 16 kvier og unge stude mod tilbørlig told, når han beviser, at det er hans egne, og forpligter sig til

intet videre at udføre. SjrR, 21, 524.

3. juni (Kbh.) Forleningsbrev. Christoffer Gøye t. Assendrup og hans hustru fru Karen Lange forlenes på livstid fra philippi jacobi 1646 med Sæbygård med tilliggende avl, bønder og tjenere, intet undtaget. Kongen forbeholder sig dog told, zise og vrage. De skal holde Sæbygård ved hævd og bygning og intet derfor skrive til udgift. Kan de formærke eller udspørge noget kronens jord og ejendom at være kommet derfra med urette, skal de igen indtale det med lov, dom og ret og ellers stå kongen og kronen til rette. De skal frede skovene og deri intet lade hugge, hverken til sig selv eller andre, undtagen hvad der er fornødent til gdens nødtørftige brændsel, og som skal udvises dem af lensmanden på Antvorskov. De skal ikke befatte sig med kongens vildtbane smst., langt mindre deri skyde eller lade skyde. De skal holde bønderne ved lov og ret og ingen forurette mod loven og jordebogen eller besvære med noget nyt pålæg. SjrR, 21, 524.

3. juni (Frederiksborg) Ms. til Jørgen Seefeld, Hans Lindenov, hr. Frederik Reedtz og Niels Trolle. Da kongen har anset for nødvendigt at proponere adelen på Sjælland, Lolland og Falster samt kapitlet i Roskilde og universitetet i København adskilligt til kronens bedste og landenes og rigernes konservation og sikkerhed, skal de lade dem forskrive på et bestemt sted her i landet og give dem at forstå:

1. at da kongen agter det højnødigt at forstrække(!) rytteriet her i riget mest muligt og for landkommissærerne i hver provins har erklæret sig villig til, at af kronens gods blev udlagt en god. til rytteriet af de bønder, som skylder 400 td. htk., tvivler han ikke, at adelen og gejstligheden på deres gods ligeledes bevilger og snarest muligt iværksætter det,

2. da kongen ligeledes for landkommissærerne har erklæret, til at lade bygge fæstninger i hver provins, at de bønder, som skylder 200 td. htk. til kronen, skal stille en karl til arbejde på samme fæstning eller i stedet skaffe penge til leje af en karl, tvivler han ikke, at adelen og gejstligheden i lige måde samtykker og, når de bliver anmodet derom af landkommissærerne, lader fremsende samme karl eller penge til de steder, som det agtes nødigst og nyttigst at fortificere, #

3. da kongen også agter højnødigt, at der i tide samles noget forråd i landekisten, begærer han, at adelen og gejstligheden af hver td. htk. i visse år vil bevilge noget anseeligt årligt, som i nødstid kunne være ved hånden og ikke angribes, uden riget behøvede det til sin defension,

4. da kronen nu i denne tid er gerådet i største besværing og gæld, begærer kongen, at adelen og de gejstlige, som er privilegerede, i 12 eller 14 år ville være tilfreds at betale zise af det vin og fremmed drik, de hidtil har nydt zisefrit, da kongen er forsikret, at kronen, pga. det utilbørlige underslæb, som dermed bruges, har langt større skade deraf end adelen og gejstligheden fordel. Han forser sig derfor til, at de vil gratificere ham heri, da det er enhver for sig til ringe skade, men kronen derimod vederfares både profit og større rigtighed derover.

5. Og da enhver ved, hvor ulige det går til med alt, hvad der bevilges at give, idet en part lader sligt rigtigt fremkomme, men en anden findes dermed ganske efterladende og forsømmelig, begærer kongen, at adelen selv ville betænke midler til at betage slig ulighed og den ene såvelsom den anden tilholdt uforsømt at indstille sig med det, som loves. Δ

Siden skal adressaterne snarest til kancelliet indsende udførlig relation om, hvad de således forretter. Sjt, 29, 68. (Tr.: Kr. Erslev, Aktst. og Opl. t. Rigsraadets og Stændermødernes Hist., III, 273).

Tilf.: Ligesådant brev fik hr. Mogens Kaas og hr. Jørgen Brahe at forskrive adelen i Fyn. Hr. Tage Thott og hr. Christoffer Ulfeldt at forskrive adelen og Lunde kapitel i Skåne, og i deres brev blev indført ved dette tegn #: Ligeledes skal de med adel og gejstlighed der i landet forhandle om midler til at begynde noget ved Helsingborg og til at vedligeholde Landskrone og Malmø. – Nok Anders Bille og Gregers Krabbe at forskrive adelen og kapitlerne i Jyll., og i deres brev blev ved tegnet Δ denne post indført: 6. Ligeledes, da de forrige kommissærer i seneste krigstid har indkøbt en del gewehr til landets fornødenhed, som endnu skal være ubetalt, skal adelen i Jyll. betænke, hvormed samme kan betales, da det er indkøbt, og herefter kan bruges, til landets egen nytte og forsvar. Kopi af brevet til AB og GK i Ribe bispeark. (C4-252), LAV, her dat. 3. juli.

3. juni (Kbh.) Ms. til lensmændene i Sjæll., Loll., Falster, Møn og Langeland. Da kongen har anset for godt at ville kvitte og løsgive så mange af kronens bøndersønner i NNs len, som vil give en sum penge til kongen og kronen for deres fødested, at betale i 6 næstfølgende år, så de, deres børn og efterkommere til evig tid skal være fri for »deele«, skal NN, da enhver noksom hos sig kan eragte, hvad stor frihed han herved får, som tilforn ikke har været at opnå, på kongens vegne forhandle med bønderne i sit len om, hvad enhver vil give for sådan

stor frihed i 6 næstfølgende år, og gøre sit bedste for at tilvejebringe det meste derfor efter enhvers formue, dog skal ingen forundes frihed for deres fødested uden i det ringeste at ville betale 60 rd., hvilke penge skal leveres i kongens eget kammer. NN skal snarest indsende udførlig beretning til kancelliet. Sjt, 29, 70. Incl. 1. sept. (-4. nov.).

3. juni (Kbh.) Ms. til kommissærerne i hvert land: Peder Lange, Erik Juel, Manderup Due og Henrik Rantzau i Jyll., Falk Gøye og Laurids Ulfeldt i Fyn, Gunde Rosenkrantz og Joakim Gersdorff i Skåne, Christen Skeel og Oluf Daa i Sjæll. og Erik Rosenkrantz i Loll. De har tilforn fået befaling om soldaternes indkvartering og skal lempe og mage det så, at soldatesken, som bliver i tjenesten, fordeles og indkvarteres således, som de eragter det lideligst for undersåtterne. Deres betækning skal de meddele rigens marsk Anders Bille, som skal uddele videre ordre om, hvortil enhver skal marchere. Desuden skal en af dem i hvert land sammen med enhver lensmand i sit len akkordere med borgerskabet om at gøre fornøden forstrækning til de folks underhold, som forbliver hos dem, hvorfor de igen skal blive betalt, når de påbudne skatter indkommer. Sjt, 29, 70.

3. juni (Kbh.) Hospitalsforstanderen i Vartov fik brev at indtage i Vartov Peder Andersen, som i seneste krig tjente som soldat, og da er blevet så ganske vanfør, at han måtte lade sine ben afskære, forordnende ham nødtørftigt underhold lige med andre hospitalslemmer smst. Udt. i Sjt, 29, 70. (Tr.: KD, V, 294). Incl. 3. juni.

3. juni (Kbh.) Forordning om accisens forhøjelse. Kongen har med rigsrådets samtykke forhøjet accisen på vin, øl og andet, hvoraf accise gives, med en sjettedel. Sjt, 29, 70. Orig. i DKanc. B 165b (dat. 1. juni). (Tr.: CCD, V, 508 efter orig. udfærdigelse (dat. 1. juni)).

3. juni (Kbh.) Ms. til hr. Jørgen Brahe. Han skal lade Casper Due få 200 rd. af tolden i hans len og føre dem til regnskab. FT, 5, 398. (Efter hr. kanslers befaling) K.

3. juni (Kbh.) Ms. til Erik Juel. Malte Sehested t. Rydhave har til mageskifte begæret et lille stykke af kronens jord i sin mark, liggende til et bol (Peder Nielsen) i Sønder Bjert i Sahl s. mod lige så megen, god og velbejlig jord i den mark, bolet ligger i. EJ skal erklære, om den begærede jord for bejlighed og anden herligheds skyld kan

undværes, og om den tilbudte er lige så god og velbejlig. I så fald skal han lade uvildige mænd ligne dem mod hinanden og på kongens ratifikation gøre mageskiftet til ende. JT, 11, 233. (Jf. Kr. Sk., I, 548).

4. juni (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at indtage renteskriver og borger i Kbh. Peder Niensens søn i Sorø skole, når plads bliver ledig. Udt. i Sjt, 29, 71.

5. juni (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Da hansestæderne har anholdt om at forskånes for visitats i Øresund, og kongen har haft betænkelighed ved at bevilge det, men har lovet at gøre alvorlig anordning, at de ikke skal besværes med ubillig visiteren, skal AK foreholde visitørerne dette og befale dem alvorligt, at de herefter forholder sig således med besøgning, som de agter at forsvare, og, hvad af nogen påklages, stå den til rette derfor og straffes vedbørligt. Sjt, 29, 71. (Udt. i CCD, V, 508).

5. juni (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev herefter ingen højere told at oppebære af danzigerne og hansestæderne end efter den toldrulle, som de tolden er bevilget, men hvad hamborgernes told angår, skal det forblive ved kongens forrige derom udgangne ms. til tolderne. Udt. i Sjt, 29, 71. (Udt. i CCD, V, 509).

8. juni (Kbh.) Å. b. Da det hidtil har været anordnet, at kronens bønder under Sæbygård skulle hjælpe kronens bønder under Antvorskov med ægter, ved at age, gærder at lukke, kongens veje at »fly« og vedligeholde m.m., og da der nu er sket nogen forandring på lenet, og nævnte hjælp dog er nødvendig, befales det, at alle Sæbygårds tjenere som tilforn på lensmandens ansøgning skal gøre det arbejde til Antvorskov slot, de hidtil har gjort, mens begge len var samlede. Sjr, 21, 526.

8. juni (Nyborg) Ms. til Christoffer Gøye. Lensmand på Antvorskov slot Wentzel Rothkirck har andraget, at det vil være ham til stor skade, om han straks skulle afstå Sæbygårds avl til CG, da han allerede har ladet så og indkøbe øksne dertil. Da det først efter philippi jacobi dag og således ikke i tide er notificeret ham, at han skulle afstå det til CG, eragter kongen det billigt, at han beholder avl og indkomst af Sæbygård til philippi jacobi 1647, dog at han i stedet i indeværende

år til CG erlægger den årl. afgift, som han deraf plejer at svare, og at CG oppebærer bøndernes landgilde efter jordebogen og sit forleningsbrev. Da WR har ladet sætte en del karper i Løffue sø til kongens egen fornødenhed, når hans rejse falder der igennem, skal han alene beholde fiskeriet i nævnte sø til Antvorskov til kongens fornødenhed, da CG dog derforuden har godt fiskeri i andre søer. Sjt, 29, 71.

10. juni (Kbh.)¹ Hr. Corfitz Ulfeldt fik brev at anordne, at de bjælker, vindueskarme, hængsler og andet, som mangler til det hus, der bygges på Ulriksholm, og hvorom bygmesteren m. Hans Ahnemøller og smede på Holmen allerede har fået befaling, snarest sendes til Kerteminde. Udt. i Sjt, 29, 71.

1) Dato el. dateringssted må være forkert, da foregående brev af 8. juni er dat. Nyborg og brevet af 11. juni Haderslev.

10. juni (Kbh.)¹ Ms. til Iver Vind at lade hver af Ulriksholms tjenere i år få 1 læs hjultømmer af gdens skove. FT, 5, 398. K.

1) Se foregående note. Konceptet har Odense.

10. juni (Odense) Ms. til Mogens Kaas. Han skal straks befale 100 af kronens bønder i sit len nærmest ved Ulriksholm, at hver af dem fra Kerteminde til Ulriksholm fører 4 læs tømmer. Når stalden der skal rejses, skal han efter anmodning anordne, at der hver dag, til den er rejst, kommer 6 føre karle af lenet til at hjælpe dermed. Da der ankommer 7 af kongens båds mænd til Kerteminde med en pram, som nu straks skal tilbage til Kbh., skal han skaffe dem 8 dages proviant. FT, 5, 399. K.

10. juni (Odense) Iver Vind fik brev at lade Dalum bønder få årl. 1 læs hjultømmer af kronens skove smst. Udt. i FT, 5, 399. K.

11. juni (Haderslev) Ms. til samtlige afd. Holger Rosenkrantz' arvinger. Kongen sender dem hertugen af Holstens citation imod dem, hvis indhold de selv deraf kan erfare og siden vide at forholde sig efter. Sjt, 29, 71.

13. juni (Flensborg) Ms. til hr. Christian Thomesen. Kongen har erfaret, at det imod forhåbning ikke skal gå så rigtig til med attestation, som i universitetet i Kbh. gives dem, der skal betjene præstekald, som det burde og i begyndelsen var kongens vilje og mening, idet vel

er at befrygte, at undertiden endog udygtige personer tilstedes at komme i kald, undertiden også, at de, som har fået kald, lidet eftertragter, som de dog burde, til det gemene bedste og deres tilhøreres og andres velfart, videre at fortsætte deres studier, så de *in examine*, og når de siden skal befordres til noget præstekald, meget ilde består og befindes fast uerfarne og til sådant højt værk utjenlige. Herom er fornylig forebragt kongen eksempler, bl.a. et i Ribe stift, hvor en person ved navn Peder Wolff af Vefftofte [Bevtoft], som skulle fremmes til Arrild kald i Ribe stift og Haderslevhus len, har bestået hel ilde *in examine* for bispen. Da det er kongen magtpåliggende, at hermed haves indseende, skal CT føre professorerne sådant alvorligt til gemyt og være betænkt på midler til at forekomme sådan uorden, så udygtige herefter ikke får attestats, og de, som får den, siden fortsætter deres studier, at de kan forrette deres embede Gud til ære og menigheden til opbyggelse, hvorhen de kaldes. Sjt, 29, 72. (Tr.: DKL, III, 330).

13. juni (Flensborg) Ms. til Arent von der Kuhla. Kongen har selv hørt den person, som borgerskabet i Helsingør begærer i den kapellans sted, som smst. er promoveret til sognepræst i den afd. præsts sted. Da kongen noksom erkender ham dygtig dertil, skal AK tilholde dem i byen, det vedkommer, at de snarest antager ham, så han kan blive ordineret på forordnede steder og menigheden blive betjent, og da kongen ikke eragter denne at være forringet, men nu som før har midler til at underholde en kapellan. Sjt, 29, 72.

13. juni (Flensborg) Jægermester Hans Dibolt fik brev at lade fru Sofie Brahe, afd. Jørgen Lunges t. Odden for betaling få i Hald len, når hun begærer det, 3 store dyr og 6 rådyr. Udt. i Sjt, 29, 72.

Tilf.: Jægermester fik i lige måde brev at lade fru Sidsel Høeg, afd. Ebbe Munks for betaling få i Koldinghus len, når hun begærer det, 3 store dyr.

13. juni (Flensborg) Ms. til Henrik Lange og Henning Pogwisch. Lensmand på Odensegård Henning Valkendorf har berettet, at en ham tilhørende bondegd. (Mads Lauridsen) i Vejstrup s. og by, Gudme h. er således forskyldet, at den giver næsten mere i landgilde, end ML kan så, hvoraf skolemesteren i Svendborg årl. nyder størsteparten og HV selv kun en ringe del med ægt og arbejde. På HVs begæring skal adressaterne taksere gden til en billig landgilde, så den

kan blive ved magt, og HV såvelsom skolemesteren årl. få noget vist deraf, og gøre separation på, hvad HV og skolemesteren pro qvota skal have i årl. landgilde. FT, 5, 399. (Efter Otte Krags ordre) K.

13. juni (Flensborg) Ms. til Gregers Krabbe, Christen Lange, Christoffer Hvas, Niels Krag og Henrik Ramel. Kongens faktor, borger i Hamborg Albert Baltser Bernts og hans medkonsorter har klaget over, at adskillige af kronens såvelsom andres tjenere i deres len har været medvidere om de penge, deres skipper Johan Mortensen for nogen tid siden er blevet frataget, hvorpå de også nu søger restitution. Kongen sender adressaterne designation på de kronens tjenere, som formenes skyldige heri. De skal være ABB eller hans fuldmægtige beforderlige i hos de specificerede tjenere eller andre skyldige, som kan findes og overbevises, at få restitution for den tilføjede skade, eller at bønderne kan blive tilbørligt straffede. JT, 11, 233.

13. juni (Flensborg) Ms. til Gregers Krabbe, Mogens Bille, Johan Bech [Joakim Beck], fru Anne Lunge, hr. Oluf Parsberg, Kirstine Lützwow og Erik Grubbe. De har tilforn fået kongens befaling, at det tømmer, som kunne findes hugget i deres len, skulle antegnes af kongens dertil forordnede skibstømmermænd og mærkes med krone, da det vel var at formode, at det altsammen eller størstedelen var hugget i kronens skove i forleden fejde, og i betragtning af, at derpå var sket kongen stor skade. Da det nu forebringes kongen, at borger-skabet og andre har haft en del deraf tilforn og har købt en del deraf under krigen og senere uden nogen skade for kronens skove af dem, som var berettiget til at sælge det, er han tilfreds, at adressaterne, hver i sit len, lader dem beholde det, der er udtaget og mærket af tømmermændene, som med lovligt førte vidnesbyrd kan bevise, at de med rette har haft det før forleden fejde, eller uden skade for kronens skove har købt det før eller siden af dem, som havde ret til at sælge det. Resten, som befindes at være hugget ulovligt på kronens skove enten hos dem, som selv havde hugget det, eller som siden har købt det, skal efter forrige befaling holdes kronen til bedste i god forvaring. Når det meddeles kongen, hvor det ligger, og hvor meget det er, vil han selv siden lade det affordre og anordne, hvorledes der skal forholdes dermed. JT, 11, 233.

14. juni (Flensborg) Ms. til Falk Gøye og Laurids Ulfeldt. Borger i Middelfart Roland Andersen har andraget, at han i forløbne krigstid

til soldatesken under kaptajn Nicolaus Stroussens [Strauss'] kompagni, som var indkvarteret i landsbyerne på Fyn, har forstrakt adskillige viktualievarer for 237 rd. 8 sk. if. kaptajnens derpå givne bevis. Hvis RA beviser, at han har anvendt dette beløb til soldatesken, skal de afbetale ham, når der er midler dertil. FT, 5, 400. K.

14. juni (Flensborg) Ms. til Henning Valkendorf. Han har tidligere fået befaling at tilholde bønderne at komme borgerskabet til hjælp med hø og havre til rytteriet, som var indkvarteret i hans len, indtil videre anordning blev truffet. Og han har givet til kende, at han selv siden philippi jacobi har købt hø og havre til dem, da det ikke var at få hos bønderne, hvorfor han nu har begæret, at det må godtgøres ham af bønderne. Kongen eragter dette billigt og godkender, at HV til førstkommende michaelis må lade sig det betale af bønderne med hø, havre eller penge, eftersom de bedst kan afstedkomme det. FT, 5, 400. K.

14. juni (Flensborg) Å. b. Rigens marsk, lensmand over Vestervig klostres len Anders Bille har andraget, at bønderne under Vestervig kloster anstiller sig modvillige og halsstarrige ikke alene i at gøre sædvanlig ægt og arbejde, men også ved at vægre sig ved at yde næstforegående års resterende landgilde, uanset de ingen overlast har lidt af de svenske. Kongen befaler dem at være AB på sine vegne hørige og lydige, at give og gøre ham næstforegående års landgilde og sædvanlig ægt og arbejde og med kornlandgilden age til nærmestliggende købstæder, hvor den bedst kan afhændes, og andet, som de før har gjort, såfremt de ikke vil tiltales og straffes, som vedbør. JR, 10, 409. K.

14. juni¹ (Flensborg) Bevilling. Borgmester og råd i Haderslev har den 16. jan. 1636 på 10 år fået bevilget toldfrihed på de varer, de udfører fra Danmark og Norge, dog at det skal være deres eget gods, og at de beviser, at de er borgere med dug og disk i Haderslev, og at varerne tilhører dem selv, uden at nogen deri er participant. Da privilegierne nu er til ende, andrager de om prolongation, da de i forleden fejde har lidt stor skade og ikke kunnet udnytte privilegierne. Der bevilges dem 1 års forlængelse på vilkår, at de iagttager alle de i forrige privilegier specificerede klausuler. Udt. i JR, 10, 409. K (hvor-
 efter gengivet her).

1) Brevbogen har 14. juni. K har 16. juni, udskrift på K dog 14. juni.

15. juni (Flensborg) Ms. til Niels Trolle. Det er for nogen tid siden forebragt kongen, at borger i Roskilde Sander Hansen for 5½ år siden har fæstet 2 kirketiender i Roskilde len og siden erhvervet kgl. konf. herpå. Tienderne er dog først nylig blevet ledige efter Anne, Rasmus Mikkelsens død, og det er da blevet NT befalet at lade det bero med stedsmålet, indtil de ærerørige sager, som til sidst forleden herredag var indstævnet mod SH, var afgjort, da intet tilforn var kongen bekendt om hans onde og ulovlige forhold mod kongen og hans tjenere i Roskilde len, hvor han var skriver, førend der nogen tid forleden derpå først er blevet talt. Da der nu på herredagen endelig er dømt deri, og han er forskånet på sin ære, men dog for sine begangne bedrifter er tilfundet at straffes på sin formue, og da NT derfor nu har spurgt, hvorledes der skal forholdes dermed, eragter kongen det ubilligt, at han, som befindes at have forholdt sig så utroligt, skulle aflægges med tiender eller andet. Kongen genkalder derfor det ham forundte ekspektancebrev, og NT skal efter sidste reces' indhold bortfæste de ledige tiender til andre, kirken til bedste og fremtarv. Da præsten til Reerslev har et helt ringe kald og derfor har anholdt om den ene af sine sognetiender, er kongen tilfreds, at han får den, når han giver, hvad kirken og Guds hus med rette bør have deraf. SjT, 29, 72.

15. juni (Flensborg) Ms. til lensmændene i Danmark. Kongen har erfaret, at apotekerne, som har fået special benådning til at falholde specerier og andet, højligt misbruger den og sælger deres varer alt for dyrt. NN skal i sit len alvorligt tilholde dem, som har sådan benådning, at give så billigt køb på det, de er privilegeret med, som andre kunne gøre, såfremt de agter at nyde benådningen. Men hvis de ikke vil det, skal NN tiltale dem og hænde dom over dem, at de derved kvittes deres privilegium, da de ikke selv vil bekvemme og anstille sig efter kongens intention og billigheden. Da der også findes adskillige i købstæderne, som har fået særligt privilegium på at herberge den rejsende mand, som her i landet tit mere end på andre steder næppe kan betle sig hus til, vil kongen have deres privilegier således forklaret, at de, som herbergerer fremmede, skal forskånes for indkvartering i deres huse, men dog lige med andre efter deres formue skatte og kontribuere til at underholde indkvarteringen. SjT, 29, 72. (Tr.: CCD, V, 509).

15. juni (Flensborg) Bevilling. Bønderne på Vesterland, Før og

Ammerup [Amrum] har andraget, at de i kejserkrigen og den svenske fejde har forsvaret deres lande mod fjendtlige indfald, uanset de ingen hjælp har fået, skønt de har anmodet derom i Glückstadt, hvorfra alene blev sendt dem 300 musketter, som de nu begærer at måtte beholde, idet de tilbyder at ville forsvare deres land dermed, om noget fjendtligt igen skulle påkomme. Det bevilges, at de uden betaling må beholde musketterne til deres lands forsvar. Udt. i JR, 10, 410. K (hvorefter gengivet her).

16. juni (Kbh.!) Bevilling til m. Christian Clausen på at blive befordret til det første vakante kald i Danmark, hvortil han efter ordinansen og andre om kald udgangne forordninger lovligt kan kaldes. SjR, 21, 526.

16. juni (Flensborg) Ms. til hr. Frederik Reedtz. Hertvig Andersen, som for en forseelse er tilfundet at rømme kongens riger og lande, har fået kongens tilladelse til at opholde sig her 3 måneder til at gøre til ende med den arvepart, ham er tilfaldet efter sin afd. broder m. Frederik Andersen. Han beklager sig nu over, at hans broder, sognepræst i Næstved hr. Niels Andersen opholder skiftet, fordi en del af deres afd. broders gods endnu findes i Frankrig. Da HA kun er lovet at måtte blive i Danmark 3 måneder, som let kan forløbe, før godset fra Frankrig kan hidkomme, skal FR tilholde NA, at han afslutter skiftet med HA for det gods, der findes i Danmark, da godset i Frankrig, som ikke andrager meget, let siden kan skiftes og deles ml. dem. SjT, 29, 73.

16. juni (Flensborg) Bevilling. Henrik Podebusk t. Kørup har i 1645 fået bevill. til, kronens told uforkrænket, at sælge og udføre en del staldøksne efter den rette drivetid, da han i fejden, da de svenske med deres flåde holdt søen usikker, ikke altid kunne komme af med dem, men dermed fik tage tiden i agt. Han har nu forebragt, at han ikke har brugt bevillingen, da han ingen køber kunne få, og begæret bevill. til i indeværende år at sælge og udføre 100 staldøksne, som han på 3. år har overstaldet, da han mener nu at kunne få købere. Det ansøgte bevilges, dog at han på tilbørlige steder erlægger tolden. FR, 4, 399.

17. juni (Haderslev) Ms. til Melchior Oldeland og Oluf Brockenhuus. Anders Aschersleben, fru Hilleborg Aschersleben, afd. Niels Skinkels, jfr. Margrete og jfr. Birgitte Aschersleben har andraget, at

deres farbroder Hans Aschersleben nogen tid forleden er død i Kbh., og at en del af hans gods findes registreret og forseglet der. De har begæret befaling til adressaterne at åbne afdødes brevskrin og deraf udtage de gældsbreve, deri findes, på hans tilstående gæld i Tyskland. De skal derfor snarest af Hans Ascherslebens brevskrin i Kbh. udtage nævnte gældsbreve såvelsom hans testamente og registrering, som er gjort på deres arv, og deraf til AA, mod bevis, overlevere, hvad ham kan tilkomme med rette for sin part. Siden skal de igen hensætte breve vedk. de andre arvinger under forsegling og derhos tage vel i agt, at AA alene tilstilles, hvad han med rette kan tilkomme for sin kvota, så de andre arvinger og interesserede ingen skade tilføjes. Sjt, 29, 74.

17. juni (Haderslev) Bevilling til jfr. Berete Aschersleben at måtte sælge 2 af sine bøndergde, dog med sin rette lavværgeres råd og samtykke, og siden i stedet købe sig andet bedre belejligt gods. FR, 4, 400.

18. juni (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Niels Knudsen og Knud Rasmussen i Emmelev har andraget, at de gde, de påbor, er alt for højt sat i landgilde, så de ikke kan blive ved magt uden at få noget afslag, og har derhos berettet, at der på kongens behag er givet dem tilsagn om årl. afslag på 1 skæppe smør og 1 ørtug rug. Da det bekræftes af HV, godkender kongen indtil videre det ansøgte afslag. Desuden har Hans Hansen i Agedrup Kirke forebragt, at han for nogen tid siden smst. har fået $\frac{1}{2}$ ødegd. i fæste af HV, som hans formand måtte forlade for armods skyld, da den er sat for højt i landgilde, så han ikke kan blive ved magt uden årl. afslag i landgilden på 1 bolgalt og $\frac{1}{2}$ otting smør. Da det bekræftes af HV, godkender kongen indtil videre afslag som ansøgt. FT, 5, 400. K.

18. juni (Kbh.) Henning Valkendorf fik brev at lade Hans Andersen i Tommerup og Jørgen Rasmussen i Biskorup være fri for et års landgilde, da deres gde er afbrændt af ulykkelige ildebrande i 1644. Udt. i FT, 5, 401. K.

18. juni (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe og bispem. Borger i Århus Hans Skaaning har klaget over, at han for nogen tid siden er afsat fra og endnu hindres i at betjene sin bestilling af mag. Søren Andersen og mag. Jacob Knudsen, lektor og rektor i Århus, uanset de andre kapitularer ikke er imod ham. Han begærer, at de må tilholdes at overbevise ham om nogen utilbørlig sag. Adressaterne skal snarest

fordre dem for sig og erfare, om deres beskyldninger mod ham er så nøjagtige, at han derfor bør miste sin bestilling. Hvis ikke, skal han betjene den igen. JT, 11, 234. (Udt. i J. R. Hübertz, II, 116).

20. juni (Antvorskov) Jægermester fik brev at lade hr. Mogens Kaas t. Støvringgård til sin afd. frues begravelse for betaling få 2 store dyr og 3 rådyr i dyrehaven til Nyborg slot eller andetsteds i Sjæll., hvor det kan ske til mindst skade for vildtbanen. Udt. i Sjt, 29, 74.

20. juni (Antvorskov) Ms. til Kirstine Lützw. Tolder i Randers Mogens Nielsen har klaget, at en borger smst. til stor skade for ham har funderet en hestemølle, som maler malt for borgerskabet, imod den kgl. frihed, der er ham forundt på en mølle ved hospitalet, som han, byen til gavn, med stor bekostning har bygget, og hvoraf han yder kronen årl. landgilde. KL skal se til, at der ingen indpas eller skade sker ham af nævnte hestemølle, som allerede er bygget, eller andre, som herefter kunne bygges, for at han kan få nogen oprejsning på den anvendte bekostning. JT, 11, 234.

20. juni (Antvorskov) Ms. til Peder Lange og Mogens Bille. Knud Gabrielsen [Akeleye] t. Hjulerød og jfr. Anne Munk har andraget, at de har 2 gde og 2 huse tilfælles med Johan Brockenhuus t. Lerbæk i Koldinghus len i Tørrild h. i Skibet s. og by, både i skov og mark, fælled og forte, og begærer befaling til adressaterne om at adskille dem og udvise enhver så meget deri, som de efter lovlig adkomst kan tilkomme, for at forekomme trætte, og for at enhver kan gøre sig sit så nyttigt, som han gerne vil. De skal med kgl. fuldmagt snarest begive sig til dette fælles gods, i de interesseredes overværelse besigtige det og siden deri udvise enhver, hvad de efter lodder og anden lovlig adkomst kan tilkomme. JT, 11, 235.

21. juni (Kbh.) Bevilling. Slotsprædikant på Antvorskov mester Knud Hansen, hvis løn skal være så ringe, at han ikke vel kan opholde sig deraf, ønsker den forbedret af hospitalet i Slagelse. Da biskop og lensmand har erklæret, at hospitalet kan undvære 60 rd. årl., bevilges dette beløb ham fra påske sidstleden, indtil han bedre kan blive befordret, eller anderledes tilsiges. Sjr, 21, 527.

21. juni (Haraldsted) Jørgen Seefeld fik brev at lade afkaste alle de broer, som findes på kongens vej i hans len, indtil kongen selv behøver

at bruge vejen igen, samt at han skal lade vejen jævne i sit len, så vidt som kan tilvejebringes før broernes bortrømmelse. Udt. i Sjt, 29, 75.

21. juni (Haraldsted) Ms. til Wentzel Rothkirck. Da der findes endnu flere broer i hans len på kongens vej, som skal afkastes, end dem, som kongen i dag viste fogden på Antvorskov slot, skal han have sådant i agt og desuden lade jævne vejen i sit len, så vidt som kan tilvejebringes før broernes bortrømmelse. Sjt, 29, 75.

Postscriptum. Det er kongens vilje og mening, at WR alvorligt skal tilholde bønderne i sit len, hvem de og tilhører, at de efter recessen holder den alfare vej vel ved lige, så vidt det tilkommer enhver deraf at vedligeholde.

21. juni (Haraldsted) Ms. til Henrik Ramel. Han skal lade afkaste den bro, som ligger ml. de 2 søer ved Sorø, og siden opbevare brædderne dertil på de steder, hvor man igen kan blive dem mægtig, når behov gøres. Thi kongen ser hellere, at bønderne incommoderes noget med at age omkring hen ad Pedersborg, end at han selv for deres skyld skulle incommoderes. HR skal desuden lade vejen jævne i Sorø len, så vidt som kan tilvejebringes før broernes bortrømmelse. Sjt, 29, 75.

Postscriptum. Det er kongens vilje og mening, at HR alvorligt skal tilholde bønderne i sit len, hvem de og tilhører, at de efter recessen holder den alfare vej vel ved lige, så vidt det tilkommer enhver deraf at vedligeholde.

22. juni (Kbh.) Bevilling. Borger i Roskilde Niels Rasmussen er af øvrigheden dér forordnet at holde offentlig værthus for uden- og indenlandske, som behøver herberg. Da den sidst udgangne recess bevilger sådanne værter frihed for al skat og byens tyngde, skal NR, så længe han holder herberg, være forskånet herfor. Sjr, 21, 528.

22. juni (Kbh.) Bevilling. Hans Piper i Helsingør, som tidligere har fået kongens benådning for indkvartering og andet, har klaget over, at der sker ham indpas derimod, fordi han brugte nogen borgerlig næring, og har anmodet om, at han af lensmanden må takseres for, hvor meget han skal give af denne næring. Lensmanden på Kronborg og Frederiksborg Arent von der Kuhla, har erklæret, at HP for den næring, han bruger til bryggerlavet, for malt og dansk øl ikke kan give mere end 36 rd. i told og årl. i den store byskat 12 kurantdl. Det

bevilges indtil videre, at han skal give 36 rd. i told, 12 kurantdl. i byens store årl. skat og 6 kurantdl. i den lille skat, så længe han bruger fuldkommen næring. SjR, 21, 529.

[22. juni]¹ (u. st.) Bevilling. Generalmajor og lensmand over Vester Ålen og Lofoten Achim von Bredow bevilges til årl. besolding 1500 rd. med den betingelse, at han, hvis kongens riger og lande noget fjendtligt påkommer, skal tjene, hvor han behøves. SjR, 21, 530.

1) Udat. men indført ml. breve af 22. og 23. juni.

23. juni (Kbh.) Forsikringsbrev. Borger i Kbh. Rasmus Jensen har under krigen til fæstningen Kristianstads fornødenhed forstrakt kronen med 200 td. rug og 600 td. byg, hvorfor der er tilsagt ham 2¹/₂ rd. tønden, i alt 2000 rd. Der loves ham årl. og sædvanlig rente heraf, så længe beløbet bliver stående hos kronen. SjR, 21, 530.

25. juni (Kbh.) Oluf Brockenhuus fik brev straks at lade afkaste alle de broer, som findes på den ny vej, og ikke igen lade dem belægge med fjæle, før kongen igen kommer fra Norge. Og da der går en grøft af en liden sø for ved den høje vej tværs over fra Ibstrup gård i Gentofte sø, skal han lade den rense, så vandet kan have sin gang af den lille sø ind i Gentofte sø. Udt. i SjT, 29, 75.

Tilf.: Ligesådan fik Arent von der Kuhla at lade afkaste broerne i Kronborg og Frederiksborg len, og ligeledes Niels Trolle i Roskilde.

25. juni (Kbh.) Rentemestrene fik brev herefter at være betænkt på at antage og udgive de ungerske dukater, hele og halve markstykker efter den værd, som de er møntede. Udt. i SjT, 29, 75. Orig. i DKanc. B 179e.

25. juni (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at indtage Mads og Søren Biørnsen i Sorø skole, når plads bliver ledig. Udt. i SjT, 29, 75.

25. juni (Kbh.) Oluf Brockenhuus fik brev snarest at oplyse kongen, hvorfor »udskuddet« i Kbh. len ikke som befalet har hængt deres gewehr i deres kirker. Udt. i SjT, 29, 75.

25. juni (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev straks at tilholde

badskærerne i Helsingør at have en badskærsvend med en vel stafferet kiste i beredskab til den 29. juni 1646, som da kan være færdig at gå til skibs med de 3 skibe, som er forordnede at gå til Norge til de forestående herredage. Udt. i Sjt, 29, 76.

25. juni (Kbh.) Å. b. Fru Ingeborg Ulfstand, afd. Jørgen Vinds t. Hækkeberg har andraget, at blandt hendes andre breve, som er bortkommet i forleden svenske fejde, er et på jus patronatus til Generup kirke til hendes gård Hækkeberg, som hun kort forinden havde købt. Da lensmand på Malmøhus hr. Tage Thott t. Eriksholm i en til kancelliet indsendt erklæring har bekræftet, at nævnte jus altid har fulgt Hækkeberggård, og at afd. hr. Hack Ulfstand har bekostet bygningen på kirken, renoverer kongen brevet i alle dets ord, klausuler og punkter, så jus patronatus til Generup kirke fortsat skal følge Hækkeberggård. SkR, 5, 459. K. Indl. 29. maj.

25. juni (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf, Steen Bille, Falk Gøye og Frands Pogwisch. Kongens søn grev Valdemar Christian har forebragt at være kommet i vidtløftighed og trætte med sin foged på Tåsinge for 3 års regnskaber, som han resterer med for den tid, han i grevens fravær har forvaltet dette land. Da han mener at være højligt forurettet i regnskaberne af fogden, har han, da denne ikke vil stå til rette, begæret denne befaling til adressaterne. De skal med kgl. fuldmagt snarest tage de omtvistede regnskaber for sig og derpå forhøre grevens beskyldninger derimod og fogdens svar derpå og siden, efter deres befundne beskaffenhed, dømme dem imellem. FT, 5, 401. K.

26. juni (Kbh.) Bevilling. Mourids Snedker, som nogen tid på tøjhuset er blevet informeret og undervist i artilleri og fyrværk, bevilges 200 rd. årl. fra brevets dato til sin rejses fortsættelse, da han er tilsinds at begive sig til fremmede steder for at perfektionere sig bedre heri til rigets tjeneste. Han skal dog indfinde sig til rigets tjeneste, når det begæres. Pengene betales af rentekammeret, så længe MS nyder benådningen. SjR, 21, 527.

26. juni (Kbh.) Ms. til Frederik Parsberg og Christen Skeel. Fru Birgitte Clausdatter, afd. Emmike Sparres t. Jonstrup agter at skifte med sine børn i Kbh. den 2. juli 1646. Adressaterne skal møde som kommissærer og se til, at alt går ligeligt og ret til. Skulle tvist opstå, skal de forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. Sjt, 29, 76.

26. juni (Kbh.) Sigvard Urne fik brev at møde i Kbh. 2. juli som værge for jomfruerne Sidsel, Regitze og Bente Sparre og se til, at dem sker ret. Udt. i Sjt, 29, 76.

26. juni (Kbh.) Vincents Bille fik brev at møde i Kbh. 2. juli som værge for fru Birgitte Clausdatter på skiftet med hendes børn og se til, at hende sker ret. Udt. i Sjt, 29, 76. Orig. i DKanc. B 179e, her dat. 27. juni.

26. juni (Kbh.) Rentemestrene fik brev at efterbetale fyrbøderen i tyske kancelli og budene i begge kancellier et års løn af deres resterende løn og kostpenge, det første muligt er. Udt. i Sjt, 29, 76.

26. juni (Kbh.) Å. b. over al Sjæll., Møn, Loll. og Falster om vornede sønner.¹ Kongen har for nogen tid siden befalet lensmand på Kbh. slot Oluf Brockenhuus t. Hjuleberg at forhandle med kronens tjenere om, hvad enhver af dem ville give på 6 års tid for frihed for deres fødested. Skønt kongen ikke tvivler på, at enhver af dem, som betænker, hvilken stor frihed de herved opnår frem for deres forfædre, noksom erkender den store nåde, som betees dem af kongen, vil han dog ydermere hermed forsikre alle og enhver, at hvad de af lensmanden og kongens forrige breve er blevet lovet om frihed for deres fødested mod erlæggelse af en sum penge, skal blive holdt kongeligt og tilbørligt i alle måder af kongen selv og hans efterkommere, hvorfor kongen endnu har villet lade dette forkynde offentligt til alles efterretning. Sjt, 29, 76. (Tr.: CCD, V, 510). Inkl. 8. og 10. sept.

¹) Det gengivne brev er til bønderne i Kbh. len.

26. juni (Kbh.) Ms. til Henning Pogwisch. Kongen har af hans indsendte designation over Assens provstis kirkers beholdning og brøstfældighed erfaret, at en stor del af kirkernes beholdning er udsat på usikre steder, og har ikke lidet forundret sig over, at HP har ladet det stå så længe. Han skal snarest erklære sig herom og desuden være betænkt på snarest at indkræve beholdningerne, om han ikke selv vil stå til rette. FT, 5, 402. (Efter Otte Krags befaling) K.

26. juni (Kbh.) Ms. til Anders Bille, hr. Jørgen Brahe, Falk Gøye og Laurids Ulfeldt. Da nogle pladser på Fyn er foreslået kongen til anlæg af nogen fortifikation og værker, skal de snarest begive sig dertil og

med nogle af de heri mest erfarne af adelen smst., som de kan tage med sig, nøje erfare, hvor det bekvemmeligst kan ske, og snarest indsende deres relation til kancelliet. FT, 5, 403. (Efter hr. kanslers befaling) K.

27. juni (Kbh.) Ms. til Henrik Ramel, Christian Skeel, Oluf Daa og Wentzel Rothkirck. Gunde Rosenkrantz t. Vindingegård har andraget, at Vindingegårds præst har sin gds grund i ager, eng og skov til fællig og fled med ham blandt hans enge, jorder og endel skov liggende til hans gd., ligesom også degnen smst. har nogle skæpper sæd blandt GRs marker til stor skade og hindring for, at han i mange måder kan gøre sig sin gds grund så nyttig, som han ellers kunne. GR tilbyder uden for sit enemærke at udlægge præst og degn andre jorder, lige så gode i alle måder og så belejligt, at præsten får en lige så god gd. igen som den, han nu besidder. GR har begæret befaling til adressaterne om at overvære skiftet af gd. og jord og at ligne og akkordere, at GR kan få præstens og degnens del i sine marker, og præst og degn derimod ske nøjagtig fyldest i Tormarck [Tornemark] eller, hvor ham bedst kan være belejligt. Da GR har jus patronatus til kirken, så kronen ingen rettighed tilholder sig i præstegden, skal de med kgl. fuldmagt overvære mageskiftet, når det iværksættes, og ligne ml. GR, præst og degn. Sjt, 29, 77. Indl. 23. juni.

27. juni (Kbh.) Knud Ulfeldt fik brev at lade kaptajn til fods Otte Skade få 300 rd. af sin resterende besolding til sit bryllup. Udt. i Sjt, 29, 77.

27. juni (Skibet Trefoldighed) Rentemestrene fik brev at fremsende de 2000 rd., som herhos tilskikkes dem, til Haderslev til Ditlev Reventlow, så de ufejlbarligt og vel kan komme ham til hænde. Udt. i Sjt, 29, 77.

27. juni (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Da møntmester Henrik Kiøglar har andraget, at adskillige gerne vil sælge sølv til at mønte af, bifalder kongen, at han af det sølv, der kan købes, må mønte rigsdalere, dog at det sker efter hollandsk skrot og værd, hvormed guardeien skal have indseende. Sjt, 29, 77. Orig. i DKanc. B 179e (navnet her stavet Køller).

27. juni (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev at lade Niels Krag t. Trudsholm for betaling få 4 rådyr til sin datters bryllup, når han

begærer det, og lade dem skyde i Hald len, hvor det skader vildtbanen mindst. Udt. i Sjt, 29, 78.

27. juni (Kbh.) Ms. til bispem i Sjæll. Landsdommer i Skåne Gunde Rosenkrantz t. Vindinge begærer ved mageskifte at tilforhandle sig Vindinge præsts gd. og degnens jorder, som til stor skade ligger i hans enemærke. Han har begæret kgl. befaling til Henrik Ramel t. Bækkeskov, Christen Skeel t. Vallø, Oluf Daa t. Holmegård og Wentzel Rothkirck t. Krogsgård om at akkordere og ligne ml. sig og præst og degn, så han kan få deres del i sine marker og dem derimod ske fyldest både i belejlighed og størrelse og få lige så godt igen, som det, de mister. Da GR har jus patronatus til kirken, og kronen ikke mere kan tilholde sig nogen rettighed i præstegden, skal bispem møde ved skiftet på præstens vegne og se til, at præst og degn sker fyldest. Sjt, 29, 78.

27. juni (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev snarest at lade indkøbe for nøjest mulige køb 20 piber fransk vin, 20 oksehoveder vineddike og 3 oksehoveder fransk brændevin at destillere med til kongens egen fornødenhed og siden hidskikke det til kongens vinskænk her for Kbh. Udt. i Sjt, 29, 78.

27. juni (Kbh.) Bevilling for Søren Jensen. Han har for nogen tid siden forpagtet kronens krudtmølle i Kristianstads len, kaldet Løngse krudtmølle, for 3 år med samme frihed som de foregående forpagtere. Da møllen nu er brændt, og han er tilsinds at fortsætte krudthandelen, har han ansøgt om at måtte købe salpeter af bønderne i Kristianstads og Sølvborg len. Det bevilges, og det pålægges lensmændene at være ham beforderlig og formidle alting således, at både han og bønderne kan være tilfreds, og tage i agt, at de ikke sætter ham det for højt, og at de får deres værd derfor. SkR, 5, 460. K.

27. juni (Kbh.) Palle Urne fik brev at sidde i landsdommers sted i Gunde Rosenkrantz' fravær, som var forløvet på nogen tid at rejse til sin søsters bryllup og at forrette andre sine ærinder. Udt. i SkT, 7, 129.

27. juni (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Borgmester og råd i Odense har andraget, at der er nogen brøstfældighed på deres skibsbro, hvorfor de til dens reparation begærer nogle små risege og -bøge af kronens skove til Skt. Hans kloster, beliggende ved samme bro, da de ikke anderledes kan fås. Da kongen af HVs erklæring erfarer, at der

i ladegdens skove og deres »tractu« findes overflødig ung skov af risege og risbøge, som står så tæt på hinanden, at den ene ikke kan opvokse for den anden, så de uden skovens skade kan undværes, og de er tjenlige til broens reparation, godkender han, at de får 100 risege eller -bøge mod betaling efter vurdering. FT, 5, 403. K. Incl. 7. juni.

27. juni (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf og bispem på Fyn. Lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård begærer til magelæg en gd. i Kåberbølle, Vends h., tilhørende hospitalet i Odense, mod en gd. i Skårup og et hus i Lumby, Lunde h. [jf. 30. aug. og 21. nov. 1646]. De skal snarest erklære, om gden for belejlighed eller anden herligheds skyld kan undværes fra hospitalet mod det tilbudte gods. FT, 5, 404. (Efter Otte Krags ordre) K.

27. juni (Kbh.) Bevilling. Landstingsskriver på Loll. og Falster Peder Henriksen har andraget, at han har udstået stor tyng og besværing i forleden fejde, uanset at alle andre, som i Danmark betjener sådan bestilling, er og altid har været forskånet for sådant. På hans anmodning bevilger kongen, at han herefter må nyde samme frihed som andre landstingsskrivere i Danmark. SmR, 5, 244.

27. juni (Kbh.) Ms. til Jørgen Kruse og Peder Gersdorff. Oberstløjtnant til fods over det jyske regiment knægte Henrik Sandberg t. Bøgsted har andraget, at hans nu i udlandet værende broder Anders Sandbergs gd. Kvelstrup, som HS hidtil har forpagtet, i forleden fejde er meget ruineret, avlingen meget forødt, bønderne forarmede og deres heste og kvæg frataget dem, så avlen til gden ikke kan drives tilbørligt. Han besværer sig over ikke uden sin store skade og bøndernes ganske ruin at kunne svare den årl. afgift, som adressaterne tilforn har fastsat, og begærer derfor denne befaling til dem. De skal snarest begive sig til Kvelstrup og besigtige den og det tilliggende gods, hvad brøstfældighed der findes på gden, bøndernes tilstand og derefter taksere, hvad der billigt kan tåles at svare i årl. forpagtning af gd. og tilliggende gods. JT, 11, 235. Incl. 2. juni.

27. juni (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld og Erik Grubbe. De har tidligere fået befaling at besigtige krongods i Kalø len, som afd. hr. Just Høeg t. Gjorslev har begæret i mageskifte. Da det endnu ikke er sket, har hans enke [Anne Lunge], som gerne vil til ende dermed, anholdt om ny befaling. De skal derfor uden ophold, om det ikke

allerede er sket, efter forrige missives indhold besigtige godset og indsende deres erklæring til kancelliet, om det begærede gods for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes fra lenet mod den tilbudte. Hvis der pga. begæringen om jus patronatus til Dråby konge mod forhåbning skulle ske nogen forhaling i besigtigelsen, skal de først besigtige og erklære sig om godset og lade det bero til bedre lejlighed med jus patronatus, at mageskiftet ikke derved skal opholdes. JT, 11, 235 (jf. Kr. Sk., I, 550).

27. juni (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Karen Pedersdatter har klaget over, at hendes husbond hr. Henrik i Ellidshøj i hendes sygdom og skrøbelighed har betet sig meget hårdt mod hende. Desuden beskyldes han nu for at have haft utilbørlig omgængelse med letfærdige kvindfolk og at sælge hendes selvejerbøndergods i Hald len i Lysgård s. og anden jord, liggende ved Viborg, som hun har arvet efter sine forældre. Da intet mere end nævnte gods er beholden af den formue, hun har bragt ham, til hendes og hendes børns underhold, skal JS se til, at hr. Henrik intet af nævnte gods sælger, men at det forvares til hendes og børnenes nytte, da kongen af lensmand på Ålborghus Gunde Langes erklæring erfarer, at KP er meget skrøbelig, og at hr. Henrik er under forfølgning og forbudt prædikestolen for de adskillige onde rygter, han er i. JT, 11, 236.

28. juni (Kbh.) Rigens råd fik brev at møde 20. okt. i Kbh. at deliberere og konsultere om noget land og rigerne anrørende, hvor de videre har at erfare kongens vilje og mening. Udt. i Sjt, 29, 78.

28. juni (Kbh.) Ms. til Christen Skeel og Vincents Bille. Da der er tvist ml. borgmester og råd i Køge og Anders Thommissen smst., som erfares af medfølgende supplikation, skal de snarest begive sig dertil, stævne parterne for sig, foretage sagen og skille dem ved endelig dom. Sjt, 29, 78.

28. juni (Kbh.) Rentemestrene fik brev at forrette alt tilbørligt i kongens fravær, som de plejer at gøre i kongens og rigens hofmesters fravær, og forordne alt, som de vil ansvare. Udt. i Sjt, 29, 79.

28. juni (Kbh.) Rentemestrene fik brev at gøre fuldkommen afregning med kongens teltmager for det, ham med rette kan tilkomme for den tid, han har været i marken med kongens telte. Udt. i Sjt, 29, 79.

28. juni (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Da det nylige uvejr har gjort nogen skade på bygningen på Abrahamstrup, har kongen befalet sin bygmester Hans Ahnemøller at forfølge sig derhen og besigtige brøstfældigheden og bevilget Christian Bollesen at måtte lade gdens bygning reparere med ringest mulige omkostning, som siden skal afkortes ham i hans afgift på renteriet. SjT, 29, 79. Orig. i DKanc. B 179e.

28. juni (Kbh.) Oluf Brockenhuus fik brev herefter at lade skriveren her i lenet årl. indkøbe for bedst mulige køb så mange kul, som kan behøves til kronens fornødenhed her ved stedet, og siden intet herefter i sit lens skove lade hugge, hvilket skriveren herefter har at føre sig til regnskab. Udt. i SjT, 29, 79.

28. juni (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Jørgen Jensen og Peder Willomsen i Tisvilde i Kronborg len har andraget, at deres gde er helt afbrændt med den kornfodring og anden formue, de havde deri, så de ikke kan blive ved magt eller genopbygge gdene, med mindre kongen vil efterlade dem nærværende års landgilde. Da dette bekræftes af AK, bifalder kongen, at de forskånes for dette års landgilde. SjT, 29, 79.

28. juni (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev i hospitalet i Helsingør at indtage Johan Therning, som i seneste fejde har tjent som styrmand på kongens flåde, om der er plads ledig, forordnende ham nødtørftigt underhold lige med de andre hospitalslemmer smst. Udt. i SjT, 29, 79.

28. juni (Kbh.) Jægermester fik brev på begæring at lade Christoffer Lindenov t. Lindersvold til sit bryllup uden betaling få 2 store dyr og 3 rådyr. Udt. i SjT, 29, 79.

28. juni (Kbh.) Ms. til teologerne og dr. Claus Blomme. Et lille 8 års barn i Kbh. har af en ulykkelig hændelse med en kniv stukket og myrdet et andet 12 år gammelt barn, hvilket borgmester og råd i Kbh. excuserer sig at påkende og vil henvise til *theologorum censur*, da de formoder, det er et *casus conscientie* formedelst det barns umyndighed, som har begået mordet, hvilket adressaterne videre kan se af borgmesters og råds dom. De skal snarest indlevere deres betænkning i kancelliet. SjT, 29, 79.

28. juni (Kbh.) Ms. til Christoffer Ulfeldt og Knud Ulfeldt. Kongen har antaget 3 kaptajner: Hans Holst, Jacob Pedersen og Peder Sørensen, som før har tjent på Halmstad, til at lade sig bruge over landfolket i kongens lande, og tilsagt dem besolding som andre kaptajner til fods over landfolket. Adressaterne skal, når de har middel til penge, betale dem for deres resterende besolding fra bestallingens dato. SkT, 7, 130.

Tilf.: Ligesådan brev udgik om kaptajnerne Hans Pedersen og Claus Lytiche.

28. juni (Kbh.) Malte Juul fik brev at lade til Aus henbringe så meget tømmer, som var hugget i Kristianstads len til artilleriet og stykke ladninger, og siden underrette kongen, så det kan blive afhentet derfra med fornødent skibsrum. Udt. i SkT, 7, 130.

28. juni (Kbh.) Niels Krabbe fik brev at lade så mange enebærstager, som han efter befaling havde ladet hugge i Blekinge, nedføre med skib til Kbh. Udt. i SkT, 7, 130.

28. juni (Kbh.) Gunde Rosenkrantz fik brev at skaffe Ulrik Grønningen Dreyer på hans anfordring i Froste h. 5 læs »walbirch«, som bønderne skal hugge, og GR skaffe ham befordring med til næste len. Udt. i SkT, 7, 130.

28. juni (Kbh.) Å. b. Kongen er kommet i forfaring, at mange fordrister sig til at hugge og stjæle »overflødig« brændeved i skovene på Langeland og føre det ud af landet. Det er at befrygte, at skovene derved rent forhugges, hvis det ikke i tide forekommes. Det forbydes derfor alle herefter at udføre brændeved fra Langeland, med mindre den, som vil udføre det, kan bevise at have købt eller fået det og forskaffer hjemmel derpå at levere tolderne i havnene. Den, der forbryder sig herimod, skal have forbrudt brændeveddet og alvorligt straffes som den, der foragter og overtræder kongens befaling. FR, 4, 401. (Tr.: CCD, V, 511).

28. juni (Kbh.) Ms. til Christian Rantzau. Han har andraget, at der på Langeland findes et stort, ganske forfaldent og ubrugeligt tårn, og begæret, at så mange sten måtte tages der, som behøves til kirkernes reparation, og at også slottet må vedligeholdes deraf. Kongen godkender dette, dog at kirkerne derfor giver en billig betaling. FT, 5, 404. (Efter hr. kanslers befaling) K.

28. juni (Kbh.) Falk Gøye og Laurids Ulfeldt fik brev, at Rudkøbings indbyggere ikke skal besværes mere med indkvartering end deres naboer. Udt. i FT, 5, 405. (Efter hr. kanslers befaling) K.

28. juni (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf at levere til guvernør i Christianpris Axel Urup t. Belteberg 400 rd. af skatterne, som kongen har bevilget til fæstningens reparation, hvilke han til sin tid skal føre sig til regnskab. FT, 5, 405. K.

28. juni (Kbh.) Ms. til Axel Urup, at kongen har befalet lensmand på Odensegård Henning Valkendorf at levere AU 400 rd. af skatterne, som han skal anvende til Christianpris' reparation, hvor det mest behøves. FT, 5, 405. (Efter hr. kanslers befaling) K.

28. juni (Kbh.) Ms. til Laurids Ulfeldt. Da der snarest skal skiftes efter Knud Ulfeldt t. Hverringe, fsv. angår lø søret, og Otte Krafse for tiden ikke er i landet, skal LU, for at skiftet ikke af den grund skal opholdes, i OKs fravær tage den fru Birgitte Ulfeldt tilfaldende kvota til sig og disponere derover, som det bedst kan ske til hendes gavn. FT, 5, 405. K.

28. juni (Kbh.) Guvernør i Christianpris Axel Urup fik bevill. at købe 20 hopper og 20 køer og udføre dem fra Danmark til Christianpris til ladegdens fornødenhed. Til indkøbet må han tage de fornødne penge af dem, han allerede har modtaget til indkøb af heste. Udt. i JR, 10, 410.

28. juni (Kbh.) Ms. til Mogens Høeg og Peder Gersdorff. Kongen har bevilget Frantz Rantzau at være sin egen værge og oppebære oppebørslen af sit gods, som hans faster fru Ide Skeel, afd. Frederik Rantzaus hidtil har oppebåret. Adressaterne skal overvære overleveringen af værgemålet og se til, at ham sker ret, og, hvis tvist opstår, forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 236.

29. juni (Trefoldighed) Jægermester fik brev på begæring at lade hr. Jørgen Brahe t. Hvedholm til sit bryllup få 3 store dyr, 3 dådyr og 3 rådyr. Udt. i Sjt, 29, 80.

29. juni (Kbh.) Ms. til bisperne i Danmark. Da Gud Almægtigste

skal have hjemstøgt og stadig daglig hjemstøget »os«¹ med store vinde og jordskælv, skal de, for at Guds retfærdige vrede i så måde kunne formildes eller afvendes, tilholde alle præsterne i deres stifter, at de fra prædikestolen gør sluttig formaning til folket, at de med alvorlig bøn og påkaldelse indfalder til Gud og slig den Højestes vrede afbeder. Sjt, 29, 80. Orig. i Ålborg (C1-57) og Ribe (C4-252) bispeark., LAV. (Udt. i CCD, V, 511, tr., fejlagtigt dat. 24. juni, i DKL, III, 331 efter orig. i Fyns bispeark., LAO).

1) »Os« står normalt for »kongen«, men må vel her nærmest læses som »folket« eller »riget«.

29. juni (Kbh.) Ms. til Malte Juul. Palle Urne t. Gyllebo har andraget, at bønderne i Rørum s. i Albo h. ikke vil føre den tiende, som på sidste herredage af kongen og rigsrådet blev tildømt ham, til hans hovedgd. Gyllebo, fordi den ligger i et andet herred. Da Rørum s. ikke er mere end højest en lille halv mil fra Gyllebo, skal MJ tilholde bønderne uden nogen undskyldning, når de advares derom, at føre tienden til Gyllebo. SkT, 7, 130. Incl. 16. juni.

29. juni (Kbh.) Bevilling. Lensmand på Rendsborghus og Tranekær slotte Christian Rantzau t. Breitenburg har anholdt om at måtte få et frit birk til sin gd. Heffringsholm [Herningsholm] omfattende alle hans gde i Hammerup [Hammerum] h. samt hans gd. og bol i Ginding h. ved navn Kølvrå og Affueingaard. Dette bevilges, samt at han må have magt at indsætte en birkefoged, hvor alle hans tjenere i Hammerum h. og i nævnte gd. og bol i Ginding h. skal søge deres rette værneting, tiltale og forsvar, som andetsteds i riget plejer at ske, hvor birkerettighed er. JR, 10, 410. K. (Jf. Kr. Sk., I, 547).

30. juni (Kbh.) Bevilling. Løjtnantsadmiral på Bremerholm Christoffer Lindenov t. Lindersvold må lade sig vie med sin jomfru på salen. Sjt, 21, 531.

10. juli (Aggershus) Ms. til Willom Mecklenborg. Da 3 skippere fra Holland, Salling Liwers af Skelling, Simon Domwers og Simon Hendricks af Hindelopen, for nogen tid siden har nedsat sig og taget borgerskab i Glückstadt, skal han således meddele og negociere det, at de bliver *reconcilerede*, så de kan nyde og beholde samme frihed og sikkerhed på deres skibe, handel og trafik som kongens andre under-

sætter i kongen af Spaniens lande og strømme efter den ml. de to konger oprettede traktat. Sjt, 29, 80.

13. juli (Aggershus) Christoffer Lindenov fik brev at anholde Niels Lercke fængslig i jern på Bremerholm, når han tilskikkes ham, indtil han nøjagtig contenterer og betaler sin husbond Borkvard Rud t. Sæbygård [fejl for Sæbyholm?], som han i mange måder har forholdt sig utilbørligt imod. Udt. i Sjt, 29, 81.

14. juli (Aggershus) Ms. til rentemestrene. En del lensmænd i Norge, som har len på afgift, har i forleden fejde efter kongens befaling og på hans ratifikation til en del undersætter, som har forstrakt kronen med rede penge, pantsat noget af kronens gods. Kongen anser det derfor for billigt og ret, at rentemestrene giver lensmændene godtgørelse i deres afgift, så vidt renten af de forstrakte penge kan beløbe sig til, indtil godset igen indløses af kronen. Sjt, 29, 81. Orig. i DKanc. B 179e.

15. juli (Aggershus) Wilhelm Mecklenborg fik brev at til rette forhjælpe Birgitte, afd. Anders Karis i Frederikstad, at hvis, om hendes præntion ellers billig befindes, derom uden ophold kunne komme til ende. Udt. i Sjt, 29, 81.

18. juli (Kbh.)¹ Adelspatent. Frederik Willumsen har en tid lang under krigen tjent som oberstløjtnant ved arméen i Norge til kongens særlige tilfredshed. Desuden har hans forfædre været adelige, kaldet Rosenvinge. Derfor og for FWs egne gode kvaliteter har kongen igen ophøjet ham og hans ægte afkom i adelsstanden med samme skjold, hjelm og navn, som var givet hans afd. forældre. Sjr, 21, 531.

Tilf.: Ligesådan brev fik også hans broder ritmester Alexander Willumsen.

1) Denne og de nærmestfølgende dateringer Kbh. må bære fejlagtige.

18. juli (Kbh.) Bevilling. Caspar Lauridsen¹, trompeter under landkompagniet på Fyn bevilges frihed for al borgerlig skat og tyng, hvor i Danmark han vil nedsætte sig, da han tjener under landkompagniet og ingen borgerlig næring bruger. Sjr, 21, 532.

1) Således i overskrift og register. I teksten, fml. fejlagtigt, Caspar Caspersen.

18. juli (Aggershus) Ms. til rentemestrene. Laurids Lauridsen og Herman Gaardmand, tolder og toldskriver i Bergen har tilkendegivet, at i den sidste ildebrand, som overgik Bergen, er alle de sisesedler, som hørte til deres toldregnskaber for 1639 og 1640, brændt, hvilket rentemestrene ikke ville godtgøre dem. Da kongen af lensmands, borgmesters og råds erklæring erfarer, at det er sandt, at sisesedlerne er brændt, skal rentemestrene godtgøre dem det i renteriet og kvittere derfor, da de beretter, at deres regnskaber tilforn er sluttede og sisesedlerne indført deri. Sjt, 29, 81.

18. juli (Aggershus) Ms. til Christoffer Lindenov. Da kongen har lovet David Danell og Iver Byrgesen, at de hver som kaptajner skal kommandere på et af de skibe, der er befalet at gå på Spanien, skal han kommandere og forordne dem dertil. Sjt, 29, 81.

18. juli (Aggershus) Ms. til Jesper Brochmand. Da mag. Henning Stockfleth er udvalgt til superintendent over Oslo stift og for kongen har gjort sin ed, skal JB vie og ordinere ham til biskop, så han straks kan indtræde i sit embede. Sjt, 29, 81.

31. juli (Arendal) Hr. Christoffer Ulfeldt fik brev straks at lade opbryde en del stelsten i sit len og siden sende dem til Kbh. Udt. i SkT, 7, 131.

1. aug. (Arendal) Ms. til Anders Bille, hr. Oluf Parsberg og Gregers Krabbe.¹ De skal, efter hvert lens størrelse og beskaffenhed, fordele det gevorbnede rytteri, som i Jyll. er indkvarteret i købstæderne, ud i lenene og assignere enhver lensmand, hvor meget der skal forblive i hvert len og underholdes af kronens bønder, til videre besked fremkommer, og derhos tilskrive lensmændene at gøre den anordning med deres forordnede ryttere, at der, hvor de bedst logerer, i købstæderne eller på landet, skaffes dem billigt og nødtørftigt underhold uden borgerskabets besværing, så dette snarest muligt kan få nogen forlindring i sin store besværing. Sjt, 29, 82.

Tilf.: Ligesådant brev fik hr. Mogens Kaas, Iver Vind og hr. Jørgen Brahe for Fyn og hr. Christian Thomesen, Jørgen Seefeld og Niels Trolle for Sjælland og Loll.

¹) Ganske enslydende brev er indført fol. 80 med ufuldstændig datering (dag mgl., juni, Kbh.)

1. aug. (Arendal) Ms. til Anders Bille. Han skal anordne, at et af de gevorbne kompagnier sendes til fæstningen Kristianstad, et til fæstningen Kristianopol, og at et henlægges i Kbh. i stedet for det, som nu ligger der, når dette sendes til Bornholm, JT, 11, 237.

2. aug. (Kbh.!) Adelspatent. Resident hos kongen af Spanien Henrik Willumsen [Rosenvinge], med hvis tjeneste kongen har været tilfreds, og som er rede til videre at være til kongens og rigernes tjeneste, ophøjes i adelsstanden med sine ægte børn. SJR, 21, 533.

(2. aug.)! (Kbh.) Christen Eriksen fik brev at ligge i slotsloven igen i Kristianstad. Udt. i SkT, 7, 113.

1) Indførslen, der vel er fejldateret, er indført ml. breve af 20. og 21. april.

3. aug. (Arendal) Bevilling. Kongens skibskaptajn Laurids Nielsen bevilges for den tro tjeneste, han hidtil har gjort og herefter skal gøre, sin livstid at måtte nyde den gd. under Antvorskov len, kaldet Pørningsgård, som han nu besidder, fri for landgilde, ægt og arbejde. SJR, 21, 532.

3. aug. (Arendal) Ms. til Wentzel Rothkirck. Da Christoffer Gøye har givet til kende, at han er tilsinds at henføre en del tømmer til kongens gd. Sæbygård, er det billigt, at det tilstedes ham, såvel som også at begynde på »dets« bygning, dog på de steder, det kan ske uden skade for WR, da denne endnu i år beholder »det« mod at betale den sædvanlige afgift til CG. SJT, 29, 82. Indl., udat. (efter 3. juni).

3. aug. (Arendal) Bevilling. Kongen har fornylig på livstid forundt sin mundkok mester Niels Pedersen Vejle mølle og bevilget ham noget afslag i den årl. afgift. Nu har NP anholdt om, at også hans hustru må nyde møllen sin livstid, da han skal anvende stor bekostning på at opbygge den. Det bevilges, at hun må nyde møllen sin livstid, hvis hun overlever NP, dog at hun skal give sædvanlig mølleskyld, som svaredes, før NP fik møllen i brug, og ikke tilegne sig den frihed og afslag, kongen har forundt ham på livstid. JR, 10, 411. K.

6. aug. (Skibet Trefoldighed) Ms. til hr. Tage Thott. Lensmand på Båhus Iver Krabbe Tagesen t. Jordberg har andraget, at hans gd. Jordberg i seneste fejde af de svenske er ganske afbrændt og det dertil

liggende gods meget ruineret og fordærvet, og begæret, at kronens tjenere i TTs len, som bor nærmest der omkring, måtte, når godt føre er, hver tilføre ham 3 eller 4 læs tømmer eller kalk til gårdens reparation og opbygning. TT skal snarest erklære, hvad bønder der bor nærmest omkring, som, når føret er belejligt, uden deres skade kan gøre ham sådan tilførsel, hvorpå kongen vil resolve, hvilke og hvor mange bønder der kan bevilges ham. SkT, 7, 131.

Tilf.: Ligesådannt brev fik Knud Ulfeldt om bønderne i Landskrone len.

8. aug. (Skibet Trefoldighed) Hr. Christoffer Ulfeldt fik brev straks at lade tilhugge en firkantet stelsten, som skal være $1\frac{1}{2}$ alen bred og lang, og hvis den ikke straks kan fås så stor, da det første muligt fremsende en efter dette mål til kongen. SkT, 7, 131.

8. aug. (Kbh.) Følgrebrev for Henrik Below på kronens gd. Pandum, som landsdommer i Nørrejyll. og lensmand på Lundenæs slot Erik Juel t. Hundsbæk hidtil har været forlenet med. Både de bønder, som har ligget dertil fra arilds tid, og de, som EJ i særdeleshed har været forlenet med, skal herefter give og gøre til HB t. Spøttrup på kongens vegne årl. landgilde, rente, herlighed og rettighed, som de fra arilds tid har givet og gjort. Han skal til gengæld holde dem ved lov, skel og ret og ingen forurette mod loven og jordebogen. Udt. i JR, 10, 411. K (hvorefter gengivet her).

14. aug. (Kbh.) Bestalling. Adam Henrik Pentz t. Warlitz antages til hofmarskal. Han skal efter kongens anordning med tilfornordnede underofficerer have flittig tilsyn med køkken, kælder og andet, som fornødent gøres. Særdeles skal han have flittig inspektion med kongens vinskænk og tilholde ham at lade enhver efter kongens anordning få sin rettighed og ingen noget gives, som det ikke med rette tilkommer. Han skal hver lørdag aften lade sig levere en fortegnelse over alt, som i ugens løb er aftappet. Han skal have flittig opsigt med køkken-skriveren og modtage regnskab af ham hver lørdag på forgangne uges udspisning og tilholde ham at specificere, hvor og af hvem han har købt og fået samme proviant. Marskallen skal hver uge levere kongen en kort ekstrakt af de nævnte regnskaber, så kongen kan se, hvorledes det går til med udspisning og udtapning. I øvrigt skal han i alle andre måder have god opsigt med hofholdningen, så alt sker skikkelig og vel med ringeste bekostning. AHP skal, fra 2. maj 1646, i besoldning have 6

rideheste og 3 vognheste og hofklædninger til sig selvsvyvende, kost i kongens borgerstue til 2 tjenere og desuden selv mdl. 100 rd. in specie. Rentemestrene og andre, som det vedkommer, skal sørge herfor. SjrR, 21, 533.

14. aug. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas. Han skal tilholde tolderne i Bæltet, at de herefter ikke oppebærer højere told af danzigerne og dem fra hansesæderne end efter den toldrulle, som er bevilget hollænderne. Men hvad hamburgernes told angår, skal der herefter forholdes som tilforn, og som altid har været brugeligt. FT, 5, 406. K. (Udt. i CCD, V, 512).

14. aug. (Kbh.) Ms. til fru Kirstine Lützwow. Hun har andraget, at hospitalet i Randers en tid lang ingen forstander har haft og derved er kommet meget til agters, og har foreslået en person ved navn Anthoni Carlsen¹, som hun anser for dygtig. Kongen godkender, at han forordnes til hospitalsforstander, hvis han kan stille nøjagtig kaution, at han i alle måder skal forholde sig således, at hospitalet og de fattige for hans skyld ingen skade tager, hvad hun skal have indseende med. Når han har stillet hende denne kaution, skal han på anmodning få kgl. konfirmation. JT, 11, 237.

1) I overskriften kaldt Anthone Prydtz og i registret Antony Pryds.

14. aug. (Kbh.) Ms. til Hans Krabbe. Jfr. Inger Pors har anholdt om befaling til ham, at han med hende må sælge til fru Anne Skade, hendes afd. broder Erik Pors' enke, Nørgård hovedgd. og underskrive og forsegle skødet tillige med hende mod AS' revers, at hun skal betale al EPs gæld, og hvis prisen for godset er større end gælden, det øvrige da at komme IP til bedste. Da rentemester og lensmand over Giedsted [Giske] len Melchior Oldeland t. Uggerslevgård, som er hendes nærmeste frænde, af kongens tjeneste er forhindret, skal HK udføre det af IP begærede. JT, 11, 237.

17. aug. (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at forfædre af Ulrik Christians 2 pager Balzar Burchart von Thienen og Jørgen von Aschtzen samt Otte Samuelsen, som har tjent ham nogen tid, hvorhen de begærer at rekkommeres, og siden underrette kongen. Udt. i Sjt, 29, 82.

17. aug. (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev på begæring at

lade Sigvard Brockenhuus t. Sebberkloster til sit bryllup for betaling få 4 store dyr af kronens vildtbane i Silkeborg len. Udt. i Sjt, 29, 82.

18. aug. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev at skaffe fornødne folk til det skib, som skal gå herfra til Helsingør og indtage tagsten til Ulriksholm. Udt. i Sjt, 29, 82.

18. aug. (Kbh.) Ms. til Christoffer Lindenov og kongens skibsbygmestre på Holmen. Gunde Rosenkrantz t. Allerup har tilbudt at sælge kongen en del egetømmer, som skal være tjenligt. Kongen vil gerne akkordere med ham, dog skal han på egen bekostning lade det føre til stranden. Adressaterne skal alle eller de fleste snarest rejse til Skåne og besigtige tømmeret og på kongens ratifikation akkordere om prisen, hvorom de snarest skal gøre udførlig skriftlig relation til kongen, som siden vil resolve derover. Sjt, 29, 83. Incl. 15. aug.

18. aug. (Kbh.) Ms. til kapitlet i Roskilde. Kongen har af dets relation erfaret, at den 3. profession i gymnasiet i Roskilde, hvortil han for nogle år siden har perpetueret et kanonikat, ikke synderligt behøves, men gavnligere kunne perpetueres til konrektor og hans efterkommere. Det bifalder han og har allerede givet ordre derom. Og da konrektor intet videre skal nyde af de 25 pd. korn, som er givet ham årl. af degnene, end 5 pd., skal kapitlet tillægge de øvrige 20 pd. til de andre degne, som intet beneficium har. Sjt, 29, 83.

18. aug. (Kbh.) Knud Ulfeldt fik tilladelse til at lade sig vie med sin brud på en sal. Udt. i SkR, 5, 460. (Efter Otte Krags ordre) K.

18. aug. (Kbh.) Ms. til Gunde Rosenkrantz. Han har foredraget, at Helgene [Helne] kirke med tilliggende ladegd. og en del af dens tilhørende bøndergde er så ganske ruinerede af de svenske i seneste fejde, at aldeles ingen kan bo derpå eller give nogen landgilde og anden rettighed til kongen eller landsdommeren, med mindre de i tide hjælpes med tømmer og andre midler. Kongen godkender, at han efter eget forslag må lade nedtage de 2 ubrugelige træhuse ved kirken eller sælge dem efter vurdering, samt hvad sten der er ved den gamle kirke smst., hvorimod han efter nødtørft kan lade reparere igen de 2 grundmurede huse ved residensen. Desuden må han bortleje eller afhænde den gamle vejrmølleplads med tilliggende 2 små løkker, som i nogen tid har været ubrugelig, og anvende pengene derfor til residen-

sen. Ladegden skal han reparere på egen bekostning og søge opretning hos sin efterfølger. Til bøndergodset, som er helt øde og ubebygget, skal han lade hugge tømmer i Froste herreds skove. Til spær, lægter og bjælker kan han i eget påsyn lade fælde 50 eller 60 gamle fornede ege, hvor det kan ske til mindst skade for skoven, og vurdere og sælge dem dyrest muligt og derfor igen købe nødvendige lægter, spær og andet sligt. SkT, 7, 131.

18. aug. (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Da borgmester i Børgense Hans Bang begærer sig entlediget, godkender kongen, at han forløves fra bestillingen, og at HV indsætter en anden. FT, 5, 406. (Efter hr. kanslers befaling) K.

18. aug. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas og bispen på Fyn. Fru Lisbet Sofie Rantzau, afd. Hans Lindenovs t. Hundslund har anholdt om jus patronatus til Allested kirke i Nyborg len mod 2 gde (Laurids Madsen og Rasmus Jørgensen) i Næsbyhoved Broby. Adressaterne skal snarest erklære, om kronen kan undvære jus patronatus, og om vederlaget kan anses for nøjagtigt. FT, 5, 406. (Efter hr. kanslers ordre) K.

18. aug. (Kbh.) Ms. til Henning Pogwisch straks at forføje sig til Kbh., hvor han videre vil erfare kongens vilje. FT, 5, 407. (Efter hr. kanslers befaling) K.

18. aug. (Kbh.) Ms. til hr. Jørgen Brahe og bispen på Fyn. Hr. Rubech Christensen, som tilforn har betjent Flemløse kald på Fyn og siden renonceret kaldet, er af fru Ide Gøye kaldet til hendes sognepræst. De skal erklære, om RC har forholdt sig således i sit forrige kald og skilt sig derfra, så han lovligt efter ordinansen må kaldes til IGs sognekirke. FT, 5, 407. (Efter hr. kanslers befaling) K.

18. aug. (Kbh.) Bevilling. Kapellan til Vrå kirke hr. Daniel Jensen har begæret et ringe stykke jord, der ligger til kirken og som ingen påbor, men bruges af en fæstebonde, der har fået det i fæste af forrige lensmand på Sejlstrup, mod at svare den årl. afgift på 1 pd. byg til vin og brød til kirken. Det bevilges, at han uden stedsmål må få den på livstid mod nævnte afgift og mod, efter eget tilbud, derpå at opføre en bekvem bolig, kirken til nytte, og lade kirkens indkomst forbedre med 1 rd. årl. JR, 10, 412. (Efter Otte Krags ordre) K. Incl. 20. marts.

18. aug. (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe og Mogens Arenfeldt. Da kongen havde befalet Knud Ulfeldt at erklære sig på vedføjede supplikation fra Dronningborgs bønder, men det pga. hans død ikke er sket, skal de snarest forfare derom og erklære sig udførligt for kongen. JT, 11, 237.

19. aug. (Kbh.) Wentzel Rothkirck fik brev at hidsende med nærværende kusk Faum Lyder 2 skimlede heste, om der findes nogen på Antvorskov, som kan akkordere med 2, her er for en vogn. Udt. i Sjt, 29, 83.

19. aug. (Kbh.) Ms. til Christoffer Lindenov. Da kongen har erfaret, at skibe kølhales på Holmen, og at dertil bruges kongens kran og redskab uden betaling, skal han lade sætte og taksere, hvad der efter skibenes størrelse for hvert skib, som kølhales dér, skal gives for kongens redskab, som bruges dertil. Sjt, 29, 83.

19. aug. (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev at lade Christoffer Lindenov t. Lindersvold for betaling få 2 store dyr af vildtbanen i Sjæll., hvor det kan ske til mindst skade. Udt. i Sjt, 29, 83.

19. aug. (Kbh.) Hr. Christoffer Ulfeldt fik brev, at Jens Aagesen i Borup, hvis gd. i denne sommer var ganske afbrændt af torden og lynild, i år må forskånes for landgilde, ægt og arbejde. SkT, 7, 132.

19. aug. (Kbh.) Å. b. Lensmand på Odensegård Henning Valkendorf t. Glorup har anholdt om at forundes en degnebolig (Rasmus Lauridsen) liggende ved hans gd. Klingstrup i Nyborg len, Sunds h., Skårup by. Han tilbyder derimod, da han har jus til Skårup kirke, smst. at forskaffe en sædedegn, der årl. kunne give den skoleperson i Svendborg, som nu er løbedegn til kirken, halvparten af samme degnerente, og desuden at ville stifte en skole i byen og at ville lægge mere dertil, så sædedegnen siden kunne læse for børnene og des flittigere instituere dem. Kongen bevilger HV degneboligen på de tilbudte vilkår. FR, 4, 402. Indl. 6. maj og 3. aug.

19. aug. (Kbh.) Ms. til dr. Hans Mikkelsen. Kongen har bevilget Henning Valkendorf en degnebolig i Skårup ved hans gd. Klingstrup, hvortil han selv vil forordne en sædedegn, som årl. skal erlægge halvparten af den sædvanlige degnerente til den skoleperson i Svendborg, som hidtil har været løbedegn til Skårup kirke. Han skal se til, at

skolepersonen eller løbedegnen af sædedegnen får sin årl. og sædvanlige halve degnerente. FT, 5, 407. (Efter hr. kanslers ordre) K.

20. aug. (Kbh.) Bygmester Johan Annemøller fik skøde på en plads i Christianshavn ml. Johan de Clerkes plads og Prinsensgade og hen til afd. Herman Hegerfeldts plads, fra øst til vest 48 alen lang på begge sider. Henved St. Torvegade ml. JCs plads og Prinsensgade fra syd til nord er bredden 32 alen og ligeså hen ved HHs plads ml. JCs plads og Prinsensgade. Udt. i SjR, 21, 536. (Tr.: KD, III, 265).

20. aug. (Kbh.) Bevilling. Tolder i Øresund Jonas Hennemark får bevill. at lade sin svigerfaders, amtskriver på Haderslevhus, og dennes hustrus lig føre til Haderslev og der lade dem begrave i deres egen tilforn ordnede grav. SjR, 21, 537.

20. aug. (Kbh.) Bestalling for Eskild Nielsen som skriver ved den store smedie på Bremerholm, fra 20. aug. 1646 at regne, med en årl. løn af 150 kurantdl. og en sædvanlig hofklædning. [I øvrigt enslydende med bestall. af 11. marts 1624 for Anders Haar, jf. bestall. af 25. jan. 1634 for Peder Thomsen]. SjR, 21, 537-44. Orig. i DKanc. B 223d. (Jf. CCD, V, 512).

20. aug. (Kbh.) Ms. til lensmændene i Sjæll. Da kongen for nogen tid siden har befalet, at kronens bønder skulle give spindepenge, men nu har anset for godt i stedet at lade dem spinde, skal de tilholde kronens bønder, at de herefter, som det har været sædvanligt, spinder, og igen forskånes for spindepenge. SjT, 29, 84. Orig. til Steen Bille i DKanc. B 167. (Udt. i CCD, V, 512).

20. aug. (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Han skal i sit len årl. indtil videre lade hugge og bestille i forråd 1000 læs ved og føre det til de steder ved søen, hvor det bekvæmst kan indskibes med kongens egne skibe. Hvert læs regnes til 10 træer, 4 sjæll. alen lange og 1 sjæll. alen vide trindt omkring. Da vinteren tilstunder, skal han lade begynde snarest, at skibene ikke skal løbe forgæves derefter. Når det leveres her, skal han blive tilbørligt kvitteret af proviantskriveren. SjT, 29, 84.

Tilf.: Ligesådant brev fik Wentzel Rothkirck om 2500 læs, Hans Lindenov om 500, Mogens Bille om 1000, hr. Oluf Parsberg om 1500, fru Anne Lunge om 1000, hr. Tage Thott om 2000, hr. Christoffer

Ulfeldt om 600, Niels Krabbe om 2000 læs og 100 favne favneved, Christen Bollesen fra Abrahamstrup om 1000 læs og Oluf Brockenhuus fra Bådsted om 800 læs.

20. aug. (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Borgmester og råd i Slangerup har for nogen tid siden tilforordnet Christoffer Penshorn som formynder og tilsyn for afd. sognepræst mag. Hans Pedersens datter med den arv, som er tilfaldet hende efter forældrene. Nu er der efter hendes broder tilfaldet hende yderligere arv, som borgmester Falk Olufsen smst. har under hænder. Da hendes formynder ikke er af den middel, at han kan tage al pigens formue til sig og i fremtiden dispensere den til hendes bedste og fremtarv, skal AK forordne en anden vederhæftig mand i Slangerup eller andetsteds til pigens formynder, som både kan opkræve hendes tilstånde arv og fordre rigtighed for det formynderskab, CP hidtil har haft. Sjt, 29, 84.

20. aug. (Kbh.) Ms. til Roskilde kapitel. Da det til kongens fornødenhed er befalet straks på kronens skove til Abrahamstrup at hugge 1000 læs ved, beregnet hvert træ 4 sjæll. alen langt og 1 sjæll. alen omkring og 10 træer til læsset, og det ikke af kronens tjenere kan ske så snart, det behøves, skal kapitlet tilholde sine tjenere i Horns h. og på Orø at hjælpe lige med kronens tjenere at hugge, sønderslå og ved stranden levere veddet. Sjt, 29, 85.

20. aug. (Kbh.) Ms. til Niels Krabbe. Han skal i Sølvborg og Kristianopels len årl., indtil andet forordnes, lade hugge i forråd 2000 læs ved og 100 favne favnetræ og henhøre det til de steder ved søen, hvor det bekvemmest kan indskibes i kongens egne skibe. Til hvert læs skal regnes 10 træer, 4 sjæll. alen lange og 1 alen i omkreds. Han skal lade begynde med det allerførste, da vinteren tilstunder, for at skibene ikke skal løbe forgæves efter det. Når det leveres i Kbh., vil han af proviantskriveren blive tilbørligt kvitteret. SkT, 7, 132.

21. aug. (Kbh.) Ms. til Iver Krabbe Mogensen. Da den, som i Helsingborg len er befalet til kongens fornødenhed at grave stenkul, forhindres af IKMs tjenere, som bor på de steder, og da kongens og IKMs gods, hvor stenkul findes, ligger hinanden så nær, at ingen del med rolighed kan nyde den, skal IKM snarest erklære, om der ikke i lenet findes en anden lige så god gd., som kunne bortskiftes til ham i stedet for den, stenkulgrunden ligger på. SkT, 7, 132.

22. aug. (Kbh.) Rentemestrene fik brev straks efter hosføjede mandtal at afbetale 84 $\frac{1}{2}$ rd. 8 sk. til de båds mænd, som er befalet at sejle herfra til Kerteminde med brandskibet Skt. Jacob, så de snarest kan fortsætte rejsen. Udt. i Sjt, 29, 85. Orig. i DKanc.B 179e.

22. aug. (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla og dr. Jesper Brochmand. Da der er tvist ml. slotspræsten på Frederiksborg og den afd. præsts enke om nådsens år, og hvad der tilkommer hende derfor, skal de snarest fordre dem for sig, forhøre dem om de tvistige poster og skille dem ved endelig dom. Sjt, 29, 85.

22. aug. (u. st.) Ms. til tolderne i Sundet. De skal indtil videre af hertugen af Kurland og hans undersætter samt indvånerne i Elbingen ikke oppebære større told end af hollænderne. Sjt, 29, 85. (Udt. i CCD, V, 512).

24. aug. (Kbh.) Hr. Christian Thomesen og hr. Christoffer Urne fik brev, at da rentemestrene har ladet forfærdige en del kongens og rigets regnskaber, som endnu er uforhørte, skal de snarest foretage og forhøre disse regnskaber, så de efter deres befundne beskaffenhed kan blive tilbørligt kvitteret. Udt. i Sjt, 29, 85.

24. aug. (Kbh.) Hr. Christoffer Urne og hr. Frederik Reedtz fik brev at foretage og forhøre landkommissærerne i Loll. og Falsters regnskaber over indtægt og udgift i forleden fejde og efter rigtig regnskabsforhør kvittere dem derfor. Udt. i Sjt, 29, 85.

24. aug. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev, at den forrige vagtmeister, som længe har tjent på stedet, igen må nyde sin forrige plads og besolding på Kronborg. Udt. i Sjt, 29, 86.

24. aug. (Kbh.) Mageskifte. Lensmand på Odensegård Henning Valkendorf t. Glorup får jus patronatus til Stouby kirke i Gønge h. mod en gd. i Skovløse by, Ønnestad s., Gønge h. SkR, 5, 460-62. (Efter hr. kanslers befaling) K. (Jf. Kr. Sk., I, 547).

24. aug. (Kbh.) Henning Valkendorfs genbrev på mageskifte om jus patronatus til Stouby kirke og en gd. i Ønnestad s. SkR, 5, 462-63. (Efter hr. kanslers befaling) K. (Jf. Kr. Sk., I, 547).

24. aug. (Kbh.) Ms. til Malte Juul. Henning Valkendorf t. Glorup har i magelæg til kronen udlagt en gd. (Peder Aagesen) i Gønge h., Ønnestad s., Skouløse by, som skylder årl. landgilde penge 5 mk. 6 sk., gæsteri 1 dl., 1 fodernød, 2 td. havre, dagsværk 1 dl. MJ skal indtage den under lenet, indskrive den i jordebogen og årl. gøre regnskab for den visse og uvisse rente og indkomst. SkT, 7, 132.

24. aug. (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Der findes adskillige små havne på Loll., hvor allehånde varer kan udskibes, så der ofte sker kronen forkort i dens toldrettighed. JFP skal anordne, at gods indtil videre fra Sønder h. kun udskibes i Albue havn og fra Nørre h. i Tårs havn. De andre havne skal kasseres og ingen tilstås der at ind- eller udskibe noget gods. Rettigheden af, hvad der ud- eller indskibes, skal uden underslæb erlægges til toderen i Nakskov og intet andet sted. SmT, 6, 574.

24. aug. (Kbh.) Ms. til Jørgen Kruse og Erik Grubbe. De skal gennemse Århus domkapitels og stiftets hospitalers regnskaber og erklære sig om deres beskaffenhed og de mangler, der billigt kan påtales for det, der kan være forset, før dr. Jacob Matthiesen ankom. JT, 11, 237.

26. aug. (Kbh.) Frederik Frederiksen fik konfirmation på kongens anpart af korntienden af Veksø s. og by i Ølstykke h. at bruge i nogle år, dog mod sædvanlig afgift. Udt. i Sjr, 21, 535.

26. aug. (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld og Niels Trolle. Kongen erfarer, at de allerede som befalet har forhørt nogle regnskaber fra generalkrigskomm. Knud Ulfeldt t. Svenstrup, men at endnu reterer nogle til 20.000 rd., som hofmønsterskriver Hans Boyesen har modtaget og igen udgivet, og som vedkommer Knud Ulfeldts regnskaber. De skal derfor tillige med de andre regnskaber forhøre det over de nævnte penge, som HB har oppebåret og igen udgivet, og efter dets befundne beskaffenhed kvittere ham tilbørligt. Sjt, 29, 86.

26. aug. (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Generalkrigskomm. Knud Ulfeldt t. Svenstrup har andraget, at der i hans sidste regnskabers forhør er gjort antegnelse om nogle penge, han har forstrakt adskillige officerer, da det ikke siden befandtes igen at være dem afkortet, hvilket for visse årsagers skyld ikke hidtil har kunnet ske. Han har begæret

befaling til rentemestrene, at de skulle se til, at det igen blev afkortet og afregnet nævnte officerer i næstfølgende regnskab, så han kunne få endelig kvittansiarum for sine forhørte regnskaber, og at sådanne udgifter kunne godtgøres ham. Rentemestrene skal i næstfølgende regnskaber have i agt, at det, nævnte officerer til hest og fods befindes at være forstrakt, afkortes dem. SjtT, 29, 86. Orig. i DKanc. B 179e.

26. aug. (Kbh.) Rentemestrene fik brev efter hosføjede mandtal at afbetale nogle båds mænd, som på brandskibet Skt. Jørgen er befalet at sejle herfra til Blekinge. Udt. i SjtT, 29, 86. Orig. i DKanc. B 179e.

26. aug. (Kbh.) Oluf Brockenhuus og Arent von der Kuhla fik brev sammen at anordne, at de største træer, som på vejen fra Skovshoved til Helsingør findes stående i vejen og ved siderne såvel som på bakkerne, der overhænger således, at de snart kunne falde om og gøre skade, fældes og hensættes på belejlige steder ved strandsiden og bevogtes, til de bliver bortsendt derfra. Udt. i SjtT, 29, 86.

26. aug. (Kbh.) Henrik Lindenov fik brev enten selv at komme til Kbh. med sin restseddel eller at fremsende den med sikkert bud, for at derpå kan blive afskrevet noget, som var givet nogle af hans officerer på regnskab. Udt. i SkT, 7, 133.

26. aug. (Kbh.) Major Stephan Tim fik befaling straks at tilsende generalkrigskomm. Knud Ulfeldt under sin hånd en designation på, hvad han har fået på sit gevorbne regiment. Udt. i SkT, 7, 133.

26. aug. (Kbh.) Ms. til Falk Gøye og Laurids Ulfeldt snarest at afregne med Casper Due og hans officerer for tjeneste i forleden fejde. FT, 5, 408. K.

26. aug. (Kbh.) Konfirmation på fæstebrev af 3. aug. 1646 fra lensmand på Silkeborg Joakim Beck t. Gladsaxe til Jens Hansen Worm i Linå på kronens anpart af korntienden til Skannerup kirke, som Jacob Bendtzen på Mølhøve har opladt til JHW. Han skal svare sædvanlig afgift: 4 ørte rug, 3 1/2 ørte byg og 2 1/2 ørte havre, som han hvert år inden fastelavn skal levere i godt og ustraffeligt korn, hvor det befales af lensmanden eller hans fuldmægtig. I indfæstning skal svares 9 rd. in specie. Fæstet er på livstid, men hvis kongen vil lægge tienden til et slot eller en ladegd. eller på anden måde forandre den, skal JHW

afstå den. Bønderne i Skannerup s. skal levere JHW deres korn i kærven efter recessen. Udt. i JR, 10, 412. K (hvorefter gengivet her).

26. aug. (Kbh.) Ms. til Axel Urne. Da der snarest skal skiftes efter afd. Jørgen Orning t. Skårupgård, og da hans enke fru Lisbet Rodsteen har anholdt herom, skal AU overvære skiftet som hendes væрге, og, når det er overstået, overlevere hende værgemålet med tilhørende breve og dokumenter. JT, 11, 238.

26. aug. (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Han har for nogen tid siden fået befaling at forhandle med dem, som har tiende i fæste og besværer sig over, at afgiften til hospitalerne og skolen er over deres formue. Skønt bønderne billigt er bevilget nogen forskånsel, vil kongen dog, at af de tiender, som ligger til hospitalerne, skolen og fattige skolebørn, skal svares fuld årl. afgift både for 1645 og herefter af dem, som har dem i fæste, da de af samme tiende i fredstider og gode år har større fordel end den skade, de har lidt i 1645. JT, 11, 238.

26. aug. (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Da han for nogen tid siden har gjort fru Maren Below, afd. Christen Holcks t. Hesdrup [Bustrup] jus patronatus til Lisbjerg kirke disputerlig, og kongen nu af hendes indsendte dokumenter og erklæring har erfaret, at hun er berettiget dertil, skal EG ingen hindring gøre hende deri, men lade hende forblive *uturberet* ved sin rettighed. JT, 11, 238.

26. aug. (Kbh.) Ms. til dr. Jacob Matthiesen. Da en del præster i Århus stift har anholdt om nogen forlindring i den sidst påbudte kobber- og tinskat, skal han sammen med enhver lensmand i stiftet lempe og moderere det således, at enhver præst får nogen forskånsel efter sin formue og vilkår, som de agter det lideligt og forsvarligt. JT, 11, 238.

27. aug. (Kbh.) Ms. til hr. Frederik Reedtz. Otte Brahe Steensen t. Næsbyholm har andraget, at der er en jord på Næsbymark, liggende til Vrangstrup kirke, der længe har fulgt Næsbyholm, som giver nævnte kirke deraf i årl. afgift 1 pd. byg. Om han måtte være fri for den afgift, tilbyder han i stedet at give Vrangstrup kirke så meget, at den for renten kunne købe sig 1 pd. byg. Desuden begærer han, at herligheden af kirkeengen i Glumsømark, beliggende i Mielskov, må følge ham for sædvanlig afgift til Glumsømark. FR skal snarest erklære sig

over begge *postulata*, om de uden kirkernes skade kan bevilges. Sjt, 29, 87.

27. aug. (Kbh.) Jægermester fik brev at lade Frederik Below t. Spøttrup til sit bryllup for betaling få 2 store dyr og 6 rådyr og lade dem skyde de steder i Kronborg len, hvor det er vildtbanen til mindst skade. Udt. i Sjt, 29, 87.

27. aug. (Kbh.) Fiskemester Niels Olufsen fik brev på anfordring at lade Frederik Below for betaling få 16 retter fisk enten af brasen, karper eller karudser. Udt. i Sjt, 29, 87.

27. aug. (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Fru Ingeborg Gyldenstjerne, afd. Hans Oldelands t. Uggerslevgård har til mageskifte af kronen begæret flg. gods i Odensegårds len: i Uggerslev s. og by de gde, Anders Hansen, Oluf Egersen, Niels Knudsen, Jens Rasmussen, Niels Madsen og Jep Pedersen påbor, samt de gadehuse, Hans Pedersen, Niels Pedersen, Christen Nielsen og Hans Madsen ibor, mod flg. gods: i Munkebo s. i Dræby de gde, Poul Andersen, Anders Olufsen, Niels Thomassen, Joen Hansen og Anders Christensen påbor, et langt hus smst. med 5 våninger, hvori Anders Christensen, Hans Lauridsen, Laurids Mikkelsen, Peder Bertelsen, skytte, og Mads Bertelsen bor, samt Munkebo, som Peder Lund påbor, og et gadehus, Niels Jørgensen, smed, ibor. HV skal snarest erklære, om det begærede gods for belejlighed og anden herlighed skyld kan undværes, og om det tilbudte kan agtes at være nøjagtigt. FT, 5, 408. (Efter hr. kanslers ordre) K. Incl. 24. aug.

27. aug. (Kbh.) Ms. til Gregers Krabbe. Borger i Ribe Hans Nielsen Friis har andraget, at han har et hus og ejendom i Ribe fælles med sin broder, rektor smst. mag. Christen Friis, som de har besiddet siden deres faders død. Skønt HNF adskillige gange af sin broder har begæret, at de i venlighed klarer ml. sig, hvad der kan være dem imellem om huslejen og andet, og ydermere gjort ham tilbud til tinge og givet sin sag på 2 uvildige dannemænd, som kunne mægle ml. dem, har CF ikke villet samtykke heri. HNF har derfor begæret dette ms. til GK om at være ham behjælpelig med at komme til ende. Da kongen eragter begæringen ret og billig, skal GK alvorligt tilholde borgmester og råd i Ribe, hvis CF ikke vil bekvemme sig til at nævne uvildige mænd, som kan mægle ml. dem, at de tilforordner 2 uvildige danne-

mænd, som enten kan forlige dem eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 238. Incl. u.d. juni.

27. aug. (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Kongen har befaleet Jens Høeg t. Vang og lensmand på Sejlstrup slot Steen Bille t. Hedegård at ligne og lægge noget gods ml. sig og lensmand på Agdesiden Palle Rosenkrantz t. Vesløsgård. GL skal, når dette foretages, være til stede og angive, hvad han på kongens vegne har at sige, og siden medforsegle og -underskrive. JT, 11, 239.

27. aug. (Kbh.) Ms. til Jens Høeg og Steen Bille. Lensmand over Agdesiden Palle Rosenkrantz t. Vesløs har begæret krongods til magelæg [herefter som i ms. til Gunde Lange af 14. maj 1646]. De skal med kgl. fuldmagt snarest begive sig til det gods, han begærer, og til det, han tilbyder, nøje granske dets ejendom, skov, landgilde, herlighed, rente og anden tilliggelse, og siden ligne og lægge det ene gods mod det andet, så begge parter sker fuldkommen skel og fyldest. Dog skal der, hvad skovene angår, forholdes som sædvanligt. Besigtigelsen skal de indsende til kancelliet, at kongen kan erfare al lejligheden. Kongen har også befaleet lensmand på Ålborghus Gunde Lange t. Kølbygård at være til stede, og de skal advare ham, når besigtigelsen foretages. JT, 11, 239.

27. aug. (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg og Jørgen Arenfeldt. Fru Helvig Marsvin, afd. Gude Galdes har andraget, at hun 30. sept. i Viborg skal skifte og dele sit gods ml. sine børn, og begæret denne befaling. De skal komme til stede og, om tvist indfalder, forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 240.

28. aug. (Kbh.) Å. b. Kongen har for nogle år siden ved åbent brev bestemt, at det første ledige kanonikat i Roskilde kapitel skulle perpetueres til 3. professor i gymnasiet der. Nogle år efter er et kanonikat udlagt hertil. Nu har kongen af en relation fra menige *kapitularium* erfaret, at 3. professor ikke synderligt behøves, men at det ville være gavnligt, om kanonikatet blev tillagt konrektor ved skolen. Han har derfor forordnet, at præbendet Ledøje, som nu er ledigt, skal perpetueres til konrektorbestillingen i Roskilde skole. Konrektor skal dog ikke have sæde i kapitlet, og han skal ikke længere nyde de 5 pund korn, som degnen ved skolen hidtil har givet ham. SjR, 21, 535. Incl. 12. aug.

28. aug. (Kbh.) Johan de Clerke fik skøde på en plads i Christianshavn ml. forrige rigens gevaltiger Bastian Høkers¹ og m. Lenhat Blasis plads, som kongens bygmester m. Hans Annemøller tilforn har tilforhandlet sig. Den er i længden fra St. Torvegade hen til Herman Hegerfeldts plads fra øst til vest 48 alen på begge sider. Langs St. Torvegade ml. gevaltigerens og Hans Annemøllers plads fra nord til syd er den 32 alen og ligeså ml. BHs og HAs plads. Udt. i SjR, 21, 536. (Tr.: KD, III, 266). Incl. 8. aug. (2 stk.).

1) Kaldes i samme indførsel også Henker.

28. aug. (Kbh.) Jean Jeansen fik skøde på en plads i Christianshavn ml. Amagerstræde og Poelstræde og Volden. Den er i bredden langs Amagerstræde ml. Henrik Snekers plads og Nicolaus Swabes plads, som JJ har købt, fra øst til vest 32 alen og ml. nævnte to pladser langs Poelstræde op mod Volden fra øst til vest 25¹/₂ alen. Fra Amagerstræde til Poelstræde op mod Volden er den på begge sider 45 alen. Udt. i SjR, 21, 537. (Tr.: KD, III, 266).

28. aug. (Kbh.) Ms. til lensmændene i Sjæll.: hr. Christoffer Urne, hr. Frederik Reedtz, Niels Trolle, Jørgen Seefeld, Hans Lindenov, Henrik Ramel, Flemming Ulfeldt, Wentzel Rothkirck, Sigvard Urne, Oluf Brockenhuus og Arent von der Kuhla. Da kongen tidligere har befalet, at stenbroerne i lenene skulle forfærdiges, og han nu har erfaret, at en del er meget brøstfældige, skal de akkordere med brolæggerne, som kan forfærdige de brøstfældige broer, og alvorligt tilholde bønderne, som plejer at holde broerne vedlige, at de dertil ager fornødne sten og sand og betaler brolæggerne for deres arbejde, med mindre de derfor vil tiltales og straffes. Lensmændene skal se til, at de bliver således repareret, at de kan stå for et billigt syn. SjT, 29, 87.

28. aug. (Kbh.) Ms. til Wulf Hieronimus von Kratz. Lensmand over Skt. Peders kloster i Lund Falk Lykke t. Gersnæs har for nogen tid siden af tøjhuset modtaget et parti musketter, piker og sidegewehr med tilbehør, som han siden, efter hans beretning, har uddelt til underofficererne. Da det er ham befalet at gøre regnskab for samme gewehr, hvor det er kommet hen, og han klager over, at en del officerer under WHKs regiment efter skriftlig tilsigelse ikke har villet parere, bl.a. kaptajnerne Bjørn Macabeus og Jørgen Mattisen og løjtnanten under oberstløjtnant Patrick Dumbars kompagni, som endnu har

gewehret hos sig, skal WHK alvorligt tilholde dem, at de, når de tilsiges, møder hos FL med det gewehr, der er leveret dem, og igen leverer ham, hvad de har modtaget. SkT, 7, 133.

28. aug. (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Fru Margrethe Marsvin, afd. Jørgen Urnes t. Alslev har tilforn af kronen begæret til magelæg jus patronatus til Blenstrup kirke og noget gods i Ålborghus len, hvorpå GL har indsendt sin erklæring til kancelliet. Nu har hun yderligere begæret flg. gods [opregningen og befalingen svarer til den i ms. til Gunde Lange af 12. maj 1646]. JT, 11, 241. (Jf. Kr. Sk., I, 556).

28. aug. (Kbh.) Ms. til Mogens Arenfeldt, Jørgen Marsvin t. Aunsbjerg, Jacob Grubbe t. Kabbel, Steen Bille t. Kærsgård og Jørgen Kruse. Fru Helvig Marsvin t. Nørlund, afd. Gude Galdes vil holde skifte 30. sept. i Viborg og dele sit gods ml. sig og sine børn. De skal overvære skiftet som væger for hhv. jomfruene Karen, Dorte, Anne og Kirsten Ellen Galde og for fru HM. JT, 11, 241.

29. aug. (Kbh.) Bestalling for Anders Winhugger som løjtnant til lands og vands. Han skal fra brevets dato have 200 kurantdl. og sædvanlige hofklædninger på sig selvanden. SjR, 21, 544.

29. aug. (Kbh.) Ms. til alle lensmændene i Sjæll. Kongen har anset for godt, at borgerskabet her i landet skal forskånes for rytteriets underhold, og derfor en kort tid, indtil han anderledes tilsiger, at lade det underholde af kronens tjenere. Lensmændene skal derfor først lade afregne med de ryttere, som er indkvarteret i deres len, og siden anordne, at rytterne, når de bliver dem anvist fra ritmesteren, underholdes af kronens bønder, således at disse mdl., måneden beregnet til 32 dage, enten yder dem varer, som rytterne behøver, anslagne efter den i fejdetid forordnede takst, om bonden ej kan tilvejebringe penge, eller giver i penge 9 rd., hvormed rytterne skal lade sig nøje og selv contentere og betale den borger, han har sit kvarter hos, og aldeles ingen service eller andet have frit, da kongen eragter det gavnligt, at rytterne forbliver i købstæder. Men skulle bønderne blive forsømmelige og ikke i rette tid erlægge, hvad enhver tilkommer, skal lensmanden lade dem forstå, at man skal nødes til at indvise dem rytterne i husene til selv at tage deres underhold, indtil de er billigt contenteret. Denne anordning skal begynde fra michaelis, så bønderne i tide kan vide at rette sig derefter. Men hvor officererne ligger, skal de beholde

deres traktement af borgerskabet, som dette siden skal godtgøres af generalkommissæren. Sjt, 29, 87. (Tr.: CCD, V, 513).

Tilf.: Ligesådant brev fik Jobst Frederik von Papenheim og Erik Rosenkrantz at tilholde bønderne i Loll. og Falster at underholde rytterne som i Sjælland.

Fortegnelse over, hvor mange ryttere hvert len skal holde: Kbh. 16, Svenstrup 1, Kronborg, Frederiksborg og Abrahamstrup 23, Roskilde 8, Holbæk 1 og hjælpe Roskilde med $\frac{1}{2}$, Dragsholm 12, Kalundborg 15, Antvorskov, Sæbygård og Korsør 25, Ringsted 7, Vordingborg, Lekkende, Beldringe og Jungshoved 11, Tryggevejle 4, Møn 6. Summa 126 heste.¹

1) Summatallet stemmer ikke med de anførte tals sum.

29. aug. (Kbh.) Ritmester Levin Bülow fik brev at fordele rytterne under sit kompagni efter den antegnelse, som herhos sendes ham og til lensmændene til michaelis 1646 anviser, at de til hver rytter i lenet kan anordne nogle bønder, som mdl., måneden regnet til 32 dage, skal erlægge 9 rd. eller varer derfor, som kan være rytteren tjenlige, hvormed rytteren siden skal lade sig nøje og selv contentere og betale den borger, han i købstaden har kvarter hos, og aldeles ingen service eller andet frit have. Officererne skal indtil videre oppebære og beholde deres traktement af borgerskabet, som de hidtil har nydt. Udt. i Sjt, 29, 88.

29. aug. (Kbh.) Ms. til dr. Jesper Brochmand. Da nogle præster i Fakse h. har anholdt om nogen lindring i den sidste kobber- og tinskat, skal han tillige med lensmanden taksere hver præst i herredet efter sin formue til skattens erlæggelse, som de eragter lideligst og forsvarligt. Sjt, 29, 88.

29. aug. (Kbh.) Ms. til Iver Krabbe Mogensen og Erik Krag. Da bønderne i Skåne og en del i Sølvborg len er tilføjet så stor skade i seneste fejde, at de ikke endnu kan udstå den årl. og sædvanlige landgilde efter jordebogen, skal de snarest begive sig dertil og specificere, hvad enhver bonde såvel som de øde og forarmede gde dér efter deres formue, sæd og anden tilstand kan tåle at give, samt udførligt erklære, hvad forskånsel de såvel i år som i fremtiden behøver, indtil de igen kan komme på fode og give fuld landgilde. SkT, 7, 133.

29. aug. (Kbh.) Bevilling at lensmand på Hagenskov hr. Jørgen Brahe t. Hvedholm må »lade 2 præster vie på salen i sin søns os elskelig Steen Brahes bryllup«. FR, 4, 403.

29. aug. (Kbh.) Anders Christensen, som ved Lindbjerggård i Jyll. havde slået efter Jørgen Thommesen med et spyd og mod sin vilje truffet ham i hovedet, hvoraf han nogen tid efter døde, fik oprejsning til igen at procedere sagen, dog at han i egen person med det første skal forfølge og påtale den. Udt. i JR, 10, 412. Incl. 17. juli.

30. aug. (Kbh.) Jørgen Berentzen fik bevill. at oprette et apotek i Køge og være fri for al borgerlig skat og tyng. Udt. i SjR, 21, 545.

30. aug. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev til hofholdningens fornødenhed at lade indkøbe i Frederiksborg len 27 gode staldøksne, hver okse til 12 eller 13 rd., ligeledes i Kronborg len 27 til samme pris, hvortil han skal fordre pengene af hofmarskallen. Desuden skal han af hvad gæs, høns og lam, der falder i lenene, til kongens fornødenhed skaffe af Frederiksborg len 350 gode gimmerlam, 150 gæs og 272 par høns og så meget smør, der kan fås i lenene. Alt skal han beholde i forråd hos sig, til køkkenskriveren efterhånden affordrer det. Udt. i Sjt, 29, 88.

Tilf.: Ligeså fik Wentzel Rothkirck brev at købe 27 staldøksne, 400 gimmerlam, 272 par høns samt smør i Antvorskov len. Og Oluf Brockenhuus af Kbh. len 27 øksne, 110 gimmerlam, 284 gæs, 272 par høns, 20 svin og så meget smør, som kan fås.

30. aug. (Kbh.) Rentemestrene fik brev at forløve og aftakke renteskriverne Iver Jensen, Niels Nielsen, Jens Andersen, Otte Madsen, Iver Christoffersen, Jens Hansen og Antoni Priis, da det erfares, at så mange ej behøves. Udt. i Sjt, 29, 89. Orig. i DKanc. B 179e.

30. aug. (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Da sagen ml. forrige skriver og m. Hans Suidtzer er opsat til 6. sept., skal de i kongens fravær se til, at, når dommen er faldet, ingen eksekution sker, før skriveren har gjort regnskab, som det sig bør. Og da lenene er sat på en vis afgift, så der ikke behøves så mange renteskrivere, skal de i dag lade kongen forstå, hvor mange de behøver til at forrette det, som ikke kan forbigås. Sjt, 29, 89. Orig. i DKanc. B 179e.

30. aug. (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Indvåner i Helsingør Herman Hunemeyer har andraget, at han i forleden krigstid formedelst stor tyngde og besværing er kommet i stor gæld og derfor daglig stævnes og *tribuleres* og ved vurdering fratages formue med hus og gård, uden at der undes ham og (!) hans kreditorer så lang respit, at han kan indkræve sine tilgodehavender i Rostock, Lübeck og her i byen. Han har derfor begæret kongens forskrivelse til sine kreditorer, at de vil have tålmodighed med ham nogen tid, til han kan indfordre sine tilgodehavender, som er større end gælden. AK skal gøre sit bedste for at få HHs kreditorer til at give ham nogen respit med at contentere dem, så han ikke, om han blev overilet, ganske skulle ruineres. Sjt, 29, 89. Indl. 24. aug.

30. aug. (Kbh.) Ms. til Eiler Høeg og Henning Pogwisch. I anledning af det mageskifte, Steen Bille har begæret [se 27. juni og 21. nov. 1646], skal de besigtige godset og nøjagtigt erfare dets ejendom, skove, landgilde, herlighed, rente og andet tilliggende og ligne og lægge det ene gods mod det andet, så kronen på Odense hospitals vegne og SB kan ske skel og fyldest. Når ligningen skal foretages, skal de advare lensmand på Odensegård Henning Valkendorf t. Glorup og superintendent over Fyns stift dr. Hans Mikkelsen, at de kan møde for at påse kronens og hospitalets interesser og medforsegle og -underskrive. FT, 5, 409. K.

30. aug. (Kbh.) Ms til Henning Valkendorf og bispem. Kongen har befalet Eiler Høeg t. Dallund og Henning Pogwisch t. Høufgård at ligne og lægge noget gods ml. Odense hospital og lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård. De skal, når de advares derom, møde og på hospitalets vegne tilkendegive, hvad de måtte have at foregive, og medforsegle og -underskrive. FT, 5, 410. K. (Jf. 27. juni og 21. nov. 1646).

2. sept. (Assens) Ms. til Falk Gøye og Henrik Lange. Kongen har betroet Henning Pogwisch t. Hollufgård at være landsdommer for Fyn. Da der nu straks uden tvivl bliver indstævnet nogle trolddomssager, og det er meddelt kongen, at adskillige dokumenter om disse og andre trolddomssager findes i forrige landsdommer for Fyn afd. Claus Brockenhuus' bo, skal de straks åbne det og deraf udtage de nævnte dokumenter, og hvad der ellers vedkommer landstinget, og overlevere dem til HP mod hans revers. De skal lægge en reversal i boet for de

breve, der udtages, og advare CBs arvinger, som er her i landet, at de er til stede, når sådant skal foretages. FT, 5, 410. K.

4. sept. (Kbh.!)¹ Oprejsningsbrev.² Nærværende Peder Pedersen i Holme har andraget, at han forleden år af nødværge har dræbt en rytter ved navn Laurids Viborig, som således overfaldt ham i »sit«³ eget hus, at han var tvunget til at frelse sit liv, og begærer, at kongen, da »ingen vil tale på sagen, den og er fortaugd«, vil bevilge oprejsning til sagens fornyelse, at han ved lovlig proces kan lade sig frikende for drabet. Kongen har derfor rejst og fornyet sagen, så PP på ny må begynde sagen og udføre den ved lovlig proces og dom. FR, 4, 401.

1) Brevet er indført ml. indførsler fra 28. juni og 19. aug., og er fmlt. fejldateret.

2) Benævnes i overskriften »opreissning under seiglett«.

3) Det kan ikke med sikkerhed afgøres, om talen er om PPs eller LVs hus.

29. sept. (Rendsborg) Lensmændene i Sjæll. fik brev at lade levere inden vinter på provianthuset for Kbh. alt, hvad kongen kan tilkomme af deres len af rug, byg og havre, hvilket siden efter kapitelskøb skal kortes og godtgøres i dette års afgift, som de af lenet bliver skyldig. Udt. i Sjt, 29, 90.

29. sept. (Rendsborg) Ms. til Arent von der Kuhla. Han skal inden vinter på provianthuset for Kbh. slot lade levere alt det rug, byg og havre, som kan tilkomme kongen af Kronborg len. Ligeledes skal han lade det landgildebyg, som tilkommer kongen af Frederiksborg len, gøre i malt og lade den blive ved stedet indtil videre ordre. Sjt, 29, 90.

29. sept. (Rendsborg) Christoffer Lindenov fik brev at fremsende det ms., som tilskikkes ham, til Palle Rosenkrantz t. Vesløgård ved et af de små skibe, som snarest kan færdiggøres. Samme skib skal tage besked med tilbage. Udt. i Sjt, 29, 90.

29. sept. (Rendsborg) Frederik Below fik tilladelse til at lade sig vie med sin brud på en sal.¹ Udt. i SkR, 5, 463. K.

1) If. konceptet salen i Landskrone.

29. sept. (Rendsborg) Ms. til Knud Ulfeldt. Han har for nogen tid siden anholdt om til en ladegd. at måtte bruge den jord og mark, som ligger til landsbyen Sæby næst ved Landskrone slot, som i seneste krig

er ganske afbrudt og ødelagt, og derimod, hvis nogle af de bønder, som før har boet i Sæby, har midler til at overtage gårde igen på Glumslev ladegds mark og grund, som ligger en mils vej fra slottet, at det da måtte tilstedes. Da de gode mænd, som var befalet at besigtige stederne, bekræfter, at Sæby er så ruineret, at den ikke uden stor bekostning kan komme på fode, og at dens jord og mark ligger nærmere og belejliger ved slottet end den forrige ladegd., godkender kongen forandringen. Dog skal KU lade sætte bønder på Glumslev ladegd. og lade udtage 8 mænd af tinge, som kan taksere dem for, hvad de kan give af denne jord, og hvis det ikke kan beløbe sig til så meget, som før er givet i landgilde af Sæby, skal KU og efterfølgende lensmænd årl. erlægge det til kongen, så kronen ingen afgang tilregnes, og desuden mage det så, at præsten får samme rettighed, som før er givet ham af Sæby. SkT, 7, 134.

29. sept. (Rendsborg) Ms. til Malte Juul. Kongen har af lensmand på Bornholm Ebbe Ulfeldt t. Ovesholms erklæring og bygningsskriver Christen Lunds antegnelse erfaret, at borgerskabet i Kristianstad i forleden krigstid, beregnet fra philippi jacobi 1643 til årsdagen 1644, til fæstningens fornødenhed har forstrakt flg. tømmer: 19 egebjælker à 20 alen, 6 egebjælker à 18 alen, 12 egebjælker à 20 alen, 19 egebjælker à 16 alen, 103 egebjælker à 14 alen, 6 fyrrebjælker à 20 alen, 122 fyrrebjælker à 16 alen, 118 fyrrebjælker à 14 alen, 24 fyrrebjælker à 12 alen, 60 trinde fyrrebuller à 18 alen, 38 fyrrespær à 14 alen, 51 tylter og 1 stk. egeplanker på 16 à 18 alen, 2 tylter og 5 stk. egebarkholter 6 tommer tykke og 16 à 18 alen lange, 44 stk. egebuller à 12 alen og 5¹/₂ tomme tykke, 5 tylter egeplanker à 10 alen. MJ skal i kronens skove i lenet lade hugge og save tilsvarende tømmer og planker og dermed betale dem for, hvad de har forstrakt. SkT, 7, 134.

30. sept. (Rendsborg) Ms. til kansler hr. Christian Thomesen. Vincents Bille t. Valbygård har anholdt om nogen forstrækning af det, som tilkommer ham efter hans restseddel, som videre kan erfares af hans indlagte supplikation. Da han angiver at være så højlgt forårsaget og betrængt, og kongen ikke nu ved midler til at hjælpe ham, skal CT tillige med de andre rigsråder, så vidt muligt, mage det så, at VB enten nu, om noget er i forråd, eller af de første penge, som ankommer, hjælpes til enten sin fulde eller halve betaling. Sjt, 29, 90.

30. sept. (Rendsborg) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Kongen erfarer

af sin bygmester Hans Anemøllers besigtigelse af Helsingborg skibsbros brøstfældighed, at der endelig behøves nogen reparation derpå inden vinter. CU skal i sit lens skove, hvor det er til mindst skade, lade hugge så meget tømmer, som ske kan, så der i tide kan begyndes på broens reparation, hvor det er mest nødvendigt. Arbejdslønnen skal han betale af de toldpenge, som gives til broens vedligeholdelse, så vidt de kan strække. SkT, 7, 134.

30. sept. (Kbh.¹) Konfirmation på fæstebrev af 9. sept. 1645 fra lensmand på Dronningborg Otte Marsvin t. Dybæk til fru Else Thott, afd. Corfitz Ulfeldts t. Skovsgård på kronens anpart af korntienden i Tapdrup s. i Sønderlyng h., som afd. Christen Jensen i Thisted sidst havde. Hun skal hvert år inden fastelavn yde den sædvanlige afgift efter jordebogen til Dronningborg i godt og ustraffeligt korn og give stedsmål deraf som formanden. Bønderne i Tapdrup s. skal tiende retfærdigt til hende efter recessen. Udt. i JR, 10, 413. K (hvorefter gengivet her).

1) K har Rendsborg(hus).

u. d. sept. (Kbh.) Ms. til hr. Corfitz Ulfeldt. Kongen har af den franske gesandts udtalelse til hr. Christian Thomesen forstået, at han undrer sig over, at CU ikke har villet modtage visit af den portugisiske gesandt, efterdi kongen her i Kbh. ved hr. CT og hr. Jørgen Brahe havde ladet ham sige, at kongen ikke begærede at være dommer ml. kongerne af Spanien og Portugal om deres stridigheder, men at kongen, hvis herefter nogen gesandt fra kongen af Portugal skulle blive sendt til ham, da ville admittere ham som en kgl. gesandt, da de fleste herrer af Europa, som kongen af Portugal ikke har offentlig fjendskab med, nu gør det. Da kongen har erklæret således over for den franske gesandt, og dette måske ikke har været CU bekendt, beder han, at han ikke herefter difficulterer at conversere med kongen af Portugals gesandt som med andre kgl. gesandter, når dertil præsenterer sig nogen lejlighed. SjT, 29, 89.

2. okt. (Kbh.!) Bevilling. Kvartermester under ritmester Levin Bülow's kompagni Marcus Børensens har andraget, at han forleden maj i Slagelse er overfaldet af en borskersvend ved navn Henrik Kabelow og til sit forsvar har såret ham med sin kårde, så han siden døde, dog efter at de venligt og skriftligt var forligte. Han søger om sikkert lejde

til krigsretten, hvor han tiltror sig med vidnesbyrd og dokumenter at kunne bevise sin uskyld. Dette bevilges. Sjr, 21, 545.

2. okt. (Rendsborg) Oluf Brockenhuus fik brev snarest at lade samle så mange slåen, som kan tilvejebringes, i Kbh. len. Så mange, som behøves til 5 ammer vin, skal han levere til hofvinskænken i Kbh., som deraf skal mangle og præparere en slåenvin, inden kongen kommer tilbage. Foruden dem, der behøves til vinen, skal en del slåen tørres og forvares. Udt. i Sjt, 29, 91.

Tilf.: Ligesådan fik Niels Trolle at lade samle slåen i Roskilde len til ungefær 5 ammer og sende dem til hofvinskænken, Arent von der Kuhla i Frederiksborg og Kronborg len til 6 ammer at levere til vinskænken på Frederiksborg og Christen Bollesen i Abrahamstrup til 4 ammer at levere smst.

2. okt. (Rendsborg) Ms. til Gregers Krabbe. Kongen har for nogen tid siden sendt en del skibstømmer fra Haderslev til Ballum, hvoraf en stor del er stjålet. GK skal tilholde fogden smst. at lade tælle det endnu beholdne og se til, at intet mere deraf bortkommer. JT, 11, 242.

3. okt. (Rendsborg) Bevilling til Ludvig og Maximilianus Rosenkrantz at måtte sælge noget landgods, som de har arvet efter deres afd. faders moder fru Rigborg Brockenhuus, så de til større nytte kan sætte pengene på rente hos visse folk. Det skal dog ske med deres lavværgeres råd og viden, som skal søge deres gavn heri. FR, 4, 403.

3. okt. (Rendsborg) Ms. til hr. Jørgen Brahe. Fru Ellen Gøye, afd. Mourids von Ascherslebens har andraget, at hun for nogle år siden har forhvervet 2 domme af rigsrådet over Anders von Aschersleben for en sum penge, han har skyldt hendes mand, at han enten skulle contentere hende eller holde maning, hvilke domme han ikke har villet efterkomme, men dem uagtet har forføjet sig til Tyskland og fortsat agter at residere dér. Da han for kort tid siden er ankommet til Fyn, begærer hun, at det må tilholdes ham at betale hende, før han rejser igen. JB skal tilholde ham alvorligt at efterkomme dommene og enten tilfredsstille EG eller forblive og holde maning, medmindre kongen skal bruge andre midler, om han findes modvillig. FT, 5, 411. K.

4. okt. (Rendsborg) Ms. til Mogens Bille. Han skal af det ler, som

findes ved landsbyen Vorbasse, hvoraf bønderne gør lerpotter og gryder, lade udhugge 24 td., lade det føre til Kolding ved lenets bønder og siden sende det med en lille skude til Kbh. og levere det i kongens have. JT, 11, 242.

6. okt. (Rendsborg) Christoffer Lindenov fik brev, at forrige løjtnant under oberstløjtnant Ferecks, Mathis Rammelen, som for nogen tid siden for mutination er dømt i jern på Bremerholm, straks må komme på fri fod, dog skal han forinden give sin revers på ej at opholde sig eller lade sig finde i kongens riger og lande i 4 år. Udt. i Sjt, 29, 91.

6. okt. (Rendsborg) Ms. til Gregers Krabbe. Hvad menige Kærbøl og Farup sognemænd i Kalvslund h. har klaget over mod borgmester og råd i Ribe om den indpas, dem nylig er sket med det dige og den grøft, de har ladet opkaste i deres fælles forte til ikke ringe skade på deres gamle hidtil udisputerlige fædrift, tørvegravning og skovveje, kan han videre se af medfølgende supplikation og bilagte tingsvidne. Han skal erkynde sig herom og ved det møde, som er berammet i Kbh. i denne måned, erklære sig for kongen og desuden befale begge parter, at de dér lader møde »nogen deres middel«, medtagende de dokumenter, de kan have til at holde og tilegne sig de omtvistede jorder. JT, 11, 242.

8. okt. (Rendsborg) Henrik Ramel fik brev at antage hr. Oluf Sørensen i Asmindrup i Merløse h. i Jydland(!) hans 2 sønner i Sorø skole, når plads bliver ledig. Udt. i Sjt, 29, 91.

8. okt. (Rendsborg) Christoffer Lindenov fik brev at modtage af Hendrick Würger af Lübeck de 400 oprigtige og uforfalskede skippd. rigisk hamp, som han efter sin kontrakt på egen bekostning skal levere i nov. 1646 på Bremerholm efter københavnsk vægt, når han ankommer dermed, og give ham tilbørlig kvittering. Udt. i Sjt, 29, 91.

8. okt. (Rendsborg) Bevilling for Laxmand Gyldenstjerne t. Biersgård på kronens og kirkens anpart af korntienden til Søvind s., som Henrik Mund hidtil har haft i fæste, for sædvanlig stedsmål og årl. afgift at levere på sine tilbørlige steder. HM har for visse årsager absenteret sig og ikke længe ladet sig se i riget, og størsteparten af decimanterne er LGs egne tjenere til hans gd. Tyrrestrup og svarer således tienden af hans grund og ejendom. Pga. nævnte omstændighe-

der er bevillingen givet. Udt. i JR, 10, 413. K (hvorefter gengivet her).

11. okt. (Kbh.!) Kvittansiarum. Fru Anne Beck, afd. Christian Bülow's t. Ingelsted har gjort regnskab for den visse og uvisse rente og indkomst til Laholm slot og len beregnet fra philippi jacobi 1637, da CB fik det i befaling efter Niels Krabbe t. Skillinge, til årsdagen 1644, da han var afgået ved døden. Hun har ligeledes gjort regnskab for den uvisse indkomst og for penge- og kornskatter og for det inventarium, CB har modtaget, som efter 4 mænds besigtigelse har været til stede, før de svenske bemægtigede sig det sammen med slottet. Desuden har hun afleveret CBs forleningsbrev. Hun er herefter ikke kongen noget skyldig efter sin afd. husbonds regnkaber, mandtalsregistre, kvittanser, inventarium og beviser, som hun nu i rentekammeret har overantvordet rentemestrene Steen Beck t. Vandås og Melchior Oldeland t. Uggerslevgård. Kongen lader hende derfor med hendes arvinger aldeles kvit og frie og kravsløse for al ydermere krav, tiltale og eftermaning fra sig og efterkommende konger i Danmark. SkR, 5, 463. K.

12. okt. (Rendsborg) Ms. til Gunde Lange. Hr. Christen Christensen i Ferslev har ikke alene understået sig i mod herredstings- og provstedomme at formene unge Christen Christensen Søndergaard og hans hustru at komme til skrifte pga. nogle beskyldninger, der var tillagt ham, men endog skønt nævnte domme af kongen og rigsrådet på sidste herredag den 28. april i Kbh. er stadfæstede. Det er i herredagsdommen pålagt GL på kongens vegne at tiltale hr. CC vedbørligt, hvad han også har efterfulgt, idet han har indstævnet lensmand på Hald slot Jørgen Seefeld t. Visborggård og superintendent over Viborg stift mag. Frands Rosenberg til endelig påkendelse, hvorpå også sådan dom er fulgt, at hr. CC har gjort uret i så længe at have fraholdt CCS i Volsted og hans hustru Maren Nielsdatter fra sakramentet mod de forrige domme. Han burde derfor sættes fra sit kald og have det forbrudt efter dommene og de deri indførte dokumenter. Men da kongen såvel af hr. CCs husbond fru Margrete Marsvin, afd. Jørgen Urnes t. Alslev, som af hans menige sogne-mænds skudsmål og andre tingsvidner erfarer, at han både før og efter sin forseelse har forholdt sig som en retsindig Guds ords tjener i lærdom og levned, har han af kgl. magt og myndighed og synderlig gunst og nåde bevilget, at hr. CC må blive ved kaldet. Dog skal GL aftinge ham en lidelig sum penge efter hans formue og vilkår til

nærmeste hospital eller andre nødlidende fattige og derpå forskåne ham for videre tiltale. JT, 11, 242.

15. okt. (Rendsborg) Lensmændene i Sjæll. fik brev med allerforderligste at erklære udførligt for kongen, hvad der er fulgt »på den summa penges anmodning for kronens vornede bønders frihed«, og om nogle penge endnu derfor af deres len er fremkommet og indleveret i rentekammeret. Udt. i Sjt, 29, 91.

15. okt. (Rendsborg) Ms. til Gregers Krabbe. Martha, afd. Matthiæ Typotij i fæstningen Glückstadt foregiver, at nogle af kongens med kronen antegnede søtønder for nogen tid ved storm og uvej er løsnet og bortkommet, hvoraf efter hendes beretning 2 er strandet og bjerget ved Røm[ø] i GKs len. Hun begærer på anfordring at få søtønderne tilstillet mod en rosenobel, som skal være sædvanlig bjærgeløn. GK skal, hvis det forholder sig som berettet, befale fogden smst., når hun erlægger sådan sædvanlig bjærgeløn, at erstatte [tilbagegive] hende tønderne. JT, 11, 243.

15. okt. (Rendsborg) Ms. til Gregers Krabbe. Humleførerne af Garleben by og omegn har andraget, at de i 5 år af hver karre humle i Ribe ikke alene må erlægge 3 rd. mere end hidtil i told, men desuden 1 rd. af hver karre til borgmesteren, hvilken de ikke mener påbudt eller bevilget ham i toldordinansen. De begærer herefter at måtte forskånes for den, som foruden den anden forhøjede told falder dem så besværlig. GK skal erfare, hvormed borgmesteren understår at holde sig til samme rd.s rettighed, erklære sig for kongen, og forbyde den, hvis han ingen ordre eller rigtighed har derpå, så kongen kan forskånes for humleførernes videre anmodning. JT, 11, 243.

16. okt. (Rendsborg) Ms. til Anders Bille. Oberst og guvernør i fæstningen Christianpris Axel Urup t. Hviderød har anmodet om penge og underhold til garnisonen, som ligger der, da soldaterne af mangel på levnedsmidler har angrebet deres våben og er begyndt på mutation og endel allerede er bortløbet. Da det tilkommer general-krigskommissæren at betale soldatesken af de penge, som af riget deputeres dertil og tilstilles ham, og kongen nu i en il ikke ved middel til at forekomme en sådan ulempe, før dertil af rigsrådet søges andre udveje, eragter han det bedst, at AB, hvor og så snart det kan ske, med landkommissærerne gør anordning til, at de i Christianpris liggende

soldater indkvarteres i Danmark, og fæstningen til videre ordre hellere henligger uden soldater, end at den måske af samme soldater modvilligvis skulle overgives til fremmede. JT, 11, 244. Incl. 10. okt.

18. okt. (Rendsborg) Ms. til tolderne i Øresund. De skal herefter ikke fordre mere i told af ejderstedske, husummer, nordstrandinge, tønderne og andre af hertugen af Holstens undersåtter i Slesvig, når de passerer frem eller tilbage med deres varer og last, end hollænderne og de lybske giver efter toldrullen. SjT, 29, 91. (Udt. i CCD, V, 514).

20. okt. (Rendsborg) Ms. til Gregers Krabbe. Samtlige Gottes og gamle tønderne koges interessenter under Tønder amt har andraget, at kronens tjenerne hørende til Møgeltønder, som er gamle tønderne koges interessenter, modvilligvis, mod den af de tilforordnede kommissærers 1615 afsagte dom, vægrer sig ved at svare deres kvoter til den bekostning til nødvendig reparation, som siden 1632 er anvendt på Sønder Gottes koges sluse, som det tydeligere kan ses af deres vedlagte supplikation og hosføjede dokumenter. GK skal, hvis kongen fornemmer, at supplikanternes angivende mod de møgeltønderne er sandfærdig, alvorligt tilholde de i hans len liggende pro quota at svare, hvad de allerede resterer med, siden dommen er afsagt, eller herefter billigt kan tilkomme at svare, da slusens og vængets vedligeholdelse er lige gavnlige for alle interessenter, og dens forsømmelse i fremtiden kan geråde hele landet til ikke ringe skade. Da desuden Jacob Otte og Torlich Rittmars, hertugen af Gottorps undersåtter på Før, har klaget til kongen over, at dennes undersåtter på Før under Riberhus len anstiller sig meget efterladende og ikke med det gode til dem vil betale, hvad de i seneste krigstid er blevet dem skyldige for deres part for 200 fyrredeler, som er brugt til en *cordegarde* der på landet efter oberstløjtnant Henrik v. Buchwalds på samme deler udgivne bevis' videre indhold, og da kongens undersåtter lige så vel som hertugens er forpligtede at betale halvdelen af delerne, skal GK alvorligt tilholde dem allersnarest at tilfredsstille JO og TR nøjagtigt, så kongen kan skånes for deres videre overløb. JT, 11, 244.

25. okt. (Rendsborg) Rentemestrene fik brev straks at lade bådsfolkene, som skal med de skibe, der skal til Spanien, få penge, så skibene uden videre ophold kan være sejlfærdige og senest inden martini, inden de forhindres af is, kan passere forbi Norge. SjT, 29, 91. Orig. i DKanc. B 179e.

25. okt. (Rendsborg) Ms. til fru Anne Lunge, afd. hr. Just Høegs. Hun har tilbudt efter kapitelskøb på provianthuset i Kbh. at levere 1000 td. rug og 1000 td. byg, hvis kongen behøver det, og på hans omkostning affordre og indskibe det. Kongen accepterer tilbudet og vil gerne have mere af hver slags, hvis hun inden vinteren kan tilvejebringe og levere det til provianthuset. Det vil til philippi jacobi 1647 efter kapitelskøb blive godtgjort hende i dette års afgift, dog på den betingelse, at kornet leveres i Kbh. på hendes bekostning, hvorefter hun selv kan vide at resolve. JT, 11, 245.

26. okt. (Rendsborg) Ms. til hr. Jørgen Brahe. Kongen har købt et parti klæde, som straks skal fremsendes fra Haderslev til Assens og der leveres i borgmester Bunde Jacobsens hus. JB skal fremsende det til Kbh. til vands, hvis der ved Assens findes en egnet skude. Hvis ikke, skal han ved kronens, gejstliges og andres tjenere lade det fremføre til Nyborg, hvorfra det skal fremmes videre. For at det bedre kan ske uden ophold, skal han tilstille den, der skal følge med klædet, indlagte pas. FT, 5, 411. K.

26. okt. (Rendsborg) Ms. til Mogens Kaas. Da kongen har købt et parti klæde, som tilsendes ham fra Assens, skal han ved en lille dertil egnet skude straks lade det fremsende fra Nyborg til Kbh. FT, 5, 412. K.

29. okt. (Haderslev) Ms. til Henning Valkendorf. Han skal af kommissarietolden straks tilstille Ditlev Reventlow 1000 rd., hvorimod denne skal give ham Axel Urup t. Hviderøds bevis, da samme penge skal bruges til Christianpris' soldateskes fornødenhed. FT, 5, 412. K.

29. okt. (Haderslev) Ms. til Ditlev Reventlow. Han skal straks tilstille Axel Urup eller hans fuldmægtig mod hans bevis 1000 rd., som igen i disse dage skal gives ham af Henning Valkendorf, hvorpå DR skal give denne AU's bevis. JT, 11, 245.

29. okt. (Haderslev) Ms. til Mogens Bille. Kronens bønder i Elbo h. har anholdt om forskånsel i korn-, penge- og kobberskatten, da de i seneste fejde er ganske udplyndret og deres gårde mesten ruineret eller brændt. Da MB bekræfter, at de er ilde medfårne og absolut behøver forskånsel, om de skal komme på fode igen, må han forskåne

dem for korn-, penge- og kobberskat pro quota efter det afslag, som er gjort dem af de tilforordnede kommissærer, hvilket siden skal godtgøres ham. JT, 11, 245.

30. okt. (Rendsborg)¹ Ms. til Jørgen Seefeld og Valdemar Lykke. Valdemar Daa t. Bonderup har til magelæg begæret krongods i Mariager klostres len i Gislum h. i Ullits s. og by mod gods i Års h. i Rørbæk. De skal snarest besigtige godset og indsende deres erklæring til kancelliet. JT, 11, 245 (jf. Kr. Sk., I, 550).

1) Dato eller sted må være forkert.

31. okt. (Ulriksholm) Ms. til toldereren i Assens Bunde Hansen¹. Han skal af tolden i Assens til kongens vognmester levere så mange penge, som han kan betale det høg og havre med, som kongens heste på denne rejse til Holsten og tilbage igen har fortæret i købstæderne Assens, Odense og Nyborg. FT, 5, 412. K.

1) Navnet anført i K, ikke i indførslen.

5. nov. (Kbh.) Ms. til Ribe kapitel. Kongen har for nogle år siden ladet udgå befaling til kapitlet i Ribe og andre og tilholdt det, så tit det forsamles, at medindfordre bisperne smst. til at sidde i kapitlet som dets medlemmer, selv om de ingen *beneficia pro personis* måtte have, for at hjælpe, rådføre og befordre kapitlets sager til det bedste sammen med andre. Da kongen med stor forundring har hørt, at dette ikke er iværksat, skal kapitlet herefter medindfordre bisperne, når det holdes, hvad enten de har beneficia eller ej, og agtes for medlemmer af kapitlet. JT, 11, 246. (Tr.: CCD, V, 514).

6. nov. (Kbh.) Konfirmation på fæste. Borgmestre og rådmænd i Landskrone har givet borgmester og tolder smst. Niels Jørgensen fæstebrev for hans, hustrus og børns livstid på en ødegds grund uden for byen, kaldet Erikstrup. NJ søger og får kongens konf. herpå. Fæstebrevet er dat. Landskrone 4. april 1646 og underskrevet af borgmester Anders Christensen og rådmændene Laurids Pedersen, Just Hansen, Ernst Madsen, Jesper Pedersen, Mads Nielsen og Mads Pedersen. Den sidste, bortdøde, beboer af den øde gd. var Anders Mortensen. Gden blev i bund og grund ruineret af fjenderne, og NJ skal opbygge og vedligeholde en ny god landsbybygning med tømmer, tag og ler. Han skal nyde den kvit og fri for nogen afgift og tynge 4

år og derefter til byens kærner svare sædvanlig landgilde efter stolens indhold: 3 pd. byg og 3 rd. for ægt og arbejde. SkR, 5, 464. K. Orig. i DKanc. B 94.

6. nov. (Kbh.) Hans Jensen i Nørre Bjert i Koldinghus len fik bevill. at genoptage en sag mod en skrædder i Kolding ved navn Niels Hansen Eltang, som havde dræbt hans broder Anders Jensen. Udt. i JR, 10, 413. Indl. 5. nov.

6. nov. (Kbh.) Ms. til Ove Blik og Claus Dyre. Fru Maren Krag, afd. Bagge Griis' t. Trinderup vil snarest skifte efter sin husbond. De skal med kgl. fuldmagt som kommissærer overvære skiftet og, hvis tvist opstår, forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 246. Indl. 24. sept.

6. nov. (Kbh.) Ms. til Erik Lunov og Erik Blik. EL skal ved skiftet efter Bagge Friis være værge for jomfruerne Else og Berthe Griis, EB for jfr. Kirsten Griis. JT, 11, 246.

6. nov. (Kbh.) Ms. til Mogens Arenfeldt, Axel Juul, Peder Seefeld og Viffert Seefeld. Hans Krabbe t. Søgård agter snarest at levere fra sig værgemålet for sin søstersøn Tyge Kruse t. Balle, som er nået lavalder. De skal overvære overleveringen og, hvis tvist opstår, forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 247.

6. nov. (Kbh.) Ms. til Niels Krag, Erik Juel, Mogens Sehested og Jørgen Seefeld. Der er adskillig tvist ml. oberstløjtnant til fods Henrik Sandberg t. Bøgsted og hans søster fru Sofie Sandberg, afd. Enevold Kruses t. Baggessvogn om huse, skove, fædrift, skel og fælled ml. deres gårde Bøgsted og Baggessvogn med tilliggende gods og ejendom. De har derfor begæret denne befaling til adressaterne som kommissærer, for at de som søskende ikke skal leve i trætte. Adressaterne skal med kgl. fuldmagt snarest på åstederne stævne parterne for sig med breve og anden adkomst og inden skt. hans 1647 forlige dem eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 247.

7. nov. (Kbh.) Michell Skoff fik skibskaptajnsbestalling med årl. besolding på 400 kurantdl. og sædvanlig hofklædning på sig selvanden. Udt. i Sjr, 21, 546.

7. nov. (Kbh.) Bevilling. Margrete, Henrik Rosenmeyers enke har ansøgt om modregning i sit tilgodehavende hos kronen af den afgift, hun dette år skal svare af flg. møller: af Brede mølle 9 pd. 9 skp. mel, 2 pd. korn, 2 svin, 4 ørter gryn, af Fuglevads mølle 6 pd. 6 skp. mel, 2 svin, 3 ørter gryn, af Møllestrup 1½ pd. rug, 1½ pd. korn, 1½ fj. smør, 2 td. havre. Det bevilges hende at måtte beholde kornet efter kapitelskøb og de andre varer efter alm. markedskøb mod at beløbet afkortes i hendes fordring. SjR, 21, 546.

7. nov. (Kbh.) Bevilling. Den nærværende Abraham Wuchter er tilsinds at lade stikke og trykke kobberstykker af kongens søn hertug Frederik og hans gemalinde. Han anmoder, da dertil behøves ikke ringe bekostning, om privilegium herpå, så ingen uden hans samtykke må eftertrykke dem i kongens riger og lande eller, trykt andetsteds, indføre dem. Dette bevilges for 10 år. SjR, 21, 547.

7. nov. (Kbh.) Bevilling. Borger i Kbh. og foged på Island Jens Sørensen fritages indtil videre for indkvartering og anden »inden og uden« byens tyngte, da han i kongens daglige tjeneste er forhindret. SjR, 21, 548.

7. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Frederik Reedtz. Knud Paslick har begæret at fæste en gd. i Lundby, der nu besiddes af Morten Christensen, som efter FRs erklæring ikke er ved midler til at vedligeholde gden på bygningen eller at fulddrive avlen i marken, da mange store huse på gden er brøstfældige og avlen i marken stor. FR skal lade KP få gden til fæste, dog på de vilkår, at han tilfredsstiller MC for afståelsen, siden vedligeholder gden på bygning og avl, i rette tid og på tilforordnede steder fremsender den påbudne årl. afgift og gør tyngte og tjeneste af gden, som hidtil er gjort af andre. SjT, 29, 92.

7. nov. (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Da adskillige har anholdt om at få landet Færøerne i forpagtning, ligesom afd. Reinholdt Hansen har haft det, nemlig de 2 øverste borgmestre i Kbh. Marcus Radeband og Laurids Hammer, borger og indvåner smst. Hans Selmer samt slotskriver Peder Pedersen og kongens kammertjener Jockum Jurgens, skal de på kongens vegne forhandle med sollicitanterne og siden meddele kongen, hvem der vil give mest, eftersom kongen ikke er tilsinds at forunde nogen den for den pris, RH har haft den. SjT, 29, 92. Orig. i DKanc. B 179e. (Tr.: KD, V, 294).

7. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev at give bødkersvend Peder Madsen, som er befaleet at forfølge sig til Sølvesborg og der omtrent for at hugge nogle båndstager til bryghusets fornødenhed, 15 rd. til tærepenge. Udt. i Sjt, 29, 92.

7. nov. (Kbh.) Melchior Oldeland fik brev at måtte så vidt dispenseres for sin ed, at han, når han for skrøbeligheds skyld ikke kan gå ud, da må tage kongens og kronens regnskaber ned i sit hus og der gøre til ende med dem. Udt. i Sjt, 29, 92.

7. nov. (Kbh.) Christoffer Lindenov fik brev snarest at tilforordne den dynkiercker fregat og Skt. Jørgen at løbe op til Blekinge til Sølvesborg len for at hente båndstager til kongens fornødenhed. Udt. i Sjt, 29, 92.

7. nov. (Kbh.)¹ Ms. til rigens hofmester hr. Corfitz Ulfeldt om hollænderne. Kongen har af hans skrivelse erfaret, at han begærer at vide, om han ikke den billig satisfaktion kunne erlange hos Staterne, for hvad told de her har usurperet og oppebåret, han da skulle slippe og rumpere alle videre traktater om Norges told. Kongen eragter, at hvis sådan resolution imod forhåbning skulle vederfares CU, da skal han uden videre replica lade det bero og akkordere om den norske tolddifferentz det bedste muligt efter instruktionens ordlyd, for at det ikke skulle have udseende af, at han alene skulle være sendt dertil for at hente penge. Skulle de nu endelig urgere derpå og påstå, at ingen last i Norge måtte forbydes at udføre, tvivler kongen ikke om, at CU med alle tjenlige motiver demonstrerer sådan stor ubillighed og foreholder dem, at kongen intet videre med nogen forbud forbeholder, end alene at forbyde sådan træl原因, som kongen, til kronens fornødenhed og uden sin egen ruin og skade, ikke kunne samtykke alle andre at udføre. Men skulle endda sådan stor billighed ikke fornøje dem, skal CU gøre sit bedste, at sådant kunne remitteres her in loco hos kongen at søges og trakteres, og om den norske told der at slutte og concludere. Sjt, 29, 124.

1) Placeret som sidste indførsel i Sjt for 1646.

7. nov. (Kbh.) Niels Krabbe fik brev at forskaffe kongens bødker Peder Madsen nødtørftig hjælp til i Sølvesborg len at lade hugge 30.000 fadebundstaver og straks lade dem være i beredskab, at de kan

føres til Kbh. med to opsendte skibe. Udt. i SkT, 7, 134.

7. nov. (Kbh.) Bestalling for Henning Pogwisch t. Hollufgård som landsdommer i Fyn. Det gods, som er tillagt landsdommeriet smst., skal han nyde kvit og frit, så længe han forbliver i bestillingen. FR, 4, 403.

7. nov. (Kbh.) Å. b. til alle på Fyn, at kongen har forordnet Henning Pogwisch til landsdommer i Fyn, som skal holde landsting der og hjælpe alle, som kommer for ham, til lov og ret. De skal agte ham og holde ham for deres landsdommer, som det sig bør, og hos ham søge deres ret, og han skal hjælpe dem alle, så meget lov og ret er, særdeles i de sager, som til landstinget bør at ordeles. FR, 4, 404.

7. nov. (Kbh.) Henning Valkendorf og Falk Gøye fik befaling at være kommissærer, når skifte skal foretages ml. Preben, Eiler Evert og Niels Banner efter deres afd. moder Jytte Bild. Udt. i FT, 5, 412. K. Indl. 20. okt.

7. nov. (Kbh.) Ms. til Henrik Lange. Preben, Eiler Evert og Niels Banner har givet til kende, at de agter snarest at holde skifte efter deres moder fru Jytte Bild t. Ringstedgård. Han skal på skiftet være værge for deres broder Erik Banner og se til, at ham vederfares ret. FT, 5, 413. K. Indl. 20. okt.

Tilf.: I lige måde fik Eiler Høeg brev at være værge for jfr. Dorte Banner. Indl. 20. okt.

7. nov. (Kbh.) Ms. til Borkvard Rud t. Sæbyholm, oberst til fods Christoffer Steensen t. Grimstedgård, Erik Steensen t. Søllestedgård og lensmand på Halstedkloster Erik Rosenkrantz t. Rosenholm. Fru Lisbet Lunge, afd. hr. Palle Rosenkrantz' t. Krenkerup har berettet, at der nogle år har været og endnu er trætte ml. hende og fru Ida [Pogwisch], afd. Henrik Rantzaus t. Schmoel om et markskel ml. grund, skov og fang til Hyldtofte, Ringsebølle og Tågerup i Fuglse h. Det, som tilforn er svoret og gjort om markskellet, er blevet underkendt af kongen og rigsrådet formedelst processens skyld. Hun har derfor igen efter ny proces begæret andre oldinge på en del af de tvistige åsteder ml. by og by, hvorfor forrige landsdommer på Loll. og Falster Lave Bille t. Havlække først har dømt dertil at forfare 8 mænds granskning, om nu oldingene begæres, og om det skulle være den

forrige forretning, ganske eller ikke eller på de steder, som oldingene bør komme på og sværge markeskel. Denne dom er kendt ved magt på seneste alm. herredag af kongen og rigsrådet. De 8 mænd har erfaret lejligheden på åstederne og derom til tinge gjort deres afsigt, og landsdommer på Loll. og Falster Lave Beck t. Førsløv har dømt og henvist sagen til videre granskning, nemlig af 4 gode mænd, som kunne komme på åstederne og rettelig forfare deres lejlighed og siden dømme, om de 8 mænd med deres afsigt har gjort ret eller ej. Fru LL har alene, da hun lovligt efter recessen har tilbudt den til sin modpart, som dog ikke ville samtykke i den, begæret denne befaling til adressaterne. De skal med kgl. fuldmagt snarest begive sig til de tvistige åsteder og efter landsdommerens dom, tingsvidner og anden rigtighed, som forelægges dem, besigtige dem og dømme, om de 8 mænds afsigt er gjort rettelig, og, hvis det er ml. by og by, markeskel begæres, at oldinge bør komme derpå efter loven. SmT, 6, 574-77.

7. nov. (Kbh.) Fru Mette Lange, afd. Erik Lykkes t. Vennergård fik proklama på alle landsting i Danmark at lade forkynde, om nogen havde noget at fordre efter hendes husbond. Udt. i JR, 10, 413.

7. nov. (Kbh.) Ms. til Frands Pogwisch. Da borgmester i Horsens Ernst Ernstsens har anholdt om pga. alder og skrøbelighed at entlediges, skal han forskåne ham for borgmesterbestillingen. JT, 11, 247.

8. nov. (Kbh.) Ms. til biskopperne dr. Erik Monrad i Ribe, mag. Anders Andersen i Vendelbo stift, dr. Jacob Matthiesen i Århus, mag. Frands Rosenberg i Viborg, dr. Hans Mikkelsen i Fyn, dr. Jesper Brochmand i Sjælland og dr. Peder Vinstrup i Skåne. Da præsterne i deres stifter daglig anholder om lindring i den sidst påbudne kobber- og tinskat, skal de tillige med enhver lensmand i stiftet lempe og moderere det, så enhver præst efter formue og vilkår giver, hvad han kan, som de eragter det lideligst og forsvarligst. SjT, 29, 92. Orig. i Ålborg (C1-57) og Ribe (C4-252) bispeak., LAV.

8. nov. (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev straks at forfare, om der er skibe i Sundet, som kan indtage den russiske post og bringe den til Riga eller Reval, og ufortøvet meddele kongen det. Udt. i SjT, 29, 93.

9. nov. (Kbh.) Sigvard Urne fik brev snarest at erklære, hvad Fromholt von Ellert med rette kan tilkomme for den tid, han var i tjeneste

på Møn. Udt. i Sjt, 29, 93.

9. nov. (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Da tolder i Øresund Jonas Heinemarck befindes at have ført sin arvepart efter fader og andre fra Haderslev ind i riget og ikke givet kongen nogen rettighed deraf, som denne formener at tilkomme, skal han af ham forfære, hvad ret han har haft dertil, og siden underrette kongen derom. Sjt, 29, 93.

9. nov. (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev at lade hertugerne af Mecklenburg Gustav Adolfs og Adolf Frederiks fuldmægtige passere toldfrit gennem Sundet med hver 12 fade rhinskvin. Udt. i Sjt, 29, 93.

9. nov. (Kbh.) Bevilling. Hr. Rubech Christensen har andraget, at han for nogen tid siden har betjent Flemløse kald på Fyn, som han selv godvilligt har afstået, og at han nu er kaldet af fru Ide Gøye, afd. Jens Juels t. Lindbjerg til hendes sognepræst, og begærer bevill. at måtte få kaldet. Det bevilges, dog at alt dermed skal tilgå skikkeligt og efter ordinansen. FR, 4, 404.

9. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas. Han har ca. 40 skippd. flæsk, som han vil afstå til kongen for 16 rd. pr. skippd. Kongen godkender, at det leveres på provianthuset til denne pris, dog frit leveret. Beløbet kan MK afkorte i sin lensafgift. FT, 5, 413. K. Orig. i Nyborg lensrgsk.

9. nov. (Kbh.) Ms. til Joakim von Buchwald og Henning Pogwisch. Jfr. Helvig Gyldenstjerne har givet til kende, at de efter kongens befaling har vurderet det løsøre af køer og andet, som efter afd. Niels Gyldenstjerne fandtes på Nellesossegaard [Nældemosegård] og ikke tilkom hende og hendes broder, og begæret, at hun måtte blive det kvit, da gården nu tilhører hende. De skal snarest begive sig dertil og efter den gjorte vurdering sælge nævnte løsøre og hensætte pengene derfor et sikkert sted under deres forsegling til bedste for afd. NGs kreditorer. FT, 5, 413. K.

9. nov. (Kbh.) Ms. til fru Kirstine Lützw. Søren Rasmussen i Åbro mølle i Houlbjerg h. og Jens Nielsen i Kirkeby mølle i Gjerlev h. i Dronningborg len har andraget, at deres møller af de svenske i forleden fejde er ganske afbrændt og ruineret, og at de ikke har midler til selv at genopbygge dem. Hun må skaffe møllerne nødvendige

møllesten og så meget tømmer, som behøves til møllernes opbygning, hvilket skal godtgøres hende, dog skal hun se til, at det sker med mindst mulig bekostning. JT, 11, 247.

10. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Urne. Af bønderne i Egebjerg og Grevinge sogne i Dragsholm len er andraget, at de forleden år har lidt stor skade på deres korn af det gruelige hagl og uvejr, så mange ville blive nødt til at forlade deres gde, om de ikke bevilgedes noget afslag på indeværende års landgilde. Da kongen af CUs erklæring og 8 mænds granskning erfarer, at kronens tjeneres andragende er sandfærdigt, godkender han, at de får afslag på to parter af deres landgilde i nærværende år, hvilket skal blive CU godtgjort. Sjt, 29, 93. Incl. 20. okt.

10. nov. (Kbh.) Ms. til Christen Skeel og Oluf Daa. Straks efter at freden var sluttet, lovede adelen i Sjæll. til folkets aftakning af hver td. htk. godvillig at give 1 sldl., hvilket af en del endnu ikke er efterkommet. De skal derfor som kommissærer formane de adelige, som endnu resterer med denne kontribution, at de erindrer deres velmente løfte og erlægger den udlovede hjælp. Adressaterne skal snarest til kancelliet indsende en designation på dem, som har betalt, og på dem, som endnu resterer. Sjt, 29, 94.

Tilf.: Ligesådan brev fik Falk Gøye og Laurids Ulfeldt som kommissærer i Fyn og Erik Rosenkrantz i Loll. og Falster.

10. nov. (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Der er adskillige irringer ml. borgerne i Helsingør og de aftakkede soldater fra Kronborg slot, som endnu ikke har fået deres tilgodehavende rest og derfor opholder sig der, idet de skal bruge borgerlig næring og håndtering og dog undslår sig for al borgerlig tyngde, uanset at en del skal have egne huse og gde. For at heri kan ske endelig decision én gang for alle, skal AK anordne, at de soldater, som har egen gd. og ejendom i byen og bruger stor håndtering, udstår borgerlig tyngde, mens de, som ikke har hus eller gd. og ikke bruger mere håndtering, end han eragter billigt til eget, hustrus og børns ophold, befries for borgerlig tyngde, til de har fået deres resterende besolding, da det næsten alene er derfor, de opholder sig smst. Sjt, 29, 94.

10. nov. (Kbh.) Ms. til Jørgen Høeg. Hans tjener Hans Mikkelsen i Ål har anholdt om benådning for sin kvinde, som har ligget to deres

børn ihjel, foregivende at det er sket, fordi de af armod ikke kan holde tyende og folk til at tage vare på børnene. JH skal forfare, om den ulykkelige hændelse er sket ved uagtsomhed eller for armods skyld, og snarest sende beretning til kancelliet, at kongen kan resolve derpå. JT, 11, 248.

10. nov. (Kbh.) Ms. til rigens marsk, lensmand i Vestervig kloster Anders Bille t. Damsbo, landsdommer i Nørrejylland Erik Juel t. Hundsbæk, Manderup Due t. Halkær og Jørgen Seefeld t. Visborggård, lensmænd på Lundenæs, Åstrup og Hald. Der er trætte ml. Jørgen Marsvin t. Aunbjerg og fru Anne Kaas, afd. Albert Rostrups t. Restrup om noget hedejord i Restrup i Boelvagen, som fornylig er skiftet ml. dem efter breves og kontraktens formelding. De har begge tiltaget adressaterne til at skille sig. Disse skal med kgl. fuldmagt stævne parterne for sig på åstedet med de breve, som er gået ml. dem, og forlige dem eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 248.

10. nov. (Kbh.) Ms. til Jens Høeg og Manderup Due. De skal åbne brevkisten på Restrup og registrere alle breve, der findes i den, og til Jørgen Marsvin t. Aunbjerg og fru Anne Kaas, afd. Albert Rostrups overlevere de breve, som vedkommer dem, indlægge en revers herpå og igen forsegle kisten. JT, 11, 248.

11. nov. (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld og Niels Trolle. Kongen overløbes idelig af adskillige indvånere af borgerstand i Danmark, som prætenderer at have haft rigtig gæld i Sverige hos dets indbyggere, før forleden fejde indfaldt, og som foregiver, at samme tilgodehavende gæld og formue er givet svenske borgere og undersætter i betaling af kronen [den svenske] for hvad skade, den formente, at dens undersætter var tilføjet her. For at kongen én gang for alle kan komme til ende hermed, herefter blive forskånet for sligt overløb og få oplyst, hvorledes det er beskaffent med deres tilkrav, skal adressaterne snarest kalde interessenterne for sig og erfare dets beskaffenhed. Sjt, 29, 94.

11. nov. (Kbh.) Ms. til lensmændene i Danmark. Da præsterne daglig anholder om lindring i den sidst påbudne kobber- og tinskat, skal de tillige med bisperne, som har fået befaling, lempe og moderere det, så enhver præst efter formue og vilkår giver, hvad han kan, som de eragter billigt og forsvarligt. Desuden er kongen tilfreds, at de

ligeledes selv gør bønder, som ikke har midler at tilvejebringe kobber- og tinskatten, nogen forskånsel, og at præster og bønder må levere det kobber, som bliver dem pålagt, delvis i år og resten inden pinsedag, og at de må levere det enten in natura eller, hvis det falder lettere, betale for kobberet 24 sk. og for tinnet 32 sk. for hvert skålpd., så kobberet og tinnets siden derfor kan leveres her. Sjt, 29, 95. Orig. til Tage Thott i Malmø lensrgsk.

11. nov. (Kbh.) Konfirmation på tiende. Lensmand over Kristianstads len Ebbe Ulfeldt t. Svenstrup har på kongens vegne til ridefoged i Gønge h. Peder Lauridsen på livstid bortfæstet kongens anpart af tienden af Vindslev s., som afd. Jeppe Boesen hidtil havde i fæste. PL søger og får kongens konfirmation herpå. Fæstebrevet er dat.: Hovedkvarteret Torup, 7. april 1644. PL skal i indfæstning give 40 rd. og siden årl. som den forrige fæster på Kristianstads skriverstue ved lovlig vægt levere 9 $\frac{1}{2}$ pd. smør hver skt. laurids dag [10. aug.]. SkR, 5, 465. K. Incl. 18. okt.

11. nov. (Kbh.) Fru Gertrud Grip fik kongens tilladelse til at skifte noget gods, hun havde i Skåne, med Ejler Holck mod gods i Halland eller at sælge det til hvem, der måtte begære at købe det, dog at det sker med hendes værges vilje, og at han medunderskriver. Udt. i SkR, 5, 466. K.

11. nov. (Kbh.) Jacob Grubbe Lauritzen t. Kappel fik oprejsning til i en drabssag, hvorpå der ikke var talt, og hvori der ikke var procederet, at måtte påtale, hvilket drab [var begået af] en Niels Pedersen Roed(?) i Truidzstrup på en Niels Poulsen i Aggersborg i Han h. Udt. i JR, 10, 413.

11. nov. (Kbh.) Ms. til fru Kirstine Lützwow. Størstedelen af kronens bønder i Dronningborg len har klaget over, at deres forrige skriver tilføjer dem stor uret, idet han ikke vil modtage deres resterende landgilde efter jordebogen, men sætter og takserer dem det for en høj og næsten ulidelig pris, som nu ingensteds der i landet gælder, som KL videre kan se af deres hosføjede supplikation. Da det i sig selv er ganske ubilligt, og da kongen desuden ikke har tilstået ham den myndighed, at han efter eget tykke må sætte bønderne prisen på deres korn, og således *tribulere*, skal hun på kongens vegne se til, at dem ingen uret tilføjes. JT, 11, 249.

11. nov. (Kbh.) Ms. til bisperne i Jyll. De skal anordne, at herefter i kirkerne ingen andre salmer synges end dem, almuen har lært, og plejer at synges i menigheden, og at ungdommen tilholdes at lære det samme. Desuden vil kongen, at kvindfolkene skal tilholdes og formannes at sidde over ende i kirkerne, når der synges og tillige med de andre i menigheden synge salmer, og at de store tyende i købstæderne, om nogen tvivl er, at de ikke er funderede i deres børnelærdom, som det sig bør, ikke skal indfinde sig mindre til undervisning og overhøring i børnelærdom end på landet. De, som ikke gør det, men modviligt udebliver efter påmindelse, skal af præsten anmeldes til øvrigheden, at de kan blive straffet tilbørligt. Det er også for godt befundet, at de gemene unge folk herefter ikke af præsterne skal troløves, før de i skriftestolen har bevist, at de har lært deres børnelærdom. JT, 11, 249. Orig. i Ålborg (C1-57) og Ribe (C4-252) bispark., LAV. (Tr.: CCD, V, 514 og J. R. Hübertz, II, 116 efter orig. i Århus bispark.).

11. nov. (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Hans Bille t. Jungetgård har til magelæg begæret krongods i Salling Nørre h. i Junget s. i Grættrup, i Harre h. i Torum s. i Møgeltorum, mod gods i Hindborg h. i Brøndum s. i Grove, i Otting s. og by, i Harre h. i Vile s., Snabe og i Nørre h. i Rybjerg s., Hestbæk. JS skal forfare godsets lejlighed og erklære, om det begærede for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes fra lenet mod det tilbudte. JT, 11, 249 (jf. JT, 11, 251 og Kr. Sk., I, 553).

11. nov. (Kbh.) Ms. til Hans Krabbe t. Søgård og Christoffer Friis t. Åstrup. Fru Mette Lange, afd. Erik Lykkes har givet til kende, at de af landsdommerne i Nørrejyll. er tilfundet at gøre udlæg til hans kreditorer, hvilket de ikke har kunnet fuldføre, da kreditorerne skønt lovligt stævnet ikke alle er mødt. Hun har derfor begæret kgl. proklama til kreditorerne, at de inden år og dag skal møde i Ringkøbing for at modtage udlæg af hans efterladte formue, så vidt den rækker. Adressaterne skal møde i Ringkøbing, når proklamaet er lovligt forkyndt på tilbørlige steder, til den deri bestemte tid for at efterkomme deres forrige likvidation, som de af landsdommerne er tilfundet at gøre. JT, 11, 250. Indl. 17. juni.

11. nov. (Kbh.) Ms. til Mogens Sehested. Han har andraget, at avlen til Bøvling slot er helt ringe. Kongen godkender, at han lægger 2 bøndergde under avlen mod, at bønderne tilbagegives deres fæste

eller gives andre gde igen, så der intet afgår kongen i afgiften af lenet. JT, 11, 250.

11. nov. (Kbh.) Ms. til Otte Marsvin. Antonie Carlsen, forstander for Randers hospital har givet til kende, at OM, da han var forlenet med Dronningborg slot og len, fra hospitalet har bortfæstet adskillige tiender, jorder og enge, som det videre kan ses af hans medfølgende supplikation. OM skal snarest erklære sig herom. JT, 11, 250.

11. nov. (Kbh.) Ms. til lensmændene i Jyll.: Mogens Bille, Gregers Krabbe, Mogens Sehested, Erik Juel, Joakim Beck, Ebbe Ulfeldt, Jørgen Seefeld, Anders Bille, Steen Bille, Christoffer Hvas, Gunde Lange, Manderup Due, Mogens Arnfeldt, fru Kirstine Lützow, fru Anne Lunge, Erik Grubbe, hr. Oluf Parsberg og Frands Pogwisch. Det er andraget, at det rytteri, som er indkvarteret i lenene, ikke får underhold efter rigsrådets anordning herom for Nørrejyll. De skal, hver i sit len, tilholde bønderne, som er lagt til at holde rytteriet, uden forsømmelse eller undskyldning på de tilforordnede steder og i rette tid at yde, hvad dem er pålagt, for at afværge større uejlighed og vidtløftighed. JT, 11, 250.

11. nov. (Kbh.) Ms. til Mogens Arenfeldt, Jørgen Seefeld og bispem i Århus. Hospitalsforstander i Randers Antonie Carlsen har andraget, at Otte Marsvin t. Dybæk, da han var forlenet med Dronningborg slot og len, til borgmester i Randers Jesper Lauridsen og rådmændene smst. Mogens Nielsen, Thomas Poulsen, Mads Poulsen og Mikkel Tygesen har bortfæstet adskillige af hospitalets tiender, jorder og enge, hvorpå tilforn er holdt køer, arbejdsheste, får og andet fæ til stor hjælp for de fattige smst., især de sengeliggende, med mælk, smør, ost og uld til klæder, som nu er helt afskaffet. Adressaterne skal forfare, hvad der er gavnligest for hospitalet: at tiender, jorder og enge forbliver hos nævnte personer, eller at de igen bliver benyttet som tidligere, og erklære sig herom for kongen. JT, 11, 251.

11. nov. (Kbh.) Ms. til Ebbe Ulfeldt. Hans Bille t. Jungetgård har til magelæg begæret krongods i Salling Nørre h. i Junget s. i Grættstrup, i Harre h. i Torum s. i Lille Torum og Hinnerup mod gods i Nørre h. i Øster Lyby, i Hindborg h. i Sæby s. i Vile by og i Harre h. i Roslev s. og by. EU skal forfare godsets lejlighed og erklære, om det begærede for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes mod det

tilbudte. JT, 11, 251 (jf. JT, 11, 249 og Kr. Sk., I, 553).

12. nov. (Kbh.) Lensmændene i Sjæll. stift fik befaling at være hr. Peder Andersen behjælpelig med at få af hver kirke, efter dens formue, 1 rd. til at genopbygge sin brændte præstegd. Udt. i Sjr, 21, 548. Indl. 8. nov.

12. nov. (Kbh.) Krigskomm. Knud Ulfeldt fik brev snarest at afbetale Jockum Wittens enke Anne Witten 24½ rd., som er hendes afd. husbonds resterende besolding. Udt. i Sjt, 29, 95.

12. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev at akkordere med skriver på Kbh. slot Peder Pedersen og med Peder Suenske om til kongen at afstå så meget byg, de kan afhænde, hvilket skal kortes og godtgøres hver af dem efter kapitelskøb i deres afgift afladegdene. Udt. i Sjt, 29, 95. Orig. i DKanc. B 179e.

12. nov. (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus og dr. Jesper Brochmand. Christen Skeel t. Vallø har andraget, at der i hans enemærke til hans gd. Nørre gamle Kiøge [Gammel Køgegård] ligger et stykke eng og jord, som er tillagt kapellanen i Køge, hvilket han gerne vil købe og derfor contentere kapellanen årl. med hø og korn. Adressaterne skal snarest forfare dets lejlighed og udforske, om jord og eng uden skade kan mistes fra kapellaniet, og hvad vederlag CS vil give. Hvis de nøjagtigt finder, at eng og jord uden skade for kapellanen og hans efterkommere kan bortskiftes mod det, CS vil give, skal de på kongens ratifikation lade ham få det i magelæg. Sjt, 29, 95. Indl. 21. okt.

12. nov. (Kbh.) Dr. Oluf Worm og Esaias Fleischer fik brev straks at forføje sig til kongens have her for byen og bese, om den af urtegårdsmanden er holdt tilbørligt ved magt, og om de forrige *simplicia* og fremmede urter, som tilforn har været der, endnu findes deri, hvorom de straks skal tilstille kongen erklæring. Udt. i Sjt, 29, 95.

12. nov. (Kbh.) Bevilling. Lunde skole er i forleden fejde meget forringet, så *professores gymnasii* har ganske få disciple at læse for, hvorover den profession, som mester Jørgen Ejlersen did var kaldet til, endnu er ledig. Da dr. Johan Melchior von Hypfauf, bestalter medicus i Skåne begærer i 2 år at nyde de vikarier, som er lagt til nævnte profession, bevilger kongen ham at nyde deres indkomst i

dette og tilkommende år, hvorefter han igen skal afstå dem til den, som kaldes til nævnte profession. SkR, 5, 466. (Efter hr. kanslers befaling) K. Indl. 26. sept.

12. nov. (Kbh.) Christian Eriksen og Henrik Lindenov fik brev at efterkomme kongens befaling, som de har fået 17. maj, om at besigtige gods på Bornholm ml. kongen og Malte Juul. Udt. i SkT, 7, 135.

12. nov. (Kbh.) Bevilling til borgmestre, råd og menige borgerskab i Nyborg, at der i Nyborg årl. må holdes et hestemarked hver onsdag fra onsdag før fastelavn til philippi jacobi næstefter. FR, 4, 405. (Udt. i CCD, V, 515).

12. nov. (Kbh.) Bevilling. Sognepræst i Ellebrede [Lillebrænde] hr. Jørgen Hansen og sognepræst på Bogø hr. Poul Hansen har andraget, at de pga. deres kalds ringhed er gerådet i så stor armod, at de ikke kan svare de påbudne præsteskatte, med mindre kongen forunder dem sådant afslag, at de tilsammen må forskånes for én af de skatter, som herefter påbydes. Da lensmand på Nykøbing og Ålholm Jobst Frederik von Papenheim og superintendent over Fyns stift dr. Hans Mikelsen har bekræftet deres andragende, bevilges det ansøgte indtil videre. SmR, 5, 245.

12. nov. (Kbh.) Ms. til Ribe kapitel. Kongen har befalet lensmand på Hald Jørgen Seefeld t. Visborggård og Axel Juul t. Volstrup at ligne og lægge noget gods ml. kongen på kapitlets vegne og Malte Sehested t. Rydhave. Kapitlet skal ved sin fuldmægtig overvære ligningen, forebringe, hvad det kan have at sige, se til, at kapitlet sker fyldest, og siden medunderskrive. JT, 11, 251. Orig. i Ribe bispeark. (C4-252), LAV.

12. nov. (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld og Axel Juul. Malte Sehested t. Rydhave har til magelæg begæret noget Ribe kapitel tilhørende gods i Ginding h. i Sahl s. i Obitsø og Sdr. Bjert mod gods i Skast h. i Fåborg s. i Vrenderup og i Ginding h. i Sahl s. og by. De skal med kgl. fuldmagt snarest granske godset, både det begærede og det tilbudte, og siden i overværelse af Ribe kapitel ligne og lægge det, så begge parter sker fyldest. JT, 11, 252. (Jf. Kr. Sk., I, 553).

12. nov. (Kbh.) Ms. til Erik Juul og Mogens Sehested. Sognepræst t.

Vildbjerg og Timring s., Hammerum h., Lundenæs len hr. Jens Thomsen, har begæret at måtte magelægge sin annekspræstegd. i Timring s. i Ulfborg h. i Bøvling len, kaldet Kierchegaard, mod en anden gd., tilhørende fru Susanne Krabbe, afd. Niels Friis' t. Krastrup, som ligger ham belejliger, lige uden for hans port. Da SK er indforstået, skal adressaterne snarest på stedet udforske godsets lejlighed, ligne og lægge det mod hinanden, og, hvis mageskiftet kan ske uden skade for begge parter, gennemføre det på kongens ratifikation. JT, 11, 252. (Jf. Kr. Sk., II, 5).

13. nov. (Kbh.) Hr. Christoffer Urne fik brev at måtte lade bønderne i Dragsholm len få 10 læster korn til låns, dog at de tilholdes at betale det igen i rette tid med ustraffeligt korn. Udt. i Sjt, 29, 96.

13. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Frederik Reedtz, Niels Trolle og dr. Jesper Brochmand. Da der er opkommet nogen disordre og inconveniens af Skibinge og Beldringe sognes annexering og omveksling, skal de erfare beskaffenheden og siden på kongens behag mage og lempe det således, at både præsterne og bønderne på begge sider kan blive ved magt, og al usikkelighed forekommes. Sjt, 29, 96. Indl. 24. nov.

13. nov. (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at indtage apoteker i Nyborg Knud Wulffs søn Hans Wulff i Sorø skole, når der bliver plads ledig. Udt. i Sjt, 29, 96.

13. nov. (Kbh.) Mag. Christen Clemendsen fik brev straks at gøre rede og rigtighed for de uforklarede regnskaber for den tid, han var forstander for Herlufsholm. Udt. i Sjt, 29, 96.

13. nov. (Kbh.) Hr. Tage Thott fik brev at lade Poul Mortensen i Fiellendsløf i Malmøhus len, hvis gd. blev nedbrudt i forleden krigstid, forskånes for landgilde, ægt og arbejde i 2 næstfølgende år, og at lade udvise fornødent bygningstømmer til gdens reparation, hvor det kan ske til mindst skade for skovene. Udt. i SkT, 7, 135. Indl. 7. nov.

13. nov. (Kbh.)¹ Ms. til Claus Sehested. Han har berettet, at kongens stald i Middelfart er ganske brøstfældig på sten og kalk, og at en del af fjælene i ufredstiden blev opbrudt til batteri på skibene og det andet

1) Konceptet dat. 12. nov.

opbrudt og beskadiget af de mange svenske fanger, som holdtes i forvaring der. Han skal lade stalden nedtage og forvare materialerne. FT, 5, 414. (Efter Otte Krags ordre) K.

13. nov. (Kbh.) Ms. til Laurids Ulfeldt. Han skal, når skifte skal foretages efter afd. Mogens Ulfeldt, modtage den anpart, som tilfalder fru Birgitte Ulfeldt og anvende den til hendes bedste, da hendes husbond er uden riget, for at skiftet ikke til skade for hendes medarvinger skal blive opholdt. FT, 5, 414. (Efter Otte Krags ordre) K.

13. nov. (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim og Erik Rosenkrantz. Oberst til fods Christoffer Steensen har begæret kongens befaling til dem, at han må få de penge, de oppebærer af officerernes gde i deres len, og småtolden, som er forordnet til officererne. Hvis de har nogen i behold, skal de levere dem til ham, som skal bruge dem til sit eget og Jacob Nygaards kompagni på Loll. SmT, 6, 577.

13. nov. (Kbh.) Ms. til dr. Jochum Tømmermand. Kongen har for nogen tid siden forlenet ham med et kannikedømme ved Ribe domkirke, for at han skulle residere der og lade sig bruge af dem, der behøver hans hjælp og kur. Da han har nedsat sig i Odense, befaler kongen, at han igen skal forføje sig til Ribe og betjene dem, som behøver det, hvis han ikke vil miste sit kannikedømme, om klage indkommer. JT, 11, 254.

14. nov. (Kbh.) Bevilling. Jacob Peetz har andraget, at han har sat en stor sum penge i værket i Lyngby, og at han til dets fortsættelse bl.a. har lånt 300 rd. af afd. Philip Dittenkammer, af hvis arvinger han meget overiles. De har allerede taget dom over ham om udlæg i hans bo. Han ansøger om, at beløbet må modregnes i de sjettepenge, der tilkommer kongen for arvens udførsel af riget. Det bevilges mod afkortning i JPs krav på kronen. Dog skal han straks gøre rede for, hvor meget sjettepengene kan beløbe sig til. SjR, 21, 548.

14. nov. (Kbh.) Knud Ulfeldt fik brev at tilstille oberst Christoffer Steensen 1600 rd. af unionsskatten til at contentere hans officerer med, da de mere end et år ingen penge har fået, hvorpå han siden skal skaffe sig officerernes bevis. Udt. i SjT, 29, 96.

14. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt og Knud Ulfeldt. Da der findes stor mangel både på fæstningerne og garnisonerne i Skåne, Blekinge og Christianpris, og da kommissarietolden er deputeret dertil, skal de ingen videre penge af den levere til nogen, før det, som behøves til fæstningerne Kristianstad, Kristianopel og Christianpris, bliver anvendt dertil. SkT, 7, 135.

14. nov. (Kbh.) Ms. til Frands Pogwisch. Da kongen har forfaret, at justitien ved militsen tit opholdes, fordi ingen vil afholde den derpå gående omkostning, skal FP, når nogen justitie i Jyll. i så måde skal ekserceres, og han derom advares af rigens marsk og lensmand i Vestervig kloster Anders Bille t. Damsbo, efter hans ordre af skatterne lade følge den omkostning, som kan gå derpå, og føre beløbet til regnskab. FT, 5, 414. (Efter hr. kanslers befaling) K.

14. nov. (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Niels Andersen Mett, som forgangen sommer har sejlet for hr. Christian, udvalgt prins til Danmark og Norge, har i fuldskab stødt sin styrmand i øjet, hvoraf han andendagen efter døde. JFP skal lade sagen undersøge i Stubbekøbing, hvor styrmanden døde, forhøre vidnerne og snarest sende sin erklæring til kancelliet. SmT, 6, 578. Incl. 13. nov.

14. nov. (Kbh.) Konfirmation på bestallingsbrev af 1. sept. 1646 fra fru Kirstine Lützow, afd. Knud Ulfeldts t. Hellerup til renteskriver Anthonie Carlsen Prydtz som hospitalsforstander i Randers. Han skal tiltræde til mikkelsdag og forvalte hospitalet efter fundatsen til gavn for de fattige. Da hospitalet er kommet meget til agters, begæres af alle vedkommende, at den indkomst og rettighed, som efter recessen er tillagt det, fremkommer, så de fattige ikke skal lide nød, og at de i øvrigt i alle måder er ACP behjælpelig, så hospitalet igen kan forbedres. JR, 10, 414. K.

14. nov. (Kbh.) Ms. til Henrik Sandberg og Christen Lange. Jørgen Navl t. N har til magelæg begæret 1 kronens bolig i Han h. i Klim s., kaldet Odde, mod 1 bolig i Han h. i Bejstrup s., kaldet Blegebrønd. De skal med kgl. fuldmagt snarest på stedet i overværelse af lensmand på Ålborghus Gunde Lange t. Kølbygård granske både det begærede og tilbudte gods, ligne og lægge det mod hinanden og indsende besigtigelsen til kancelliet, at kongen kan erfare godsets lejlighed. JT, 11, 253 (jf. Kr. Sk., I, 550).

14. nov. (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Han skal overvære, at oberstløjtnant til fods Henrik Sandberg t. Bøgsted og Christen Lange t. Tjæret lægger og ligner noget gods ml. kongen og Jørgen Navl, forebringe, hvad han har at sige på kongens vegne, og siden medunderskrive. JT, 11, 254.

15. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev at godtgøre lensmændene i Jyll., Skåne og Blekinge, så vidt fjenden har været, i deres afgift eller regnskab de afslag, som de senest udsendte kommissærer efter kongens befaling har gjort i de nævnte provinser, så vidt det, under nævnte kommissærers hænder, befindes rigtigt dem af deres landgilde at være afslået og efterladt. Udt. i Sjt, 29, 96. Orig. i DKanc. B 179e.

15. nov. (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt fik brev på begæring at lade Niels Friis t. Hesselager for betaling få 2 store dyr og 2 dådyr af vildtbanen, hvor det kan ske til mindst skade. Udt. i Sjt, 29, 96.

15. nov. (Kbh.) Mageskifte. Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård får af kronen jorder på Flovtrup mark, som har ligget til Selde præstegd. i Salling, mod jorder på Lendum mark, som udlægges til Selde præstegd. JR, 10, 415-18. (Efter hr. kanslers befaling) K. (Jf. Kr. Sk., I, 548).

15. nov. (Kbh.) Genbrev fra Jørgen Rosenkrantz på foranstående mageskifte. JR, 10, 418-19. (Efter hr. kanslers befaling) K.

16. nov. (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Menige kronens tjenere i Lunde birk og Rakkeby på Mors har for nogen tid siden anholdt om lindring i deres årl. landgilde. Da kongen af erklæring af Mogens Høeg t. Kærgårdsholm og Mogens Sehested t. Holmgård samt det afslag, de efter kongens ordre har givet nævnte bønder, erfarer, at Lunde birks og Rakkebytjenernes gårde er sat for så høj landgilde, at de ikke kan blive ved magt, »med mindre dennem samtligen måtte efterlades og årlig udi deres afgift quitieris, en halv hundrede og fem tdr. hartkorn, en del af samme beder udi hartkorn med indregnet«, som rentemestrene videre kan erfare af hosføjede jordebog, hvori ovennævnte kommissærer på kongens behag ved hver gd., mølle og bolig har antegnet det afslag, som de har eragtet billigt efter bøndernes fornødenhed, skal rentemestrene i år og siden årl. indtil videre godtgøre lensmanden smst. i hans regnskaber den afkortning, som er

antegnet i jordebogen, da kongen har befalet ham ikke at kræve mere af bønderne, end hvad de i denne jordebog er tilfundne af kommissærerne. Sjt, 29, 96. Orig. i DKanc. B 179e.

16. nov. (Kbh.) Bevilling og privilegier. Borger i Kbh. Jacob Petz har begæret bevill. til på egen bekostning at opsætte en hammermølle i Skåne ved Ørkelyng i N. Åsbo h. i Helsingborg len til at slå jern af det osmund, som findes der omkring. Da lensmand på Helsingborg slot hr. Christoffer Ulfeldt t. Svenstrup har erklæret, at det kan ske uden kronens skade, må JP bygge hammermøllen og nyde den for sig og sine arvinger. Og for at han bedre kan iværksætte sit forsæt, under kongen ham på begæring flg. privilegier: 1. ingen anden må bygge et sådant værk på 4 mil nær omkring Ørkelyng, 2. han forundes en kronens gd. i Ørkelyng under Malmøhus, hvis påboende bonde han må »udminde« og siden nyde gden kvit og fri for al tyngde og afgift for sig og sine arvinger, så længe han eller de driver nævnte værk, 3. JP eller hans arvinger må for betaling få, hvad sur skov der findes på de steder og ingen olden giver som el, birk og andet sådant, hvilket skal udvises aflensmanden på Helsingborg. Dog skal han og hans arvinger som vilkår for benådningen være pligtig for billig betaling at afhænde til kongen det jern, som forarbejdes, og kongen begærer. SkR, 5, 466. (Efter Otte Krags ordre) K.

16. nov. (Kbh.) Ms. til Falk Gøye og Laurids Ulfeldt. De har for nogen tid siden fået befaling af adelens senest udlovede kontribution i Fyn, med lensmændenes betænkning hvert sted, at betale købstæderne, hvad de har forstrakt til folkenes aftakning, så vidt det kunne strække. Af supplikation fra »menige købstædernes middel« i Fyn erfarer kongen, at dette endnu ikke er efterkommet. De skal derfor snarest indkræve kontributionen og uden videre ophold efterkomme kongens befaling. FT, 5, 415. (Efter Otte Krags ordre) K.

16. nov. (Kbh.) Ms. til Niels Krag. Landsdommer i Nørrejylland. Mogens Hæg t. Kærgårdsholm og Mogens Sehested t. Holmgård, lensmænd over Asmild kloster og Bøvling len har på kongens behag efter den dem givne kommission afslået bønderne i Lunde birk og Rakkeby 55 td. htk. på deres årl. landgilde. Dette er antegnet ved hver gd., mølle og bolig i jordebogen, hvoraf en kopi tilstilles NK, som i år og indtil videre ikke skal kræve mere af bønderne, end jordebogen viser. Afkortningen vil blive ham godtgjort på renteriet i hans regnskab. JT, 11, 254.

16. nov. (Kbh.) Ms. til Laxmand Gyldenstjerne og Jacob Grubbe. Erik Quitzow t. Tanderup og fru Sidsel Glambek, afd. Morten Pax' t. Bjerg [Bjerregård] har andraget, at deres afd. faders og husbonds bo endnu er forsegleet, og begæret befaling til adressaterne at åbne det. De skal med kgl. fuldmagt åbne boet på Bjerg og siden som kommissærer overvære skiftet ml. EQ og SG. Opstår tvist, skal de forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 254. Indl. 6. nov.

17. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Urne. En del af kronens bønder på Sejro under CUs len kan ikke til fulde give hverken deres landgilde eller de påbudne skatter, da nogle af dem er forsat videre på landgilde og afgift, end deres brug er, og andre derimod, som har lige brug, skylder lidet eller intet. CU skal ligne og bytte hver bonde på Sejro imellem for årl. skyld og afgift efter sin brug, så den ene ikke betynges mere end den anden, men enhver giver og belægges, som han har brug og avling til. Sjt, 29, 97. Indl. 28. okt.

17. nov. (Kbh.) Ms. til Wentzel Rothkirck. Da han har fået befaling at modtage unionsskatten i Sjæll., Loll., Falster og Møn, skal han, efterhånden som han får den, mod kvittans overlevere den til krigskomm. Knud Ulfeldt. Sjt, 29, 97.

17. nov. (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Hans Pedersen af Ganløse har tilkendegivet, at hans gd. er afbrændt, og begæret frihed for et års landgilde og at forundes nødtørfigt bygningstømmer til dens opbygning. Da OB har bekræftet sandfærdigheden, bevilges det ansøgte. Tømmeret skal hugges, hvor det skader skovene mindst. Sjt, 29, 97.

17. nov. (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Nærværende Jens Olufsen har tilkendegivet, at der er langvarig trætte ml. ham og tolder i Øresund Jonas Heinemarck om en arrest, JH har ladet erhverve over JO pga. kontrakt og andet mellemværende regnskab ml. JO og afd. Willum Mortensen. Sagen er af landsdommeren henvist til 4 uvildige mænd: indvånere i Kbh. m. Valentin Suhm og Peder Nielsen, rådmand i Helsingør Jørgen Baldtzarsen og indvåner smst. Johan Hansen, som skulle dømme i trætten, hvilken befaling de godvilligt har antaget og derom været samlet nogle gange på Rungsted kro. De er dog på det sidste skiltes med uforrettet sag og vil henvise sagen til overdommere. JO mener, at de opholder hans retmæssige sag for at udmatte og således afskrække ham fra den. For

at sagen kan komme til ende, skal AK tilholde JB og Johan Hansen at være betænkt på tillige med VS og PN, som også har fået befaling derom, at tage sagen for sig på ny og med det allerførste stævne parterne for sig i Kbh. og efter de dokumenter, som for dem irettelægges, dømme ml. parterne. Sjt, 29, 98.

Tilf.: Ligesådant brev fik borgm. og råd i Kbh. at tilholde m. Valentin Suhm og Peder Nielsen sa. m. Jørgen Baldtzarsen og Johan Hansen at tage sagen for sig på ny.

17. nov. (Kbh.) Ms. til Christoffer Lindenov. Renteskriver og borger i Kbh. Sigvard Friis har en del skibegetømmer og planker, som han tilbyder mod betaling at levere på Bremerholm, som videre erfares af hans hosføjede fortegnelse. CL skal lade det vurdere for nøjeste pris og kvittere ham for, hvad det befindes at være værd, og siden lade det modtage på Bremerholm. Sjt, 29, 98.

17. nov. (Kbh.) Dr. Jesper Brochmand fik brev indtil videre at lade unionsskatterne fra gejstligheden og præsterne i Sjæll. levere til Wentzel Rothkirck t. Krogsgård. Udt. i Sjt, 29, 98.

17. nov. (Kbh.)¹ Bevilling. Kongen har for nogen tid siden bevilget lensmand på Rendsborg og Tranekær slotte Christian Rantzau t. Breitenburg at måtte få et birk til sin gd. Gjesingholm af de gde i Gjesing s. i Sønderhald h. samt af 3 andre hans gde i samme herred, en som hedder Mogenstrup, og to som hedder Rygård, mod at CR til kongen har udlagt sit birk Sødring, liggende til hans gd. Sødringholm i Gjerlev h. CR har nu desuden begæret at måtte henlægge under birket flg. gde: 1 gd. i Vejlbj, 1 gd. i Allestrup, 2 gde og 2 gadehuse i Vivild, 7 gde, 2 bol og 3 gadehuse i Lystrup, 4 gde, 2 bol og 1 gadehus i Tustrup, 5 gde, 3 bol og 2 gadehuse i Nørager, 1 bol i Koekegaard [koncept: Kochegaard], 1½ gd. i Nimtofte, ½ gd. i Koed, 1 gd. og 1 gadehus i Andi, 1 gd. og 3 gadehuse i Lenner, 2 gde i Kastrup, 4 gde og 1 bol i Bøjen, med deres tilliggende skove; desuden i Nørre h. 2 gde i Nimtofte, 1 gd. og 1 bol i Sivested, med tilliggende skove, og 1 gd. i Mogenstrup, med hvad videre gods han herefter i nævnte herred kan tilskifte sig af kronen. Dette bevilges, og det forbydes fogder, embedsmænd og alle andre at gøre ham hinder og forfang i denne birkeret. JR, 10, 419-20. K. Indl. 2. sept.

1) Konceptet er dat. 12. nov.

17. nov. (Kbh.) Bevilling. Sognepræst t. Beder i Århus stift hr. Jens Pedersen har anholdt om, for sit kalds ringheds skyld, på livstid at måtte nyde kronens anpart af korntienden i Beder s. kvit og fri som hans formand hr. Terkel Andersen før ham. Da lensmand på Århusgård Erik Grubbe bekræfter, at kaldet er meget ringe, bevilges det ansøgte, dog at benådningen ikke kan extenderes til efterkommerne. Udt. i JR, 10, 420. K (hvorefter gengivet her).

17. nov. (Kbh.) Mageskifte. Malte Sehested t. Rydhave får af kronen 3 stykker agerjord i Bjert i Ginding h. mod et stykke jord i Buncketoft. JR, 10, 420-22. (Efter hr. kanslers befaling) K. (Jf. Kr. Sk., I, 548).

17. nov. (Kbh.) Genbrev fra Malte Sehested på foranstående mageskifte. JR, 10, 422. (Efter hr. kanslers befaling) K.

18. nov. (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Da ridefoged på Kronborg slot Niels Hansen har anholdt, at hans løn er så ringe, at han ikke kan holde sig deraf, og AK har erklæret, at han tilmed er ganske flittig på kongens gavn og har næsten mere besvær i adskillige måder med lenet, end der plejer at forefalde, skal AK med en tiende eller på anden måde uden kongens skade gøre ham nogen forbedring, som dog ikke skal extenderes til hans efterkommere. Sjt, 29, 99. Indl. 28. okt.

18. nov. (Kbh.) Ms. til Arent von der Kuhla. Adskillige kronens bønder i Kronborg len har andraget ikke at kunne betale deres resterende landgilde for 1644, om de skal blive ved magt, og begæret efterladelse derfor. Da AK og førte tingsvidner bekræfter deres andragende, er kongen tilfreds, at de forskånes for nævnte års resterende landgilde: i *Ramløse* Niels Ibsen for 25 skp. rug, 5 td. byg, 10 skp. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 1 snes æg, Oluf Hansen 1 pd. rug, 1/2 pd. byg, Jørgen Willumsen 1/2 pd. byg, Jesper Hansen 15 skp. rug, 1/2 pd. byg, Hans Eriksen 1/2 pd. rug, 1/2 pd. byg, Mogens Nielsen 15 skp. rug, 1 td. byg, Christen Rasmussen 1/2 pd. rug, 1/2 pd. byg, Knud Andersen 4 skp. rug; i *Ågerup* Poul Lauridsen 13 skp. rug; i *Skærød* Peder Borckersen 3 td. rug, 1 td. byg; i *Helsing* Hans Lauridsen 1 td. rug, Mikkel Henningsen 1 pd. rug, Jørgen Jensen 1 td. rug; i *Lavø* Oluf Ibsen 1 pd. byg, Peder Thommesen 15 skp. rug, Rasmus Mikkelsen 10 skp. rug, 3 td. byg, 1 td. havre, 1 lam, 4 høns, 1 snes æg, Peder Olufsen 25 skp. rug; i *Højbjerg* Hans Christensen 1 td. byg, Jep

Christensen 1 pd. rug, 1 pd. byg, 2 td. havre, 1 gås, 4 høns, 1 snes æg; i *Ammendrup* Mads Lauridsen 3 td. byg, Jacob Hansen 8½ skp. byg, Jens Pedersen 8½ skp. byg, Rasmus Christensen 1 fj. smør, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 1 snes æg; i *Nejlinge* Hans Andersen 1 td. byg, Laurids Pedersen 1 td. rug, Jens Pedersen 1 td. rug; i *Annisse* Laurids Pedersen 1 pd. byg, 3 td. havre, gl. Hans Andersen 1 pd. byg, Peder Rasmussen 1 pd. byg, Morten Lauridsen 1½ pd. byg, 3 td. havre; i *Jonstrup* Mads Lauridsen 1 pd. rug, 1 pd. byg; i *Lille Esbønderup* Troels Jensen 1 td. byg, Laurids Pedersens gård øde 1 td. havre, 1 lam, 1 gås, 2 høns; i *Havreholm* Niels Lauridsen og Jens Nielsen hver 1 td. rug, 1 td. byg og 1 td. havre på dem begge; i *Horneby* Jep Jensen 1 td. rug, 1 td. byg; i *Borsholm* Peter Lauridsen 1 fj. smør; i *Stenstrup* Jens Olufsen 2½ skp. rug; i *Horsørød* Hans Jensen og Peder Brun 15 skp. rug, ½ pd. byg, 2 td. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns, nok Peder Brun herforuden 2 skp. rug, 3 skp. byg, ½ lam, 2 høns, Hans Lauridsen 1 fj. smør, 1 lam, 1 gås, 4 høns; i *Bistrup* Anders Pedersen 1 otting smør; i *Nyrup* Rasmus Pedersen og Oluf Ingvorsen 5 td. rug; i *Munkegårde* Anders Rasmussen 8 skp. rug, Jep Jørgensen ½ pd. rug, 1 otting smør; i *Risby* Peder Sørensen 1 otting smør, Søren Jørgensen 1 otting smør; i *Langstrup* Jens Olufsen 1 pd. rug, 20 skp. byg, 1 lam, 1 gås, 4 høns, Jens Pedersen 10 skp. rug, 6 skp. byg, 1 td. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns, gl. Peder Rasmussen 2 td. byg, 1 pd. rug, 2 td. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns; i *Nybo* Peder Nielsens enke 1 pd. rug, 1½ td. havre, 1 lam, 1 fj. smør, 1 gås, 2 høns, 1 snes æg; i *Endrup* Peder Andersen 1 pd. rug, 12 skp. byg, 1 td. havre, 1 lam, 2 høns, Jep Pedersen 10 skp. rug, 2 td. byg, 1 td. havre; i *Dageløkke* Jep Olufsen 1 fj. smør, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 1 snes æg; i *Øverste Torp* Svend Jacobsen ½ pd. rug, ½ fj. smør, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 snes æg, end af en øde jord 2½ skp. rug, ¼ otting smør, ¼ lam, ½ høne, 5 æg; i *Søborg* Peder Hansen 1 pd. rug, 1 pd. byg, Jens Jacobsen 1 pd. rug, Jørgen Lauridsen ½ pd. rug, Anders Mouridsen 1 td. byg, Rasmus Willumsen 1 td. rug, Hans Hansen 1 otting smør; i *Hesbjerg* Hans Andersen 15 skp. rug, 18 skp. byg; i *Rødkilde* Peder Iselsen 1 td. byg, Hans Olufsen ½ pd. byg; i *Ferckow* [Firhøj?] Willum Jensen 1 fj. smør; i *Dragstrup* Laurids Mikkelsen 17 skp. rug, Niels Jensen 1 td. rug, Rasmus Thuesen ½ pd. rug, Oluf Pedersen ½ pd. rug; i *Boenderup* Niels Andersen 1 td. byg; i *Esbønderup* Oluf Markussen ½ pd. rug, Hans Pedersen 1 pd. byg; i *Orstrup* [Østrup] Gravers Sørensen 1 td. rug, 1 td. byg, Rasmus Christoffersen 1 td. byg; i *Kiedstrup* Jens Jensen 1 otting smør, Hans Søbberup 1 otting smør; i *Saltrup* Jens Andersen 15 skp. rug; i *Villingerød* Anders Pedersen 2 pd.

rug, 2 td. havre, Hans Andersen $\frac{1}{2}$ pd. rug. – Hvilket AK således skal lade føre til regnskab. Sjt, 29, 99-100.

18. nov. (Kbh.) Henning Valkendorf fik brev i sit len at fritage flg. bønder for 1645 års landgilde: Laurids Pedersen i Rostrup, Laurids Hansen i Hjadstrup og Jacob Nielsen i Vantinge.¹ Udt. i FT, 5, 415. K.

1) If. konceptet pga. deres gdes brand.

18. nov. (Kbh.) Ms. til Frederik Barnewitz. Hofmarskal Adam Henrik Pentz t. Warlitz har andraget, at han for nogle år siden er gået i løfte for herren af Ameland, hr. Ernst Thumen for 500 rd., hvorpå ET har givet ham skadesløsbrev, som han nu ikke vil efterkomme. AHP, som har måttet erlægge pengene, har derfor begæret arrest på 540 rd., som FB skylder ET. FB skal beholde pengene, indtil AHP til fulde bliver contenteret for hovedstolen med billig rente. SmT, 6, 579. Incl. 14. nov.

18. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg. Major til fods Eyler Gabriel har andraget, at den kronens gd. Dybvad, han er forlenet med for sin bestilling, i forleden fejde er meget ruineret, så hele huse mangler. Han beretter desuden, at der står et stykke øde hus ved Åkær, som havde været noget af den nederste del af et hus af den gamle jærggd. ved Skanderborg slot, og begærer bevill. til at flytte nævnte stykke øde hus til Dybvad og opsætte det der. Da kongen af OPs erklæring erfarer, at husstykket ikke er Åkær slot tjenligt til noget, men at det rådner og fordærvs, skal han lade EG få det til Dybvads reparation. JT, 11, 255. Incl. 14. okt.

18. nov. (Kbh.) Ms. til Gregers Krabbe. Niels Sørensen i Nygård i Farup s. ved Ribe har andraget, at han i forleden fejde, da bønderne, som var tilsagt at skulle gøre tilførsel med ved og fourage, ikke kom, har lidt stor skade på sin gd., korn, hø og andet af det holstenske folk, da Riberhus med storm blev erobret fra de svenske. Han begærer, at kronens tjenere, som har været forsømmelige med den påbudte tilførsel, må komme ham til hjælp med korn, hø og opbygning og reparation af hans gd. Da hans angivende bekræftes af GK, skal denne tilholde de modvillige bønder, hver efter sine vilkår, at undsætte NS med korn og hø og hjælpe ham med opbygningen af hans gd., at han

ikke for bøndernes efterladenheds skyld skal fordærves »for det ganske len«, men med tiden igen kunne komme til rette. JT, 11, 255. Incl. 28. jan.

18. nov. (Kbh.) Ms. til Manderup Due og Jørgen Seefeld. Fru Margrete Marsvin, afd. hr. Jørgen Urnes t. Alslev har til magelæg begæret højhed og jus patronatus til Blenstrup kirke i Hellum h. samt krongods i Hellum h. i Horsens og Blenstrup samt gods tilhørende Ålborg hospital i Horsens, mod gods i Hornum h. i Ellidshøj, Svenstrup og Nibe og i Hellum h. i St. Brøndum samt i Uttrup, Vårst og Volsted. Adressaterne skal snarest i overværelse af Gunde Lange t. Kølbygård, Mogens Arenfeldt t. Rugård, lensmænd over Ålborghus og Mariager klostres len, samt hospitalsforstanderen i Ålborg ligne og lægge det begærede og det tilbudte mod hinanden og indsende deres besigtigelse til kancelliet, at kongen kan erfare godsets lejlighed. JT, 11, 256 (jf. JT, 11, 216 og 241 samt Kr. Sk., I, 556).

18. nov. (Kbh.) Ms. til Gunde Lange og hospitalsforstanderen i Ålborg. De skal overvære, at Manderup Due t. Halkær og Jørgen Seefeld t. Visborggård, lensmænd på Åstrup og Hald slotte lægger og ligner noget gods ml. kronen og Ålborg hospital og fru Margrete Marsvin, afd. hr. Jørgen Urnes t. Alslev, og fremføre, hvad de har at sige på kronens og hospitalets vegne, og medunderskrive. JT, 11, 257.

18. nov. (Kbh.) Ms. til Mogens Arenfeldt. Han skal overvære, at Manderup Due t. Halkær og Jørgen Seefeld t. Visborggård ligner og lægger gods ml. kronen og fru Margrete Marsvin, afd. hr. Jørgen Urnes t. Alslev og medunderskrive. JT, 11, 257.

19. nov. (Kbh.) Ms. til Henrik Ramel, Steen Beck og Oluf Brockenhuis. Der er tvist ml. Holger Rosenkrantz t. Glimminge og hr. Henrik Huitfeldt t. Lillø om bl.a. noget forleningsgods, som skal være forundt HH af hans afd. hustrus fader, afd. Axel Rosenkrantz t. Glimminge. Til at bilægge misforståelsen ml. dem har der allerede været udstedt 2 kgl. befalinger til gode mænd, som pga. forskellige indfaldne forhindringer endnu ikke er efterkommet. Adressaterne skal derfor snarest stævne parterne for sig og forlige dem eller skille dem ved endelig dom. Sjt, 29, 100. Incl. 10. nov.

19. nov. (Kbh.) Krigskomm. Knud Ulfeldt fik brev snarest at afbe-

tale Markus Rodsteen resterende besolding for tjeneste i forleden fejde. Udt. i Sjt, 29, 101.

19. nov. (Kbh.) Knud Ulfeldt fik brev at betale oberstløjtnant Wi-chart på restseddel 500 rd., som skulle have været betalt ham til foregående martini. Udt. i Sjt, 29, 101.

19. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev snarest at afregne med afd. Peder Jespersens arvinger om det humle og andet, han har forstrakt til Kristianstads fornødenhed. Udt. i Sjt, 29, 101. Orig. i DKanc. B 179e.

20. nov. (Kbh.) Konfirmation. Kongen konf. bevillingsbrev af 30. maj 1645 fra rektor og professorer ved Kbh. universitet til fru Ingeborg Ulfstand på et lejersted for hendes afd. husbond, rigens admiral Jørgen Vind t. Gundestrup, hende selv og deres fællesbørn i Vor Frue kirke. Af det citerede brev fremgår, at IU til kirken har foræret 400 rd. in specie. Lejerstedet skal være grundmuret og placeret bag koret under jorden i den østre afsætning langs med de 3 vinduer og skal fra syd til nord fra det ene hjørne til det andet på afsætningen være 12 alen ungefær. Lejerstedet skal uigenkaldeligt følge IUs og JVs livsarvinger »på børn, børnebørns børn og fremad«. IU må desuden på muren smst. ved det nordre vindue opsætte et monument, kirken til prydelse, og til den ende tilmure så meget af vinduet som nødvendigt efter monumentets højde. Desuden må hun sætte et 12 alen langt gitterværk fra det ene hjørne på afsætningen til det andet. Dog skal derpå gøres 2 døre »hos hinanden«, som kan opslås til begge sider. En nøgle hertil skal findes hos kirkeværgerne. Ingen skal dog fordriste sig til at åbne låsen, med mindre nogen fyrstelig persons lig skal indsættes, da døren for pladsens skyld må åbnes. Sjr, 21, 549. (Tr.: KD, III, 266).

20. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev at lade kongens tjenere, som plejer at få årsløn på rentekammeret, få af det, dem resterer hos kongen, $\frac{1}{2}$ års løn, når middel til penge er. Udt. i Sjt, 29, 101. Orig. i DKanc. B 179e.

20. nov. (Kbh.) Niels Pedersen fik tilladelse at indgå ægteskab med Nille Andersdatter i Torerød, som han er beslægtet med i 3. led, hvorfor han straks har erlagt 100 rd. i kongens eget kammer. Udt. i SkR, 5, 467. K.

20. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott. Lensmand på Båhus slot Iver Krabbe t. Jordberg har for nogen tid siden anholdt om, at kronens tjenere i TTs len, som bor nærmest omkring hans gd. Jordberg, måtte, når det er godt føre, hver tilføre ham 3 eller 4 læs tømmer eller kalk til gdens reparation, som er ganske afbrændt i seneste fejde. Da kongen af TTs erklæring erfarer, at bønderne i Skyds og Vemmenhøg herreder uden ulempe vel kan gøre den begærede tilførsel, da ingen har over $\frac{1}{2}$, 1 og 2 mil i det længste at køre, skal han lade dem tilholde, at de hver på begæring ved godt føre fremfører 3 eller 4 læs tømmer eller kalk til Jordberg. SkT, 7, 136.

20. nov. (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt. Lensmand på Båhus len Iver Krabbe t. Jordberg har for nogen tid siden anholdt om, at kronens tjenere i KUs len, som bor nærmest omkring hans gd. Jordberg, måtte, når det er godt føre, hver tilføre ham 3 eller 4 læs tømmer eller kalk til gdens reparation, som er ganske afbrændt i seneste fejde. Da kongen af KUs erklæring erfarer, at den største del af bønderne er næsten forarmede og bor langt fra Jordberg, så de fleste ingen ægter kan tåle, undtagen en del i Fers h., som kunne køre 1 eller 2 læs, skal han tilholde disse på begæring ved godt føre at fremføre 1 eller 2 læs tømmer eller kalk til Jordberg. SkT, 7, 136.

20. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas. Da kongen har ladet akkordere med lensmand på Vordingborg slot hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup om nogle læster rug, malt og byg, skal MK til førstkomende philippi jacobi levere FR 3906 $\frac{1}{2}$ rd. 16 sk. af sin lensafgift, som vil blive godtgjort deri. FT, 5, 415. (Efter Otte krags ordre) K. Orig. i Nyborg lensrgsk.

20. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas. Han skal på lensmand på Antvorskov Wentzel Rothkirck t. Krogsgårds anfordring udlevere ham 200 td. havre efter den akkord, rentemesteren på kongens vegne har gjort med MK. FT, 5, 415. (Efter Otte Krags ordre) K.

20. nov. (Kbh.) Skolemester i Sæby Claus Nielsen fik bevill. at sidde skattefri, mens han betjener skolemesterbestilling og ingen borgerlig næring bruger, og at være fri for anden borgerlig tyngde. Udt. i JR, 10, 423.

20. nov. (Kbh.) Ms. til Otte Skade. Ditlev Reventlow t. Reetz og

Ziesendorf har andraget, at han ikke kan lade ske eksekution over dem, som i hans len reterer med de påbudne kontributioner, og begærer derfor nogle af OSs soldater dertil. OS skal lade ham få så mange, han behøver. JT, 11, 257.

20. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg. Kongen har ladet akkordere med lensmand på Vordingborg hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup om nogle læster rug, byg og malt. OP skal derfor af sit lens afgift til philippi jacobi 1647 levere FR 4000 rd., som vil blive ham afkortet. JT, 11, 258.

20. nov. (Kbh.) Ms. til fru Anne Lunge. Hun har tilforn fået kgl. befaling til provianthusets fornødenhed at måtte levere en del rug og byg. Nu beklager hun ikke at kunne tilvejebringe det inden vinteren, og at bønderne heller ikke vil yde det så tidligt. Kongen godkender, at det beror med rugen indtil foråret, når vandet igen åbnes, dog at den så sendes straks og på hendes egen risiko og bekostning. Men byggen behøves inden vinteren til malt. Hvad hun leverer, vil blive godtgjort efter kapitelskøb i hendes lensafgift for indeværende år. JT, 11, 258.

21. nov. (Kbh.)¹ Forpagtningsbrev for borger i Kbh. Christen Bollesen på Abrahamstrup gd. og len for 2500 enkende rd. in specie årl. for 5 år fra philippi jacobi 1647 til 1652. Han må oppebære de til gd. og len liggende bønders og tjeneres visse landgilde og indkomst efter jordebogen og Dråby sogns tiende, som den årlig ydes i negen. Desuden al den uvisse rente og indkomst i lenet såsom stedsmål, sagesfald, husbondhold, drift, førlov, græsgangspenge af skoven og ellers al anden uvis indkomst. Endvidere olden til 100 svin af egen avl og opfødning, når olden er. Desuden skal han nyde avlen samt 300 læs ved til årl. frit brændsel, beregnet til 10 træer på hvert bondelæs, som skal udvises af skovfogden og fremsføres af bønderne. Ligeledes skal bønderne drive og forrette gdens avl og høst, lukke og vedligeholde gærderne, efter tilsigelse køre landgilden til Kbh. eller nærmere sted og udføre, hvad andet bondearbejde der kan forefalde vedr. avlen, og som de hidtil har gjort. CB skal, foruden på egen bekostning og uden afkortning at levere forpagtningssummen i rentekammeret, årl. underholde 12 af kongens foler, der både sommer og vinter skal gå i en særskilt vang, som er forordnet dertil. Når det behøves for vinterens

1) Orig. er dat. 11. nov.

hårdhed, skal de underholdes med hør, så de ikke forsømmes. Ligeledes skal han have indseende med oldengælden og årl. derpå levere mandtal til lensmanden på Frederiksborg, hvorefter han skal opkræve oldengælden på kongens vegne og føre den til regnskab for kongen alene. Ligeså skal han årl. for vindfælder i lenet gøre regnskab, som skovfogden skal forsegle og underskrive. Han skal forsvare bønderne og holde dem ved lov, skel og ret og ingen forurette mod loven og jordebogen. For at forsvare bønderne og håndhæve lov og ret bevilges ham til løn 50 spd., og for at holde regnskab med vindfælderne 50 rd., som godtgøres ham i rentekammeret. Han må ikke befatte sig med kronens vildtbane, fiskeri i søerne eller med skovene, men skal se til, at de fredes og holdes ved magt. Han skal ej heller tilskrive kongen noget fiskeri. Bygningerne vil kongen selv lade vedligeholde, og han må derfor intet byggeri foretage uden kongens befaling. Han må ej heller afkorte kongen noget for øde eller forarmet gods eller på anden måde undtagen den årl. skyld af 2 herredsfogders og skovfogdens gde, som kongen for deres tjeneste har bevilget dem frit. Hvis kongen herefter yderligere bortforleener eller eftergiver noget af jordebogens indtægt, skal det askortes i CBs afgift efter »den køb og takst«, som kongen nu har bevilget ham det. Lensmanden på Frederiksborg skal lade ham len og gd. med inventar levere tilligemed en jordebog, hvoraf en genpart skal sendes til rentekammeret. SjR, 21, 551-54. Orig. i Abrahamstrup lensrgsk.

21. nov. (Kbh.) Bevilling. Indvåner i Kbh. Hans Jacobsen har af menneskelig forseelse i sit ægteskab avlet et barn med en fremmed kvinde, hvorfor han for kapitlet i Roskilde er skilt fra sin ægtehustru og dømt til at straffes tilbørligt. Han har udstået kirkens disciplin og betalt de idømte bøder og ansøger om at måtte ægte en anden kvinde. Kongen tilgiver ham hans forseelse og bevilger, at han må gifte sig igen, når den kvinde, »hvem Gud ham vil tilføje«, ikke er for nær beslægtet med hans forrige hustru. SjR, 21, 554. Indl. 16. nov.

21. nov. (Kbh.) Hr. Hans Rasmussen fik bevill. at måtte besøge præsterne her i landet om nogen undsætning, eftersom han fik stor skade med et skib på sin rejse til Moskva, som forliste. Udt. i SjR, 21, 555.

21. nov. (Kbh.) Bevilling. Da kongen for nogen tid siden har ladet udgå befaling til alle lensmænd på Sjæll., at de på kongens vegne

skulle forhandle med kronens bønder om en sum penge til kongen og kronen for deres frihed for fødested, har han bevilget brevviseren Hans Nielsen, barnefødt i Allindemagle i Ringsted h., som for frihed af sit fødested har contenteret og fornøjet kongen, at han, hans børn, børnebørn og afkom til evig til må være kvit og fri for deres fødested og blive og bo, hvor dem lyster, og ikke efter denne dag at skulle deles til stavns eller på nogen måde tillaes for deres fødested. SjR, 21, 555.

Tilf.: Ligesådant brev fik Peder Hansen, barnefødt i Vasby i Smørum h.

21. nov. (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Christen Bollesen tilbyder straks at ville afhænde til kongen for billigt køb 1200 td. malt samt til foråret at levere 100 gode staldøksne til hofholdningen. De skal akkordere med ham herom for ringest mulige pris og på kongens vegne slutte endeligt køb. Pengene skal kortes i hans årl. afgift, til han bliver betalt. SjT, 29, 101. Orig. i DKanc. B 179e. Incl. 18. nov.

21. nov. (Kbh.) Ms. til Christoffer Gøye. Kongen har for nogen tid siden ladet udgå åbent brev, at kronens bønder til Sæbygårds len skulle hjælpe Antvorskov lens tjenere med ægter, at age ved, lukke gærder, fly og vedligeholde kongens veje m.m., som erfares af hosføjede kopi, hvilket dog en del af Sæbygårds tjenere efter tilsigelse ikke vil efterkomme, men modvilligt sidder overhørig. CG skal tilholde dem at efterkomme kongens befaling og ellers lade dem tiltale og straffe vedbørligt, så kongen kan blive forskånet for videre overløb. SjT, 29, 101.

21. nov. (Kbh.) Ms. til Christoffer Lindenov. Bremerholm kirke har nogen udestående gæld blandt adskillige, og de nu tilfornedne kirkeværger besværer sig over at [måtte] befatte sig med eller at svare til den før deres tid udestående gæld. CL skal derfor befale den tilfornedne fiskal på Holmen snarest at indfordre og siden levere den til de nu tilfornedne kirkeværger, som siden forsvarligt skal anvende den til kirkens fremtarv. Han skal også nominere 4 danne-mænd, som kan overlevere kirkens beholdning og inventar, så vidt kan findes, til de nu satte kirkeværger. SjT, 29, 102. (Tr.: KD, V, 295).

21. nov. (Kbh.) Mageskifte. Lensmand på Rugård Steen Bille t. Kærsgård har til kronen på Odense hospitals vegne givet 1 gd. i

Skårup by, Skovby h., 1 gd. og 1 gadehus i Lundby [Lumby], Lunde h. og fra kronen på Odense hospitals vegne modtaget 1 gd. og 1 gadehus i Kobberbølle [Kåberbølle] by, Vends h. FR, 4, 405 (jf. 27. juni og 30. aug. 1646 og Kr. Sk., I, 548).

21. nov. (Kbh.) Genbrev fra Steen Bille på ovenn. mageskifte. FR, 4, 406.

21. nov. (Kbh.) Ms. til Henning Pogwisch og bispem på Fyn. Da hr. Jørgen Brahe t. Hvedholm har anholdt om jus patronatus til Gamtofte kirke og præstegd. mod tilbørligt vederlag, skal de snarest erklære, om det begærede jus kan undværes, når der gives tilbørligt vederlag. FT, 5, 416. (Efter hr. kanslers ordre) K.

21. nov. (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Kongen har befalet, at et kompagni fodfolk af oberst på Sjælland. Christoffer Steensen t. Grimstedgårds regiment skal indskibes ved Nakskov og føres til fæstningen Christianpris for nogle måneder at ligge i garnison der, og at de skuder, som overfører dem, skal tage det andet kompagni, som nu ligger i Christianpris, med tilbage. JFP skal fragte de hertil nødvendige skibe eller skuder, så de kan være i beredskab, når folkene kommer til Nakskov, og give hver soldat, som henskibes, 1 sldl. på hånden til at proviantere og underholde sig med på rejsen, til de videre forsørges af garnisonen. Pengene hertil og til fragten skal han tage af lenets eller de nærmeste lens skatter, hvis der ikke er nok i hans eget, og føre sig det til regnskab. SmT, 6, 580.

21. nov. (Kbh.) Ms. til Henrik Bille, Jørgen Juul og Mogens Bille. De har tilforn fået befaling at besigtige de øde og afbrændte gde i Koldinghus len, men endnu ikke efterkommet den, da Johan Brockenhuis t. Lerbæk længe har været svagelig. Dersom han ikke kan være med, skal de dog snarest efterkomme kongens befaling. JT, 11, 258.

21. nov. (Kbh.) Ms. til Anders Bille. Kongen har anset for godt, at et kompagni fodfolk af oberst i Sjælland. Christoffer Steensen t. Grimstedgårds regiment skal indskibes ved Nakskov og føres til fæstningen Christianpris for at ligge i garnison 2 eller 3 måneder, og at de skuder, som fører dem dertil, skal tage det andet kompagni, som nu ligger der, med tilbage. AB skal anordne, at CSs folk uden forhaling indfinder sig i Nakskov, hvor kongen har befalet Jobst Frederik von Papenheim at

lade dem indskibe og at lade de andre følge med skibene tilbage. Da de soldater, som nu ligger i Christianpris, har begået adskillige eksorbitanser, som kongen ikke vil lade passere uden forhør og påkendelse, skal AB, så snart de ankommer til Nakskov, sørge for, at der holdes krigsret, og at det, som bliver kendt og afsagt, siden eksekveres. JT, 11, 258.

22. nov. (Kbh.) Bestalling for Hans Hansen som foged i kongens have. [Ord til andet som bestall. af 5. juni 1645 for Esajas Andersen. SjR, 21, 370]. Hans løn skal begynde fra 29. nov. 1645. SjR, 21, 558. (Tr.: KD, III, 268).

22. nov. (Kbh.) Å. b. Admiral på Bremerholm Christoffer Lindenov t. Lindersvold har forleden på kongens behag sammen med nogle sognemænd, for at kirken med tiden kunne samle nogen kapital, takseret begravelsesstederne i kirken og på kirkegden således: et begravelsessted i koret, 13 kv. langt og 10 kv. bredt, umuret 40 rd., et begravelsessted i gangen lige for alteret og til midt i kirken af samme størrelse 15 rd., i den gang, som man går ind, af samme størrelse 12 rd., i den gang som går ned til orgelværket af samme størrelse 10 rd., i gangen ud til kirkegden af samme størrelse 8 rd. Om murede grave må akkorderes med kirkeværgerne, efter som stedet og midlerne er til. For et stort lig på den nye kirkegd. 2 rd. »allen en rd.«. Og for et lille lig en sld. eller 3 mk., som folkene kunne være ved midler til. Kongen godkender taksationen og byder Bremerholm kirkes værger at efterleve den. SjR, 21, 558. (Tr.: KD, III, 269). Incl. 16. nov.

22. nov. (Kbh.) Å. b. Kongen har for nogen tid siden ladet bygge Bremerholms kirke, ved hvilken der hidtil ikke har været nogen kirkeværge. Admiral på Bremerholm Christoffer Lindenov, præsterne og de fornemste sognemænd har nu på kongens behag udset skibskaptajn Willem Effensen til kirkeværge og deleskriver på Bremerholm Niels Olufsen til hans medhjælper, hvad kongen godkender. For at alt des bedre kan iværksættes, godkender kongen på kirkeværgernes begæring, at alle, som lader deres døde begrave i kirken eller på kirkegden, skal betale for lejerstedet forud, at kirkeværgerne må have den samme kirkemyndighed, som er sædvanlig i Kbh., og ingen at måtte gøre dem indpas i deres bestilling, samt at der, når 1646 er udløbet og de har overleveret kirkeregnskabet, må vælges to andre til kirkeværger. SjR, 21, 559. (Tr.: KD, III, 269). Incl. 16. nov.

22. nov. (Kbh.) Ms. til rigets råd. Nogle af kongens undersåtter af borgerstand har for nogen tid siden andraget, at de har gæld at fordre hos nogle Sveriges riges undersåtter, hvorfor kongen efter deres begæring har ladet udgive ms. til landsdommer i Sjæll. Jørgen Seefeld t. Reffs [Refsnæs] og Niels Trolle t. Trolholm om at fordre parterne for sig, gennemse deres dokumenter, forfare grangiveligt om deres tilkravs rigtighed og indsende erklæring derom til kancelliet, hvilken erklæring kongen sender rådet til nærmeste efterretning. Da borgerne videre hos kongen har anholdt om betaling derfor, skal rådet overveje sagens beskaffenhed og forfare, om den gældsfordring, de prætenderer, er så retmæssig, at de derfor hos kronen bør have nogen betaling, og hvis det befindes således, foreslå midler, hvorved de herefter bedst kan contenteres for nævnte skade. Sjt, 29, 102.

22. nov. (Kbh.) Ms. til oberstløjtnant Wickartt. En del af oberst Spangs underofficerer har andraget, at han har fået en generalrestseddel for sig og alle sine underofficerer og dog ikke har contenteret enhver, hvad dem med rette kan tilkomme. Da det forebringes kongen, at oberstl. W skal have oberst Ss restseddel hos sig på den sum, det derefter tilkommer ham at indfordre, skal han tilstille en vederhæftig bosiddende borger her i byen restsedlen, indtil oberst S eller hans fuldmægtig ankommer hertil og betaler enhver af sine underofficerer, hvad dem med rette kan tilkomme af samme restseddel. Sjt, 29, 102.

22. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas. Menige almue på Tåsinge har andraget, at de i forleden fejdetid pga. stor indkvartering og anden pålagt trængsel er gerådet i så stor armod, at de ikke kan svare de påbudne skatter, hvis de skal blive ved magt. Kongen godkender, at de, som for MK med nøjagtigt tingsvidne beviser, at de er så forarmede, at de ikke kan svare skatterne, må forskånes derfor. FT, 5, 416. K. Orig. i DKanc. B 167.

22. nov. (Kbh.) Bevilling. Bønderne i Ballum birk i Riberhus len har andraget, at broen over Mist å er afbrændt og ruineret i forleden fejde, og at de nu har genopbygget den. De begærer til dens vedligeholdelse at måtte opkræve en ringe told af fremmede, som benytter den med heste eller vogne. Det bevilges, at de i 4 år opkræver af fremmede 1 sk. dansk for hver hest og vogn og for en hest alene 1 søsling dansk. Udt. i JR, 10, 423. K (hvorefter gengivet her).

23. nov. (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev at lade hertuginde af Mecklenburg fru Eleonora Marias fuldmægtig tilkommende år passere toldfrit gennem Sundet én gang med 5 fade rhinskvin. Udt. i Sjt, 29, 103. Incl. 30. sept.

23. nov. (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Kongen venter snarest fra Norge en sum penge, som skal ankomme til Hals. GL skal modtage dem og sende dem til lensmand over Haderslevhus len Ditlev Reventlow t. Reetz og Ziesendorf, som er befalet at modtage dem. Der medfølger pas til den, som skal følge pengene fra Hals til Haderslev. JT, 11, 259.

23. nov. (Kbh.) Ms. til Jørgen Kruse og Mogens Arenfeldt. Fru Anne Lunge, afd. hr. Just Høegs t. Gjorslev har til magelæg begæret krongods i Kalø len i Hassens birk i Dråby s. i Holme mod gods i Kalø len i Øster Lisbjerg h. i Hornslet s. i Eskerod, i Torsager s. i Rostved, i Mols h. i Agri s. og by, i Vistofte s. i Strands og Toggerbo, i Tved s. i Tillerup og Dejret, i Nørre h. i Voldby s. og by, i Sønder h. i Fuglslev s. og by, i Thyland i Refs h. i Lyngs s. og by og i »Ans«, i Hillerslev h. i Kelstrup og Hillerslev, i Aasbo [Næsbo?] h. i Frøstrup, i Thomisbys [Tømmerby] s. i Kiørup [Kærup]. Adressaterne skal i nærværelse af lensmand på Århusgård Erik Grubbe t. Tjele granske det begærende og tilbudte gods og heraf udvælge det, som eragtes bedst for kronen, og siden ligne og lægge det ene mod det andet. Besigtigelsen skal de indsende til kancelliet, at kongen kan erfare godsets lejlighed. JT, 11, 259. (Jf. Kr. Sk., I, 550).

23. nov. (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Han skal overvære, at Jørgen Kruse t. Hjermelevgård og lensmand i Mariager kloster Mogens Arenfeldt t. Rugård lægger og ligner noget gods ml. kronen og fru Anne Lunge, afd. hr. Just Høegs t. Gjorslev, forebringe, hvad han kan have at sige på kongens vegne, og siden medunderskrive. JT, 11, 260.

24. nov. (Kbh.) Morten Ibsen i Bollerup fik bevill. at opsætte en hestemølle på den betingelse, at han årl. til kronen skal give 1 [2?] rd. Og hvis han mæler for andre end sig selv, skal han have møllen forbrudt og desuden til straf give 100 rd. Udt. i Sjr, 21, 558.

24. nov. (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev at lade kongen af Polens fuldmægtig Hans Klöckner, eller hvem der på hans vegne hermed

besøger dem, passere toldfrit gennem Sundet med 24 fade rhinskvin, når det 1647 ankommer. Udt. i Sjt, 29, 103.

24. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas. Da han har givet til kende, at den ene lade i den gamle ladegd. for Nyborg slot er meget forfalden, skal han lade den nedtage, forvare tagstenene og lægge dem der på slottet, hvor det behøves, sælge tømmeret, eftersom det af uvildige dannemænd kan vurderes, og føre pengene derfor til regnskab. Hvis noget af tømmeret kan tjene til at reparere overdelen på den forfaldne hueling [hvælving], skal han iværksætte det, eller af pengene købe træ og lade den reparere med ringeste bekostning. FT, 5, 417. (Efter Otte Krags ordre) K.

25. nov. (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld, Niels Trolle og Steen Beck. Hofmester på det kgl. adelige akademi i Sorø Henrik Ramel t. Bækkeskov har andraget, at der er tvist ml. ham og Viche Quatzen på Rügen, som hidtil har forvaltet de Barnekow'ers gods smst., hvis formynder HR er, angående regnskab for godsets forvaltning, hvortil VQ i 8 år ikke har været at bevæge, idet han prætenderer at have nogen retmæssig gæld at fordre hos Hans Barnekows arvinger og derved søger udflugt for at gøre HR regnskab. Herimod foregiver VQs frue, Sophia Oligarten, at det på HRs side har manqueret på, at det er kommet til ende dermed. Begge har begæret, at kongen befaler 2 gode mænd at stævne VQ for sig i Kbh. i april 1647 i egen person eller ved en fuldmægtig med afd. HBs håndskrifter in originali, som VQ påberåber sig at fremlægge, og ligeledes VQs kreditorer i Stralsund at være til stede eller at sende deres fuldmægtige. Adressaterne skal indstævne VQ til at møde som anført eller sende en fuldmægtig så fuldkommen instrueret, at sagen kan komme til ende, med regnskaber og afd. HBs originale håndskrifter på, hvad han retmæssig kan have at fordre hos arvingerne. De skal desuden advare VQs kreditorer i Stralsund, som kunne have tilkrav på samme at prætendere, om at møde eller ved fuldmægtige overvære nævnte regnskabers forhør. De skal se og erfare, hvad afd. HBs arvinger med rette kan tilkomme at betale på deres afd. faders obligationer, efter at oppebørslen, indtægten og udgiften, som det sig bør, er collationerede og likviderede mod hverandre, og forlige parterne eller skille dem ved endelig dom. Sjt, 29, 103.

25. nov. (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Rasmus Pedersen i Aved-

øre har andraget, at han for nogen tid siden er indsat i en øde gd. og straks har ladet den »forbygge«, hvorved han er kommet i stor gæld og meget til agters, så han ikke kan blive ved magt uden afslag i landgilden. Da dette bekræftes af OB, bevilges ham forskånsel for $\frac{1}{2}$ års landgilde i år. Sjt, 29, 104. Incl. 26. nov.

25. nov. (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Han skal udvise rebslager Andrewes Trines, hans hustru og et af hans børn en plads uden for porten til Amager ved vejmøllen til at gøre sig en reberbane på, hvor det ingen er til hinder eller skade, og siden have tilsyn, at der ikke holdes kro eller udtapning. Der skal gives en årl. kendelse til kongen af pladsen på 1 rd. Sjt, 29, 104. (Tr.: KD, V, 295). Incl. 20. nov.

25. nov. (Kbh.) Ms. til tolderne i Sundet. En hamborgskipper Christian von der Wittern er ankommet fra Spanien til Sundet, og fordi han intet certifikat kunne fremlægge til bevis på, at ladningen var hamborger borgergods, har tolderne taget told af ham, ligesom indvånerne giver. Efter at han nu siden i Helsingør har fundet sin certifikation for sig, hvormed han beviser sit angivende, har han begæret at gengives, hvad han har givet mere, end der plejer at tages af hamborgborgere. Kongen er tilfreds, at tolderne gengiver ham differencen og fører den til regnskab. Sjt, 29, 104. Incl. 24. nov.

25. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas. Han har tidligere fået ms. at måtte levere til provianthusets fornødenhed 40 skippd. flæsk for 16 rd. skippundet. Da der er leveret $10\frac{1}{2}$ skippd. 3 lispd. mere, godkender kongen, at MK også herfor må få 16 rd. skippundet, som ligeledes må afkortes i lensafgiften. FT, 5, 416. K. Orig. i Nyborg lensrgsk.

25. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg. Han skal herefter som tilforn lade slotspræsten i Skanderborg mag. Jesper Hansen få sin genant og årl. besolding efter bestallingsbrevet. JT, 11, 260.

26. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev at erlægge nærværende Villads Nielsen af Ålborg 486 rd. på kongens vegne for det kød, han har leveret til kongens fornødenhed efter det køb, der er gjort med ham. Udt. i Sjt, 29, 104. Incl. 24. nov.

26. nov. (Kbh.) Christoffer Lindenov fik brev at tilforordne årl. herefter 2 skibe, som hvert så tidlig vandet åbnes og efter høsten kan

løbe herfra, det ene til Haahaffnen [jf. 27. nov. 1646, JT, 11, 260: Haachaffue] og det andet til Horsens eller Århus at hente kongens ved, som til hans fornødenhed skal hugges og indtages der, så det ikke sker i bøndernes bedste høsttid, hvorover de kunne fordærves. Udt. i Sjt, 29, 105.

27. nov. (Kbh.) Fundats. Der er 2 vikarier ledige ved Roskilde kapitel, det ene efter tidl. superintendent over Trondhjem stift, afd. mester Peder Skellerup kaldet *bona altaris Barbaræ Senioris*, det andet efter tidl. borgmester i Kbh., afd. Reinholt Hansen kaldet *bona altaris Erasmi*. De perpetueres til Kbh. universitet, således at deres årl. indkomst altid skal anvendes til at underholde en *studiosum mathematicum*, som af professorerne kendes dygtig dertil, på 5 år. Rektor skal, hvadenten studenten er inden eller uden riget, tilstille ham beløbet. Sjr, 21, 560.

[**27. nov.**]¹ (**u.st.**) Anders Thim fik bevill. at lade sætte en reberbane på vejen ud til Amager, og af pladsen årl. til kongen give 1 rd. og altid at lade vedligeholde samme reberbane. Sjr, 21, 561.

1) Udateret, men indført ml. breve af 27. og 30. nov.

27. nov. (Kbh.) Anders Bille og Oluf Parsberg fik brev snarest at forhøre hr. [Tage] Thott t. Eriksholm og hr. Christoffer Ulfeldt t. Svenstrup deres regnskaber over, hvad de som kommissærer i Skåne har udgivet, samt at forhøre CUs regnskaber over hvad han har udgivet, da han i forleden krigstid lå i Kristianstad. Udt. i Sjt, 29, 105.

27. nov. (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Gunde Rosenkrantz t. Vindinge har for nogen tid siden tilbudt for betaling at afstå til kongen et parti tømmer af skovene ved hans gd. Allerup i Skåne. Kongen har derpå befalet admiral på Bremerholm Christoffer Lindenov og sin skibsbygger at bese tømmeret, hvorom de har givet erklæring, som medfølger til videre efterretning. Rentemestrene skal kontrahere med GR om tømmeret til billigst mulige pris, om tiden for leveringen og terminen for betaling, om de finder det kongen gavnligt. Deres med GR skriftligt oprettede kontrakt på kongens vegne og ratifikation skal de tilstille kongen. Sjt, 29, 105. Orig. i DKanc. B 179e (heri også CLs og Svend Andersens besigtigelse af 14. nov. 1646).

27. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev snarest at afbetale Ove Juell t. Lundgård, hvad han kan tilkomme af sin resterende besolding. Udt. i SjT, 29, 105. Orig. i DKanc. B 179e.

27. nov. (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Forrige proviantmester Jørgen Skrøder skal af nogle borgere i Malmø have modtaget en anseelig sum korn, malt og havre, som de i forleden fejde har forstrakt til arméens fornødenhed i Skåne, og som de ingen anden forsikring har på end JSs håndskrift, hvorfor de nu søger kongens forsikring. Rentemestrene skal gennemse JSs regnskab, om han fører sig det til indtægt, og når nogen af malmøborgerne angiver sig for dem, skal de straks erklære, om han har ført sig det til indtægt og udgift, at de ligesom andre, der har gjort forstrækning, kan få kongens forsikring på deres betaling. SjT, 29, 105. Orig. i DKanc. B 179e.

27. nov. (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Da der er gjort kongen udlæg af hr. [Tage] Thott Andersens bo for, hvad han har været ham skyldig, så vidt det kunne tilstrække, som hosføjede fortegnelser viser, skal de straks indlevere ridderordenen til kongens eget kammer. Dirick Fustis af Flensborgs håndskrift på 602 rd. har kongen bevilget, at indvåner i Kbh. Albert Skuart må få i betaling på regnskab for, hvad kongen skylder ham. De skal levere ham det og afskrive det på hans fordring. Resten har kongen forundt Mikkell Jensen i betaling for det tømmer, han har leveret, til afskrivning på hans fordring. SjT, 29, 106.

27. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev at afbetale Mette Worms, når middel til penge er, hvad hendes afd. husbond kan tilkomme hos kongen. Udt. i SjT, 29, 106. Orig. i DKanc. B 179e.

27. nov. (Kbh.) Ms. til Wentzel Rothkirck. Han har givet til kende, at han mangler havre til kongens heste. Kongen har derfor befalet hr. Mogens Kaas t. Støvringgård at levere 200 td. havre på Nyborg slot, hr. Oluf Parsberg t. Jernit at levere 600 td. i Korsør og Christoffer Gøye at levere 300 td. på Antvorskov slot, som WR skal modtage de nævnte steder og lade føre til regnskab. SjT, 29, 106.

27. nov. (Kbh.) Ms. til borgmester og råd i Kbh. Sværdfejer Jens Nielsen i Kbh. har givet til kende, at Anders von Aschersleben efter hans til ham udgivne håndskrift skylder JN 36 rd., hvorpå han endnu

trods mange anmodninger ingen betaling har fået. Da AA har en del gods og løsøre stående her i staden hos Hans Haagensen, skal adressaterne gøre arrest herpå, indtil han betaler de 36 rd. Sjt, 29, 106.

27. nov. (Kbh.) Bevilling. Slotspræst t. Kbh. slot mester Johan Domiansen må efter kapitlets statutter få det vikarie, som nu er ledigt i Lund domkirke efter afd. dr. Henrich Köster, og nyde det med bønder, tjenere og anden tilliggelse, så længe han lever og er i samme bestilling. Også efterkommende slotspræster skal altid nyde vikariat, dog efter kapitlets statutter. Han skal udrede samme tyngte som andre vikarier i kapitlet og være den gejstlige ordinans undergivet og skal bygge og forbedre den gd. og residens, han får dertil, og holde den ved god magt og hævd, og holde bønderne ved lov, skel og ret og ikke tilstede, at nogen forurettes mod loven, eller besvære nogen med nye usædvanlige pålæg. Han må ikke forhugge eller lade forhugge skovene til upligt. SkR, 5, 467. K.

27. nov. (Kbh.) Niels Krabbe fik brev snarest i sine len at lade hugge 30.000 enebærstager og lade dem nedføre til den belejligste havn, hvor de kan ligge i beredskab til foråret, at han siden kan sende dem ned til Kbh. og lade dem levere til hr. Frederik Reedtz, som skal bruge dem til gærder omkring vildtbanen i sit len. Udt. i SkT, 7, 137.

27. nov. (Kbh.) Ms. til Christoffer Gøye om snarest til lensmand på Antvorskov Wentzel Rothkirck t. Krogsgård at levere 300 td. havre, hvorom rentemesteren på kongens vegne har forhandlet med ham, at han skal have 1 sldl. for tønden, som også skal betales ham. FT, 5, 417. K.

Tilf.: Ligesådant brev fik hr. Mogens Kaas om 200 td. Orig. i Nyborg lensrgsk.

27. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg. Han skal snarest lade bygge et hus ved Haaehaffue [jf. 26. nov. 1646, Sjt, 29, 105: Haahaffnen] i Åkær len, hvor der kan bo en bonde, der vinter og sommer kan have tilsyn, at kronens ved, som hugges og føres derved, ikke forkømmes eller stjæles. JT, 11, 260.

27. nov. (Kbh.) Ms. til Mogens Arenfeldt. Rigens marsk, lensmand på Vestervig kloster Anders Bille t. Damsbo har til magelæg begæret krongods i Middelsom h. i Brandstrup s. og by mod gods i Hindsted h.

i Hvarre og, om nødvendigt, i St. Arden. MA skal snarest erklære, om det begærede gods kan undværes fra lenet for belejlighed og anden herligheds skyld. JT, 11, 261. (Jf. Kr. Sk., I, 551).

27. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg. Han skal snarest af det havre, som kongens rentemester har akkorderet med ham om, sende 600 td. til Korsør, hvor kongen har befalet lensmand på Antvorskov Wentzel Rothkirck t. Krogsgård at modtage det. JT, 11, 261.

27. nov. (Kbh.) Ms. til Erik Juel og Erik Lunov. Der er trætte ml. Thomas Kaas t. Ørndrup på hans afd. broder Mogens Kaas t. Frøstrups børns vegne og Peder Nielsen ang. afgiften af Frøstrup hovedgd., som TK på broderbørnernes vegne har forpagtet til PN for 300 rd. in specie i årl. afgift at erlægge til TK hver philippi jacobi dag efter den oprettede forpagtningskontrakt, hvilken afgift PN i de sidste 3 år fra phil. jac. 1643 til årsdagen 1646 ikke har betalt, til største skade for TKs broderbørn, hvorfor TK mener, at PN efter kontrakten bør betale de 3 års afgift. PN mener derimod, at han skal afkortes og restitueres, da han under den svenske armés ophold i landet er frataget størsteparten af det korn, der er avlet 1643 og 1644, og derfor ikke har nydt, hvad der tilkom ham efter kontrakten, og da han tilmed har haft stor bekostning af penge, kontributioner og skatter for gdens og dens inventariums befrielse. Adressaterne skal med kgl. fuldmagt stævne parterne for sig og forlige dem eller skille dem ved endelig dom. JT, 11, 261. Incl. 3. sept.

27. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg. Rentemestrene har akkorderet med ham om at levere 4000 td. havre à 1 rd. til kongens fornødenhed, hvoraf han skal levere 600 td. i Korsør og resten 400(!) td. i Kbh. Han skal snarest fremskaffe havren, hvorfor 4000 rd. skal afkortes ham i lensafgiften for dette år. JT, 11, 262.

28. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev at åbne toldkisten for Kbh. og til hr. Christoffer Ulfeldt t. Svenstrup levere, hvad der findes deri af kommissariatolden. Udt. i Sjt, 29, 106. Orig. i DKanc. B 179e.

28. nov. (Kbh.) Ms. til Mogens Arenfeldt, Jørgen Seefeld og bispen i Århus. De har for nylig fået befaling at undersøge og oplyse kongen om, hvordan det er beskaffent med Randers hospitals tiender og jorder, som Otte Marsvin som lensmand på Dronningborg har bort-

fæstet til borgere i Randers. Til deres videre underretning sendes dem OMs erklæring herom. De skal efter deres tidligere ordre erkyndige sig om, hvordan de fattiges gavn bedst kan søges. JT, 11, 262.

28. nov. (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe og bispem i Århus. Da Randers hospitals regnskaber længe ikke er forhørt eller klareret, skal de snarest gennemse og forhøre dem. JT, 11, 263.

29. nov. (Kbh.) Oluf Brockenhuus fik brev at lade Laurids Hansen i Kastrup på Amager få 15 læs brændeved af Nærum eller andre skove, hvor det kan ske til mindst skade. Udt. i Sjt, 29, 106.

30. nov. (Kbh.) Bestalling. Hofsinde Augustinus Otthe antages til at have indseende med kongens heste: postheste, arbejdsheste, rustvognsheste, heste »udaf« tugthuset og andre flere. Når nogen bliver syge eller kommer til skade, skal AO kurere dem og, så vidt muligt, hjælpe dem til rette igen. Herfor bevilges ham frihed for al borgerlig tyng. På de nødvendige medikamenter skal han til slotsfogden på Kbh. slot levere en fortegnelse, som også altid skal forevises kongen, før medikamenterne udtages. Sjr, 21, 562.

30. nov. (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld. Kongen har erfaret, at en del af kronens tjenere i Ringsted len skal være sat i højere landgilde end andre i samme by, skønt de hverken har mere eller mindre ejendom til deres gde, men lige meget i ager og eng. For at der med disse bønder kan holdes en lighed, og ingen skal give mere end deres naboer efter proportion af grund og ejendom, som de har i brug, skal JS give de bønder, som giver mere i landgilde, end de har ejendom til, afslag, så de årl. giver lige meget. Det øvrige skal han fordele og pålægge dem, som har lige så meget ejendom og dog giver ringere landgilde. Har kronen i nogen by fælled med adel eller gejstlige, og der dog blandt kronens bønder findes ulighed i landgilde og brug, skal han, dog sådan at kronen derover ikke lider skade, gøre sit bedste for at tilvejebringe lighed ml. dem, så enhver desbedre efter sit brug kan udrede sin landgilde. Sjt, 29, 107.

30. nov. (Kbh.) Knud Ulfeldt fik brev straks at begive sig til Kbh. og forvente kongens videre ordre. Udt. i SkT, 7, 137.

30. nov. (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott, Knud Ulfeldt, Malte Juul, hr.

Christoffer Ulfeldt, Steen Beck, Niels Krabbe og Gunde Rosenkrantz. Kongen erfarer, at der udkræves fuld landgilde af de gde, som er udlagt til officerer i deres len, også for de 2 år, som svensken var i landet, hvilket de beklager sig over ikke at kunne svare uden deres største ruin. Adressaterne skal i officerernes nærværelse fordre de officerers bønder, som begærer forskånsel, for sig og tillige med dem forhandle med dem og gøre dem sådant afslag, at de kan blive ved magt, og officererne også få noget for deres tjeneste, så vidt bønderne kan klare det uden deres ruin, så kongen kan forskånes for samtlige deres overløb. SkT, 7, 137.

30. nov. (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt. Nogle borgere i Malmø har gjort forstrækning med heste og andet i forrige fejde og har lensmand på Malmøhus hr. Tage Thott t. Eriksholms håndskrift derpå og en del af officerernes egen hånd og segl, som har modtaget forstrækningerne. De søger nu kongens forsikring. KU skal, når nogen af dem angiver sig hos ham, straks erklære, om det, de fordrer, er afskottet de officerer, som har udgivet bevis derpå, i deres afregning, for at de siden lige som andre, der har gjort forstrækning, kan få kongens forsikring på deres betaling. SkT, 7, 137.

30. nov. (Kbh.) Ms. til Mogens Bille. Da der er en guldsmedesvend i Kolding, der har gjort en prøve af guldertsen, som er kommet fra Norge, skal MB straks tilholde ham ufortøvet ved nat og dag at forføje sig til Kbh. JT, 11, 263.

30. nov. (Kbh.) Ms. til Anders Bille. Da der findes mange underofficerer i landregimenterne, der ikke er kvalificeret til at forestå deres charge, som det bør sig, skal han snarest gennemse regimenterne og afskaffe de officerer, der ikke er kapable at tjene riget tilbørligt, og antage dygtigere, da der findes mange, som tilbyder deres tjeneste. JT, 11, 263.

30. nov. (Kbh.) Ms. til Gregers Krabbe. Thomas Kaas t. Ørndrup har på afd. Mogens Kaas' børns vegne til magelæg begæret krongods i Riberhus len: i Vester h. i Lunde s. og by, i Skedsbøl og i Tarp, i Ovtrup s. Rottarp, mod gods i Skast h. i Hostrup s. i Kravense, Kokspang og Myrtue. GK skal snarest erklære, om det begærede gods for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes fra lenet, og om det tilbudte er så godt, at det kan gå i skifte hermed. JT, 11, 263.

(Jf. Kr. Sk., I, 555).

30. nov. (Kbh.) Ms. til Ribe kapitel. Thomas Kaas t. Ørndrup har på afd. Mogens Kaas' børns vegne til magelæg begæret gods tilhørende kapitlet i Vester h. i Ovtrup s. Reffsgaard og i Lunde s. i Vester Kastkær mod gods i Skast h. i Brøndum s. i Astrup, i Jerne s. i Strandby og Jerne by. Kapitlet skal snarest erklære, om det begærede gods for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes, og om det tilbudte er så godt, at det kan gå i skifte dermed. JT, 11, 264. Orig. i Ribe bispeark. (C4-252), LAV. (Jf. Kr. Sk., I, 555).

1. dec. (Kbh.) Adelspatent. Kaptajn Henrik Rot har i seneste krigstid og ellers lang tid forud forholdt sig troligt, villigt og mandeligt i kongens og rigets tjeneste og lovet også herefter af yderste formue at fremme kongens og hans landes og rigers gavn. Han ophøjes derfor med sine ægte børn og livsarvinger i adelig stand med navnet Linderot og skjold og hjelm, som er en guldlindorm i rødt felt, holdende en partisan i den ene fod, og på hjelmen ligeledes en guldlindorm. SJR, 21, 562.

1. dec. (Kbh.) Bestalling. Guvernør i fæstningen Christianpris Axel Urup t. Hviderød antages som oberst over det jyske regiment knægte. Han skal med dette lade sig bruge til lands og vands, hvor kongen behøver ham. Han skal have godt indseende med, at kaptajnerne og andre officerer slittigt mønstrer og eksercerer knægtene og instruerer dem retteligt til at kunne omgås deres våben, og han skal holde god justits over alle under hans kommando, at de i alle måder forholder sig efter den ed og de krigsartikler, kongen har overdraget ham, eller han herefter modtager af kongen eller krigskommissærerne i Jyll. Og at ingen af officererne utilbørligt plager og beskatter deres knægte eller tager den ringeste gave af dem, være sig for pas, når nogen har udtjent, eller for udskiftning, når andre i stedet skal udtages, eller på anden måde. Hans bestilling og hans pension på 1200 rd. skal løbe fra brevetts dato, og denne besolding skal erlægges ham af dem, hos hvem hans formænd har fået deres betaling. SJR, 21, 563. (Efter Otte Krags ordre) K.

1. dec. (Kbh.) Bestalling. Reinholt von Haffen antages fra brevetts dato som major til fods i Skåne. Han skal til årl. pension og besolding have 500 rd., som i rede penge erlægges ham af kommissærerne i

Skåne af kommissariatolden. SjrR, 21, 565. K.

Tilf.: Ligesådan majors bestall. i Jyll. fik Valdemar Lykke, men at nyde den pension og traktement, som hans formand har haft. I lige måde¹ fik Johan Deberen majors bestilling og til årl. pension og traktement på sin egen person og heste i fredstid 800 rd., på en trompeter 120 rd., en feltskær under eskadronen 120 rd., en profos 70 rd. Hvilken pension og bestall. ham, trompeteren, feltskæren og profossen skal betales til 4 årl. terminer efter enhvers egen kvittans af den, som oppebærer skatterne i den provins, som han med sine officerer er befalet at blive i. Traktementet skal løbe fra nytårsdag 1647. K.

1) Indført som en tilføjelse her, under 1. dec., men dat. 6. dec.

1. dec. (Kbh.) Herman Kaas fik ritmesters bestilling og derfor til årl. pension 500 rd., som årl. erlægges ham af kommissærerne, der oppebærer kommissariatolden. Skal begynde med brevets dato. Udt. i SjrR, 21, 568.

1. dec. (Kbh.) Bestilling for Herman Kaas t. Gerdrup som ritmester over et kompagni ryttere. Han skal til årl. pension have 500 rd., der med virkning fra brevets dato skal erlægges ham af kommissærerne, som oppebærer kommissariatolden. Uindførte koncepter til sjæll. åbne breve. (Efter min broder Otte Krag's ordre).

1. dec. (Kbh.) Jørgen Seefeld og Iver Vind fik brev snarest at afregne med oberst, felttøjmester Christian Diderick von Zernickow fra den tid, hans folk befindes at være samlet til kongens tjeneste, hvilket han selv beretter at være fra 1. febr. til 24. maj 1645, at de har opholdt sig i Preussen og Polen og ikke har haft nogen løbe- eller samlepladser, men at han skal have underholdt dem på sådanne steder med sine egne midler og svære omkostninger, indtil han den 24. maj er ankommet til Øsel med dem. Udt. i SjtT, 29, 107. (Efter Otte Krag's befaling) K.

1. dec. (Kbh.) Krigskomm. Knud Ulfeldt fik brev snarest at afbetale Fromholt von Eltern de 120^{1/2} rd., der endnu resterer efter den afregning, som er gjort med ham af Sigvard Urne t. Rårup for tjeneste i forleden fejedetid. Udt. i SjtT, 29, 107. (Efter Otte Krag's befaling) K.

1. dec. (Kbh.) Ms. til Sigvard Urne, Vincents Bille, Jacob Grubbe Lauridsen og Iver Krabbe Mogensen. Dorethe, afd. Jens Pedersens i Helsingør har andraget, at hendes afd. husbond har tjent daværende lensmand på Varberg, afd. Mogens Gyldenstjerne i 3 år, hvorfor han også på kongens vegne skal have gjort MG regnskab og forskaffet ham rentemestrenes kvittanser derpå, og imidlertid gjort MG adskillige forstrækninger efter hans begæring og bevisers indhold. For disse udlæg har han trods adskillige anfordringer både hos MG selv og siden hos hans enke fru Sofie Rantzau ikke hidtil kunnet opnå nogen betaling, da SR har vægret sig ved at gøre det, før hun har fået kongens kvittansiarum for hele den tid, hendes afd. husbond var forlenet med Varberg slot, hvorfor 2 udstedte kgl. befalinger til gode mænd ikke er efterkommet. Dorethe, Jens Pedersens begærer, at kongen endnu vil meddele befaling til adressaterne, og de skal derfor snarest stævne parterne for sig, undersøge sagen og forlige dem eller skille dem ved endelig dom uden videre forhaling og ophold. Sjt, 29, 108.

1. dec. (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf og Eiler Evert Banner. De skal snarest begive sig til Nordskov og åbne boet, som der findes under forsegling, og registrere og vurdere alting, være sig breve, guld, sølv og andet, så vidt det tilhørte afd. Claus Brockenhuus, og, så vidt det ikke kan flyttes, sælge det og siden enten selv tage det i forvaring eller hensætte det hos en sikker mand i Odense til kreditorernes bedste, så gden, som tilhører fru Maren Brockenhuus, afd. Jørgen von Ascherslebens, kan blive ryddelig, og hun blive sit eget mægtig. FT, 5, 417. (Efter Otte Krags ordre) K.

1. dec. (Kbh.) Proklama. Samtlige afd. Jørgen Krags arvinger har andraget, at JK på mange steder er gået i vidtløftig forløfte for andre godtfolk, og at skadesløsbrevene derpå i sidst forleden fejde er forkommet dem på Dueholms kloster, så de ingen rigtighed kan få derpå til alle arvingernes forsikring. De har derfor begæret proklama til alle, som JK har lovet for, og til hvem han har lovet, at de inden år og dag lader indløse JKs hånd og segl, så arvingerne ikke skal geråde i større vidtløftighed derover. Kongen befaler, at sådant proklama skal læses på landstingene. JR, 10, 423.

1. dec. (Kbh.) Åbent brev om forordning af en konrektor i Ålborg skole, og at til hans underhold henlægges kronens anpart af Stenum

tiende, som kongen for nogen tid siden havde bevilget til reparation af Tolstrup kirke, der efter beretning af superintendent i Ålborg mester Anders Andersen nu kan vedligeholdes af egen indkomst. Udt. i JR, 10, 424.

2. dec. (Kbh.) Arent von der Kuhla og hospitalsforstanderen i Helsingør fik brev at lade Peder Jensen Bobjerg og Anders Tordsen optage i Helsingør hospital, når de hermed besøges, og plads bliver ledig, og ellers at forholdes med dem som med andre hospitalslemmer smst. Udt. i Sjt, 29, 108.

2. dec. (Kbh.) Ms. til fru Kirstine Lützow. Rasmus Pedersen i Randers har beklaget sig over, at der gøres ham indpas mod recessen og kongens benådningsbrev på at holde frit herberge. Hvis han har holdt et ustraffeligt herberge, så ingen med rette har kunnet klage, skal KL anordne, at han ubehindret nyder den forundte frihed for byens skatter og tyngde, men med indkvartering skal der forholdes efter det ms., som er udgivet derom 15. juni 1646 til alle lensmænd. JT, 11, 264.

3. dec. (Kbh.) Rentemestrene fik brev at afbetale Hans Sørensen i Ålborg for det, han kan tilkomme hos kongen for adskillige leverancer af sild og kød til provianthusets fornødenhed. Udt. i Sjt, 29, 108. K. Orig. i DKanc. B 179e.

3. dec. (Kbh.) Ms. til Wentzel Rothkirck. Maren, afd. Poul Mikkelsens har til kongen beklaget sig over, at hun nu på 3. år har haft afd. Rasmus Ibsen, som boede på Mørupgård, hans børn hos sig og siden deres forældres død forsynet dem med al nødtørftig underhold, hvortil hun intet er blevet tilforordnet af deres formyndere, og at hun ikke længere uden sin skade kan underholde dem på sin egen bekostning. WR skal tilholde formynderne, som bor på hans len, uden videre forhaling at give Maren, Poul Mikkelsens så meget årl. af børnenes indkomst, som med ret og billighed kan tilkomme hende for deres underhold. Sjt, 29, 108.

3. dec. (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt og Knud Ulfeldt. De skal årl. af kommissariatolden betale generalmajor og lensmand over Vester Ålen og Lofoten Achim von Bredow t. Aggersvold, så vidt ham med rette kan tilkomme efter sin bestall., som skal angå fra 1. maj

1646. SkT, 7, 137.

3. dec. (Kbh.) Hr. Christoffer Ulfeldt fik brev at lade borgere i Helsingborg Albret Jørgensen og Mads Jespersen få nogle deres huse igen, som de svenske i sidste krig har nedbrudt og opsat igen på slottet inden for den der anlagte skanse. Udt. i SkT, 7, 138.

4. dec. (Kbh.) Ms. til lensmændene i Sjæll. Da kongen for nogen tid siden har befalet, at kronens bønder i stedet for spindepenge nu skulle spinde, som det har været sædvanligt, skal de, hvis det ikke allerede er sket, ved deres fuldmægtige snarest på børnehuset lade modtage dertil fornødent hør og blårgarn, så hver helgd. får 1 skålpd. groft hørgarn og 2 skålpd. groft blårgarn og hver halvgd. halvt så meget, og siden snarest lade det levere velspundet smst. Sjt, 29, 109. K. Orig. i Frederiksborg lens arkiv, LAK.

4. dec. (Kbh.) Ms. til Roskilde kapitel. Kongen har for nogle år siden funderet et kannikedom i Roskilde kapitel til en bogtrykkerbestilling ved Kbh. universitet. Melchior Martzan, nu *Academie Typographus*, som pro officio nyder samme kannikedom, beretter, at kapitlet har forment ham *jus optandi in capitulo*, skønt kongens benådningsbrev til hans formand formelder, at han og hans efterkommere skal nyde et *canonie* efter kapitlets statutter, hvilket kapitlet heller ikke skal have forment ham, men han, tværtimod, en gang skal have opteret lige med andre kanniker i kapitlet. Kapitlet skal denne gang lade MM optere, og siden skal det *corpus*, han således opterer, altid ligge og forblive til *Typographi Academici* bestilling uden videre option. Sjt, 29, 109. (Efter hr. kanslers befaling) K.

4. dec. (Kbh.) Å. b. Kongen har erfaret, at der øves stort underslæb med en del af kirkernes tiende i Vendsyssel, især Skt. Hans, Vidstrup, Furreby, Vejby, Torslev, Lyngby, Hammer og Biersted sognes, idet mange sognemænd efter de gamle fæstebrevs form og indhold tilholder sig dem, så ikke der, som andetsteds bruges, nogle bestemte på menige sognemændenes vegne fæster dem af dem, der på kongens vegne har befaling dermed. Herved sker der både kongen og kirkerne forkort, da de mister, hvad der med rette kan falde af fæstepenge af nævnte tiender. Kongen befaler derfor, at nogle af sognemændene i nævnte sogne straks skal tage fæstebreve på tienderne, hvori bestemte personer skal navngives, som på livstid på menige sognemænds vegne

skal nyde tienden, når de først har erlagt en billig fæste derfor. Men efter deres død skal det som andetsteds i Danmark være dem, som det med rette tilkommer at bortfæste tienderne, frit, til hvem de igen, for billigt fæste og stedsmål, vil bortfæste dem, dog ikke længere end på nævnte personers livstid, som navngives i fæstebrevene. Det samme skal gælde for Hellevad og Hallund kirketiender, som afd. Mogens Kaas' arvinger erfares at tilholde sig på fornævnte måde. En eller flere af dem, som agter deres livstid at beholde disse tiender, skal straks angive sig hos dem, som er berettiget at bortfæste dem, og derpå tage deres fæstebrev for billig fæste. Når de dør, skal tienderne på ny bortfæstes af dem, som det tilkommer, så denne store misbrug kan afskaffes, og der med disse tiender, når de bliver ledige, kan forholdes som andetsteds i riget. JR, 10, 424-25. K.

4. dec. (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Borger i Århus Hans Storm har begæret i stedet for indkvartering at måtte give penge, da han ingen avling bruger, men mest søger sin næring til søs og derfor ikke altid kan være hjemme, når indkvartering sker. EG skal forskåne ham for indkvartering og i stedet med borgmester og råd taksere, hvad han efter evne og formue nu og herefter, som den tiltager, skal give i penge, der betimeligt skal betales til borgmester og råd, som skal anvende dem til hjælp til kvarter hos andre. JT, 11, 265.

5. dec. (Kbh.) Erik Qvitzow fik majors bestall. til fods og til årl. pension og traktement 400 rd., som årl. skal erlægges ham af kommissærerne i Skåne af kommissariatolden. Bestall. og pension skal løbe fra påske 1647. Udt. i SjR, 21, 566. (Efter Otte Krags ordre) K.

Tilf.: Ligesådan bestall. fik Laurids Pogwisch med samme besoldding og fra samme tid og at annammes på nævnte steder. (Efter Otte Krags ordre) K.

Herforuden fik [Poul?] Beenfeldt og Adam Krampe bestall. som oberstløjtnant til fods, og hver skal have til årl. besoldding 600 rd., begyndende fra nævnte tid og at annammes på nævnte steder. Lyder ellers som det forrige. (Efter Otte Krags befaling) K.

5. dec. (Kbh.) Gunde Rosenkrantz og Henrik Lindenov fik brev at besigtige noget gods ml. kongen og jfr. Margrete Rosenkrantz. Samme befaling er før udgået til s. Christian Bülow og Henrik Lindenov den 17. marts 1642 og findes ord fra ord indført i forrige skånske tegnelse pag. 482. Udt. i SkT, 7, 138.

Tilf.: I lige måde fik hr. Tage Thott og hr. Christoffer Ulfeldt hver brev at overvære samme besigtigelse, hvilken befaling også findes registreret som anført.

5. dec. (Kbh.) Ms. til Erik Grubbe. Kapitlet i Århus domkirke har andraget, at han, mod det til ham udgangne brev, har pålagt dets tjenerne at underholde det gevorbne rytteri, som er indkvarteret i købstæderne. Han skal rette sig efter missivet og ikke besvære kapitlets tjenere videre, end det tilholder ham, især da kapitlet har tilbudt lige med adelen at holde en rytter af 400 td. htk. og en karl til arbejde af 200 td. JT, 11, 265.

5. dec. (Kbh.) Ms. til Erik Juel, Mogens Høeg og Jørgen Seefeld. Borgere i Randers Mads Poulsen og Jesper Lauridsen er noget bevidst om sagen med mag. Christen [Nielsen Bonde] og Kirstine Docters [biskop, dr. Morten Madsens enke], nemlig at de har set dem sammen i enrum i et kammer, og at en af dem er sprunget af sengen, da de stødte døren op til dem. Da der nu ingen lensmand er på Dronningborg, skal adressaterne fordre de 2 nævnte mænd samt præsten og hans folk for sig og overhøre enhver for sig og dem alle tilsammen om, hvad de vil bekende og vedstå i sagen. Og hvis nogen anden kan findes i Dronningborg len eller andetsteds, som kan have nogen viden i sagen, skal de opspørge og opsøge dem, og med yderste formåen med alle midler udforske af dem, hvad de ved derom, for at sandheden derom engang kan komme for lyset. Hvad de således af navngivne personer eller andre kan udfritte til sagens oplysning, skal de snarest indsende til kancelliet. JT, 11, 265.

6. dec. (Kbh.) Bestalling. Niels Lykke t. N. får med virkning fra nytårsdag 1647 bestall. som ritmester. Han skal til årl. pension og traktement på sin egen person og heste i fredstid have 500 rd. og på sin trompeter 120 rd., som skal betales ham i 4 årl. terminer efter deres egen kvittans af dem, som oppebærer skatterne i den provins, han er befalet at blive i. I fejedtid skal gives ham som andre gevorbne. SJR, 21, 567. (Efter hr. kanslers befaling) K.

Tilf.: Ligesådan bestall. fik Levin Bülow og Henrik Rantzau.

6. dec. (Kbh.) Bevilling. Major til hest Johan Deberen bevilges for tro og flittig tjeneste fra nytårsdag 1647 årl. 476 rd., som skal betales ham af dem, der oppebærer skatterne i den provins, han er befalet at blive i.

SjR, 21, 568 (jf. 1. dec. 1646).

Tilf.: Ligesådant brev fik oberstløjtnant til fods Johan Peter [i margen: Johan Peitersen] på 200 rd. årl. – Niels [Lykke] at have 430 rd., Levin Bülow 230 rd., som begge var ritmestre.

6. dec. (Kbh.) Bevilling. Officererne i major til hest Johan Deberens kompagni bevilges til årl. traktement fra nytårsdag 1647: hans løjtnant 350 rd., kornetten 300 rd., en kvartermester på 2 heste 240 rd., en korporal på 1 hest 120 rd., er på 3 korporaler 360 rd. Traktementet skal på enhvers egen kvittans betales i 4 årl. terminer af generalkrigskommissæren eller den, som oppebærer skatterne i den provins, hvor officererne er befalet at forblive. Hvis fejde påkommer, skal de have som andre gevorbne. SjR, 21, 569. (Efter hr. kanslers befaling) K.

Tilf.: Ligesådant brev fik Niels Lykkes, Levin Bülows og Henrik Rantzaus officerer.

6. dec. (Kbh.) Bevilling. Da det er kongens hensigt herefter at forsyne sine krigsofficerer med et vist traktement, har han lovet at give i årl. gage til kaptajn til fods Jacob Andersen på sig selv og sit kompagni som følger: han selv 400 rd. og for service 276 rd., løjtnanten 270 rd. og for service 115 rd., fænrikken 200 rd. og for service 115 rd., en »capitein des armes« 80 rd., 3 sergenter hver 70 rd., en fourer 64 rd., en mønsterskriver 64 rd., en gefreiter korporal 56 rd., en feltskær 64 rd., 3 korporaler hver 55 rd., 2 trommeslagere hver 50 rd., 2 bøsseskytter hver 46 rd., 12 gefreitere hver 55 rd., stykknægten 46 rd. Disse beløb skal, efter enhvers egen kvittans, fra nytårsdag 1647 årl. betales i 4 terminer af generalkrigskommissæren eller den, som oppebærer skatterne i den provins, hvor kompagniet er indkvarteret. SjR, 21, 569. (Efter hr. kanslers befaling) K.

Tilf.: Ligesådan bestall. fik kaptajnerne Abel Spies, Henrik Linderot, Otte Krands, Sebastian Treschow, Morten Lydervolt, Nicolaus Strautz, kaptajnløjtnant Vogeler og kaptajn Otte Skade.

[6.dec.]¹ (u. st.) Johan Peitersen fik oberstløjtnants bestilling med årl. pension og traktement for sig selv 800 rd. som en oberstløjtnant og som en kaptajn 400 rd., men hans underhavende officerer fik det traktement som de andre officerer, som herover forskrevet står. Udt. i SjR, 21, 571. K.

1) Udateret, men indført ml. breve af 6. dec.

6. dec. (Kbh.) Å. b. Glarmester Bertels enke andrager ideligt kongen om betaling for de vinduer, hendes husbond har forfærdiget i Holmens kirke. Da kongen har bekostet kirken, finder han det billigt, at kirken selv af sit forråd betaler vinduerne, hvorfor kirkeværgerne pålægges efterhånden at betale enken. Sjr, 21, 571. (Tr.: KD, III, 270).

6. dec. (Kbh.) Forpagtningsbrev. Skriver på Kbh. slot Peder Pedersen får for 5 år fra philippi jacobi 1648 til 1653 forlænget forpagtningen af ladegden Ibstrup. Forpagtningsbrevet lyder ord til andet som det, han fik for 3 år 14. april 1645 (Sjr, 21, 352). Sjr, 21, 572.

6. dec. (Kbh.) Bestalling. Jørgen Hoffmand antages med virkning fra 17. juni 1646 som ingeniør og skal lade sig bruge, hvor kongen behøver hans tjeneste. Han skal i årl. pension have 800 rd., som skal betales af den, der oppebærer skatterne i Jyll. Sjr, 21, 575. (Efter Otte Krags ordre) K.

Tilf.: Ligesådant brev fik Peter Byssen at være ingeniør på lige gage og at annamme den af kommissærerne i Fyn, og hans bestall. at angå fra 1. dec. 1646.

6. dec. (Kbh.) Bestalling. Dr. Niels Wichmand [medicus på Holmen, se Sjr, 21, 286] antages som medicus i børnehuset, hvor der skal indrømmes ham et kammer til medikamenter og andet til børnenes kur, således som dr. Otte Sperling har haft det før ham. Han skal for sin tjeneste i børnehuset og på flåden, så længe han betjener de to stillinger, have tilsammen 400 rd., iberegnet den årl. løn, han havde tilforn. Medikamenterne, som han behøver til børnenes kur, må han lade udtage hos apotekeren på kongens vegne. Dog skal han hvert fjerdingår levere kongen en fortegnelse, så denne kan se, hvad det beløber sig til. Sjr, 21, 575.

6. dec. (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt. Da kongen har anset for godt at lade officererne til hest og fods her i riget give årl. besolding, hvorpå han allerede har ladet en del give bestall., skal KU, når nogen af samme officerer, som er logerede i Skåne og Blekinge, angiver sig hos ham, mod deres egen kvittans betale enhver det i bestallingsbrevet bevilgede traktement til 4 terminer, hvilket skal godtgøres ham. Sjt, 29, 109. (Efter hr. kanslers befaling) K.

6. dec. (Kbh.) Knud Ulfeldt fik brev snarest at afregne med Hans Christensen Stage og andre artillerifolk, som er aftakket, hvad de kan restere med for deres tjeneste. Udt. i Sjt, 29, 110. K.

6. dec. (Kbh.) Ms. til Wentzel Rothkirck, Frands Pogwisch og Henning Valkendorf. Kongen har anset for godt at lade officererne til hest og fods her i riget give årl. besolding, hvorpå han allerede har ladet give en del deres bestallinger, hvori han har bevilget dem at måtte modtage deres årl. traktement hos dem, som oppebærer skatterne i den provins, hvor de er befalede at forblive. Adressaterne skal, når nogen af officererne angiver sig hos dem, betale enhver sit bevilgede traktement efter bestallingsbrevet til 4 terminer mod hans egen kvittans, som de siden skal levere til generalkrigskommissæren i stedet for rede penge, og derfor af ham tage kvittering. Sjt, 29, 110. (Efter hr. kanslers befaling) K.

6. dec. (Kbh.) Proklama. Kongen har for nogen tid siden bevilget participanterne i jernværkerne i Blekinge nogle privilegier på det vilkår, at de straks skulle fortsætte værkerne. Da de ligger aldeles øde og forfaldne, fordi participanterne ikke kan enes om at sætte dem i værk, skal alle participanterne, hvem og hvor de er, inden år og dag efter forkyndelsen af dette proklama indfinde sig og med deres konsorter fortsætte og drive værkerne, såfremt de vil nyde privilegierne. De, som ikke efterkommer dette, skal have dem forbrudt, og i deres sted skal det være dem, der agter at drive værkerne, tilladt at tage andre participanter til sig, som kongen vil forunde samme privilegier, som var givet de andre. Dog på det vilkår, at de uden ophold skal fortsætte og drive jernværkerne bedst muligt. SkR, 5, 467. (Efter Otte Krag's befaling) K.

6. dec. (Kbh.) Ms. til Christian Rantzau. Da det er andraget for kongen, at det går urigtigt til med kongens vildtbane på Langeland, som han videre kan se af skovriderens hosføjede supplikation, skal han udforske, om adelen på Langeland tilholder sig videre jagt, end den ved håndfæstningen er berettiget til, og snarest erklære sig udførligt herom. FT, 5, 418. (Efter Otte Krag's ordre) K.

6. dec. (Kbh.) Ms. til Falk Gøye og Steen Bille. Lensmand på Hagenskov hr. Jørgen Brahe t. Hvedholm begærer i magelæg kronens højhed og jus patronatus til Gamtofte kirke og præstegd. [se 21. nov.

1646] og tilbyder tilbørligt vederlag derimod. Adressaterne skal i overværelse af landsdommer Henning Pogwisch t. Hollufgård og superintendent dr. Hans Mikkelsen af JB erfare, hvad han agter at udlægge, så kronen kan ske skel og fyldest. Og hvis HP og HM eragter, at dette kan ske, skal adressaterne med kgl. fuldmagt snarest begive sig til nævnte jus patronatus og det gods, JB vil udlægge, nøje granske godsets ejendom, skov, landgilde, herlighed, rente og andet tilliggende og siden ligne og lægge det imod jus patronatus, så både kronen og JB sker skel og fyldest. Med skovene skal forholdes som sædvanligt. Besigtigelsen skal de snarest indsende til kancelliet til efterretning for kongen, som også har befalet HP og HM at komme til stede, når de advares af adressaterne, og med dem underskrive og forsegle. FT, 5, 418. (Efter hr. kanslers befaling) K. (Jf. K.r. Sk., I, 551).

6. dec. (Kbh.) Ms. til Henning Pogwisch og bispem på Fyn. De skal, efter advarsel af Falk Gøye og Steen Bille, overvære ovenn. besigtigelse. FT, 5, 419. (Efter hr. kanslers befaling) K.

6. dec. (Kbh.) Hr. Oluf Parsberg fik bevill. at måtte pågribe sin ridefoged Hans Davidsen, sin gårdfoged Anders Jensen og sin ladefoged Ove Jacobsen, som med trussel af undsigelse er rømt fra hans gd. og gods, efter at han lod dem tiltale for at have været årsag til, at han mistede meget af sit gods i forleden svenske fejde, hvor de her i Danmark kan antræffes, og at alle skal være ham beforderlig dertil. Udt. i JR, 10, 425.

6. dec. (Kbh.) Ms. til rigens marsk. Kongen har anset for godt herefter i fredstid at give officererne over rytteriet årl. besolding. Rigens marsk skal forhandle med dem, ritmestre undtaget, det nøjeste muligt om en vis årl. besolding, og forordne de dygtigste, som kan fås, til bestillingerne, og samtidig have i agt, at der holdes en lighed ml. alle kompagnier. JT, 11, 266.

6. dec. (Kbh.) Ms. til alle lensmændene i Jyll.: Mogens Bille, Koldinghus, Gregers Krabbe, Riberhus, Erik Juel, Lundenæs, Joakim Beck, Silkeborg, Mogens Sehested, Bøvling, Ebbe Ulfeldt, Skivehus, Jørgen Seefeld, Hald, Anders Bille, Vestervig kloster, Christoffer Hvas, Ørum, Steen Bille, Sejlstrup, Gunde Lange, Ålborghus, Manderup Due, Åstrup, Mogens Arenfeldt, Mariager kloster, fru Kirstine

Lützwow, Dronningborg, fru Anne Lunge, Kalø, Erik Grubbe, Århusgård, hr. Oluf Parsberg, Skanderborg og Frands Pogwisch, Stjernholm. Det er andraget for kongen, at den tid, som i Nørrejyll. var påbudt til at påtale sager, som var forefaldet i forleden svenske fejde, var for kort, da en del, som da havde forurettet og skadet en eller anden, er fulgt med den svenske armé ud af landet og nu først efterhånden kommer tilbage. For at ingen ved sådan undvigelse skal eludere kongens mandat og dermed undgå den med deres onde forhold fortjente straf, vil kongen have sin forordning om disse sagers angivelse således limiteret og forstået, at den alene skal gælde dem, som var at træffe i landet, da freden blev gjort, og straks kunne tiltales, men hvad angår dem, som er undvigt og først nu efter tidens udløb kommer igen, skal det stå enhver frit, som har nogen lovlig og billig tiltale til dem, at søge og tiltale dem for deres tilbørlige dommere, dog at sagerne skal begyndes $\frac{1}{2}$ år efter, at det er bevist og »landkyndiget«, at de igen er hjemkommet. JT, 11, 266.

6. dec. (Kbh.) Ms. til Joakim Beck. Corfitz Ulfeldt t. Mattrup har til magelæg begæret krongods i Skanderborg len i Klovborg s. i Gribstrup, Nørskov og Malund mod gods i Silkeborg len i Vrads h. i Ejstrup s. i Gludsted og i Nørre Snede s. i Kejlstrup. JB skal snarest erklære, om det begærede gods for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes fra lenet mod det tilbudte. JT, 11, 266. (Jf. Kr. Sk., I, 555).

7. dec. (Kbh.) Ms. til Joakim Beck. Mikkell Jensen i Ravnholt og Mikkell Nielsen og Christen Mikkelsen i Torrig by i Silkeborg len har andraget, at deres gde af de svenske i forleden fejde næsten blev nedbrudt og afbrændt, så de ikke kan overkomme at genopbygge dem uden nogen frihed for ægt og arbejde. JB må forskåne dem herfor i 1648(!), dog skal de så efter eget tilbud snarest muligt genopbygge og forbedre gdene. JT, 11, 267.

8. dec. (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt. Han skal snarest afregne med den gamle gevorbne squadron til hest og med det gamle gevorbne regiment til fods, hvad enhver kan tilkomme, når det afkortes, som han i kvarteret har fået frit og på andre måder oppebåret. Han skal samtidig aftakke så mange af det gamle regiment til fods, at hvert kompagni bliver på 150 mand foruden officererne, iberegnet gefreiterne. Han skal begynde med kompagniet, som er indkvarteret i

Helsingør, og iagttage, at de bedste og dygtigste i tjenesten beholdes. Han skal, når afregningen sker, af skatterne lade enhver til hest og fods betale en måneds sold. Sjt, 29, 109. K.

8. dec. (Kbh.) Ms. til hr. Christoffer Ulfeldt. Iver Krabbe t. Vegeholm begærer til magelæg flg. kronens gde i Helsingborg len: i Udveling by 3 gde (Anders Jensen, Laurids Bentsen og Niels Johansen) og Kirkevelling (Peder Truesen), i Tange 3 gde (Søren Nielsen, Peder Staphensen og Oluf Krag). Herimod tilbyder han at udlægge flg. gde: først en gd., som kongen selv har begæret til magelæg, kaldet Store Poffuels Kiøb (Hans Mikkelsen og Anders Mogensen), desuden i Bare h. 3 gde (Maren Trud Lauridsens, Peder Hansen og Peder Pedersen), i Harjagers h. Stoere Harringe (Rasmus Pedersen), i Gønge h. Høyerød (Arine Nielses), »i Rasted Sønne Nielsen, Niels Sønnesen og Suenborg Tostres påboer«. CU skal snarest erklære, om gdene for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes fra lenet mod det, kongen begærer af ham, og det han tilbyder at udlægge. SkT, 7, 138.

8. dec. (Kbh.) Ms. til Laurids Pogwisch. Kongen har for 6 uger forlovet oberst til fods og guvernør i fæstningen Christianpris Axel Urup t. Belteberg. LP skal snarest begive sig til Christianpris, blive der, kommandere og have indseende med alt, mens AU er borte. JT, 11, 267.

8. dec. (Kbh.) Ms. til Axel Urup. Han forloves efter ansøgning på 6 uger fra fæstningen Christianpris. Kongen har befalet major til fods Laurids Pogwisch at kommandere fæstningen i hans fravær. JT, 11, 267.

8. dec. (Kbh.) Ms. til Mogens Arenfeldt. Lensmand på Hald Jørgen Seefeld t. Visborggård og Valdemar Lykke t. Grinderslevkloster har for nogen tid siden fået befaling at besigtige noget gods ml. kronen og Valdemar Daa t. Bonderup, hvad de også har gjort og indleveret deres likvidation i kancelliet. Da MA ikke har medunderskrevet, skal han gennemse den, og hvis han finder den sådan beskaffen, at den uden kronens skade kan bevilges, skal han underskrive og ellers snarest erklære, hvordan det forholder sig dermed. JT, 11, 268.

9. dec. (Frederiksborg) Henrik Ramel fik brev at forløve Ulrik

Christian Gyldenløve til Frederiksborg, så han kan være her 8 dage før juleaften. Udt. i SjT, 29, 110. K.

9. dec. (Frederiksborg) Ms. til rentemestrene. Niels Krabbe t. Skellinge har andraget, at der tilkommer ham en sum penge på hans regnskab for Halmstad slot, som rentemestrenes ham givne beviser videre forklarer. De skal af disse beviser ekstrahere en afregning og indlevere den i kancelliet, så NK siden kan søge kongens forsikring på de ham tilstående penge. SjT, 29, 110. K. Orig. i DKanc. B 179e.

9. dec. (Kbh.) Bevilling. Maler i Odense Hans Skøtte har andraget, at det i forleden fejde såvelsom nu er faldet ham tungt at ernære sig med malerhåndværket, da så lidt eller intet dermed er at tjene, og begæret at måtte bruge både sit håndværk og noget købmandskab. Da lensmand på Odensegård Henning Valkendorf t. Glorup har erklæret, at det ikke kan komme kongen eller byen til skade, da enhver ved skattens læggelse takseres efter sin handel, brug og formue, har kongen bevilget HS, at han indtil videre må bruge både sin malerkunst og nogen handel med varer, som han i sit hus eller ved sin dør kan tilforhandle sig eller sælge, dog at han af sin handel og brug skatter, hvad ham med rette kan tilkomme. FR, 4, 408.

9. dec. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas og Iver Vind snarest at forhøre regnskaberne for oppebørslen og udgiften af kommissarietolden i Fyn, som på nogle års tid er uforhørte. FT, 5, 420. K.

9. dec. (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg. Mette Termansdatter, afd. Søren Jensens i Skanderup har foredraget, at afd. Paasche Jensens arvinger for nogen tid siden uden hendes minde har nedsat hans lig i hendes husbonds begravelse i Skanderup kirke, skønt hun på egen bekostning har ladet den forfærdige alene for sig og sin husbond. Da OP har bekræftet hendes fremstilling, skal han straks tilholde PJs arvinger uden videre forhaling at udtage liget af begravelsen og ryddelig gøre den. JT, 11, 268.

10. dec. (Frederiksborg) Ms. til rentemestrene. Saltø slot er af kronen bortskiftet til kongens søn grev Valdemar Christian mod en del gods i Nørrejyll., som afd. Laurids Ebbesen for nogen tid siden har givet ham. Da det ligger i adskillige len, skal rentemestrene efter den jordebog, som derpå skal leveres i renteriet, lade taksere og sætte,

hvad der af nævnte gods skal gives kronen. Så vil kongen siden anordne, at hver lensmand, i hvis len det ligger, modtager det derunder og siden svarer den afgift, som bliver sat derpå. Niels Krag t. Trudsholm har dog begæret mod årl. afgift at forundes den del af godset, som ligger i Dronningborg og Hald len efter den fortegnelse, som skal tilstilles rentemestrene. Kongen har forundt ham det indtil videre, og rentemestrene skal ligeledes taksere og sætte, hvad han skal give i årl. afgift, som han siden skal levere på tilbørlige steder. Sjt, 29, 110. K. Orig. i DKanc. B 179e.

10. dec. (Frederiksborg) Ms. til resident i Spanien Henrik Willumsen. Borgmester i Christianshavn Jacob Madsen har andraget, at biskayerne »billigen« [vel fejl for ubilligen] har frataget ham 3 skibe, som HW kan se af hans hosføjede supplikation og af hans med skibene fulgte tjener Mikkell Froms beretning, som vil blive kommunikeret HW. Da det er sket imod den ml. kongen og kongen af Spanien oprettede traktat, skal HW med flid lade sig JMs sag være angelegen og drive på, at skibene uden ophold restitueres, og JM bliver billigt contenteret for tilføjet skade. Sjt, 29, 111. (Tr.: KD, V, 296).

11. dec. (Frederiksborg) Rentemestrene fik brev at afbetale kongens bestalter historicus og professor ved Sorø akademi mag. Stephan Hansen et års besolding af det, ham kan restere og tilkomme for sin nævnte tjeneste. Udt. i Sjt, 29, 111. K. Orig. i DKanc. B 179e.

11. dec. (Frederiksborg) Rentemestrene fik brev at tilholde Niels Jørgensen på kongens store bryggers straks at sende en god brygger hid til Frederiksborg. Udt. i Sjt, 29, 111. K.

11. dec. (Frederiksborg) Arent von der Kuhla fik brev at lade levere på provianthuset for Kbh. bøndernes landgilde i sit len, så vidt den ikke behøves til hofholdningens fornødenhed, hvorom hofmarskallen er befalet at underrette ham. Udt. i Sjt, 29, 111. K. Orig. i Frederiksborg lens arkiv, LAK.

11. dec. (Frederiksborg) Jægermesteren fik brev at lade skriver på tøjhuset Niels Ebbesen for betaling få 2 rådyr. Udt. i Sjt, 29, 111.

11. dec. (Frederiksborg) Ms. til *professores theologiæ et juris* ved Kbh. universitet. Kongen sender dem, hvad der er tilsendt ham fra Island

om en sag, som har tildraget sig der til ikke ringe forargelse for almuen. De skal overveje den og snarest sende kongen deres betænkning. Sjt, 29, 111.

11. dec. (Frederiksborg) Ms. til rentemestrene. Christen Bollesen har anholdt om at få sat en fast pris på, hvad han årl. skal give for olden på Abrahamstrup len, enten der blev olden eller ej. Rentemestrene skal erklære, om det kan ske kongen til profit, og hvad han i bekræftende fald skal give. Sjt, 29, 114. Orig. i DKanc. B 179e. Indl. 18. nov.

11. dec. (Kbh.) Søren Olufsen i Asferg, som var sigtet for drab på Anders Andersen i Gassum, hvorfor sandemænd i Randers havde svoret ham fra hans fred, fik bevill. at måtte føre nye vidner på sin uskyldighed, dog at det sker inden første landsting efter snapslandssting i Viborg. Udt. i JR, 10, 426.

12. dec. (Frederiksborg) Ms. til hr. Frederik Reedtz. Han har givet til kende, at have akkorderet med en skipper om 50 sldl., som denne forlanger i fragt for at bringe 32.000 (!) [jf. s. 308] enebærstaver fra det store bryggers til Vordingborg slot til reparation af den dertil liggende dyrehave. Da kongen eragter, at det er til gavn for kronens bønder der omkring, idet deres tilstødende marker derved bliver tillukket, og de fritages for besværet med at holde dyrehaven lukket, skal FR ligne beløbet på dem, opkræve det og betale det til skipperen. Sjt, 29, 111. K.

12. dec. (Kbh.) Ms. til alle lensmændene i Danmark. Kongen har anset for godt, at blandt så mange på kronens gods, som skylder 400 td. htk., skal udvælges en bygget gd., god på ejendom og brug, hvorpå en rytter kan bosætte sig. # (Kongen har ladet gøre et overslag derpå og befundet, at i Kronborg, Frederiksborg og Abrahamstrup len i så måde skal henlægges 31 ryttere, som kongen har givet ritmester Levin Bülow ordre at anvise). Lensmanden skal gøre sit bedste for at skaffe en sådan gd. ledig til rytterhold blandt dem, som i hans len giver kongen 400 td. htk. i landgilde, mølleskyld uberegnet. Skulle ingen gd. straks være at få ledig, skal rytteren, indtil den kan tilvejebringes, afskaffe sin hest, og de bønder, som skylder 400 td. htk, give ham $4\frac{1}{2}$ rd. mdl., måneden regnet til 32 dage, hvilke penge lensmanden skal

lade samle af bønderne og tilstille rytteren, og imidlertid skal denne opholde sig i købstæderne, hvor lensmanden bedst kan akkordere med ham, eller hvor han bedst kan være uden nogen service på borgerskabets eller bønders bekostning. Ingen rytter må befatte sig med jagt, skov eller fiskeri, men ellers være fri for skat, ægt, arbejde, skyld, landgilde og al kgl. tyng; men tiende bør han give af sin gård som andre bønder. ♀ (Vil nogen rytter ikke antage den gd., ham påvises, og når lensmanden har rådført sig med en eller to rigsråder i den provins, hvor rigens marsk ikke findes, og givet dem rytterens ufor nøjelighed til kende, og rytteren dog ikke vil bekvemme sig til at modtage gd., skal han forvises til sin ritmester, som skal give rigens marsk til kende, at han afskaffes og en anden i hans sted antages). Hvor ingen gd. er at få, og rytteren imidlertid, til gd. bliver ledig, ikke vil afskaffe sin hest og fornøje sig med 4¹/₂ rd. mdl., skal han ligeledes Γ (henvises til ritmesteren at søge sin afsked). Landgilden af den gd., rytteren bliver forordnet, skal pålægges og skiftes ml. de bønder, som skylder 400 td. htk., så kronen intet afgår på sin landgilde. Den rytter, som afskaffer sin hest og betales mdl. af bønderne, ham skal, om rytteriet opmanes, en tjenlig hest forskaffes af de bønder, som skylder 400 td. htk. Den skal lensmanden i så fald tilvejebringe hos bønderne og ellers se til, at bønderne ingen overlast vederfares.

NB. I de jyske breve skal ved tegnet # i stedet for det, som står i parentes, indføres, at lensmændene skal tage videre ordre hos rigsråderne i Jyll. om, hvor mange ryttere der skal henlægges til deres len. I Fyn af rigsråderne i Fyn. I brevene til rigsråderne i Jyll., Fyn og Skåne samt til Papeenheim og Erik Rosenkrantz i Loll., skal indføres i stedet for det, som står i nævnte parentes, at de selv, efter overslag, det er befalet dem at gøre, skal anordne, hvor mange ryttere der således skal henlægges i deres len.

I brevet til rigens marsk skal ved tegnet ♀ i stedet for det, som findes i parentes, indføres, at hvis en rytter ej vil antage, hvad ham påvises, og rigens marsk fornemmer hans ufor nøjelighed, skal han afskaffe ham og antage en anden.

I brevet til rigens marsk skal ved tegnet Γ i stedet for det, som findes i parentes, indføres: »afskaffes«.¹

NB. I parentes ved tegnet # blev i 1. Wentzel Rothkircks, 2. Jørgen Seefelds og 3. Niels Trolles breve indført, at kongen har ladet gøre overslag derpå og befundet, at i 1. Antvorskov, Sæbygårds og Korsør len skal henlægges 34 ryttere, hvoraf 3 straks skal anvises af ritmester Levin Bülow, de andre skal snarest tilsendes fra andre

steder, 2. til Ringsted len ligeså 9 ryttere henlægges, hvoraf straks 2 anvises af LB etc., 3. til Roskilde len 10 ryttere, hvoraf straks 2 anvises af LB etc.

Fortegnelse på, hvorledes rytteriet skal forlægges i lenene:

Kronborg, Frederiksborg og Abrahamstrup len	38 ryttere
Københavns len	22 ryttere
Svenstrup	1 rytter
Tryggevælde	5 ryttere
Holbæk	16 ryttere
Kalundborg	20 ryttere
Vordingborg og dets underliggende len	15 ryttere
Møn	8 ryttere

Fortegnelse over lensmændene findes fol. 45. Sjt, 29, 112-13. (Efter hr. kanslers befaling). K.

1) Således if. konceptet. Indførslen i Sjt, 29, 113 herom er meningsløs.

12. dec. (Kbh.) Ms. til lensmændene i Danmark. Kongen har anset for godt til rigets styrke og tjeneste ved dertil deputerede kommissærer at lade forandre de læg, som plejer at holde soldater, således, at 5 hele gde i stedet for hidtil 9 forordnes i læg sammen til at underholde en soldat. Lensmændene skal straks selv og ikke ved nogen anden udskrive så mange flere dygtige karle, som nu af 5 mod hidtil 9 gde kan underholdes. De skal lade bønderne forstå, at hvor det kan falde dem lideligere enten at opsætte et hus på deres eget eller på anden måde skaffe et til soldatervåning og dertil af hver af de 5 bønder, som er i læg sammen, at give en skp. land i hver mark, som gødes første gang, samt årl. give $\frac{1}{2}$ læs hø og noget tørvebrændsel og hver 1 rd. samt noget af unge karle og husmænd, eller give hvad de bedst kan forenes med soldaterne om, skal de siden slet intet mere være dem pligtige. Og så længe soldaten lever og befindes dygtig, skal ej heller nogen udskrives hos dem, som således har akkorderet. Dette skal lensmanden i så fald iværksætte. Hvor det ikke er praktikabelt, eller hvor bønderne ikke selv kan eller vil tilvejebringe det, skal alting forblive med 5 gde i læg ved den gamle maner, som hidtil med de 9 gde, indtil bekvemmeligere og for bønderne lideligere måder kan udfindes. Sjt, 29, 113. (Efter hr. kanslers ordre) K.

12. dec. (Frederiksborg) Ms. til hofmarskallen og køgemesteren. Fiskeriet i Frederiksborg len befindes hel slet, og den nuværende fiskemester har anholdt om bevill. til at reparere de forfaldne damme

og gøre nye, hvor det kan ske. Den forrige fiskemester Johan Bøgvad erklærer derimod, at der i hans tid er forfærdiget 36 damme. Adressaterne skal forordre begge fiskemestre for sig og erfare fiskeriets beskaffenhed, besigtige de af JB gjorte damme og siden erklære, hvis skyld det er, at fiskeriet og dammene ikke er bedre ved magt. Sjt, 114. K.

12. dec. (Frederiksborg) Jægermesteren fik brev at lade Mette Rosenkrantz, afd. Niels Vinds t. Grundet til sin husbonds begravelse for betaling få 2 store dyr og 3 rådyr, på de steder det kan ske til mindst skade for vildtbanen. Udt. i Sjt, 29, 114.

12. dec. (Kbh.) Ms. til Anders Bille. Kongen har anset for godt herefter i fredstid at give officererne over fodfolket årl. besolding. AB skal forhandle med dem det nøjeste muligt om en vis årl. besolding og forordne de dygtigste, som kan fås, til bestillingerne samt til hvert regiment forordne en auditor og gevaldiger, men tage i agt, at der kan holdes mest muligt lighed ml. alle kompagnier. JT, 11, 268.

12. dec. (Frederiksborg) Ms. til Mogens Bille. Fru Mette Rosenkrantz, afd. Niels Vinds t. Grundet har anholdt om Sindbjerg og Hornstrup tiender, som hendes husbond havde. MB skal lade hende nyde dem for billig fæste og afgift. JT, 11, 268.

13. dec. (Kbh.) Fru Mette Rosenkrantz Holgersdatter fik bevill., at hendes husbond Niels Vinds begravelse, som efter forordningen skulle være sket inden 1. juledag, må opsættes til 4. juledag. Udt. i JR, 10, 426.

14. dec. (Kbh.) Ms. til Henning Valkendorf. Han skal snarest mønstre det kompagni til hest, som er indkvarteret i Fyn, og under sin hånd tilsende generalkrigskomm. og lensmand over Landskrone Knud Ulfeldt t. Svenstrup en rulle derover. Han skal desuden, når han advares derom af rigens marsk, give kompagniets officerer og menige knægte en måneds sold af skatterne, som indkommer. Endvidere skal han være til stede, når der afregnes med kompagniet til fods, som er indkvarteret i Fyn, og da ligeledes give dettes officerer og knægte en måneds sold af skatterne. FT, 5, 420. K.

14. dec. (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Han skal snarest mønstre det gevorbne folk til hest og til fods, som er indkvarte-

ret på Loll. og Falster, og derpå forfærdige en rulle og sende den til generalkrigskomm. og lensmand på Landskrone Knud Ulfeldt t. Svenstrup. SmT, 6, 581.

14. dec. (Kbh.) Ms. til Frands Pogwisch. Han skal snarest mønstre og skriftligt afregne med det gevorbne rytteri, som er indkvarteret i Jyll., og da ikke fra alle steder kan indkomme, hvad enhver har fået, skal i hans afregning iagttages, at det kortes dem deri, når efterretning derom med det første indkommer. Hvad generalkrigskomm. og lensmand på Landskrone Knud Ulfeldt har givet dem, derover medsendes dennes skriftlige efterretning. FP skal også give rytterne en måneds sold af de indkomne skatter. Når han og rigens marsk advares derom, skal han overvære, at der afregnes med kompagnierne til fods, som er indkvarteret i Jyll., og give officererne og de gemene knægte en måneds sold af skatterne. JT, 11, 269.

15. dec. (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott og Joakim Gersdorff. Kongen har eragtet det for rådsomt og nødigt således at forstærke infanteriet her i riget, at 5 hele gde herefter som et læg skal give ligeså meget til en soldats underhold som hidtil 9. Der er stor ulighed i de gamle læg, idet det ene er samlet af langt bedre gde end det andet. For at byrden lettere og ligeligere kan bæres af alle, skal adressaterne som kommissærer med det allerførste begive sig til Malmøhus, Landskrone og Froste herred og med hvert steds lensmand således forandre de gamle læg og forordne hele og halve gde således i læg sammen, at så mange, som til denne udgift kan regnes for 5 hele gde, skrives i læg sammen. De skal dog med største flid have i agt, at tallet på læggene forøges mest muligt, så tallet på soldaterne, kronen til styrkelse, derved kan forbedres. Hvad de således anordner, skal de efterlade til efterretning for hver lensmand og indsende kopi af til kancelliet. Sjt, 29, 115. (Efter hr. kanslers ordre) K.

Tilf.: Ligesådant brev fik hr. Christoffer Ulfeldt og Jacob Grubbe i Helsingborg og Kristianstads len. – Fyn: Hr. Mogens Kaas, Iver Vind, hr. Jørgen Brahe over al Fyn og Langeland. – Borkvard Rud, Papenheim, Erik Rosenkrantz over Loll. og Falster. – Jyll.: Rigens marsk Anders Bille og Manderup Due over Vestervig, Ørum, Ålborg-
hus og underliggende len; hr. Oluf Parsberg, Henrik Rantzau over Skanderborg, Århus, Kalø, Dronningborg, Stjernholm, Mariager og Silkeborg len; Gregers Krabbe og Erik Juel over Koldinghus, Møgel-
tønder, Lundenæs, Lønborg Bispegård, Bøvling, Hald, Dueholm og

Skivehus len. – Sjæll.: Hr. Christoffer Urne, Hans Lindenov over Dragsholm, Kalundborg, Sorø og Antvorskov med underliggende len; Jørgen Seefeld, hr. Frederik Reedtz over Tryggevælde og Vordingborg med underliggende len; Jørgen Seefeld, Niels Trolle over Ringsted, Roskilde, Holbæk, Kbh. og Abrahamstrup len; hr. Frederik Reedtz, Niels Trolle over Kronborg og Frederiksborg med tilliggende len.

15. dec. (Kbh.) Ms. til Anders Bille, hr. Oluf Parsberg og Gregers Krabbe. Da det nu er flux lang tid siden, adelens rostjeneste her i riget er blevet takseret efter dens jordebøger, og da der siden pga. køb, pant og andre omstændigheder er sket stor forandring, skal de tilsige adelen i Nørrejyll., at enhver snarest tilsender dem en jordebog over sit nuværende gods, hvorefter de skal taksere, hvor høj rostjeneste enhver nu kan tilkomme at holde. Af taksten skal de sende en underskrevet kopi til kancelliet. Sjt, 29, 115. (Efter hr. kanslers befaling) K.

Tilf.: Ligesådan fik hr. Mogens Kaas, Iver Vind og hr. Jørgen Brahe for Fyn og Langeland; hr. Christoffer Urne, Jørgen Seefeld, Hans Lindenov, hr. Frederik Reedtz og Niels Trolle for Sjæll., Loll. og Falster; hr. Tage Thott og hr. Christoffer Ulfeldt for Skåne og Blekinge.

15. dec. (Kbh.) Rentemestrene fik brev snarest at underrette general-krigskomm. Knud Ulfeldt om de bøndergde i Landskrone len, som af hr. Henrik Huitfeldt t. Lillø eller hans fuldmægtig er blevet bortfæstet, fra svensken drog ud af Skåne, til KU blev forlenet med Landskrone len, hvilket de bedst kan erfare af HHs vedlagte regnskaber. Udt. i Sjt, 29, 116. (Efter Otte Krags ordre) K. Orig. i DKanc. B 179e.

15. dec. (Kbh.) Ms. til lensmændene i Danmark. De skal snarest lade erfare, hvad det gamle gevorbne regiment til fods og Fr. von Buchwalds squadron til hest har fået hos dem selv og borgere og bønder i deres len, og til kancelliet indsende en designation derpå. Kongen sender dem herhos sit åbne mandat, som de på behørigt steder skal lade forkynde og siden overholde vedbørligt. Sjt, 29, 116. (Efter min broders ordre) K.

15. dec. (Kbh.) Ms. til hr. Tage Thott og hr. Christoffer Ulfeldt. Da det er dem bekendt, hvorledes på kronens gods en gd. skal udlægges til

rytterhold blandt dem, som skylder 400 td. htk., eller rytteren gives $4\frac{1}{2}$ rd. mdl. til underhold, til en gd. bliver ledig, skal de straks gøre overslag over, hvor mange gde og ryttere ethvert len i Skåne og Blekinge tilkommer at deputeres, og CU derefter, når rytterne fra de andre provinser ankommer til Helsingborg, anvise enhver sin lensmand, som skal akkomodere samme ryttere med gde eller underhold efter den gjorte anordning. Af det forrettede skal de sende kopi til kancelliet. SkT, 7, 138.

15. dec. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas, Iver Vind og hr. Jørgen Brahe. Kongen har anset for godt at lade det gevorbne rytteri fordele på krongodset efter den derom gjorte afsked, således at 1 gd. af 400 td. htk. udlægges til rytterhold. De skal straks på kronens len og gods i Fyn og Langeland gøre overslag over, hvor mange ryttere der skal anvises hvert len, og siden befale ritmesteren at rette sig derefter. Hvis der findes flere ryttere i Fyn og Langeland, end således bør underholdes, skal de underrette rigens marsk, som skal beordre dem at begive sig til den provins, hvor der ikke er så mange ryttere, som skal underholdes. FT, 5, 420. K.

15. dec. (Kbh.) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim og Erik Rosenkrantz. Kongen har anset for godt at fordele det gevorbne rytteri på krongodset, således at af de bønder, som giver 400 td. htk., udlægges en gd. til en rytters besiddelse, eller at de, til en gd. kan blive ledig, giver $4\frac{1}{2}$ rd. mdl. JFP skal straks gøre overslag over, hvor mange gde der skal udlægges på Loll. og Falster, for at det kan vides, hvor mange ryttere bør forblive der. SmT, 6, 582.

15. dec. (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Han har tilforn fået befaling om at sende en sum penge, som skulle ankomme fra Norge til Hals, til lensmand på Haderslevhus Ditlev Reventlow t. Reetz og Ziesendorf. Når pengene ankommer, skal han give den, der kommer med dem, besked om, at han til kommissærerne i Skåne og generalkrigskommissæren skal levere, hvad det tilkommer enhver at modtage og udgive, af kommissariatolden og skatterne, samt hvad der er destineret til militien her i riget, efter den ordre, statholder i Norge og lensmand på Aggershus Hannibal Sehested allerede har fået derom. Med resten skal forholdes efter forrige befaling. JT, 11, 269.

15. dec. (Kbh.) Ms. til Anders Bille, Gregers Krabbe og hr. Oluf

Parsberg. Kongen har anset for godt at lade det gevorbne rytteri fordele på krongodset efter den derom gjorte afsked, således at en gd. af hver 400 td. htk. skal udlægges til rytterhold og -brug. De skal straks gøre overslag på krongodset i Jyll. over, hvor mange ryttere der skal anvises hvert len, og siden befale ritmestrene at rette sig derefter. Hvis der findes flere ryttere der i landet, end der bør underholdes, skal rigens marsk meddele dem ordre til at begive sig til den provins, hvor der ikke findes så mange, som bør underholdes. JT, 11, 270.

16. dec. (Kbh.) Ms. til lensmændene i Kbh., Kronborg, Vordingborg, Roskilde, Kalundborg, Antvorskov, Korsør, Tryggevælde, Svenstrup, Møn, Nykøbing og Halstedkloster. Da mandtallet på forgangne års unionsskat af deres len ikke er indkommet eller klareret, og heller ikke dette års skatter endnu er fremkommet, nu da begge påbudne terminer er forbi, skal de ufortøvet forklare mandtallets registre for forgangne år samt snarest lade oppebære og uden videre forsømmelse straks fremsende de penge, som endnu rester af dette års skatter, da der ligger højeste magt derpå. Sjt, 29, 116. K.

16. dec. (Kbh.) Ms. til Flemming Ulfeldt. Da hverken mandtallet på forgangne års unionsskatter eller noget af dette års skat af hans len er fremkommet til påbudne terminer, skal han snarest erklære sig om årsagen og have i agt, at forgangne års mandtal og dette års skatter uden videre forsømmelse fremkommer. Sjt, 29, 116.

16. dec. (Kbh.) Knud Ulfeldt fik brev at afregne endeligt med Claus von Ahlefeldt t. Klein Nordsees regimentskriver for, hvad han til denne dag kan tilkomme, og give ham en måneds sold. Siden skal han få en restseddel på det øvrige, kongen skylder ham. Udt. i Sjt, 29, 116. (Efter Otte Krags ordre) K.

16. dec. (Kbh.) Henrik Ramel fik brev at indtage mag. Christen Clemensens 3 sønner Clemend, Mathis og Jens i Sorø skole, når plads bliver ledig. Udt. i Sjt, 29, 117. Incl. 16. dec.

16. dec. (Kbh.) Ms. til ritmester [Levin] Bülow. Kongen har anset for godt at lade hans ryttere forsørge således med en bondegd. på krongodset, at rytteren skal nyde gården kvit og fri for skyld, landgilde, ægt og arbejde, og hvis en gd. ikke så snart kan findes ledig, da rytteren at afskaffe sin hest og af visse bønder efter lensmandens

anordning mdl. gives $4\frac{1}{2}$ rd., måneden regnet til 32 dage, og når han blev opmanet og befalet at bruges i marken, da rytteren færdig at lade sig finde med sin sadel, tøj, pistoler og gewehr, og lensmanden at forskaffe ham en hest af de tilforordnede bønder. LB skal foreholde rytterne i sit kompagni dette, og hvis da nogen blandt dem ikke vil tjene på sådanne vilkår, skal han, når afregning er sket, forskrive dem til at søge deres afsked hos rigens marsk, som også skal give ordre til at antage en anden. # De andre skal LB anvise til efterskrevne len, hvor kongen har befalet lensmændene at akkomodere dem: Kronborg, Frederiksborg og Abrahamstrup len 31 heste, Holbæk 2, Kbh. len 22, Dragsholm 16, Svenstrup 1, Tryggevælde 5, Kalundborg 20, Vordingborg 15, Møn 8, Antvorskov, Sæbygård og Korsør len 3, Ringsted 2, Roskilde 2. Sjt, 29, 117. K.

Tilf.: Ligesådan brev fik major Deberen, dog kun til tegnet #. Derefter blev indført, at han skulle tage videre ordre hos rigsråderne i Fyn, hvortil hans ryttere, som ligger der, skal henvises, og hos Jobst Frederik von Papenheim t. Søholt og Erik Rosenkrantz t. Rosenholm ang. de ryttere, som er henlagt til Loll. og Falster. – Nok fik Niels Lykke og Henrik Rantzau ligelydende brev, og ved tegnet #, at de skal tage videre ordre om, hvor deres ryttere skal henlægges, hos rigsråderne i Jyll., som har fået kongens befaling herom.

16. dec. (Kbh.) Forordning om forbud mod giftermål med sin stedfaders enke eller sin stedmoders efterladte mand. Sjt, 29, 117. (Efter hr. kanslers ordre) K. Orig. i DKanc. B 165a. Orig. udfærdigelse i Ålborg bispeark. (C1-57), LAV. (Tr.: CCD, V, 515 efter orig. udfærdigelse og i DKL, III, 334 efter orig. i Fyns bispeark.). Incl. 13. aug.

16. dec. (Kbh.) Borgmester i Malmø Just Ledebur fik bevill. at måtte på fremmede steder og udenlands søge sig redere i et skib, han nylig selv har ladet bygge for Malmø, dog må han ikke afhænde det til fremmede, før kongens derom udgangne forordning tilsteder det. Udt. i SkR, 5, 468. K.

16. dec. (Kbh.) Ms. til Frands Pogwisch. Da der i Horsens er indlogeret nogle stabspersoner, hvis tjeneste ikke mere behøves, skal han afregne med dem og give enhver en måneds sold, hvorefter de siden må søge kongens restseddel. JT, 11, 270.

16. dec. (Kbh.) Ms. til Gunde Lange. Lensmand på Åstrup Mande-

rup Due t. Halkær har til magelæg begæret krongods i Slet h. i Vilsted s. i Grønning, Gasted [Gårdsted], Haldrup og Hyllested, i Næsborg s. og by, i Oudrup s. en gd. Bendtzhauffe, i Hornum h. et bol i Djørup, som er hospitalsgods, mod gods i Han h. en gd. Stuxgaard, i Telling s. i Brøndum, på Hannæs i Arup og i Ejstrup, i Fleskum h. i Storvorde, i Hornum h. en gd. Hariell, i Tielstrup og i Vexleff. GL skal snarest erklære, om det begærede gods for belejlighed og anden herligheds skyld kan undværes, og om det tilbudte kan beløbe sig lige så højt. JT, 11, 270.

17. dec. (Kbh.) Hr. Niels Jørgensen, som var kommet ned fra Gulland fik bevill. at måtte kaldes til kald. Udt. i Sjr, 21, 577.

17. dec. (Kbh.) Maren, Absalon Hansens fik bevill. at måtte være skattefri i Kbh. og årl. af blokken i slotskirken få 10 rd. Udt. i Sjr, 21, 577.

17. dec. (Kbh.) Ms. til Anders Bille, Gregers Krabbe og hr. Oluf Parsberg. Adelen har ved sine deputerede og fuldmægtige for nogen tid siden af kongen begæret, at han ville tillade landkommissærerne i hver provins at samles en gang om året, eller om fornødent oftere, med rigens marsk og andre af rigens råd i denne provins og iagttagelse, hvad der kunne ske til kongens og rigets tjeneste, landets defension og bedste og høre, hvad nogen, af hvad stand det være kan, kunne have at foregive, og siden troligt andrage det for kongen og befordre det til bedste. Kongen er tilfreds, at adressaterne og tilkommende rigsråder i Jyll. på belejlige tider og steder, når fornødent gøres, årl. forsamles med landkommissærerne smst. og nu gør begyndelse derpå til snapsning 1647, og da fortroligt kommunikerer med dem, om hvad der kan være til landets bedste. Hvis nogen da til den tid har noget at forrette eller foregive, skal adressaterne høre det og siden, om noget er af den vigtighed, at det behøves, sende tilbørlig relation derom til kancelliet. Sjt, 29, 118. K. (Tr.: CCD, V, 516).

Tilf.: Ligesådannt brev fik hr. Mogens Kaas, Iver Vind og hr. Jørgen Brahe om det samme i Fyn og Langeland at begynde til tyvendedagen i Odense. – Ligeså hr. Tage Thott og hr. Christoffer Ulfeldt om det samme i Skåne og Blekinge at begynde nu til skt. dionysii dag 1647 i Lund, om ej før fornøden gøres. – Ligeså hr. Christoffer Urne¹, Jørgen

1) Således konceptet. Indførslen har ved en kun delvis rettet forskrivning hr. Jørgen Brahe.

Seefeld, Hans Lindenov, hr. Frederik Reedtz og Niels Trolle om det samme i Sjæll., Loll. og Falster nu til skt. dionysii dag at begynde, om ej før behøves, i Roskilde. K.

17. dec. (Kbh.) Ms. til hr. Mogens Kaas, Iver Vind og hr. Jørgen Brahe. Kongen har anset for godt til rigets styrke og forsvar at formere udskrivningen på krongodset, og tvivler ikke om, at adelen heller intet vil undlade til fædrelandets defension, som i så måde kunne tilvejebringes på dennes gods. Så skønt kongen ikke (Gud være ære) ved af nogen differentz med sine naboer, eragter han det i disse verdens ubestandige tider rådeligst intet at efterlade, som kunne bestyrke undersåtternes sikkerhed, og eragter det derfor nødigt at lade adelen forskrive og lade den forstå slig kgl. forsorg og derhos begære af dem, at de også af deres gods vil udskrive og holde soldater, siden de år, som hidtil har været bevilget, er udløbet. Adressaterne skal derfor snarest muligt lade adelen i Fyn og Langeland forskrive og lade dem kongens begæring, dem selv og kongen til gavn og bedste, forstå og høre deres erklæring derom. Da det tidligere er begæret af adelen, at den selv ville optænke de bedste måder, hvorpå det, de vedtager og godvilligt udlover til fædrelandets gavn og bedste, måtte efterkommes, såsom en del dermed befindes velvillige og en del ganske efterladne, skal adressaterne igen alvorligt erindre dem om, at nogen vished deri endelig må gøres, for at den velvillige ikke skal forarges over andres ubetænk-somme efterladenhed, og alle gode resolutioner, riget til skade og de gode og villige patrioter til eftertænkkelig fortræd, ikke derover skulle forblive ufrugtbare. Sjt, 29, 118. K.

Tilf.: Ligesådant brev fik hr. Tage Thott og hr. Christoffer Ulfeldt om dem i Skåne og Blekinge. Ligeså hr. Christoffer Urne, Jørgen Seefeld, Hans Lindenov, hr. Frederik Reedtz og Niels Trolle om dem i Sjæll., Loll. og Falster.

17. dec. (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Da hofmønsterskriver Hans Boyesen beklager sig over, at de gør ham 3000 rd. til mangel, som han efter kongens ordre har udgivet til oberst Rudolph Rauchheupt, er kongen tilfreds, at de godtgør ham dem, dog at når RR igen skal gives penge, om det sker af dem, han da afskrives beløbet af sin restseddel. Sjt, 29, 119.

17. dec. (Kbh.) Ms. til hofmarskal Adam Henrik Pentz, Oluf Brockenuus og Gabriel Akeleye. Der er tvist om fiskeriet ved Farum, og

bønderne smst. beklager, at det er deres høbjærgning og græsgang til stor skade, og at det ikke tilforn har været udlagt til kongens fiskeri, hvorimod kongens fiskemester Johan Funck foregiver, at bemeldte Farum damme i forrige tider har været opstemmet, og at den gamle dæmning også let og med ringe omkostning kan repareres, og at bønderne ikke kan bevise dammen dem til vilje at være ødelagt. Adressaterne skal snarest af forrige fiskemester Johan Bøgvad fordre en rigtig efterretning over, hvilke damme og søer, så vidt han ved, der har været brugt i hans og hans formænds tid, og siden begive sig til bemeldte pladser og udfritte og forfare, hvorledes dermed er beskaffent, om dammene kan erfares at have været der tilforn og nu er nødvendige til kongens fiskeris bedre fortsættelse, og om det kan ske uden skade for de hosliggende bønders høbjærgning og græsgang, at dammene igen »steffnis« og bruges, såvel som om bønderne ikke derforuden har så megen høbjærgning og græsgang, som de har haft fra arilds tid. Sjt, 29, 119. K.

17. dec. (Kbh.) Ms. til Oluf Brockenhuus. Da der er fundet et barn ved et vangeled i Buddinge i Gladsaxe s., og sognet ikke er så formuende, at det på egen bekostning kan tåle at opfostre det, skal han forhandle med de andre omliggende bønder uden for sognet om, hvad enhver af kristen kærlighed og barmhjertighed vil give til opfostrelsen, til andre midler kan optænkes, eftersom kongen i sig selv eragter det kristeligt. Sjt, 29, 120.

17. dec. (Kbh.) Ms. til hr. Jørgen Brahe. Fru Ellen Gøye, afd. Mourids von Ascherslebens har andraget, at hun for nogle år siden har forhvervet 2 domme af rigsrådet over Anders von Aschersleben, at han for en sum penge, han havde skyldt hendes husbond, enten skulle contentere hende eller efter recessen holde maning. Dette har JB for nogen tid siden fået befaling at foreholde ham, men da kongen erfarer, at AA endnu ikke har efterkommet dommene og tilfredsstillet EG, skal JB på hendes begæring med sine folk bemægtige sig ham, hvor han kan træffes, for at han enten kan contentere hende eller hun procedere med ham efter recessen. FT, 5, 421. (Efter Otte Krags ordre) K.

17. dec. (Kbh.) Hr. Oluf Parsberg fik et års frihed til, efter kongens forordning om inden år og dag ved lov og ret at søge det gods, man i forleden fejde havde mistet, og man hos nogen kunne finde, at repe-

tere og tilbagetage det ham i forleden fejde frarøvede gods, da han først nogle måneder efter forordningens publikation var hjemkommet fra Rusland. Udt. i JR, 10, 426.

17. dec. (Kbh.) Ms. til hr. Oluf Parsberg m.fl. lensmænd i Jyll. Det gods, kongens søn grev Valdemar Christian mod Saltø slot har udlagt til kronen i Jyll., ligger her og der adsplittet over Nørrejyll., især i adressaternes len, som de kan erfare af hosføjede jordebog. De skal snarest erklære, hvilket af godset, der ligger i deres len, og selv eller ved deres fuldmægtige antegne det i den medsendte jordebog, undtagen det, kongen allerede har forundt Niels Krag t. Trudsholm, og som findes antegnet i jordebogen. Når den igen indleveres i kancelliet, vil kongen erklære, hvorledes der skal forholdes dermed. JT, 11, 271.

17. dec. (Kbh.) Ms. til rigsråderne i Jyll. Kongen har anset for godt til rigets styrke og forsvar at formere udskrivningen på krongodset. Han tvivler ikke på, at adelen heller intet vil undlade til værn for deres fædreland, som kan tilvejebringes på dens gods. Skønt han ikke ved af ringeste differentz med sine naboer, eragter han det dog nødvendigt i disse ubestandige tider intet at undlade, som kan tjene til at styrke undersåtternes sikkerhed, og har derfor eragtet nødvendigt at lade adelen forskrive og lade den slig kgl. forsorg forstå og derhos begære af den, at den også af sit gods vil udskrive og holde soldater, da de år, som tilforn har været bevilget, er udløbet. Adressaterne skal snarest muligt forskrive adelen i Nørrejyll. og lade den forstå kongens begæring, den selv og kongen til bedste, og høre dens erklæring derom. Da adelen tilforn har begæret selv at ville optænke de bedste måder til at efterkomme det, den vedtager og godvilligt lover til bedste for dens fædreland, eftersom en del befindes uvillige dermed og en del ganske efterladne, skal adressaterne desuden igen alvorligt erindre adelen om, at nogen vished deri endelig må gives, så den velvillige ikke skal forarges over andres ubetænksomme efterladenhed, så ikke alle gode resolutioner, riget til skade og de gode og villige patrioter til fortræd, derover skal forblive ufrugtbare. Landkommissærerne har om fæstningen i Jyll. på nogle steder erindret og begæret hjælp dertil af kronen. Da kongen daglig befinder, hvilken besværing kronen har i freds- som i fejetid af de fæstningers underhold, som allerede er bygget, og derhos betænker, at når den bekostning, som er anvendt på første fortifikation, engang er overvundet, som endda vil falde meget tungt, at der så årl. udkræves en mægtig bekostning til garnisonens

underhold, magasins oprettelse, ammunition og andet, så skal adresaterne lade adelen fornuftigt forstå og af den fornemme, hvad middel og råd den kan optænke dertil, så man ikke skal begynde på noget med besværlig omkostning, som siden enten fuldkommen skal slippes med spot og skade eller til fordel for andre ikke kan sådan forsynes og forsvares, at riget og undersåtterne kunne vente større fare end sikkerhed deraf. Kongen ønsker intet hellere, end at alt det, som kunne tjene til undersåtternes sikkerhed, måtte iværksættes således, at man kunne forvente den forhåbede ønskelige udgang deraf. Hvad kronen kan afstedkomme dertil, vil han erklære sig om, såvidt muligheden i disse besværlige tider vil bevilge. Kommissarietolden, såvidt den kan beløbe sig i Jyll., godkender kongen at måtte leveres landkommissærerne til den ende. Noget af skovene godkender han at måtte bevilges til materialer, når det bliver besluttet, på hvad sted arbejdet først skal begynde, og han erfarer, hvor meget dertil begæres. JT, 11, 271.

17. dec. (Kbh.) Ms. til Christoffer Hvas. Han har givet til kende, at i hans len på vesterhavsstranden undertiden ankommer små norske skuder med adskilligt småt bygningstømmer, som bønderne køber til deres gdes fornødenhed for korn og andre landets varer, og begæret, at det herefter som før må foregå. Da kongen af hans erklæring erfarer, at det er gavnligt for landet, godkender han, at de norske skuder, som kommer til lenet med tømmer, fortsat må modtage korn og andet, der i landet kan falde, i betaling, dog at den pålagte told af det udførte svares på de tilfornordnede toldsteder, hvad CH skal se til. JT, 11, 272. Indl. 10. nov.

18. dec. (Kbh.) Bevilling. Landsdommer på Loll. og Falster Lave Beck t. Førslev må ægte jfr. Margrete Grubbe, som han er beslægtet med i 3. led, mod at give 500 rd. til førstkommende påske til Frederiksborg skole. SjR, 21, 577.

18. dec. (Kbh.) Ms. til Knud Ulfeldt. Da oberst Rudolph Raucheupt på kongens ordre af hofmønsterskriveren har fået 3000 rd. af sit tilgodehavende hos kongen, og de ikke er afskrevet på hans restseddel, skal KU, hvis RR herefter får penge af ham, lade beløbet afskrive på hans restseddel. SjT, 29, 120. K.

18. dec. (Kbh.) Ms. til overfeltøjmester Zernickow. Han har andraget, at der mangler tømmer til at lade adskilligt forfærdige på

tøjhuset, og kongen har erfaret, at Gunde Rosenkrantz t. Skafø har en del tømmer på sin gd. Allerup, som skal være tjenligt, og som han vil sælge til kongen. Z skal straks sende nogle, som forstår sig derpå, til Skåne for at undersøge tømmeret. Hvis han eragter det tjenligt, skal han af GR erfare, hvad han begærer for det, og de, der på kongens vegne sendes derover, skal taksere det, hvilket siden skal meddeles rentemestrene, at de kan gøre kongen relation og på hans vegne kontrahere derom. Sjt, 29, 120. K.

18. dec. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev på bedste maner at overlevere den svenske resident i Helsingør det herhos tilskikkede brev til dronningen af Sverige om et højt magtpåliggende hverv og recommendere ham at fremsende det og derpå snarest muligt igen at tilvejebringe kongen hendes svar og resolution. Udt. i Sjt, 29, 121. (Efter hr. kanslers ordre) K.

19. dec. (Kbh.) Ms. til rentemestrene. Kongen har forlenet lensmand på Lund Niels Krag t. Trudsholm med noget gods i Middelsom h. i Skjern birk, i Høgsted [vel forskrivning for Hindsted] h. og i Onsild h., hvoraf han efter forleningsbrevets lydelse skal gøre regnskab for det uvisse, deraf kan falde. Kongen vil dog forunde ham, som andre lensmænd får, den 10. penge af det uvisse, hvilket rentemestrene skal godtgøre i hans regnskab. Sjt, 29, 121. K. Orig. i DKanc. B 179e.

19. dec. (Kbh.) Forleningsbrev. Lensmand på Lundegård på Mors Niels Krag t. Trudsholm får, som tillæg til sit forleningsbrev af 31. maj 1646, flg. bøndergods i forlening for 432 enkende rd. in specie: i Middelsom h. i Skjern s. og birk kronens anpart landgilde af Skjern mølle (Peder Jensen), 1 gd. i Tindbæk (Morten Nielsen), 1 gadehus ibd., 1 gd. i Løvskaal (Laurids Jensen), 3 gadehuse ibd., 1 gd. i Terp (Terkel Pedersen), 1 gadehus ibd., 1 gd. i Vester Velling (Søren Mikkelsen), 1 gadehus ibd.; i Hindsted h. i Øls s. i Tostrup 7 gde (Søren Nielsen, Peder Madsen, Peder Mouridsen, Jens Nielsen, Christen Nielsen, Christen Lauridsen og Søren Olufsen), 1 gadehus ibd., i Øls by 8 gde (Jacob Jensen, Poul Pedersen, Jens Aggesen, Christen Jensen, Peder Madsen, Niels Christensen, Anders Mouridsen og Jens Ovesen), i Hørby s. i Hostrup 2 gde (Søren Andersen og Christen Pedersen), 2 huse kaldet Kanckeborghuse(?) (Mikkel Brolægger og Jens Smed), 1 hus kaldet Frydahlshuus (Bodil Jensdatter), 1 gd. i Thaggerup [Tobberup?] (Søren Christensen), 2 gde i Hegedal (Jens

Nielsen, Iver Nielsen, Jacob Jensen og Anders Jensen), 1 gd. i Døstrup (Jens Nielsen og Peder Nielsen), 1 mølle ibd. (Mads Nielsen); i Onsild h. i Hvorum s. i Brøndum 1 gd. (Anders Jensen og Hans Sørensen), 1 mølle og 1 gadehus ibd., i Valsgård s. i Tofte 1 gd. (Laurids Hansen og Jens Hansen). (Forleningen sker på de i lensbrevene sædvanlige vilkår og går fra philippi jacobi 1646. Forbud mod forhugning af skovene nævnt. Der skal gøres regnskab for stedsmål, sagesfald, husbondhold, oldengæld, drift og førlov, vindfælder og rod-syg skov, forbrudt, rømnings- og arveløst gods, som kongen forbeholder sig). Udt. i JR, 10, 426. K (hvorefter gengivet her).

19. dec. (Kbh.) De i forleningsbrevet til Niels Krag nævnte bønder fik befaling at være ham lydige og svare ham landgilde og anden rettighed som tilforn grev Valdemar Christian. Udt. i JR, 10, 427. K.

19. dec. (Kbh.) Ms. til fru Kirstine Lützw. Kongen har erfaret, at hun lader fordre regnskab af byfoged i Randers Knud Nielsen for den uvisse indkomst i byen for 1646. Da sådant er usædvanligt, og byfogden smst. årl. tilforn har forklaret sine regnskaber for forrige borgmester i Horsens Ernst Ernstsens, skal KL ikke befatte sig dermed, da det ikke har været brugeligt tilforn. JT, 11, 273.

20. dec. (Frederiksborg) Ms. til rentemestrene. Kongens råd dr. Christoffer von der Lippe har anholdt om repressalier mod indbyggerne i Rostock og allerede for nogen tid siden fået det på de skuder og skibe, der er ankommet derfra, til ham til fulde bliver betalt 5000 gylden kapital med resterende renter af borgmester og råd smst., som de skylder ham og efter adskillige anmodninger ikke med det gode vil betale. Rentemestrene skal befale tolderen i Kbh., at han efter de udgivne repressalier mod rostockerne arresterer alle rostockske skuder og skibe, som ankommer hertil, indtil CL bliver betalt af dem. Sjt, 29, 121. Orig. i DKanc. B 179e. Incl. 11. sept.

20. dec. (Frederiksborg) Ms. til Gunde Lange. Ålborg hospitals tjenere resterer med nogle læster korn til hospitalet for 1644, som de besværer sig over at levere, fordi kronens bønder har fået forskånsel på samme års landgilde. GL skal alvorligt tilholde dem, som formår uden skade at levere deres fulde eller størstedelen af deres rest, efter deres vilkår og formue at levere det resterende korn. JT, 11, 273. Incl. 6. dec.

20. dec. (Frederiksborg) Ms. til Anders Bille. Han skal lade Axel Urup t. Belteberg forstå, at han snarest skal sende kongen det afrids, han for nogen tid siden har gjort over den plads tværs over for Middelfart, og hvis den er kommet ham fra hånden, at han da med de andre 2 ingeniører gør et nyt afrids af samme plads, og det første ske kan tilstiller kongen det. JT, 11, 273.

21. dec. (Frederiksborg) Ms. til Hans Lindenov. Han har forebragt, at salpeterværket i Kalundborg len årl. flux koster kongen mere, end det med rede penge kunne købes for, at skovene derved forhugges og bønderne betynges med daglig vedagen dertil. Han skal derfor akkordere med bønderne om en vis årl. sum penge for at forskaanes derfor og søge at finde en person, som på egen bekostning vil antage værket og nedsætte sig der, og snarest sende kongen sin erklæring herom. Imidlertid skal han indtil videre lade salpeterhuset med hvad salpeter, kobber og gammel jord, der findes i og ved det, blive som det er. Sjt, 29, 121. K.

21. dec. (Frederiksborg) Ms. til Oluf Brockenhuus. Af den besigtigelse, som han med hofråd og marskal Adam Henrik Pentz t. Warlitz og sekretær Gabriel Akeleye t. Hjulerød nylig har gjort på det omtvistede fiskeri ved Farum by i Kbh. len, erfarer kongen, at diget ved Farum fra gammel tid har været en mølledam og udlagt til bønderne smst., hvilken de ikke let kan undvære pga. deres ringe højbjærgning. Han godkender derfor, at de må beholde den. Ang. den anden dam, som ligger i et overdrev, og som bønderne har inddæmmed til deres fiskeri, vil kongen ikke tillade, at nogen på kronens grund uden særlig permission opretter damme eller fiskeri. Sjt, 29, 122. K.

21. dec. (Frederiksborg) Ms. til borgmester og råd i Kbh. Borger i Kbh. Johan Ettersen har beklaget sig over, at hans hustrus fader Christoffer Iversen skylder ham en anseelig sum penge med påløbne renter og ikke vil bekvemme sig til betaling, uanset han ved byfogdens dom er befunden dertil. Da CI berettes snarest at ville begive sig på en længere udflugt til Holsten, skal adressaterne alvorligt tilholde ham, at han enten betaler JE eller bliver i Kbh., til sagen, som nu afhænger af en proces, får sin endelige udgang, hvis parterne ikke selv ved andre borgeres underhandling eller på anden måde kan forenes. Sjt, 29, 122.

21. dec. (Frederiksborg) Ms. til fru Anne Lunge. Da hendes afd. husbond hr. Just Høeg for nogen tid siden har fået kongens befaling til hid at fremsende halvparten af Odense provstis kirkers forråd, men dette endnu ikke er sket, skal hun senest inden påske levere halvparten af nævnte kirkes beholdning i Kbh. til dr. Laurids Mortensen, *theologum* i universitetet smst., som skal kvittere derfor. Desuden skal hun til kancelliet sende en fortegnelse over, hvad deraf bliver leveret til LM. FT, 5, 421. (Efter hr. kanslers ordre) K.

21. dec. (Frederiksborg) Ms. til Iver Vind. Han skal snarest underrette kongen om, hvor meget håndværksfolkene på Ulriksholm med rette kan fordrø for deres arbejde, hvor meget der endnu vil medgå til bygningens færdiggørelse, og hvorvidt gdens avling og indkomst i år kan forslå dertil. Han skal desuden af Steen Bille t. Kærsgård fordrø skødet på det gods, han beretter på Ulrik Christian Gyldenløves vegne at have købt til Ulriksholm for de 900 rd., som for nogle år siden har været udsat på rente hos afd. Claus Brockenhuus og Lave Bille, og med sikkert bud sende skødet hidover til fru Vibeke Kruse. FT, 5, 422. K.

21. dec. (Frederiksborg) Ms. til Otte Marsvin. Han skal som nærmeste værge for fru Kirsten Munk t. Boller efter loven straks tage til sig i forsvar alt hendes gods, som efter kongens ordre står under forsegling, »deraf den tilbørlig rostjenesten holder«, og således registrere og vel forvare de breve, som findes i boet, så der med gods, breve og andet hende tilkommende omgås, som han for kongen og andre agter at forsvare. JT, 11, 273.

Post scriptum: Det er herhos kongens vilje, at OM til Frands Pogwisch igen skal erstatte den omkostning, han har haft på KMs folk og andet hende vedkommende, siden hendes gods, efter kongens ordre, er blevet forseglet, så han kan blive holdt skadesløs.

21. dec. (Frederiksborg) Ms. til Jørgen Seefeld. Maren N [Brod], forrige superintendent over Viborg stift, afd. mag. Wichmand Hasebards har andraget, at en del bønder smst. anstiller sig modvillige og forsømmelige til at yde hende, hvad de resterer med for nådsens år. JS skal hjælpe hende med at få, hvad med føje tilkommer hende af bønderne. JT, 11, 274.

21. dec. (Frederiksborg) Ms. til Anders Bille. Da kongen har anord-

net, at alle rytteres heste skal afskaffes, skal AB af det gamle buchwaldske regiment udvælge 30 af de bedste ryttere, som har gode heste og tilhørende sadel og gewehr, som kan beholde deres heste og straks på foråret opvarte og medfølge den udvalgte prins Christian som enspændere. JT, 11, 274.

22. dec. (Kbh.!) Å. b. Der har for nogen tid siden været tvist ml. sognepræst på Frederiksborg slot mag. Hans Huusvig og afd. sognepræst smst. mag. Tidemans enke om hendes nådsens år. Den er afgjort ved endelig dom af lensmand på Kronborg og Frederiksborg Arent von der Kuhla og superintendent over Sjæll. stift Jesper Brochmand således: nådsensåret skal regnes fra præstens dødsdag til årsdagen derefter. I den tid skal enken have halvdelen af offer og anden uvis indkomst efter skik og brug i andre købstæder, hvilken skik og brug observeres, eftersom præsten ikke som i landsbyerne bruger avl eller oppebærer tiender. Ang. slotspræstens månedspenge og løn efter bestallingsbrevet, da fordi samme penge er en del af den bedste løn, som slotspræsten har, og som er kommet i stedet for tienden, som præsten i gamle dage fik af Herlev sogn, burde også halvdelen så vel af den som af den visse indkomst af byens og slottets tjenere tilfalde enken, da ordinansen bevilger enken halvdelen af al renten. Hvad angår halvdelen af det uvisse, såsom offer på søndage eller andre højtidsdage, med brudefolk, barnedåb, kvindernes kirkegang, trolovelse, sygebesøg og lig at begrave, da fordi dette ingen steder i købstæderne tilfalder enkerne, bør det alene tilkomme sognepræsten. Hvad slotspræstens residens angår, bør den på årsdagen være ryddelig og ledig, og lensmanden bør derimod tilholde indvånerne i Hille-rød efter ordinansen at skaffe enken en vis bolig. Denne lensmandens og superintendentens afsigt har kongen konfirmeret som forholdsordre, når fremtidig nogen præst smst. dør. SjR, 21, 578.

22. dec. (Frederiksborg) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim. Menige borgerskab i Nykøbing F. har i juli 1644 efter kongens befaling til flådens fornødenhed forstrakt proviant, som de beretter at beløbe sig til 800 rd., foruden andre kontributioner og forstrækninger, som de ellers både før og siden har gjort lige med andre borgere i landet. De har anholdt om, at nævnte proviantforstrækning må godtgøres i de skatter, de resterer med. Da JFP bekræfter, at de ved slige ekstraordinære udgifter er blevet meget forarmet og ikke kan betale de resterende skatter uden stor skade, godkender kongen, at JFP lader

den gjorte forstrækning taksere og afkorter enhver den pro quota i skatterne. SmT, 6, 583.

26. dec. (Frederiksborg) Ms. til hr. Christoffer Urne. Kronens tjener Mads Skomager i Ris i Dragsholm len har andraget, at 25 væggerum hus af hans gd. i år er afbrændt med det korn, fetalje og boskab, han havde deri, og begæret nogen forskånsel i dette års landgilde. Da CU har bekræftet andragendet, godkender kongen, at han i indeværende års landgilde må forskånes for 2½ pd. byg, som skal godtgøres CU i sit regnskab på renteriet. Sjt, 29, 122. K.

26. dec. (Frederiksborg) Ms. til rentemestrene. Borgmester og råd i Bergen har andraget, at de og byfogden i 1605 på deres egen person blev bevilget at måtte modtage ⅔ accise af alt tysk øl og fremmed drik, som dér i byen udtappedes, mens der skulle gøres kongen årl. regnskab for ⅓. Denne frihed nød de upåtalte til 1611, da den forandredes til, at der årl. skulle betales borgmester og råd 1000 rd. af accisen, som også blev betalt dem til 1621, da summen forringedes til 500 rd., siden hvilken tid borgmester og råd derhos altid fuldt ud har haft det fremmede øl toldfrit, som de brugte til deres eget bord. Dette beretter de at være godtgjort dem i rentekammeret, indtil rentemestrene nu har gjort dem mangel derpå. Rentemestrene skal snarest erklære, hvorfor de har gjort dem denne mangel på accisefrihed af det øl, der bruges til deres egen nødtørft, mod de privilegier, der tilforn (efter deres beretning) er bevilget dem. Sjt, 29, 123. K. Orig. i DKanc. B 179e.

26. dec. (Frederiksborg) Ms. til Achim von Bredow. Da kongens jæger Hans Christoffer Claudi har andraget, at ham af kongens jægermester Hans Dibolt von Denen betages den jægerrettighed, hans formænd har haft, skal AB erkyndige sig om, hvad rettighed jægerne i hans og i kongens forrige jægermesters tid har haft, og snarest indsende erklæring herom til kancelliet. Sjt, 29, 123.

28. dec. (Frederiksborg) Krigskomm. Knud Ulfeldt fik brev herefter at give hver soldat under det gevorbne folk til fods 3 rd. mdl., hvormed de skal underholde sig uden nogen service eller borgernes besværing. Han skal ligeledes give generalauditøren 200 rd. på hans besolding. Udt. i Sjt, 29, 123. K.

28. dec. (Frederiksborg) Ms. til rentemestrene. De har nylig fået befaling at tilholde toldereren i Kbh. at arrestere de rostockerskibe og -skuder, som ankom dertil, indtil dr. von der Lippe af borgmester og råd i Rostock fik, hvad de skyldte ham. Da de nu har tilbudt at betale, skal rentemestrene igen tilsige toldereren, at han ingen rostockerskibe arresterer, men indtil videre indeholder med den befaling, han allerede har fået. Sjt, 29, 123. K. Orig. i DKanc. B 179e.

Tilf.: Ligesådant brev fik toldererne i Øresund at lade de rostocker skuder og skibe passere indtil videre.

28. dec. (Frederiksborg) Ms. til Henning Valkendorf. Han skal til oberst og guvernør i fæstningen Christianpris Axel Urup t. Hviderød af de indkomne skatter mod kvittering levere 2000 rd., som AU skal bruge til fæstningens fornødenhed. FT, 5, 422. K.

28. dec. (Frederiksborg) Ms. til Otte Skade. Da kongen må sende sin hofmønsterskriver Hans Boysen til Kiel for at forrette nogle hverv og ærinder, skal OS straks kommandere de soldater af sit kompagni, som Ditlev Reventlow t. Ziesendorf senest har haft med sig i Holsten til eksekution hos de modvillige bønder i Haderslev len, til at konvojere HB, og desuden befale dem siden straks igen at forføje sig tilbage til kompagniet. JT, 11, 274.

29. dec. (Frederiksborg) Bevilling. Kbh. universitets bogtrykker Melchior Martzan har berettet, at adskillige kirke-, skole- og andre bøger, som det pålægges ham at trykke, ofte eftertrykkes af andre boghandlere til hans største skade. Derfor bevilger kongen, at hvad det til brug i skoler og kirker i Danmark og Norge såvel som kalendere befales eller bevilges ham at trykke, ikke må trykkes eller oplægges af andre. Til gengæld skal MM trykke bøgerne flittigt og korrekt og sælge dem for billigt køb. Desuden skal han af kalenderne udelade al *superstition* efter kongens tidligere forordning derom. Dog skal kongens tidligere bevillinger, som andre kan have, især på skole- og kirkebøger eller kalendere, forblive ukasserede. Sjr, 21, 577.

29. dec. (Frederiksborg) Ms. til Christian Did. von Zerneckow. Da Gunde Rosenkrantz t. Skafø for nogen tid siden har tilbudt for en billig pris til kongen at sælge en del tømmer af Allerup skove, som kunne være tjenligt til arsenalet og skibsflåden, og da CDZ selv nylig har været ovre at besigtige skovene og dér udsøgt og antegnet nogle

træer, som er tjenlige til feltlavetsvansen og andet sligt, skal han nu straks i denne måned tilforordne nogle, som kan forføje sig til Allerup skove og fælde og på stedet tilhugge de antegnede træer. Siden vil kongen der på stedet lade akkordere med GR om prisen for de afhuggede træer og efter gjort akkord lade tømmeret afhente, hvilket CDZ skal give GR til kende. Da kongen desuden har eragtet for godt, at en del elleved skal hugges i Frederiksborg len og henføres til krudtmøllen ved Kbh., skal CDZ, når det er ankommet, uddele det blandt de bønder, som er forordnede til at gøre arbejde til krudtmøllen, og befale dem at lade det gøre tørt, så det bekvemt kan bruges til krudtet, og se til, at bønderne intet af veddet lader bortkomme til unytte eller egen brug, men at enhver leverer fra sig, som han får til. Sjt, 29, 124. K.

29. dec. (Frederiksborg) Ms. til hofmønsterskriver Hans Boysen. Han skal af Hannibal Sehested t. Nøragergårds tjener Niels Pedersen, efter den ordre, der er givet ham om at rejse til Kiel, modtage i veksel og »barskaft« 100.000 rd. og derpå straks tilbørligt kvittere ham. Sjt, 29, 124. K.

29. dec. (Frederiksborg) Ms. til Erik Grubbe. Han har andraget, at der er så stor brøstfældighed på Århus mølle, at den næsten står for fald og absolut behøver reparation, og begæret det nødvendige tømmer af Skanderborgs skove, da der i Havreballegårds len er mangel på så stort tømmer, som kræves til møllen. Da han ikke har specificeret, hvor meget der vil medgå, skal han med det allerførste ved nogle erfarne tømmermænd lade gøre et overslag, hvorpå han straks kan vente kongens resolution. JT, 11, 275.

29. dec. (Frederiksborg) Ms. til Steen Bille.¹ Kongen har for nogen tid siden befalet Jørgen Kruse t. Kærsgård og Henrik Sandberg t. Bøgsted at være kommissærer på skiftet efter afd. Jørgen Orning t. Skårupgård. Da skiftet af forskellige årsager ikke er foretaget, og da HS for at bringe sit regiment i god orden er lovlig forhindret i, når det behøves, at overvære skiftet, skal SB i hans sted sammen med JK overvære det og fuldføre kongens forrige befaling. JT, 11, 275.

1) Er if. overskriften også sendt til Jørgen Kruse.

30. dec. (Kbh.!) Tidl. gefreiter på Kronborg Hans Schlemilk fik

åbent brev at være fri i Helsingør for skat, indkvartering og al anden byens tyng. Udt. i SjR, 21, 580.

30. dec. (Frederiksborg) Ms. til rentemestrene. Overfeltøjmester Christian Diderick von Zerneckow har anholdt om befaling til dem om, at hans årl. bevilgede pension snarest må blive ham betalt af rentekammeret. De skal snarest betale ham hans besolding enten ganske eller så vidt, de kan tilvejebringe. SjT, 29, 124. K. Orig. i DKanc. B 179e.

30. dec. (Frederiksborg) Ms. til Jobst Frederik von Papenheim og Erik Rosenkrantz. Da kongen erfarer, at kaptajn Spiss' kompagni fra fæstningen Christianpris er ankommet til Loll., og at borgerskabet besværer sig over at underholde det, skal de indtil videre af deres lens skatter give hver af de gemene knægte 3 rd. mdl., måneden regnet til 32 dage, hvormed de skal underholde sig selv uden nogen service eller besværing af borgerskabet. SmT, 6, 584.

30. dec. (Frederiksborg) Ms. til Gunde Lange. Borgerskabet i Hjørring har anholdt om i deres skatter at måtte afkortes den udgift, de der af byen har gjort på kongens rytteri, siden freden blev sluttet. GL skal snarest erklære, hvilke skatter de resterer med, og hvor højt de kan beløbe sig. Desuden har de foregivet, at nogle af deres bys jorder er solgt og bortkommet til fremmede, og begæret, at de må bevilges dem igen, og at ingen herefter uden hjørringborgere alene må købe, arve eller på anden måde erhverve både de bortsolgte og beholdne byjorder. GL skal snarest erklære sig udførligt, om de solgte jorder kan tilbagebringes, og herefter se til, at ingen af byens retmæssigt tilhørende jorder fra borgerne til fremmede ved køb eller på anden måde *abalieneres*. JT, 11, 275.

30. dec. (Frederiksborg) Ms. til Erik Grubbe. Kongen har erfaret, at de vidner, som har vidnet i sagen om mag. Christen Nielsen og hans hustrus moders skammelige og nu lang tid berygtede lejermål, flittigt er eksamineret og overhørte af landsdommerne i Nørrejylland. i EGs, parternes og flere andres nærværelse, da sådant er skriftligt forfattet og forebragt ham. EG skal derfor straks fare fort med processen og udvælge nogle af de fornemmeste, vederhæftigste og bedste mænd i Århus, hvad enten det er borgmestre, rådmænd eller præsters medhjælpere, ingen undtaget, til nævninger, at sandheden des bedre kan

udledes, og sagen des snarere nå en endelig og retmæssig udgang. JT, 11, 276. (Udt., fejlagtigt dat. 30. okt., i J. R. Hübertz, II, 116).

30. dec. (Frederiksborg) Ms. til Henning Valkendorf. Han skal af skatterne lade give enhver af de gemene knægte af det gevorbne fodfolk, som er indkvarteret i Fyn, 3 rd. mdl., måneden regnet til 32 dage, hvormed de selv skal underholde sig uden nogen service eller borgerskabets besværing i nogen måde. JT, 11, 276.

Tilf.: Ligesådan breff fik Frands Pogwisch ang. de soldater, som er indkvarteret i Jyll.

Ordliste

I ordlisten er medtaget ord, hvis betydning ikke skønnes umiddelbart forståelige for alle værkets benyttere, fordi de enten er fremmedord eller danske ord, der er gået af brug eller er anvendt i en anden betydning end i nutiden. Ord, som kan findes i almindelige ordbøger og leksika, eller hvis betydning fremgår af sammenhængen, er dog normalt ikke medtaget. I øvrigt beror udvælgelsen på et skøn, der sikkert let kan anfægtes. Ord, hvis betydning udgiveren ikke har ment at kunne fastslå med rimelig sikkerhed, er som regel udeladt af listen. I øvrigt må også en del af tolkningsforsøgene tages med et vist forbehold. Sidehenvisninger ved enkelte ord angiver, enten at ordet kun forekommer her, eller at ordforklaringerne særligt tager sigte på disse steder.

abaliener (349), afhænde.

afbede (27), gøre afbigt for.

afsig (8 mænds a.), dom el. kendelse der afsiges af synsmænd el. særlige dommere.

afsked (183), aftale, overenskomst.

alterhavre (146), en havreafgift af præsterne i Skåne, opr. til ærkebisp, efter reformationen til kongen.

altfrue (29), oldfrue.

ankerstok (106), en slags skibsbrød, vel af form som en a. (tværstangen på et anker).

»*annihere*« (184), advisere.

arkelimester, bestyrer af artillerimagasin.

barkholter, svære planker, i almindelighed af eg, der danner den del af yderbeklædningen (skibssiden), som ligger lige under dækket og giver skibet langskibs styrke.

»*barskaft*« (348), rede penge (jf. tysk: Barschaft).

»*baurter*« (84), (KD, III, 262: bourter), betydningen uvis.

beder (287), ekstraordinære skatter.

behag, på kongens, under forudsætning af kongens efterfølgende godkendelse.

beneficia pro personis, personlige beneficier.

besnelle (140), bedrage, føre bag lyset.

besøge (i forbindelse med skatter o.l.), henvende sig til om hjælp.

besøgning (219), visitering.

betees, indrømmes, blive til del.

betrædes, overraskes på fersk gerning, pågribes.

bewintheber, bewindhebber, overopsynsmand el. forstander for en skibsudrustning el. et handelsselskab.

boden (183), grund, område.

boel-brænde, boel-ved (167), fmtl. bulbrænde, -ved, brænde af træstammer, kløvebrænde.

bolgalt, gildet svin der svares i afgift (af et bol).

bona altaris Barbaræ Senioris (306), den ældre Bs alters gods.

bona altaris Erasmi (306), Erasmus' alters gods.

bona communia og mensalia (162), fælles- og altergods.

borskervend (263), fmtl. ung, ugift håndværkssvend.

bovert (16), bojert, ældre betegnelse for et mindre fartøj af jagtform.

brandskib (250), b. el. brander betegner sædv. et mindre skib fyldt m. brandbare sager, der sendes mod fjendtlige skibe for at antænde dem, her betegner b. muligvis skib til at fragte brænde med.

brevpenge, afgift for udfærdigelse af breve.
buller, træstammer.

børnpenge (29), arvepenge tilhørende børn, forvaltet af deres værge.

canonie, kanonikat.

capitain(e) des armes, våbenmester.

casu necessitatis, af nødvendighed el. tvang.
casus conscientie, samvittighedssag.

civilitet, høflighed, anstand.

collationere, gennemse, jævnføre (med hinanden).

commoditeter, bekvemmeligheder, fordele.

comparere, fremstille sig for, møde for.

comportement, adfærd, opførelse, forhold.

contentere, tilfredsstille, fyldestgøre ved betaling.

cordeg(u)arde, vagtkæde.

corpus (316), her: samling af gods.

dele, retsforfølgelse.

delefoged, en af lensmanden udnævnt foged i herredet, der især skulle føre de forefaldende retssager.

deler, planker.

deleskriver (på *Bremerholm*) (301), skriver der syner, måler og holder opsyn og regnskab med delerne (plankerne) og andet tømmer.

de nye våninger, se *nye våninger*, *de*.

deputat, embedsindtægt som nydes foruden den årl. løn.

deputere, henlægge, bestemme.

drift, indtægter (bøder el. indeholdelse) af husdyr, som træffes uden for områder, som ejermænd har brugsret til).

drill, stram militær eksercits.

eftermaning, senere rejst krav.

efter recessen holde maning, se *maning*.

»*egekaner*« (77), egebåde.

embede (fx *bagerembedet*), pga. håndværkerlavenes monopol, der også omfattede pligter, betegnedes udøvelse af håndværket som embede.

enfagt, enkelt.

enkend, enkelt.

enspænder, bereden tjener, især sådan som benyttedes til ordonnans- el. kurørtjeneste.

esse (199), (nuværende) tilstand.

eventyr, ansvar og risiko.

exemptorie, undtagelse, fritagelse (for forpligtelse).

fadbord, fadebur, det udstyr som fulgte kgl. personer på rejse.

fadbordsægter, kørsel med fadeburet.

»*famstøcker*« (141), har med fiskeri at gøre, men betydningen er uvis.

fastlavnsborgmestre (203), if. frd. 7/4 1619, § 9 skulle borgmestrene i lensmandens overværelse omveksles hvert år på fastelavnssøndag.

fellavetsvansen (348), den bageste opadbuende del af kanonlavetten, hvorpå denne, foruden på hjulene, hviler.

»*fenneler*« (172f.), fmtl. (små) faner (jf. tysk: Fähnlein).

»*flockalt(?)*« (77), har med fiskeri at gøre, men betydningen uvis.

flux, snart, næsten.

fly (*vejene*), bringe i orden, istandsætte.

fordædige, forsvare.

»*fordrives*« (*hvor tolden f.*) (155), hvor der drives (stude m.v.) over, uden at der svares told.

foretage, behandle, gennemgå (fx et regnskab).

forfang, afbræk, hindring.

forfare, erfare.

- forfornede*, det samme som fornede (s.d.).
- forfærdige*, udfærdige, reparere, istandsætte.
- forhverve*, erhverve.
- forhøre (et regnskab)*, gennemgå kritisk, revidere.
- forkort*, forringelse, skade.
- forlovet*, se forløvet.
- forløbe*, løbe bort.
- forløfte*, borgen, kaution.
- forløvet (forlovet)*, fået (givet) tilladelse til at rejse.
- fornede (træer)*, frønnede, visnede, udgåede, vindfældede.
- »forrygtt« (49), fjernet.
- forsat (i landgilde)*, for højt ansat.
- forsæt* (43, 90), forsæt, skriftligt indlæg i retssag.
- forståndige*, give at forstå, underrette om.
- »fortaugd« (261), måske: fortøvet, forhælet.
- forvendes*, fratages, løsrives, berøves.
- »fredkeppe« (77), fmlt. frede, indhegne m. risgærde el. lign.
- fjrrør* (121), geværer, afdeling udstyret m. geværer.
- følgagtig (lade være f.)*, lade få, overlade til.
- førlou*, afgift for tilladelse (for en fæster) til at føre gods bort el. for tilladelse til at føre arv ud af den jurisdiktion, hvor den er faldet.
- »første middel«, først indkommende penge.
- genant*, fastsat betaling i penge el. naturalier for bestemte ydelser.
- generalrestseddel*, se restseddel.
- genet* (106), fordel, indtægt.
- geruste heste*, heste tjenlige til krigsbrug.
- gevald(t)iger*, profos ved et regiment, skulle eksekvere krigsrettens domme.
- gewehr*, håndvåben af alle slags (jf. sidegewehr).
- gewurtz*, krydderier.
- gotling*, en slags skibskanon.
- grangivelig*, nøjagtig.
- »hamstocker« (141), hammerstænger, stænger på en slags fiskegarn.
- »hand ross« (39), håndhest, hest som føres ved hånden af en rytter.
- hederider*, en art skovbetjent.
- »herringarn« (141), sildegarn.
- hofklædning*, klæder til hofbrug, stadsklæder, evt. en art uniform.
- hollandsk skrot*, se skrot.
- »hollende« (ege), visne, udgåede.
- »horsimer« (141), vel hørsimer, reb flettede af hør.
- husbondhold*, afgift som anerkendelse af underordningsforhold til en husbond, for vornede: afgift for tilladelse til at tage midlertidig tjeneste andetsteds.
- husere* (106), gå rundt fra hus til hus.
- husleje* (199), nattelogi.
- hvid*, lille mønt (½ skilling).
- hænde dom*, erhverve, få, opnå dom.
- håndskrift*, dokument med underskrift.
- impediment*, hindring.
- inconueniens*, ubelejlighed, besvær, ulempe, bryderi.
- indlager*, (at holde i.), at forpligte sig til ophold et bestemt sted, til en forpligtelse er opfyldt, fx en gæld betalt.
- intercession*, forbøn, mægling, mellemkomst.
- jernfang*, ting, redskaber af jern.
- juramentum fidelitatis*, troskabsed.
- jus optandi in capitulo* (316), ret til at vælge i kapitlet.
- kalente*, sammenkomst, specielt af et herreds præster, til behandling af sager af fælles interesse.
- kapitelskøb*, kapitelstakst (jf. markeds-køb).
- kapitular*, medlem af kapitel.
- kapitulation*, aftale om vilkår for militær tjeneste.
- kartove*, kort og tyk kanon.
- klipper*, kleppert, undersøgsig, stærk (og hurtigløbende) hest.
- »knipmelinger« (141) har med fiskeri at gøre, men betydningen uvis.
- kobberstykker* (176), kanoner af kobber.

kobberstykker (272), billeder trykt m. kobberplader.

korer (85), mul. kårder.

kuskheste, heste som tilstodes en højere officer ved en armé på feltfod til hans trænkusk.

kvittans, kvittering for det årl. regnskab.

kvittansiarum, generalkvittering for en embedsperiode.

»*landkyndiget*« (323), kendt i landet (landsdelen).

»*leggere*«, liggere, kgl. bud el. tjenere, slotsfogeder, betjente ved et toldsted.

»*lehnung*« (33), lening, udbetaling af sold til soldater.

»*lodskifte*« (145), betydningen uvis, mul. hoveri på afdelte lodder.

loven og vissen, borgen, kaution, sikkerhed.

maning, adeliges pligt til at blive i indlager (s.d.), dvs. et nærmere fastsat sted, til gæld er betalt.

markeds køb, pris i fri handel (jf. kapitelskøb).

mengle (*vin*), blande.

middel, person(er) udvalgt el. beskikket til at udøve myndighed (fx rettens middel, menige købstædernes middel).

mutination, oprør.

»*maall*«, fodring.

nederfældig (117), sagfældet, sagsøgt person som pga. udeblivelse el. mangel på bevis ikke har friet sig for anklage.

»*ny(e)*« (39), vel nymåne (i forventning om, at denne giver udsigt til frost og dermed godt føre til transport af træerne).

nye våninger, de (100), Nyboder.

officia capitularia, kapitelembeder.

officium procuratoris generalis in capitulo et officium procuratoris scholæ una cum episcopo (68), generalprokuratorembedet i kapitlet og embedet som prokurator for skolen sa.m. biskoppen.

oprejsning, æresoprejsning, gengivelse af juridiske rettigheder, bevill. til at fortsætte el. påanke en sag, skønt den gældende el. fastsatte frist er udløbet.

optere, vælge.

ordale, dømme, afgøre.

ordinansen, kirkeordinansen af 1537(39).

overhøre (*vidnesbyrd el. dokumenter*), granske og vurdere.

pasbord, pas.

pension, regelmæssigt årl. vederlag for ydet tjeneste.

peregrinere, rejse i fremmede lande.

perpetuere, henlægge til varig (evig) ejendom el. underhold.

præceptor, lærermester, hovmester.

presumere, forudsætte, formode.

»*på et håv*«, fuldstændig ens.

på kongens behag, ratifikation, under forudsætning af, med forbehold for kongens efterfølgende godkendelse.

rapper, (ravn)sort hest.

ratione officii, i følge embedspligt.

reconciliere, forsone, forlige, forene på ny.

replica, gentagelse, gensvar, genmæle.

restsæddel, anvisning, obligation på et tilgodehavende restbeløb; *generalrestsæddel*, samling af flere restsæddels beløb i én.

revers, forpligtelsesdokument.

reversal (260), her: fortegnelse over dokumenter.

rumpere (273), bryde, sønderrive.

rustbåre (57), mul. det samme som rustvogn (s.d.).

rustvogn (101), trosvogn, bagagevogn.

rustvognsheste (310), heste til trosvogne.

rustvognskusk (75), trosvognskusk.

sagsvolder, den der rejser sag.

savedeler, savskårne planker.

secret, mindre segl.

selvanden (-*tredie osv.*), sig selv og én (to osv.) mere.

sentere, afsige dom el. kendelse.

sidegewehr, se *gewehr*.

- simplicia (simplicibus)* (84, 282), fntl. lægerter.
- sjettepenge*, afgift til kongen på 1/6 af arv der føres ud af riget.
- skrot*, schrot (holl.), råvægt el. bruttovægt, en mønts hele vægt (i modsætning til *værd*, lødighed, indhold af ædelt metal).
- skærbåd*, fladbundet, halv- el. heldæksbåd m. årer og sejl og udstyret m. kanoner.
- slotslov*, forpligtelse til at holde et slot til rådighed for kongen (el. hvem gældende statsforfatning tilsiger).
- specerier*, krydderier.
- stafferet (kiste)* (230), forsynet med det nødvendige.
- stavre*, tynde stolper i husvægge, hvorom flettes halm el. ris til lerklining.
- stedsmål*, indfæstning.
- »*steffne*« (*dammene ... steffnis*) (338), stævne, opstamme vand.
- »*steg*« (153), pæle, stager, stolper.
- stelsten (stilsten)* (79, 241, 243), stenart der bruges til indvendig mur el. bund i højovne.
- »*stennede*« (24), fntl. møde for, stå til ansvar ved.
- stilsten*, se *stelsten*.
- stykkelader* (40), *stykke ladninger* (237), fntl. affutage, underlag for kanonrørene.
- stykker*, kanoner.
- stykkestøber*, kanonstøber.
- stykknægt*, soldat der kører kanoner el. vogne, virker som oppasser, hestepasser m.v.
- stævnedag*, skiftedag.
- søstling*, seksling, lille mønt på 6 pendinge.
- tale (derpå med lov og ret)*, gøre fordring, sagsøge.
- tartarer* (44), tyrker.
- tilfødnings*, forøgelse af husdyrbestanden ved fødsel.
- »*tractu*« (234), egn.
- traktere*, *traktement*, underholde, underhold.
- tribulere*, skræmme, ængste, pine, plage.
- »*troer hende, hende til*«, med pligt til at stå til ansvar.
- udligere*, vagtposter, skibe på vagttjeneste.
- »*udminde*« (288), opsige til fraflytning.
- »*udskuddet*« (229), landmilityssoldaterne.
- udstrippe* (100), udpine.
- uminde, med* (108), uden tilladelse.
- urgere*, lægge stor vægt på.
- uturberet*, uforstyrret, uantastet.
- »*vader*« (77), mul. vod, fiskegarn.
- »*walbirch*« (237), valbirk, ær el. birk med knudret ved.
- »*vedheftet*« (141), fntl. fæstet.
- vidt udseende (krig, tider, breve)*, farlige, uregnelige, uheldsvangre.
- »*wiitgarn*« (141), har med fiskeri at gøre, men betydningen uvis.
- væggerum*, fag (fx af en lade).
- »*være om*« (46), søge at få fat på.
- årsknægte*, soldater hvervede på åremål, ét el. flere.